

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; MR W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; MR J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDE-MÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—

Secr.-Peningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

In een Nieuw Kleed

„TEGEN DE KWAKZALVERIJ” heeft een ander kleed aangetrokken. Na vijf en vijftig jaren in dezelfde jas te hebben gewerkt was een opfrissing hard nodig. Wij verhuisden naar een anderen uitgever en wij hebben ons uiterlijk gemoderniseerd. Het was alleen al nodig om niet al te zeer achter te blijven bij hen die wij bestrijden, bij de kwakzalvers. Toch zullen zij het voorloopig nog wel winnen in het uitdenken van moderne methoden, vooral wanneer ze daarbij steeds weer geholpen worden door de groote- en kleine pers, die nog maar al te weinig bezwaren heeft tegen de advertenties van den Kwakzalver, doch hierover leze men het Hoofdartikel.

Maar ik zou over „het nieuwe kleed” spreken. Het bestuur der vereeniging verwacht, dat de leden deze gedaanteverwisseling zullen waardeeren en dat zij hieraan de kracht zullen ontleenen om eens te probeeren ieder tenminste één nieuw lid aan te brengen.

Nu wij ons uiterlijk hebben verjongd en ook de inhoud van ons blad, nog meer dan tot nu toe, op de hoogte zullen houden van de eischen des tijds, mogen wij toch zeker wel verwachten, dat ook de leden onzer vereeniging hun best zullen doen om de idealen hoog te helpen houden, waarvoor wij onzen strijd voeren.

BRENKMAN

LEERZAME EN BELANGRIJKE VOORVALLEN IN 1935

Bij den aanvang van het nieuwe jaar is het een algemeene gewoonte eens een oogenblik terug te blikken op de voornaamste gebeurtenissen, welke voorvielen in het zoo juist afgesloten tijdvak. Ons gebied, hoe uitgebreid op zichzelf ook, is zeer beperkt. Bijzonder belangrijke feiten kwamen slechts weinig voor. Nog steeds moeten we blijven vaststellen, dat de kwakzalverij welig tiert; nog steeds vallen er dagelijks velen ten prooi aan de onverkwikkelijke praktijken van z.g. kruidkundigen, waterkijkers, handelaren in hoogfrequent-apparaten enz. Een frappant bewijs van de onkunde, welke dienaangaande in het algemeen heerscht, en blijkbaar bij menschen van wie men dit niet zou verwachten, in het bijzonder, kwam ons in het laatst van 1935 onder de oogen.

In het verslag der zitting van de Tweede Kamer op 20 November komt het volgende voor:

„Het Kamerlid-journalist Schaepman protesteerde er tegen, dat de posterijen medewerken aan „kwakzalversreclame, terwijl diezelfde reclame „uit dagbladen en periodieken wordt gekeerd.

Hoë aangenaam het ons ook steeds is een Kamerlid op de bres te zien staan ter verdediging der volksbelangen, die wij in 't bijzonder trachten voor te staan, zoo valt het toch op, dat deze afgevaardigde blijkbaar niet juist op de hoogte is van

den stand der advertentiewering in de dagbladen en periodieken. Een bewijs dus, dat onze geschriften te weinig onder oogen komen van degenen, die daar in het belang der goede zaak profijt van zouden hebben. Dit is een groote fout en moge voor ons allen een aansporing zijn dit zoo mogelijk te helpen verbeteren.

Men zij er nog eens aan herinnerd, dat de z.g. „Commissie van contrôle op de aanprijzing van geneesmiddelen en geneeswijzen”, in het leven geroepen door samenwerking van groote pers en geneesmiddelenhandelaren, op zeer onvoldoende wijze haar taak verricht. Herhaaldelijk werd in ons blad op wantoestanden ten gevolge van deze advertentiewering gewezen. De commissie bestaat echter uit belanghebbenden bij den handel in geneesmiddelen (in de ruime beteekenis van dit woord.) Verwondering wekken de gesignaleerde uitkomsten dus niet.

Het verslag bevat echter nog een opmerkelijke passage. Minister de Wilde antwoordde o.a.:

„Kwakzalvers, dat had Z.E. nog eens in zijn advocaten-practijk ervaren, kunnen soms heel wat „grooten diensten aan de volksgezondheid bewijzen dan medische professoren. De staat kan dus „moeilijk uitmaken of en wanneer bepaalde „bevelingen van kwakzalversmiddelen niet ge„expedieerd (dit zal „geadvertieerd” moeten zijn, Red.) moeten worden. Toch zal de minister, naar „aanleiding van 's heeren Schaepman's opmerkingen, dit punt nog eens onder de oogen zien.”

Zonder eenige twijfel heeft Z.E. hier in zijn antwoord een geen al te gelukkige uitdrukking generaliseerend gebruikt. Het kan nooit doordacht in de bedoeling van Mr de Wilde gelegen hebben een dergelijke uitspraak in zijn kwaliteit van Minister ter vergadering der Kamer te bezigen. Wij begrijpen dit volkomen; het is zelfs niet anders te begrijpen. Dit neemt echter niet weg, dat een zóódanig gestelde passage door een der hoogstgeplaatste regeeringsfunctionarissen op die plaats uitgesproken, minstens onvoorzichtig is, daar zij gevaren kan opleveren. In veel sterkere mate dan dit uit Mr Schaepman's woorden het geval is, blijkt hier evenwel ten duidelijkste, dat er voor ons nog zéér veel te doen is. Wij zouden bijna geneigd zijn ervan te spreken: „Wij zijn te kort geschoten!” Hier ligt een arbeidsveld van groote beteekenis. Het moet niet mogen voorkomen, dat Kamerleden en Ministers, op oogenblikken dat het noodig is, blijken geven niet of slecht op de hoogte te zijn van de toestanden, zooals deze op 't gebied der kwakzalverij heerschen.

Dit zijn dus twee gebeurtenissen van beteekenis in het afgelopen jaar. Wij kunnen daar een goede les uit lezen.

Mededeelingen van het Bestuur

Vanaf 1 Januari 1936 is ondergeteekende secretaris-penningmeester van de Vereeniging. Hij verzoekt derhalve alle correspondentie en gelden te zenden aan zijn adres

ZOOMSTRAAT 30 - AMSTERDAM

Hij dringt erop aan spoedig contributie en abonnementsgeld te gireeren.
Gironummer blijft

Postgiro 32237 en Gemeente giro K 1672

NIEUWE LEDEN:

J. C. HUYSMAN, *arts te Oost- en West Souburg.*

K. KUIKEN, *arts te Rotterdam.*

I. BUSKOP, *arts te Oostburg.*

D. G. BIER, *arts te Rotterdam.*

H. J. A. TER WEE

Een andere publicatie is van niet minder belang. Kortelings toch vernamen wij bij geschrifte omtrent: de Wet, regelende de uitoefening der Artsenijbereidkunde (wijziging):

Minister Slingenberg kondigde in de Memorie van antwoord aan de Tweede Kamer over de begroting van Sociale Zaken aan, dat hij voornemens is, zoodra mogelijk wijziging van de wet op de artsenijbereidkunde, met het oog op de bestrijding der kwakzalverij, in overweging te nemen. (Spat. van ons. Red.).

De zoo juist hierboven genoemde ervaringen illustreeren voldoende wat thans geboden is. Er moet gezorgd worden, dat een zoo uitgebreid mogelijke documentatie voor den Minister beschikbaar staat. In dezen is afwachten gevaarlijk.

Moge dit een aansporing zijn voor alle leden onzer vereeniging dit jaar vooral actief te zijn! Met praten over deze kwesties binnen den kring der leden komen we er niet! Het algemeene belang der volksgezondheid heeft ons op andere wijze noodig. Zorgt in ieder geval, dat misstanden zoo veel mogelijk aan ons worden opgegeven. Wij zullen trachten dit productief te maken!

C.

• Correspondentie •

(Dit keer tusschentijds afgedaan)

KWAKZALVERIJ MET ONHERSTELBAAR GEVOLG

Kort geleden kwam op mijn polikliniek een vrouw van middelbaren leeftijd met uitgebreide huidveranderingen in het gelaat. Zij deelde mij daarover het volgende mee:

Anderhalf jaar geleden was de aandoening met een roode korstende vlek aan den linker mondhoek begonnen, waaraan ze aanvankelijk weinig aandacht schonk. Nu ongeveer een jaar geleden, toen het proces zich langzaam reeds vergroot had, stelde zij zich onder behandeling van een persoon, die aan haar deur kwam venten met een godsdienstig blaadje, en haar voorstelde de wang te bestralen. De behandeling zou dagelijks bij haar aan huis geschieden, kostte 10 gulden per maand en zou haar in korten tijd genezen. Patiënte ging hierop in. In den beginnen werd nu elken dag bestraald, doch na enkele maanden werden de bezoeken schaarscher. Dit ging gepaard met vermindering van het honorarium, dat verder 5 gulden per maand zou bedragen. Na Augustus j.l. bleef de man weg zonder daarna iets van zich te

laten hooren. Thans kwam ze bij mij hulp vragen, omdat de ziekte bleef voortwoekeren en de bestraling geen verbetering had gebracht.

Er bestond bij deze patiënte een voortkruipende syphilitische verzwering in het gelaat, waardoor de linker wang grootendeels littekenachtig veranderd en vervormd was en dat over neus en lippen naar de rechter wang zich uitbreidde. Anti-luetische middelen brachten het proces in korten tijd tot stilstand, doch onherstelbaar blijft het groote litteken, dat het gelaat voor goed ontsiert. Kostbare tijd is in dit geval verloren gegaan met een behandeling, welke uit den aard der zaak geen herstel kon brengen en gedurende welke de ontsteking gelegenheid heeft gekregen voort te gaan en de huid te verminken. Naam en adres van den onbevoegde, die daaraan schuld draagt, zijn:

W. BREMER, Frans Halsstraat, Haarlem.

K. EDEL

De Kruidenhandel in de Van Speyckstraat 120 Amsterdam (W.)

Het schijnt, dat het faillissement der firma Jonkers anderen heeft aangespoord hun geluk te beproeven op het veelbesproken kruidenpad. Van verschillende zijden bereikten ons in den loop dezer weken prospecti van tot nu toe onbekende „specialisten”. De brochure van bovengenoemde firma is wel waard hier eens nader bezien te worden.

In een volgend nummer zullen we nog andere vermelden, o.a. de Erba-Import Company en Hollandsche Geneeskruiden Centrale, te Amsterdam, Frans Halsstraat 102.

De eerstgenoemde kruidenhandel dan stuurt een pamflet de wereld in getiteld: *Het licht in de duisternis*. We treffen daarin eenige artikelen aan van Broeder Leo. De stukjes van dezen kwasi geestelijke zijn natuurlijk z.g. christelijk getint en hebben kennelijk de bedoeling een zekere indruk te verwekken bij eenvoudige lieden. „Al onze kruiden zijn van de beste kwaliteit en met de meeste zorg samengesteld,” zoo begint het. Merkwaardig is het zooals ook hier weer, evenals steeds in zulke strooibiljetten, vermeden wordt duidelijk te vermelden wie toch wel de bescheiden deskundige is, die zijn kennis beschikbaar stelt ten einde der menscheit zulke groote diensten te bewijzen. „Zij (de „kruiden) hebben heel vaak mijn eigen verwach-

„ting overtroffen zoodat ik er zelf paf van stond,” zegt „Broeder Leo” dan verder. Dit alles kan als ter goeder trouw beschouwd worden desnoods. Men heeft dan slechts uit te gaan van het inzicht omtrent de volkomen onkunde van den schrijver. Uitbreiding van dergelijke praatjes kan echter gevaarlijk worden voor argelooze lezers, die meenen inderdaad met een groot deskundige te doen te hebben. Zulk een nadere uiteenzetting nu treffen we in de volgende regelen aan.

„Onze dokterswereld kan natuurlijk de menschen „niet naar de kruiden verwijzen. Dat zou haar „eigen ondergang beteekenen.” Op dit thema wordt eenigen tijd verder geborduurd, waardoor bij bepaalde lezers de gedachte meer en meer zou kunnen postvatten alsof de officieele medische wetenschap volkomen onkundig zou zijn van „kruidenkennis”. Voorzichtigheidshalve wordt niet vermeld, dat dagelijks groote hoeveelheden kruiden in de recepten verwerkt zijn der practiseerende artsen. Nog minder valt eruit op te maken, dat in den loop der tijden de kennis omtrent de werkzame bestanddeelen zóó uitgebreid is, dat men de zuivere actieve stoffen heeft kunnen afzonderen, en deze nu direct en met groote voordeelen in vele gevallen gebruikt. Dergelijke valsche voorstellingen zijn als misleidend te beschouwen en hebben met goede trouw, voortkomende uit onwetendheid, niets meer te maken. Op heel bijzondere wijze geeft de schrijver blijk van zijn bedoelingen, waar hij bij het spreken over de z.g. pokkenvaccinestof het heeft over koeienetter, en verder waarschuwt tegen het

„T.B.C.-serum”. Wijzende op het droevig voorval in Lübeck, wordt in een volgende zin erop gewezen, dat „jaarlijks 20.000 kleinen het lootje mee-„ten leggen”. Den lezer wordt overgelaten een zeker verband tusschen deze punten duidelijk te zien!

„De dokters hebben zich vereenigd in een „bond(!), zoo heet het, zij hebben de groote dag-„bladen verboden om advertenties van kruiden-„zaken op te nemen.” Waar komt toch al deze nonsens vandaan, zal men zich afvragen. Onze lezers weten maar al te goed hoe het gesteld is met de z.g. contrôle op advertenties enz.. Het antwoord is dan ook niet in direct verband te brengen met deze kwestie, doch men maakt er eenvoudig op misdadige wijze misbruik van door onjuiste voorstellingen te geven uit winstbejag. Het volgende artikel bevat uitlatingen als: „Kom tot God, Hij kan u helpen” etc. Het is al ongelukkig genoeg, dat al dat gekwakzalver met kruiden bestaat. Ergerlijk in hooge mate wordt het als, zooals hier, godsdienstige preeken te baat worden genomen om dergelijke manieren te camoufleren. We treffen dan nog een aankondiging aan van een boek, getiteld: *Natuurgenezing en hare middelen*, uitgegeven door: Kruidenhandel, van Speyckstraat 120, Amst. W. Alweer is voorzichtigheidshalve (of is 't uit bescheidenheid?!) nagelaten de naam of de namen van de auteur(s) te noemen.

Het cadeaustelsel wordt ook nog te baat genomen om op bijzondere wijze het vertrouwen der menschen en zodoende het „afzetgebied” te vergrooten.

„Ieder, die uit onze prijscourant voor f 1.50 koopt, ontvangt gratis een stukje kruiden- of kruidenpoederzeep ter waarde van f 0.30, of kan ook een ander soort zeep uit onze prijscourant kiezen.

Tevens geven wij erbij een „Stille Werker” en een „Ik ben goud waard”, waarin alle horoscopen en een prachtige schedel- en gelaatsstudie vermeld staan. Zij, die voor f 3.— bestellen, ontvangen gratis een doos kruidentandpoeder of een fleschje zonnebrandolie, ter waarde van f 0.60. Zij, die voor f 5.— besteden ontvangen gratis het mooie kruiden-receptenboek, ter waarde van f 2.50, waarin 300 recepten vermeld staan. Dit boek bevat tevens de verklaringen en kenteekenen van de meest voorkomende ziekten. Ook geven wij nog een „Stille Werker” en een „Ik ben goud waard”-blaadje er bij. Bij aankoop van f 15.— geven wij gratis een waardevol, in prachtband gebonden boek, getiteld: Bunyans „Christen- en Christinnereize naar de Eeuwigheid”. Dit boek kost f 5.—. Indien u dit boek niet mocht wenschen, zoo geven wij daarvoor in de plaats een Rum-krachtdrank, ter waarde van f 6.— (½ L.). Deze aanbieding is geldig tot 1 December 1935”. We mogen thans veronderstellen deze firma duidelijk geïntroduceerd te hebben. Wat de middelen nu betreft 't volgende:

Behalve vele kruidenmengsels, zoals laxeer-, hart-, koorts-, klier-, rheumatiek-, bloedzuiverende-, fistel-, nier-, maag-, long- en blaasdranken, die zoo het gewone programma vormen van dergelijke instellingen, lezen we hier nog van kruiden tegen bedwateren, tegen haaruitval, allerlei zalven en smeersels, etc. etc. tot radiumdrippels toe. Opvallend is de opmerking, die gemaakt wordt bij de likdoorn- en wratten-tinctuur, n.l. dit middel is absoluut zeker(!)

Het komt ons overbodig voor nog meer details te verschaffen. De waarschuwing tegen dit alles laat zich door de regels heen lezen. De „kruidkundigen” veronderstellen blijkbaar wel, dat men tegenwoordig heel wat poespas wil slikken. C.

Ned. Oost-Indië

LEVEND BEGRAVEN

GENEZING VAN EEN KRANKZINNIGE MET DOODELIJKEN AFLOOP

Het is de politie te Banjoebiroe dezer dagen gelukt volledige klaarheid te verkrijgen in een geval van mishandeling dat reeds eenigen tijd geleden heeft plaatsgehad. Het betrof hier het verdrijven van booze geesten uit een vrouw, die men gevoeglijk krankzinnig kan noemen. De vrouw, echtgenoot van een gepensioneerd Inlandsch militair, vertoonde reeds eenigen tijd tekenen van verstandsverbijstering. Ten einde raad wendde de man zich tot een doekoen (Inlandsch kwakzalver) die 't geval wel eens zou opknappen. Hij liet hiertoe den oud-militair een kuil graven van ongeveer anderhalven meter diepte, waarin op een avond met behulp van eenige kamponggenooten de krankzinnige vrouw gestopt werd. De kuil

werd vervolgens afgedekt met planken, en daarna met aarde dicht gemaakt. Door middel van een in de planken uitgespaarde opening kreeg de vrouw van tijd tot tijd eten en drinken.

De vrouw heeft op deze behandeling gereageerd door luide om hulp te schreeuwen. Na twee etmalen vermoedde men, dat genezing wel zou zijn ingetreden en daarom werd tot opgraving van de vrouw besloten. Tot ontsteltenis van de omstanders gaf zij evenwel kort na haar ontgraving den geest.

Men probeerde de zaak geheim te houden, doch dit gelukte niet, zoodat de daders eenige dagen daarna werden opgepakt en preventief gevangen gezet. Bij het afgenomen verhoor verklaarden zij, uit vrees voor den doekoen, die inmiddels overleden is te hebben gehandeld.

Dit is het tweede geval van krankzinnigenverpleging op advies van een doekoen waarbij het slachtoffer om het leven kwam.

Loc.

RECHTSZAKEN

ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE
TANDHEELKUNDE

WEER EEN TANDTECHNICUS VOOR DE RECHTBANK

J. W. S., 36 jaar, tandtechnicus, te Rotterdam, was overtreding van artikel 436 van het wetboek van strafrecht, het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde tenlaste gelegd. De kantonrechter had hem veroordeeld tot f 50.- boete subsidiair 10 dagen hechtenis, van welk vonnis verd. appèl had aangeteekend.

Verdachte gaf toe den onderkant van een kunstgebit te hebben gemaakt, ontkende echter twee tanden te hebben getrokken. Dat zou een bevoegd tandheelkundige, zekere E., voor hem hebben gedaan.

Rechter mr Franken: Voor de politie hebt u zich beroepen op een anoniem tandarts, wat het trekken aangaat. Na eenig heen en weer gepraat zei verdachte, dat hij in het geheel niet ontkende een overtreding te hebben begaan; hij is immers ook niet bevoegd een gebit te maken. Maar er zijn andere kanten aan deze zaak, die hem er toe hebben gebracht in beroep te gaan; verdachte zinspeelt op een spelletje bestaande uit een actie door de tandartsen ingesteld: „Ik zou u graag eens even de lijdensgeschiedenis van deze kwestie . . .”

De president, mr G. L. van Oosten Slingeland: Dat kunt u nu heusch wel laten. Ik behoef u toch zeker niet te zeggen, dat u niet de eerste bent van uw vakgenooten, die hier terecht staat; met de voorgeschiedenis van de huidige betrekking tusschen tandarts en tandtechnicus kan de rechtbank geen rekening houden. U zult toch moeten worden veroordeeld.

Als getuige werd gehoord J. H. van der Water, slager te Schiedam. Deze deelde mede, afgegaan zijnde op een advertentie in een plaatselijk blad, zich tot verdachte te hebben gewend, die hem voor f 30.- een kunstgebit zou maken. Eerst moesten er twee kiezen worden getrokken, en dit is, nadat de onderkaak was verdoofd, gebeurd, in verdachte's huis aan de Blaak.

De president: Heeft S. die getrokken?

Getuige zei, dat hij dat niet met zekerheid zou durven verklaren.

De president: Och kom. U bent toch wel door verdachte zelf ontvangen.

Getuige: „Dat wel, maar wie de kiezen trok weet ik niet”. De aanblik van de instrumenten had den slager, naar hij zeide, zenuwachtig gemaakt.

De president: Maar u moest het toch zien! De man die uw kiezen trok, deed dit toch zeker niet op de ouderwetsche manier, d.w.z. achter u staande! Hielp hij u dan daarna ook niet?

Toen getuige volhardde in zijn wijfelende houding, verzocht het O.M. van de verklaringen acte op te maken en een vervolging te openen op grond van vermoedelijken meened. Getuige heeft namelijk voor de politie verklaard, dat de twee kiezen voor f 4.- pijnloos waren getrokken; dat S. hem had ingespoten en dat het ook S.

Ons Streven

behoeft steun! Lezing van dit No zal U terstond overtuigen dat die steun niet groot genoeg kan zijn, teneinde het omvangrijk heerschend onheil der Kwakzalverij te beperken. Daadwerkelijk steunt U reeds, indien U zich thans abonneert tegen slechts, per jaar,

(Adm. Keizersgracht 104 - A'dam C.)

f 2.-

was geweest die even later de kiezen had getrokken. Getuige had verdachte bij die gelegenheid beschreven als een man van flink postuur, ongeveer 36 jaar oud, wat inderdaad het signalement van verdachte is.

Het O.M., vertegenwoordigd door mr E. D. H. Schutter, daarna requisitoir nemend, betoogde, dat het er alles ook niet toe doet, omdat verdachte nu immers toe geeft dat toch ook E. niet tandarts is, en verdachte toch ook het overigens tenlaste gelegde niet ontkent. Spreker heeft den indruk gekregen, dat getuige Van den Water is bewerkt. „Misschien is hij bang geweest, omdat hij de tweede helft van zijn gebit nog moest hebben, en met zoo iets kun je heel wat ellende hebben”, aldus het O.M. De eisch luidde bevestiging van het vonnis van den kantonrechter. Verdachte voerde nog eens aan, dat E. wel tot trekken was bevoegd: voor extracties heeft hij steeds iemand die dit mag doen. Hij bracht nog naar voren, dat hij reeds 23 jaar in het vak is en sedert 13 jaar gevestigd. Terug komend op de „principiele” en de „moreele” zijde van de kwestie, herinnerde hij er aan, dat een voorstel tot herziening van de wet door een kleine meerderheid van de Kamer onlangs is verworpen. De president: Als u overtuigd bent dat uw vakgenooten onrecht is aangedaan moet u maar zien de volksvertegenwoordiging te influenceeren. Hier is het niet de plaats voor dergelijke uiteenzettingen. Wij mogen hier niet treden in beschouwingen over de mérites van de wet.

Verdachte maakte daarop van het laatste woord gebruik, om te zeggen, dat het hem hoofdzakelijk te doen is om een verlaging van de boete, maar voegde er toch nog aan toe, dat tandtechnici niet kwakzalvers, maar onmisbare vakmensen zijn.

RECHTBANK TE ROTTERDAM

(Strafzitting)

ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE
TANDHEELKUNDE

*„Een gevaar voor de aan een slecht gebit
lijdende menschheid”*

J. H. D., 21 jaar, tandtechnicus, te Rotterdam, heeft zich in hooger beroep te verantwoorden gehad wegens het

onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde; hij had appèl aangeteekend tegen een vonnis van den kantonrechter, waarbij hij wegens genoemde overtreding was veroordeeld tot f 75.- boete.

Verdachte gaf toe, dat hij in Maart j.l. bij een dame drie kiezen door kunstkiezen had vervangen, maar noemde dit een reparatie, welke hij wel mocht uitvoeren.

De president, mr. G. L. van Oosten Slingeland: U moogt wel een kunstgebit, maar niet een mond repareren. De dame in kwestie had inderdaad een gedeeltelijk kunstgebit, maar de drie kiezen waarmede u dit hebt uitgebreid, kwamen in de plaats van oude echte.

Rechter mr. Franken preciseerde, dat verdachte met instrumenten en materiaal in den mond van zijn cliënte heeft gewerkt; dat is verboden terrein voor een tandtechnicus.

Getuige A. G. Moerkens—Dons, verklaarde dat de drie oude kiezen door een tandarts waren getrokken. Voor de uitbreiding van haar gebit was zij daarna naar verdachte gegaan. Deze had haar laten bijten en afgietsels gemaakt en het andere gedaan wat dienstig is bij het vervaardigen van een gebit, maar het resultaat was, aldus getuige, niet best geweest. Zij kon, ook nadat zij nog een paar keer terug was gekomen en verdachte er nog eens het een en ander aan had gedaan, niets met het gebit doen. Toen had zij zich maar tot een anderen (echten) tandarts gewend en toen was het dadelijk in orde geweest.

Verdachte verzekerde de rechtbank, dat hij thans geen afdrukken meer maakt, alleen maar reparaties verricht. Hij zeide niet operaties te hebben verricht, ook geen stifttanden te hebben ingezet: „dat doen wij heelemaal niet.”

Het O.M., mr. F. M. Wilbrennink, requisitoir nemend, was van oordeel dat het vonnis van den kantonrechter zeer juist gewezen is. Menschen als verdachte — zoo zeide spr. — vormen wel degelijk een gevaar voor de menschheid, die lijdt aan een slecht gebit. Het ergste is, dat verdachte zich in het geheel niet van iets kwaads bewust is; hij kan zijn fout niet inzien, en noemt wat hij gedaan heeft een reparatie. Bovendien schieten verdachte en de andere tandtechnici, die zich aan het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde schuldig maken, onder andermans duiven. Het is, ging het O.M. voort, zeer verkeerd, dat de mensen naar zulke heeren gaan, die bij de goëgemeente ook als doktoren bekend staan. Want sprak getuige net nog niet geheel ongevraagd van „een anderen dokter”, wiens hulp zij ingeroepen had? Spr. achtte het zeer goed gezien van den kantonrechter, een hooge boete op te leggen. Doch zelfs een straf van f 75.- is er door de tandtechnici met overtredingen gauw uitgehaald.

De eisch luidde dan ook bevestiging.

Verdachte voerde nog aan, dat werkloosheid de tandtechnici tot onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde bracht.

Van Elders

DUITSCHLAND

EEN PROCES OVER BESTRALINGSTHERAPIE IN DUITSCHLAND

Voor de rechtbank te Essen loopt reeds meer dan een maand een proces tegen mevrouw Erna König, die in steden in West- en Midden-Duitschland bestralingsinstituten heeft en er tal van ziekten, in hoofdzaak tuberculose, kanker, ischias en rheumatiek mee behandelt.

Haar wordt oneerlijke concurrentie (zij is namelijk niet bevoegd de geneeskunst uit te oefenen), mishandeling en het veroorzaken van dood door schuld ten laste gelegd. In 1932 is zij te Maagdenburg al eens wegens bedrog tot 2 jaar gevangenisstraf veroordeeld, welke straf haar wegens ziekelijkheid gedeeltelijk is kwijtgescholden.

Een groot aantal getuigen, meer dan 300, o.w. 90 geneesheeren, is gedagvaard en bovendien zijn reeds enkele deskundigen op het gebied van de stralingstherapie gehoord, terwijl zes van de bekendste deskundigen tijdens het geheele proces ter beschikking van de rechters staan.

Niettemin is men nog niet veel verder dan bij het begin. Er zijn onder de getuigen velen, die bezweren, dat de bestraling volgens de methode van mevr. König hen van kanker heeft genezen, waartegen de medische deskundigen aanvoeren, dat die menschen vermoedelijk nooit aan kanker hebben geleden.

Over de lampen, die in de instituten van mevr. König worden gebruikt, heerscht bovendien heel wat meeningsverschil. De deskundigen verzekeren, dat het gewone Hanauer lampen zijn, doch de bekl. beweert, dat de gasvulling van de lampen haar geheim is, dat zij nooit zal prijsgeven. Het onderzoek van die vulling heeft niets opgeleverd; er zijn geen gassen in gevonden, die niet in de gewone Hanauer lampen zitten. De bekl. houdt evenwel staande, dat er een alleen haar bekend „bijmengsel” (Zusatz) in de gasvulling is, 't welk de geneeskrachtige werking van de bestraling aanzienlijk zou vergrooten. Zij zou dit in 1929 hebben ontdekt.

Vermoedelijk zullen lang niet alle gedagvaarde getuigen worden gehoord. De president van de rechtbank heeft namelijk te kennen gegeven, dat de rechtbank nu wel voldoende inzicht in de zaak heeft gekregen en dat de behandeling bijgevolg kan worden bekort.

In Duitschland trekt het proces sterk de aandacht en dagelijks verdringen zich voor de rechtbank de vele belangstellenden, die toegang tot de publieke tribune hopen te krijgen.

N. R. Ct.

KWAKZALVERSMIDDELEN

MAGOZON.

(Ingezonden door Dr H. te A.). „Het Kruidenhuis”, 1e Wormenscheweg 154 te Apeldoorn brengt dit in den handel. „Een waardevol preparaat bij maag- en darmstoornissen, bleekzucht, neurasthenie, suikerziekte, nerveusiteit en bij overvulling van het bloed met urinezuur en bij alle aandoeningen, waarvan feitelijk een gestoorde stofwisseling de aanleidende oorzaak is.”

Ziezoo, dit ter inleiding. De aankondiging is van dien aard, dat een nadere analyse van het poeder, dat à raison van f 1.10 per 25 gram verkocht wordt, zich wel laat raden. De heer Keulemans bevond, dat het magnesiumcarbonaat was met $\pm 17\%$ magnesiumperoxyde. Het ware te wenschen, dat „een gestoorde stofwisseling” met alle aanleve daarvan zóó eenvoudig in evenwicht was te krijgen. In dat geval zou f 1.10 per cartonnetje zeker niet duur zijn.

Het schijnt, dat de leverancier van dit mengsel zelf wel is gaan inzien, dat het te gek zou zijn op zóó simpele wijze de menschen te genezen. Magozon dient men na het eten te gebruiken, het is dus rationeel nog iets vóór den maaltijd ook te geven. Dit bestaat uit een klein kopje aftreksel van

EXPELLO-THEE,

bestaande uit een mengsel van: folia Orthosiphonis, Temoe Lawak, Herba Visci albi, Radix Liquiritiae, fructus Foeniculi, folia Uvae Ursi, Radix Angelicae, folia Sennae en herba Equiseti. De benamingen in onze taal daarvan zijn respectievelijk: het eerste, een Indisch middel, dat ook hier te lande in de „officieele” kruidkunde officinaal is, heet remoek djoeng, het tweede is Curcuma, verder Maretakkenkruid, Zoethoutwortel, Fenkelwortel, Beeredruifbladeren, Lavaswortel, Senna-bladeren en Paardestaartkruid.

De thee hiervan zal mogelijk in sommige gevallen, die dan nog door een bevoegde moeten beoordeeld worden, wel eens van nut kunnen zijn. Een algemeen geldend en waardevol middel is 't zeker niet. In dit verband is het zelfs waardeloos.

BON KORA,

(Ingezonden door Dr K. te 's H.), verkrijgbaar bij Bonkora-depôt, Singel 115, Amsterdam (C.). Dit is een van de vele vermageringsmiddelen. Drie-maal daags twee theelepels in water is de eenvoudige toediening. Eenvoud is het kenmerk van het ware. Deze „vloeibare vermageringskuur” (op zichzelf al heel aardig gevonden!) „met honderd procent zekerheid” maakt een einde aan de „gebroke vrouwenharten, die kunnen ontstaan door overtollige dikte”. Laten we liever direct de

INHOUD

	Blz.
In een Nieuw Kleed	B. 1
Leerzame en Belangrijke Voorvallen in 1935	C. 2
Mededeelingen van het Bestuur	2
Correspondentie	2
Kwakzalverij met onherstelbaar gevolg K. EDEL	3
De Kruidenhandel in de Van Speyckstraat 120 Amsterdam-W.	C. 3
Ned. Oost-Indië: Levend begraven	4
Rechtszaken	5
Van Elders: Een proces over bestralingstherapie in Duitschland	6
Kwalzalversmiddelen	7

samenstelling vermelden. De heer Keulemans vond erin een aftreksel van rhabarber, magnesiumsulfaat, suiker en een aromaticum. Voor f 2.25 is men de gelukkige bezit(s)ter van ± 300 gram dezer heilzame drank. Alle bestanddeelen zijn nog onderzocht in de laboratoria van The National Drug Industries Ltd. te Londen. Een heel geruststellende mededeeling is dit!

De firma G. Lindner & Co., te Amsterdam, importeert nog een andere veilige vermageringsstof, n.l.

NYMFA-TABLETTEN,

f 1.25 voor 50 stuks is niet veel. Bij narekenen volgens de gebruiksaanwijzing komt een proef hiermede op f 6.25. Een bijgevoegde gewichtskaat vergemakkelijkt een en ander. De bestanddeelen zijn: Extractum Fuci Vesiculosis, Extr. Gentianae, Extractum Gentianae en Aloine met nog wat vulmiddelen. Cascara kon bij 't onderzoek evenwel niet aangetoond worden.

KINKHOESTMIDDEL,

ingezonden door arts H. S. te N. Een fleschje, waarin ± 30 c.c. vloeistof ter inwrijving op de borst, afkomstig van een kwakzalver te Almelo. Dit bleek een eiwitoplossing met keukenzout te zijn en een spoor kreosootachtige stof met kaneelolie.

MIDDEL TEGEN TABES,

ingezonden door arts U. V. G. te G. Afkomstig van 't boertje te Rinsumageest. Het spul kost f 2.50 per 250 c.c. en wordt door een „menschlievende” vrachtrijder medegebracht à raison van f 1.— vracht per flesch. Psychische therapie waarschijnlijk. Er werd n.l. niets bijzonders in gevonden.

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

1/4 pag.

Ieder Lid

||| ontvangt van dit No een tweede exemplaar. Men wordt vriendelijk verzocht dit ter lezing door te geven. Onzen leden, die regelmatig het maandblad aan meer adressen verzenden, wordt verzocht dit den Secretaris te melden, waarna hoogstens zes ex. worden toegezonden.

1/1 pag.

1/16 pag.

1/16 pag.

1/4 pag.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; MR W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; MR J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDE-MÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—
Secr.-Peningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672
Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.
Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.-
Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.
Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

Een voorbeeld van de Wonderen der Kwakzalvers

In de zitting der Tweede Kamer van 20 November 1935 heeft minister de Wilde gezegd: „Kwakzalvers, dat had Z.E. nog eens in zijn advocatenpraktijk ervaren, kunnen soms heel wat groter diensten aan de volksgezondheid bewijzen dan medische professoren”.
Het kan den minister bekend zijn, dat bij Kon. besluit van 31 Juli 1917 een staatscommissie is benoemd om de diensten van kwakzalvers aan de volksgezondheid te onderzoeken. De kosten van het opnemen van de patiënten der onbevoegden in ziekeninrichtingen konden, zoo noodig ten laste van 's Rijks Kas gebracht worden. Aldus zijn 96 zieken door ± 30 kwakzalvers behandeld en hun resultaten door hoogleeraren gecontroleerd. Een uitvoerig rapport is door de commissie uitgebracht. In het Ned. tijdschrift voor geneeskunde van 29 Maart 1919 is een uitvoerige bespreking te vinden van dat rapport. De uitkomst was voor de onbevoegden alles behalve gunstig. Prof. van Rijnberk vat het resultaat van het onderzoek aldus samen: „bedrog of zelfbedrog en onbegrensde onwetendheid van de zijde der „genezers”; volledige ondoeltreffendheid der aangewende middelen en methoden; afwezigheid van eenig wezenlijk nut, aanwezigheid van rechtstreeksch lijfsgevaar voor de „behandelden”.
De advocatenpraktijk blijkt niet de goede gelegenheid om de schade aan de volksgezondheid door kwakzalvers teweeg gebracht te constateer-

Mededeelingen van het Bestuur

Men wordt er nog eens aan herinnerd, dat ondergeteekende vanaf 1 Januari 1936 secretaris-peningmeester van de vereeniging is. Alle correspondentie en gelden te zenden aan zijn adres
ZOOMSTRAAT 30 - AMSTERDAM
Hij dringt erop aan spoedig contributie en abonnementsgeld te gireeren.
Gironummer blijft
Postgiro 32237 en Gemeente giro K 1672

NIEUWE LEDEN:

- N. H. BIEGMAN, arts te Apeldoorn.
- M. C. J. PILAAR, arts te Apeldoorn.
- D. PONT, arts te Beekbergen.
- A. J. RISSEEUW, arts te Apeldoorn.
- P. L. STAL, arts, Apeldoorn.
- DR G. A. v. D. STOK, arts te Apeldoorn.
- Mej. VAN VELTHUYSEN, arts te Apeldoorn.
- DR E. J. FRESEMAN VIËTOR, arts te Apeldoorn.
- D. W. VAN NOORT, chirurg, Enkhuizen.
- MEVT. J. DE KLERCK-V. RIETSCHOTEN, apotheker, te Amsterdam.
- P. J. DE MAN, arts te Nieuwe Tonge.

H. J. A. TER WEE

Allen opgeven door
Dr L. Bouwman, Apeldoorn

ren. De dokterspraktijk biedt daartoe wel gelegenheid, in de eerste plaats omdat de advocaat niet, de dokter wel de man is om het propter en het post te beoordeelen.
Alle medische hoogleeraren tezamen zouden niet gaarne moreel de schade voor hun rekening nemen, die één kwakzalver in zijn onkunde aanricht. Dat de dokter die schade helaas maar al te dik-

wijls ziet, is onlangs in dit Maandblad voor de zooveelste maal nog weer eens aangetoond door collega Edel, die de droevige verwaarloozing van een lijder aan lues vermeldt; na de onkundige „behandeling” van den kwakzalver kon de aangerichte schade niet meer worden hersteld.

Een eigen waarneming wil ik toevoegen:

Een meisje, koortsend en langdurig ziek werd door de ouders naar een kwakzalver gebracht, die om zijn „aangeboren diagnostisch talent” in trek was. De diagnose van den kwakzalver luidde „ongeneeslijke binnenkoortsen”. Het kind ging achteruit en de moeder vroeg zeer tegen den zin van den vader mijn raad. Met veel moeite werd doorgezet, dat het meisje een week in een ziekenhuis zou worden onderzocht, waarbij de vader steeds wantrouwen liet blijken en verhalen deed van het talent, dat aangeboren was bij den kwakzalver en waarvoor de dokter eerbied hebben moest. Etterlichaampjes in de urine brachten reeds spoedig een verklaring voor de koorts en de Röntgenfoto van de nieren toonde in beide nierbekkens een niersteen aan, die de afvoer van urine weldra volkomen dreigde te verhinderen. Operatieve hulp was dringend noodig. Nadat dat aan de ouders was gezegd, nam de vader het kind uit het ziekenhuis en ging verslag doen van mijn onderzoek aan den kwakzalver, die opmerkte „het abattoir voor dieren staat te Utrecht aan den Amsterdamschen straatweg, het abattoir voor menschen is de operatietafel”.

Het spreekt van zélf, dat de aldus bang gemaakte ouders het kind niet lieten opereeren. Het toeval wilde, dat een bediende uit het ziekenhuis die ouders kende. Men deed hem het verhaal, nadat weer eenige weken verstreken waren en het kind verder achteruitgegaan was. De bediende drong erop aan dat men zou luisteren naar het advies van den dokter. Hij wist te overtuigen en op het laatste moment zijn de steenen in beide nieren door prof. Laméris operatief verwijderd. Het meisje herstelde, maar zooals prof. van Rijnberk destijds over dit geval terecht heeft opgemerkt: „niet altijd grijpt het gezond verstand van een ongeletterd man nog tijdig reddend in, om een ongeluk te voorkomen.”

Dit geval heb ik destijds uitvoerig toegelicht aan de staatscommissie, ingesteld ter bestudeering van het wel en wee door onbevoegden aangericht op geneeskundig gebied.

De boven genoemde kwakzalver, te Utrecht welbekend, riep aan zijn eigen ziekbed, wel vele specialisten-artsen, doch hoedde zich voor onbevoegden!

De staatscommissie heeft de aangeboren talenten der kwakzalvers getoetst. De dwaasheid toen aan het licht gekomen heeft ons artsen versted doen staan. Maar toch zien advocaten in hun praktijk volgens onzen minister de weldaden van kwakzalvers voor de volksgezondheid. De artsen, die de schade zien en de staatscommissie, die die schade heeft aangetoond, zij zullen nog wel lang praten aan doovemansoor!

Utrecht

Dr E. H. B. VAN LIER

RECHTSZAKEN

ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE TANDHEELKUNDE

De rechtbank heeft de behandeling voortgezet van de appèlzaak tegen den tandtechnicus J. W. S., te Rotterdam, die in beroep was gegaan van een vonnis van den kantonrechter aldaar, waarbij hij wegens het onbevoegd uitoefenen van de tandheekkunde was veroordeeld tot f 50 boete subs. 10 dagen hechtenis.

De zaak was uitgesteld omdat een patiënt van verdachte bij de eerste behandeling voor de rechtbank had gezegd zich niet te kunnen herinneren, of verdachte inderdaad zelf een kies had getrokken, of dat een tandheekkundig assistent dit had gedaan, — wat verdachte beweerde.

Deze getuige kwam thans terug op deze verklaring en gaf toe dat verdachte de kies had getrokken, hem echter op het hart had gedrukt altijd maar te zeggen dat hij het niet zeker wist.

Toen verdachte vóór de zitting getuige in de wachtkamer van de rechtbank ontmoette, had hij hem nog eens gezegd: wat er ook gebeurde, je twijfelt maar.

AAN DE LEDEN

die ter verspreiding van het Orgaan meer dan 1 ex. willen ontvangen worden op hun verzoek door den Secr. hoogstens 6 ex. toegezonden.

„Och God”, had getuige gezucht, „alwéér twijfelen, ik moet altijd maar twijfelen, het wordt zóó moeilijk!”

De president: U had vervolgd kunnen worden wegens meined!

Het O.M.: Daar staat vier jaar op!

Getuige: „O.”

Het O.M., mr E. D. H. Schutter, zeide in zijn requisitoir, te betreuren, dat de ambtenaar van het O.M. niet appèl heeft aangeteekend. Thans kon spr. niet een hogere straf eischen — wat hij graag had gedaan — doch slechts bevestiging requireeren.

Verdachte bleef zich onrechtvaardig behandeld achten. Mr Schutter: Ik kan u vervolgen wegens uitlokking van meined!

De president berispte op zijn beurt verdachte op strenge wijze om diens gedragingen. (N. R. Ct.)

Over Varkensgehoorbeentjes en „Zuster Pieterse” in het Weekblad Het Schouwvenster

Sinds eenigen tijd verschijnen in verschillende bladen advertenties, waardoor reclame gemaakt wordt voor sterrewichelarij in verband met levensloop en levenslot. Andere bladen komen daartegenop, terecht schrijvende, dat dergelijke dingen een overgang zijn van geloof naar bijgeloof, waarbij de christelijke geloofsbelijdenis: ik geloof in God den Vader . . . vervangen wordt door: ik geloof in den grooten Beer, den dierenriem, den melkweg.

Maar wat dan te denken van een Christelijk blad, waarin „Zuster Pieterse” raad geeft voor en tegen allerlei kwalen en gebreken?

Vrage eerst, is deze raadgeefster werkelijk zuster, d.i. een behoorlijk opgeleide verpleegster en weet zij dan niet hoe verkeerd zij handelt? Sprekende over zaken en dingen, die zij als zuster niet weet en begrijpt, terwijl zij op deze wijze handelend, professoren en dokters tracht te overtreffen in wetenschap en beleid, uitmakend op een afstand, wat zij zelfs van nabij niet vermag door behoorlijk onderzoek te doen?

Vrage verder, is „zij” die hier raad geeft, ook iemand, die raad weet, zelfs zóó raad weet, dat zij in het Schouwvenster meedeelt hare verzamelde raadgevingen eerlang in druk te zullen laten verschijnen? Vragen zonder antwoord.

Is het dan niet treurig, dat in het „Schouwvenster”, Christelijk geïllustreerd weekblad, wekelijks allerlei quasi wijsheid door „Zuster Pieterse” ten beste gegeven wordt, die nu ten top stijgt in den volgenden raad tegen vallende ziekte, die zij „van anderen vernomen heeft en nu doorgeeft”? Koop bij een (met name genoemden) slager tegen een bepaalden prijs een stel gehoorbeentjes van een varken, (vooral op het adres letten, voor de goede behandeling en afwerking), naai die beentjes in een zeemleeren lapje, hang dit zakje met een bandje om den hals op den rug van den patiënt. Succes wel niet gegarandeerd maar maar toch zoo goed als. Draag dus op raad van Zr P. dit zakje als een heiden zijn amulet en vertrouw, dat dit afgodje U bewaren zal tegen toevallen, zeggende: ik geloof in de bewaring door varkensgehoorbeentjes.

Is het anders dan de mascotte in vliegtuig en auto?

Zeist

W. BLANKEN Johzn

VERGEET NIET

Casuïstische mededeelingen of lezenswaardige artikelen aan ons te doen toekomen. Zij kunnen voor anderen van groot nut zijn.

ONBEVOEGD EEN KIES GETROKKEN

De advocaat-generaal bij den Hoogen Raad, mr Wijnvelt, heeft gisteren conclusie genomen in de zaak van P. J. S., tandheelkundige te Gorinchem, die door de rechtbank te Dordrecht wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst is veroordeeld tot f 5.- boete. S. had een kies getrokken en voerde aan, dat dit geen feit is, vallende onder het eerste lid van art. 436 van het Wetb. v. Strafrecht, maar ten hoogste een overschrijding van zijn bevoegdheid kon beteekenen, vallende onder het tweede lid van genoemd artikel. Voorts weersprak requirant de overweging der rechtbank, dat onder „volledige tandprothese” het trekken van een kies alleen dan valt, wanneer daarbij vaststaat dat dit trekken plaats heeft om den mond geschikt te maken voor vervanging en dat daarvoor voorafgaand overleg met den patiënt noodzakelijk is.

Mr Wijnvelt zeide van oordeel te zijn, dat onder het overschrijden van de grenzen der bevoegdheid niet valt het verrichten van handelingen, waartoe men krachtens zijn beroep een toelating niet heeft verkregen. Dit is z.i. het geval met requirant, die bevoegd is tot toepassing van de volledige tandprothese, wanneer hij niet daarbij, maar volkomen daarnaast, bewerkingen verricht, welke den tandarts bij de wet zijn opgedragen. Volgens de wettelijke regelingen, beschouwd in het licht van het arrest van 1920, meende de advocaat-generaal te mogen begrijpen, dat de tandheelkundigen bevoegd zijn, een kies te trekken, wanneer dit noodzakelijk is bij de toepassing der tandprothese, doch dat zij daartoe niet bevoegd zijn bij iemand, die een kies kwijt wil, om welke reden ook, doch die er niet over denkt een plaatsvervanger daarvoor te nemen.

Mr Wijnveldt concludeerde dan ook tot verwerping van het beroep. De Hooge Raad zal 2 Maart arrest wijzen.

(N. Rt. Ct.)

• Correspondentie •

P. P. te Edam — Uw ingezonden uitknipsel in dank ontvangen. Wordt besproken.

P. v. D. te Leiden — Een geheele jaargang kunnen wij U niet verschaffen. Als abonné stelt U zich 't gemakkelijkst in 't bezit daarvan.

A. J. v. H., Den Haag. — Dank voor uw uitknipsel; t.z.t. wordt 't opgenomen.

De Zuid-Limburger — De bewijsnummers ontvangen. Stukjes worden vermeld.

De Maasbode — Onze dank voor de vermelding in uw kolommen.

A. M. v. L., Den Haag — Tot onzen spijt kunnen wij geen aanleiding vinden verder op deze kwestie in te gaan. Ons standpunt werd u per brief uiteengezet.

NAAMLIJST

VAN DE LEDEN DER

Vereeniging
tegen de Kwakzalverij

op 1 Januari 1936

Totaal 596 leden

DAGELIJKSCH BESTUUR:

Dr C. J. Brenkman, arts te Amsterdam.
Voorzitter.
H. J. A. Ter Wee, Apotheker te Amsterdam.
Secretaris-Penningmeester.
Mr M. D. K. S. van Lier, Rechter te Amsterdam.

ALGEMEEN BESTUUR:

C. G. Baert, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Gravenhage.
Mr W. P. R. Bouman, oud-Offic. van Justitie te 's-Gravenhage.
N. Keulemans, Apotheker te Amsterdam.
Dr Ph. A. Coppens, apotheker te Rotterdam.
Mr A. van der Elst, Oud-Ambtenaar O. M. te Noordwijk.
Mr J. J. Plugge, Subst. Griffier te Rotterdam.
Mej. J. C. Rassing te Delden.
Mr H. B. de Bruijes Tak, Ambtenaar O. M. te Alkmaar.
G. E. Windemüller, arts te Vaassen.

NEDERLAND

GEWONE LEDEN:

Aalsmeer

Aug. Snethlage, tandarts.

Alphen a/d Rijn

L. W. Hildernisse.

Alkmaar

Mr H. B. de Bruijes Tak, Ambtenaar O. M.
Dr J. M. van Dam.
Dr J. Degenaar, arts.
B. Schouten, apotheker.
Th. v. d. Sluis, arts.

Ameide

L. A. Donker, arts.

Amersfoort

D. G. J. Bolten, milit. apoth.

Amsterdam

Amsterdamsche Ver. tot Bestrijding van Tuberculose.
R. F. Armbrust, apotheker.
J. Armbrust, apotheker.
Dr B. H. de Beer, tandarts.
J. v. d. Berg, apotheker.
W. Binnendijk, arts.
Dr J. W. Birza, apotheker.
P. H. Bon, apotheker.
Jhr Kr. W. v. d. Borne, arts.

Dr C. F. Bosch, arts.
Dr W. G. Bouman, arts.
N. M. Bouvy & Zoon, apothekers.
Dr C. J. Brenkman, arts.
Mevr. v. d. Broek-Swart, apoth.
A. J. v. Bronkhorst, apotheker.
Dr W. A. van Bronkhorst, apotheker.
Dr P. W. C. M. Busch, arts.
J. Bijlsma, arts.
F. van Bijsterveld.
H. L. Coopman, arts.
Depart. Amsterdam van de Nederl. Maatsch. tot bev. d. Pharmacie.
Dr Jos. Duquesne, arts.
Mej. J. E. van Dijk, arts.
Mevr. Edel-Visser, apoth.
S. Engers, arts.
Dr H. Feriz, chirurg.
C. Ferkenius, arts.
J. C. Filedt Kok, apotheker.
Dr C. L. de Fouw, Inspecteur v/d Volksgezondheid.
S. S. Gallée, apotheker.
J. B. Gersons, apotheker.
H. D. de Haas, arts.
Mej. G. E. Hastman, gedipl. masseuse.
G. J. H. Hemptenius, apotheker.
Mevr. Hertstein-Schouten, apoth.
E. van der Hoop, arts.
Dr A. Huender, apotheker.
Mej. C. Hugenholtz, apoth.
Mej. N. Hugues, apoth.
Dr C. Hymans, arts.
V. van Itallie, apotheker.
J. C. de Jong, apotheker.
M. de Jong, apotheker.
Mevr. J. A. Fey, apoth.
D. B. Kagenaar, arts.
S. van Kempen, arts.
H. Kerssemakers, pharm. cand.
N. Keulemans, apotheker.
Mevr. J. de Klerck-v. Rietschoten, apoth.
Mr W. P. C. Knuttel, Rechter.
J. Kok, apotheker.
Dr H. B. Koldewijn, apoth.
A. Kropveld, arts.
Mevr. Kruijse-Rübsaam, apoth.
J. M. Kijzer, arts.
C. J. v. Ledden Hulsebosch, apoth.
M. J. Lewenstein.
F. Liefjijn, arts.
H. M. v. Linschoten, apoth.
Mej. C. A. Lubsen, apoth.
H. Meijer, arts.
G. E. C. Moesman, apoth.
E. Monasch, apotheker.
Ned. Maatsch. t. bev. d. Geneesk.
Ned. Maatsch. t. bev. d. Pharmacie.
Ned. Maatsch. t. bev. d. Tandheelkunde.
Ned. Genootschap v. Voetspecialisten.
A. Otto, arts.
H. Pekelharing, apotheker.
W. Polak, arts.
W. Posthumus Meijes.
A. J. v. Reeuwijk, arts.
J. Roozeboom, mil. apotheker.
H. van 't Sant, apotheker.
Mej. C. G. Schotsman, apoth.
Mej. A. H. C. Sinke, apoth.
Mevr. J. Stärcke-Polenaar, arts.

Wed. S. Stork.
Dr G. J. Stracke, leeraar M.O.
Mevr. A. D. J. Suyver-Stoutjesdijk, apotheker.
Dr F. Tekelenburg.
Dr J. Temminck Groll, Lector.
Vereeniging tot bev. d. Homoeopathie.
R. Vedder, arts.
J. H. Verhave, arts.
Kits van Waveren, arts.
H. J. A. Ter Wee, apotheker.
Ed. Wiener, arts.
Dr P. A. de Wilde, arts.
P. H. de Wit, apotheker.
G. v. Woerkom.
Dr S. A. Wysenbeek, arts.

St. Anthonis (N.Br.)

Jos Verbeek, arts.

Apeldoorn

N. H. Biegan, arts.
L. Bouwman, arts.
E. J. Freseman Viëtor, arts.
Mevr. A. G. Kerkhoven-Wijthoff.
P. Persijn, apotheker.
M. C. J. Pilaar, arts.
A. J. Risseeuw, arts.
P. L. Sial, arts.
G. A. v. d. Stok, arts.
Mej. v. Velthuysen, arts.
A. de Vries, arts.

Appingedam

Groene Kruis.

Arnhem

Afd. Arnhem v. d. Ned. Maatschappij t. b. d. Geneeskunst.
Dr W. H. Bloemendal, Insp. v. d. Volksgezondheid.
W. K. Brevet.
Mej. M. M. Couvée.
Dr. G. Fabius, arts.
Th. Hillen, apotheker.
Mej. G. Jongbloed, apoth.
H. F. Louwe Kooymans, apotheker.
Dr H. C. Maats.
Dr J. P. v. d. Marel, mil.-apoth.
E. Menthen, apotheker.
J. Ruinen.
Dr M. J. Schulte, apotheker.

Asperen

G. Verdoes Klein, arts.

Baarn

Dr P. V. Astro, arts.
Rud. Heijbroek, arts.
Mej. M. C. Julius, apotheker,

Bakkum

Afd. Alkmaar Ned. Mij ter Bev. der Geneesk.

Barendrecht

P. Westra, arts.

Barneveld

J. H. v. d. Horst, arts.
L. D. Korhuis, arts.
S. J. v. Schuppen, Secr. Groene Kruis.

Barsingerhorn

Witte Kruis.

- Beekbergen**
D. Pont, arts.
- Bentveld**
Dr S. Simons, arts.
- Bergum (Fr.)**
B. J. Hornstra, arts.
- Berlikum**
Dr J. Kwast.
- Beverwijk**
Mej. P. v. Hattum.
Jac. v. d. Ree, arts.
Mej. Anna C. A. Sepp, apotheker.
- Bilthoven**
F. D. Carels.
- Bloemendaal**
H. Lemstra van Beusekom, arts.
Mr J. D. v. d. Plaats.
- Bodegraven**
Groene Kruis.
- Den Bommel**
P. Oosthoek, arts.
- Borculo**
Groene Kruis.
G. P. Scheij, arts.
- Borne**
Groene Kruis
- Breda**
Guill. Beck.
Groene Kruis.
Mevr. C. E. v. d. Heem van Lier.
R. Smaggh, groothandelaar.
A. v. d. Velde, Insp. Volksgez.
T. Wetselaar, apotheker.
- Breukelen**
Dr M. H. J. Adels.
- Brielle**
J. Joppe, arts.
Afd. Voorne en Putten v. d. Ned. Mij
t. b. d. Geneesk.
A. Sonnega, apotheker.
- Burg (Texel)**
D. Boswijk, arts.
Witte Kruis.
- Bussum**
A. P. Liscaljet, tandarts.
H. Schouten, arts.
- Castricum**
Witte Kruis.
- Culemborg**
Groene Kruis.
Jhr L. Schorer.
- Cuyck**
J. van den Broek, arts.
- Delden (O.)**
H. C. M. Bloemen, arts.
Dr J. W. A. Gewin, arts.
Groene Kruis.
Mej. J. C. Ressing.
- Delft**
Z. v. d. Belt, arts.
A. J. v. Gerrevink Gzn., apoth.
W. v. Krimpen, arts.
- J. H. Ressing, arts.
Dr A. Verhoeff, arts.
M. J. Wilmink, tandarts.
- Deventer**
Mej. G. C. Ekker.
P. Volders, apotheker.
- Diemen**
W. Balfoort, arts.
- Dieren**
J. van Eijk, apotheker.
- Diever**
Dr S. v. Nooten.
- Dinxperlo**
Groene Kruis.
W. M. v. Ringelestijn, arts.
- Dirksland**
Groene Kruis.
- Dodewaard**
P. A. Cornet, arts.
- Doesburg**
Dr J. Brand, arts.
- Doorn (U.)**
M. J. van Dam, arts.
- Dordrecht**
P. W. Brandt, uitgever.
S. M. Hugo van Gijn.
Mr G. van Itallie, Subst. griffier.
Afd. Dordrecht Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.
Z.-H. Ver. het Groene Kruis.
- Dribergen**
L. H. T. Breedvelt, Off. v. Gez. K. M.
G. H. P. v. d. Meene, apotheker.
- Dubbeldam**
Groene Kruis.
- Echt**
A. J. A. B. Stijns, arts.
- Edam**
Witte Kruis.
- Eefde**
H. W. Hofstede, arts.
- Eindhoven**
Hri C. E. Keunen.
- Elst**
Groene Kruis.
- Enkhuizen**
D. W. van Noort, chirurg.
- Enschedé**
G. Baurichter, apotheker.
H. Sijtsema, apotheker.
- Garmerwolde (Gr.)**
D. S. Niermeyer, pharm. cand.
- Gasselternijveen**
A. R. Frijling, arts.
- Gemert**
A. A. M. F. Pannekoek, arts.
- Giessendam**
Groene Kruis.
M. Schlemper, arts.
- Giessen-Nieuwkerk**
H. K. Kettenberg, arts.
- Giethoorn**
R. H. Prins, arts.
- Ginneken**
Dr Gommers, arts.
- Goes**
C. v. Baak, dierenarts.
H. Snoek, arts.
- Gorinchem**
Afd. G. v. d. N. Mij t. b. d. Genees-
kunst.
- Gouda**
Depart. Gouda Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
J. Haddéus Oostingh, tandarts.
- Gouderak**
Dr F. Beekenkamp, arts.
- 's-Graveland**
Jhr J. W. Six, technoloog.
- Groningen**
Dr L. M. v. d. Berg, apotheker
Dr L. Bouman.
H. Cazemier, apotheker.
Dept. Groningen, Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
K. Dijkstra, apotheker.
H. W. Dijkhuis, Chiropodist.
Groene Kruis.
J. J. Rietema Polman, arts.
- Grijpskerk**
Groene Kruis.
- Galpen**
Groene Kruis.
- Den Haag**
Prof. Mr P. J. H. Aalberse, oud-
Minister.
Dr L. Arisz, arts.
C. G. Baert, inspecteur v. d. Volks-
gezondheid.
W. H. Bal.
H. Beekhuis, arts.
Firma F. L. van Beest, apoth.
Prof. G. J. W. Koolemans-Beynen Jr.
Dr A. M. Blok, arts.
Dr J. Blomberg Jr, apotheker.
Mr W. P. R. Bouman, Oud-Off. van
Justitie.
B. J. Bijnen, arts.
Dr A. W. M. v. Deventer, arts.
C. J. Doets.
J. Hanks Drielsma, arts.
N. Faber, arts.
Dr E. W. Goteling Vinnis, arts.
Groene Kruis.
Dr J. de Groot Sr, arts.
J. R. F. Hannivoort, arts.
Dr A. Hendriks, arts.
Dr J. J. Hofman, apotheker.
J. W. Houwen.
A. J. van Huffel Jr, apotheker.
Dr H. M. Hijmans, arts.
Dr M. Hijmans.
Dr C. L. de Jongh, arts.
Dr N. M. Josephus Jitta, voorzitter
Centr. Gezondheidsraad.

C. E. Keilholz.
 J. de Konink, arts.
 J. A. G. Krijger, arts.
 W. v. d. Linden, apotheker.
 Dr R. Meulenhoff, apotheker.
 Dr M. M. de Monchy.
 Afd. Den Haag, Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.
 A. C. Nanning, apotheker.
 Mej. C. Offerhaus, apotheker.
 Dr J. L. A. Pentz, arts.
 J. W. H. Pieters.
 Mej. C. M. v. d. Pyl, arts.
 W. C. Rensen, arts.
 Mevr. Wed. J. v. Riel, apotheker.
 J. v. Riel, Gep. Dir. Mil. Apoth.
 A. H. Schirm, apotheker.
 J. J. Schoevers, apotheker.
 E. R. v. Schothorst.
 R. C. J. ten Seldam.
 Dr A. Sikkel, arts.
 A. N. Slotboom, med.-cand.
 Dr Wilha Smidt, arts.
 J. H. Sommer, arts.
 L. M. C. F. Steger, arts.
 Mej. L. van Straaten.
 J. A. v. d. Tooren, apotheker.
 W. D. Valkis, apotheker.
 Mr J. D. Verbroek, advocaat.
 R.K. Vereen. van Slechthoorenden.
 D. de Vos, arts.
 Mevr. A. E. J. de Vries-Bruins, arts,
 lid der 2e Kamer.
 L. H. Vrijman.
 G. H. van der Wal, apotheker.
 J. K. W. Weijgers, arts.
 Dr H. v. Wely, arts.
 A. A. de Wolff Jr, med.-cand.
 A. v. Zyl, arts.

Haarlem

Mej. Dr C. G. v. Arkel, apoth.
 H. Bartels, apotheker.
 S. Boonzaaijer, arts.
 Mej. A. C. Honig, apoth.
 Dr L. C. Kersbergen, arts.
 Mr M. D. K. S. van Lier, Rechter.
 M. Mauritz, arts.
 Dr W. E. Merens.
 Mr G. Nolst Trenité.
 J. E. Schalkwijk.
 Dr J. F. Selhorst.
 Dr Sluyterman, arts.

Hardinxveld

Groene Kruis.

Haren (Gr.)

Mr L. B. Lohmann, rechter.

Heelsum

Groene Kruis.

Heer Hugo Waard

Witte Kruis.

Heerlen

Dr E. Hollman, apotheker.

Heinenoord

G. de Reus, arts.

Den Helder

G. v. d. Nieuwenhuizen, Off. v. Gez.
 K. M.
 Witte Kruis.

Hellendoorn

Dr B. H. Vos, arts.

Hem (gem. Venhuizen)

M. de Heer Kloots, arts.

Hengelo (O.)

G. J. M. Haanappel, arts.
 J. M. Sytsema, arts.

's Hertogenbosch

H. v. Baer, apotheker.
 Mr F. Couvée.
 Dept. N.-Brabant Ned. Mij t. b. d.
 Pharmacie.
 Afd. 's Hertogenbosch Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.
 Dr K. L. E. Lamers, arts.

Heukelum

L. Hoejenbos, arts.

Heythuizen

J. D. Smits, arts.

Hillegersberg

Mr J. J. Plugge.

Hillegom

L. J. Hanrath.

Hilversum

Dep. N.-Holland Ned. Mij. t. b. d.
 Pharmacie.
 Mevr. Feenstra-ten Seldam, apoth.
 Mevr. Frima-Nyhoff, apoth.
 J. Guljé, arts.
 Afd. Gooi en Eemland Ned. Mij t. b. d.
 Geneesk.
 D. Kok, apotheker.
 Mevr. C. W. C. v. d. Meulen-v. Manen.
 Prof. P. van der Wielen.

Hoofddorp

Dr J. Nanninga, arts.

Hoogblokland

W. B. v. Herwijnen.

Hoogkerk

Groene Kruis.
 A. Polman, arts.

Hoorn

Dr P. F. J. Baesjou.
 Afd. West-Friesland, Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.

Huizen (N.-H.)

M. W. v. d. Berge, arts.

Huizum (Fr.)

W. Fortuin, arts.
 Groene Kruis.
 Dr W. Sinnighe Damsté, arts.

Hulst

Afd. Zeeuwsch-Vlaanderen Ned. Mij.
 t. b. d. Geneeskunst.
 J. A. van Lierop, arts.

Kampen

P. Butter, arts.
 I. S. Polak, tandarts.

Kethel (Z.-H.)

G. Sauer, arts.

Klundert

J. H. Wilmink, dierenarts.

Koog a.d. Zaan

Jan W. A. Honig.
 M. Scheele.

Kollum (Fr.)

Dr de Jager.

Kortgene

L. G. Gelderman, arts.
 Groene Kruis.

Krommenie

Witte Kruis.

Laag Keppel

R. P. Belinfante, arts.

Lage Zwaluwe

D. Dooremans, arts.

Leeuwarden

S. G. Cath, apotheker.
 S. W. van Dantzig, apotheker.
 Dep. Friesland v. d. Ned. Mij. t. b. d.
 Pharmacie.
 Groene Kruis.
 W. C. C. ten Veldhuys, arts.

Leeuwen bij Tiel

Dr A. W. van Haagen.

Leiden

C. G. J. van Alphen, arts.
 J. P. A. Brand, tandarts.
 D. J. v. Driezum.
 Prof. P. H. G. v. Gilse.
 Mej. A. Harmsma.
 Prof. Dr L. van Itallie.
 P. Jasperse.
 Jac. J. de Jong.
 Prof. Dr W. A. Kuenen.
 Leidsche Tandheelk. Vereen.
 L. v. d. Molen.
 E. L. Nauta.
 C. Pieck, oogarts.
 Dr T. Potjewijd, apotheker.
 A. Pull ter Gunne, arts.
 H. J. le Roux.
 W. F. Stap, med. stud.
 A. M. A. Schuurs.
 N. Speyer.
 Mevr. Dr Stark.
 Mej. Dr Steenhauer, apoth.
 Prof. Dr W. F. Suermondt.
 H. P. Veldhuisen, arts.

Lexmond

P. Bon, arts.

Lisse

D. Blok, arts.

Loosduinen

H. A. N. Vechtman, arts.

Lunteren

S. A. Appel, arts.

Lutjebroek

Afd. West-Friesland Ned. Mij t. b. d.
 Geneeskunst.

Maastricht

J. Hollman, arts.
 A. H. Schmedding, arts.

Makkinga
Groene Kruis.

Markeloo
J. S. B. Wanrooij, arts.

Marum
G. H. Dekker.

Medemblik
Witte Kruis.

Meerkerk
Dr C. Spijkerboer, arts.

Meppel
Firma Brocades en Stheeman.

Middelburg
Dep. Zeeland der Ned. Mij t. b. d.
Pharmacie.
H. Gersons, apotheker.
Mr J. Moolenburgh.

Midwoud
Witte Kruis.

Molenaarsgraaf
P. L. Burggraaf.

Naarden
L. L. Posthuma, arts.

Ter Neuzen
Afd. Z. Vlaanderen Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Nieuw-Beijerland
M. P. Doorenbos, arts.

Nieuwpoort (Z.-H.)
W. N. v. Straten, arts.

Nieuwe Tonge
P. J. de Man, arts.

Nieuw Vennep
W. G. Schreuder.

Nieuw-Weerdinge
Groene Kruis.

Noordeloos
A. A. Weenink, arts.

Noordwijk
Dr Coenraedts Nederveen.
Mr A. v. d. Elst.

Numansdorp
C. Flohil, arts.
H. Hartman, arts.

Nijmegen
J. J. W. v. Beek, tandarts.
R. van Gelder, arts.
Dr H. G. L. Moeys, arts.

Nijverdal
K. J. Schaafsma, arts.
Dr H. Smit, arts.

Oegstgeest
Dr H. Varekamp, arts.

Oene
Groene Kruis.

Oisterwijk
Dr B. Schröder, arts.

Oldekerk
Groene Kruis.

Oostburg
I. Buskop, arts.

Oosterbeek
Mevr. J. de Wit-Louwaars, apoth.

Oost en West Souburg
J. C. Huysman, arts.

Oosterwolde
J. G. Kijlstra, arts.

Oosterzee
E. R. v. Schothorst, arts.

Oostzaan
T. Thorbecke, arts.
Witte Kruis.

Opperdoes
Witte Kruis.

Oss
R. W. Spanhoff, apotheker.

Oud-Beijerland
Dr F. Groenewoud.

Oude Pekela
Afd. Oldambt, Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Oude Wetering
A. v. d. Bijl.

Oud-Karspel
J. de Wit.

Purmerend
B. H. Jurgens, apotheker.

Puttershoek
Groene Kruis.

Pijnacker
W. v. d. Horst, arts.

Raamsdonksveer.
B. Knaap, arts.

Renkum
Groene Kruis.

Rhoon
Groene Kruis.

Ridderkerk
Afd. Z.-Holl. Eiland. Ned. Mij t. b. d.
Geneeskunst.

Rockanje
Groene Kruis.

Roermond
F. A. Haan, apotheker.
Dr H. J. Hoying.
J. J. E. H. Oor.
J. Wiggelendam, arts.

Rotterdam
J. Beker, apotheker.
Jac. Beker, apotheker.
D. G. Bier, arts.
J. Brunt, arts.
J. A. Buurman, arts.
M. Cohen, apotheker.
Dr Ph. A. Coppens, apotheker.
H. E. Ekker, tandarts.
A. D. Erkelens, arts.
C. Groenewegen, arts.
Dr P. de Haan, arts.

Dr H. Hommes, arts.
Dr M. Kingma Boltjes.
K. Kuiken, arts.
Dr J. J. van Leeuwen, arts.
Levensverz. Mij. R. V. S.
R. Maathuis, arts.
Mr J. J. Plugge, Subst. griffier der
Rechtbank.
Dr W. v. Rijn, apotheker.
G. Tieleman.
Dr E. C. Tuinzing.
D. Veen, arts.
Dr P. A. Vos, apotheker.
B. J. A. Wolfson, arts.
J. H. Zaayer, arts.
H. C. Zeelt, apotheker.

Rozenburg
Groene Kruis.
E. G. v. Heusden, arts.

Rijnsburg
H. G. Jonker, arts.

Rijssen
Groene Kruis.

Rijswijk
P. Greup, arts.
Dr B. J. de Haan, arts.
G. W. Reddingius, arts.

Santpoort
Mej. J. W. Bokhoven, apoth. Prov.
Ziekenhuis.

Sassenheim
Dr P. le Grand.

Schaesberg
A. H. Claessens, apotheker.

Schalkwijk
W. J. M. Janssen.

Scheveningen
J. E. Brouwer, arts.
J. van Buuren, apotheker.
M. den Heijer, apotheker.
Dr C. Oorthuys.
B. H. Opdenberg.

Schiedam
C. I. Jansen, apotheker.
W. Lomars, apotheker.

Schipluiden
Groene Kruis.

Schoorl
S. G. Baron v. Fridagh.
Witte Kruis.

Sliedrecht
Groene Kruis.
D. Zijp, arts.

Soestdijk
J. Baart de la Faille, arts.

Speckholzerheide
M. Refera, arts.

Steenwijk
M. J. Vlezenbeek, apotheker.

Stompvoren (N.-H.)
Witte Kruis.

Streefkerk
Groene Kruis.

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

Ter Aar
A. Quartel, arts.

Ternaard
Groene Kruis.

Tholen
P. J. Duinker, arts.

Tiel
Afd. Tiel en Omstr. Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.

Tilburg
M. J. M. Bijvoet, apotheker.
Th. N. Cloosterhuis, apotheker.

Twisk (N.-H.)
Witte Kruis.

Uden (N.-B.)
Dr P. F. A. Peters, arts.

Utrecht
Dr J. H. G. Carstens.
Gem. Geneesk. Dienst.
Groene Kruis - Centr. Bureau.
W. G. de Haas, arts.
Dr E. H. B. van Lier.
Mej. M. Myers, apotheker.
Pharmaceutisch Laboratorium.
Redactie Maandbl. tot studie van med. beroepsbelangen.
Afd. Utrecht, Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
Dep. Utrecht, Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.
Mej. M. E. Stas, scheikundige centr. Laboratorium.

Vaassen
Groene Kruis.
G. E. Windemüller, arts.

Valkenswaard
Frans v. Best.

Veendam
W. Boer, notaris.
Dr Th. Tjabbes, arts.

Veenendaal-de Klomp
C. Engel, arts.
J. G. Vergouwen, arts.
G. H. de Waard, arts.

Velp (bij Arnhem)
Dr P. E. Bos.
Dep. Gelderland, Ned. Mij t. b. d. Pharmacie.

Willigen, arts.
Dr A. v. d. Willigen, arts.

Venlo
A. Schrijnen, apotheker.

Vianen
H. J. Thorbecke, arts.

Vlaardingen
J. Backer, apotheker.
G. A. H. v. d. Corput, apotheker.

Vlissingen
Afd. Walcheren Ned. Mij t. b. d. Geneeskunst.
A. Staverman, arts.

Waarder
Groene Kruis.

Wageningen
J. H. Auer, arts.
D. E. Jansen, apotheker.

Wamel
L. A. v. Hoeke.

Warmenhuizen
G. J. W. E. v. Hesteren, arts.

Warfum
M. A. J. Jansma, arts.

Wassenaar
Dr Bouman, arts.
Floris Hers.

Wateringen
H. L. Jansen, arts.

Weesp
A. A. Knaap, arts.

Wehl (Gelderl.)
Th. A. Blom, arts.

Wervershout (N.-H.)
Witte Kruis.

Wierden
Groene Kruis.

Wildervank
Dr D. Huizinga.

Winschoten
Fokko Beek, apotheker.

Winterswijk
H. G. Enklaar, officier v. gezondheid.
C. v. Schothorst, arts.

Woerden
W. G. Haye Jr, apotheker.

Wolvega
Groene Kruis.

Wijhe
K. Ittmann, arts.

Zaandam
D. K. Boom, arts.
Dr C. v. Dam.
J. W. de Goeje, arts.
A. M. Pelt, arts.
J. M. Romijn.
Firma Dr Willmar Schwabe.

Zalt-Bommel
J. A. v. Haaften, tandarts.
D. J. de Jong, apotheker.

Zeist
H. Blanken, arts.
N. A. Kortlandt, arts.
J. A. van der Vliet, arts.
D. van Zanten, apotheker.

Zevenbergen
L. van der Linde, arts.

Zevenhuizen (Z.-H.)
Dr H. J. de Wit, arts.

Zoeterwoude
Wijbo Kortman.

Zuid-Beijerland
P. W. van Waasbergen, arts.

Zuidbroek
Groene Kruis.

Zuid-Scharwoude
Witte Kruis.

Zuidwolde
S. G. Vegter, arts.

Zutphen
Afd. Zutphen Ned. Mij tot bev. der Geneeskunst.
Dr H. Jonker.
Dr J. Oudenampsen, apotheker.

Zwolle
Dep. Overijssel Ned. Mij tot bev. der Pharmacie.
Overijsselsche Vereeniging tot bestr. der Tuberculose.
E. H. Hengeveld, arts.
Dr G. J. van Thienen, arts.
J. J. Tijl, uitgever.

Zwijndrecht
G. M. A. J. Krijger, arts.

NED. O. INDIË

Bandoeng
N.-I. Assistent-Apoth. Bond.

Batavia (Centr. Java)
A. F. Eilerts de Haan, tandarts.
P. v. d. Meulen, apotheker.
M. J. Straub, apotheker.

Buitenzorg
Dr Thung Soey Hay.

Galang
Dr E. Smits, arts.

Medan
L. Meyering.

Pontianak
Lie Giok Tjoan, arts.

Sitoebanda (Java)
G. A. Scheffer.

Tandjong-Priok
Dr W. de Priester, arts.

Weltevreden
F. Holzschuher von Harrlach, arts.

NED. WEST-INDIË

Aruba
A. F. Dussenbroek, arts.

Paramaribo
R. D. G. Ph. Simons, med. stud.

ZUID-AFRIKA

Nijlstroom
Gerrit Bakker.

Twijffel Fontein
Mr H. de Munnik.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, *voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter* te Amsterdam, *Lid van het Dagelijksch bestuur*; C. G. BAERT, *Inspecteur van de Volksgezondheid* te 's Gravenhage; MR W. P. R. BOUMAN, *Oud-Officier van Justitie* te 's Gravenhage; N. KEULEMANS, *Apotheker*, Binnen Gasthuis, Amsterdam; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker* Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, *oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden*, te Noordwijk aan Zee; MR J. J. PLUGGE, *Subst. Griffier* te Rotterdam; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, *Ambtenaar O.M.* te Alkmaar; G. E. WINDE-MÜLLER, *Arts* te Vaassen; H. J. A. TER WEE, *Apotheker* Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, *Secr.-Peningmeester*.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—

Secr.-Peningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

KWAKZALVERIJ TE ROTTERDAM

Een recent en sprekend voorbeeld van de „goede diensten” der kwakzalvers.

Hoewel helaas geen zeldzame gebeurtenis, wil ik even de aandacht vestigen op een patiënte, die het slachtoffer is geworden van haar goedgeloovigheid in kwakzalvers.

Ongeveer 8 maanden geleden ging zij naar den huisarts wegens buikklachten en na onderzoek bleek de vrouw een kwaadaardig gezwel te hebben van den dikkarm, dat door een operatieven ingreep misschien verwijderd zou kunnen worden. — Wanneer dit echter niet het geval was zou er een operatie kunnen geschieden, die de klachten van patiënte voorloopig belangrijk zouden verminderen. —

Patiënte zag zeer tegen een operatie op en zocht haar toevlucht bij een homoeopaath, die haar versterkte in haar verzet tegen een chirurgisch ingrijpen, met de mededeeling, dat zij zeker niet naar een ziekenhuis moest gaan, daar men haar daar toch maar zou laten liggen zonder iets te doen of zouden opereeren zonder succes. (Gelukkig kan ik hier bij verzekeren dat niet alle homoeopathen een dergelijke opvatting hebben!) Na tevergeefs enkele maanden onder behandeling te zijn geweest van den homoeopaath, ging zij met medeweten en onder contrôle van dezen, naar een bekend kwakzalver te Rotterdam.

Gerustgesteld, niet onderzocht, vijf gulden armer en een fleschje met poeder rijker, verliet patiënte den weldoener, die haar verzekerde, dat binnen

Mededeelingen van het Bestuur

Tot 1 April bestaat nog gelegenheid contributie en abonnementsgeld per giro te voldoen. Giro-nummers der Vereeniging zijn:

POSTGIRO 32237 en GEMEENTE GIRO K 1672

ten name van den Secretaris-peningmeester der Vereeniging, Zoomstraat 30, Amsterdam.

Na 1 April wordt per kwitantie verhoogd met inningskosten gedisponeerd.

NIEUWE LEDEN:

Mevr. C. M. HOOG—GULDENSTEEDEN EGELING te Haarlem.

Mej. Dr C. J. H. KAM, *Scheikundige a.h. Rijks-Inst. voor de Volksgezondh. te Utrecht.*

H. D. NANNINGA, *arts te Hoofddorp.*

H. C. ROZEMEYER, *arts te IJzendijke.*

Mej. Mr R. v. D. HEIDE, *te Amsterdam.*

Mevr. H. J. W. ESKENS-KRABBÉ, *apotheker te Zaandam.*

H. J. A. TER WEE

enkele maanden het gezwel „weggewerkt” zou zijn. — Over een maand terugkomen! Drie maal is de vrouw, met een maand tusschenruimte, bij dezen genezer geweest en drie maal kreeg zij een fleschje met poeder mede, waarop stond dat het gratis verstrekt werd. Iederen keer betaalde zij vijf gulden.

Van de poeders moest 3 × daags ½ uur na 't eten ingenomen worden, telkens 1 theelepeltje. Zij werden door Dr Coppens onderzocht. Deze vond erin

wisselende hoeveelheden poeder van rhabarberwortel; suiker; salicylzuur; carbonaat, bicarbonaat en bromide, gebonden aan natrium en magnesium. Ter aromatisering was er wat fenkelolie door vermengd.

Op een gegeven dag kwam er, namens den kwakzalver, een echte dokter bij haar thuis (inderdaad een arts!!!) en deze onderzocht haar, na welk onderzoek hij mededeelde, dat onder het trouwgebruik van de poeders patiënte wel weer spoedig op straat zou wandelen. Deze medicus schreef haar ook nog pillen voor, waarin, zooals bleek morphine en bicarbonas natricus als werkzame bestanddeelen voorkwamen.

Om verder kort te zijn, patiënte kwam in een uiterst slechten en uitgeputten toestand in het

Gem. Ziekenhuis a/d Bergweg, zoodat er gearzeld werd om nu nog een operatieven ingreep aan te durven. De chirurg besloot, na een bloedtransfusie, de poging om deze vrouw nog te helpen, te wagen en hij vond een groot, kwaadaardig gezwel, dat gelukkig in zijn geheel weggenomen kon worden. — Patiënte verdroeg de operatie naar omstandigheden goed, zoodat er alle hoop bestaat, dat zij na eenigen tijd zonder klachten het ziekenhuis kan verlaten. —

Mocht er overhoopt een slechte wending in het ziekteverloop komen, dan zal dit voor het grootste gedeelte te wijten zijn aan den deplorabelen toestand, waarin patiënte, dank zij de kwakzalverij, het ziekenhuis binnen kwam. —

R'dam, Februari '36

Dr M. HOMMES

Het loopt de Spuigaten uit, maar . . . er zijn ook lichtpunten

De Kwakzalverij kent, als zooveel anders, haar tijden van bloei en haar tijden van aftakeling. Zij is thans weer in een periode van ongekenden bloei aangeland en zij voelt zich daar lekker bij. Het is alsof we ook finantieel in een z.g. „hausse” leven; immers wanneer het publiek aan de lokstem van den modernen kwakzalver gehoor geeft, beteekent dit dat men hieraan ongekende duizenden guldens jaarlijks besteedt, anders zou het onmogelijk zijn dat de geweldig kostbare reclame-campagne maar onafgebroken zou worden voortgezet.

Het publiek steunt met zijn goede geld, dus de Kwakzalverij; de één koopt wat Abdijsiroop, — waaraan, volgens de laatste aankondigingen de apotheker Dumont (iemand die hier niet als zoodanig bekend is!) heeft toegevoegd het krachtige „hoestbedwingende” middel: „Codeïnum”, een bestanddeel van vele hoestpoedertjes, — de ander zoekt zijn geluk bij Jodolok of soortgelijke jodiumhoudende medaillons of schoenzooltjes, waarvoor men maar een klein bedrag behoeft uit te leggen: „baat 't niet, dan schaadt 't niet!” denkt men allicht, maar dat het niet *schaadt* is lang niet zeker (zie elders in dit no.) en dat het *baat*? . . . vermoedelijk alleen de beurs van fabrikant en importeur. Hoe kan men toch een oogenblik denken dat het nuttig voor den mensch zou zijn om ergens op zijn lichaam bij zich te dragen een beetje joodkalium (overigens een uitstekend geneesmiddel), hoe is het mogelijk dat men gelooft dat dit heele kleine beetje langzaam verdampst en dat daardoor *N.B.! Griep wordt voorkomen*. En men gelooft dit omdat hij die ons land gelukkig maakt met dergelijke nonsens de kans krijgt om in de groote dagbladen *advertenties van een volle pagina* te plaatsen, waarin verteld wordt dat een Londensche apotheker dit garandeert.

Gelukkig zijn er bladen die er anders over denken. Met veel genoegen zagen wij dat in *Wierings buurtbladen* (25-I-36) een artikel werd opgenomen *gericht tegen de Kwakzalverij*. Deze advertentiebladen worden in Amsterdam huis aan huis verspreid en hebben derhalve een enorm groote lezerskring.

De redactie verklaart:

»Nederland zou verstedd staan als men wist wat er op dit gebied gebeurde, hoe schaamteloos en ongelooflijk brutaal en met welke onzinnige, dwaze en belachelijke middelen dagelijks in alle groote en grootere steden van ons land eenvoudige, zoekende, probeerende en tobrende en lijdende zielen bedrogen en bedot en afgezet worden.«

Na het een en ander verteld te hebben over „Jonkers N.V.”, volgt het artikel van den heer J. Hazewinkel, uit ons maandblad, over de Rotterdamse *slaapsters*. Verschillende voorbeelden van het kwaad, door deze vrouwen bedreven, worden verteld.

En dan eindigt het artikel:

»Maar hoe is het mogelijk, dat zooveel vrouwen heul en baat zoeken bij deze slapende helderzienden. Zij komen af op de advertenties in de krant, naar zij aan inspecteur Hazewinkel verklaarden. Deze is dan ook overtuigd, dat de strijd tegen deze gevaarlijke vrouwen reeds voor meer dan de helft gewonnen zou zijn, indien de dagbladen geen advertenties van dergelijke individuen meer opnamen.

»Dat er nog steeds tal van dagbladen zijn, die op die manier terwille van goedbetaalde advertenties hand- en spandiensten verleen aan de misdadige practijken van deze vrouwen, is wel een heel treurig verschijnsel. En diezelfde bladen ontzien zich vaak niet op de voorpagina moraliserende artikelen te schrijven en critiek te oefenen op verschillende toestanden.«

BRENKMAN

„Apotheker Dumont heeft een Nieuwe Vinding gedaan!”

Zoo lezen we in een dure advertentie in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van Maandag 20 Januari j.l.

Als ge wel eens moe zijt, of last hebt van duizeligheid, of sukkelst met een riekenden adem, last hebt van puistjes, e.d., dan heeft die apotheker — *we weten nog steeds niet waar hij apotheker is en of hij het is*; — een nieuwe vinding voor U gedaan, n.l. de M.S.S.-CACHETS (geen geneesmiddel, doch een middel voor inwendige zuivering).

Er staat nog veel meer in deze eerste advertentie van Maandagavond. Zoo wordt beweerd dat „zelfs een alleen maar wat vertraagde darm-werking tot gevolg heeft, dat in Uw ingewanden dagelijks stoffen achterblijven, dat zich daarin steeds meer vergiften ophoopen...” En dan daarnaast een lachend matroosje met een bezem: *Maakt Schoon Schip*”.

De cachets bevatten dan, zegt de advertentie, plantaardige stoffen, waaraan het lichaam niet went, gal-extracten, die de werking van de lever regelen, melkzuurfermenten, chlorophyl (zou de bloeddruk verminderen en den bloedsomloop regelen). En nu moet men de M.S.S.-gewoonte gaan volgen, die daarin bestaat dat men elken Vrij-

dag en Zaterdag één of twee cachets slikt, die „de met afval-stoffen gevulde darmen zacht ledigen”.

Deze M.S.S.-cachets heeten ook wel: *Laxeer-Akkertjes*.

Woensdag 22 Januari volgde de tweede, kleinere advertentie.

Donderdag 23 nog een veel kleinere: „Morgen is het Vrijdag en... is het M.S.S.-dag!”

Is het geen handige reclame?

En is het wel kwakzalverij?

Stellig, — alleen al om den vorm der advertenties, die het publiek wijs moeten maken dat het hier *geen geneesmiddel* betreft, wat door de opgegeven samenstelling reeds wordt gelogenstraft. En dan.... kan iedereen er maar tegen om op deze wijze te laxeeren; zijn er niet velen voor wie dit uit den booze is; zou het niet kunnen zijn, dat ernstige aandoeningen door deze gewoonte, die alleen Akker ten goede komt, te laat worden herkend?

Laat het publiek toch wijzer zijn.

Maar de advertenties zijn met „geen bezwaar” doorgelaten door de „Commissie van toezicht op de aanprijzing van geneesmiddelen en geneeswijzen”. Daarop beroept zich het dagblad, dat deze serie advertenties opnam.

Wij komen hier wel uitvoeriger op terug.

BREKMAN

Jodium-Zolen

De geweldige en suggestieve reclame, die ook thans weer gemaakt wordt voor bovengenoemd artikel vereischt, dat wij van hieruit nog eens een waarschuwend woord moeten doen hooren.

Men weet het uit de advertenties: de zolen zijn o.a. onontbeerlijk voor lijders aan jicht, reumatiek, spit, griep, verkoudheden, spataderen, open beenen, likdoorns, eeltblaar en pijnlijke voeten. Deze wonderinstrumenten zouden met hun geneeskrachtig effect een nog grooter gebied omvatten dan de veelbesproken medaillons. Volgens de aanwijzingen prijkkende op de zakjes waarin men ze ontvangt, zou de eene zijde van de zool geïmpregneerd zijn met „pure jodium”. Ten einde te voorkomen, dat men toch vooral geen oogenblik aan deze uitspraak zal twijfelen, is de apotheker Simpson zoo handig geweest die zijde zóó te doen kleuren, dat bij voorbaat dergelijke achterdocht uitgesloten is. De wel wat overvloedig roodgetinte bruine kleur is echter niet van pure jodium afkomstig. Evenals in de medaillons, vond de heer Keulemans ook hier wel een in water oplosbare jodiumverbinding; van pure jodium is echter geen sprake. We kunnen hieraan nog toevoegen, dat de aan-

gekondigde opzienbarende heilzame werking al even groote nonsens is als de verklaring van de zuivere, her-veredelde jodium, die erin verwerkt zou zijn. De grondslag is echter: de wereld wil bedrogen zijn!
C.

• Correspondentie •

A. J. te D. — Blijkens gegevens, die ons verstrekt werden, is de bewuste „Zuster Pieterse” inderdaad gediplomeerd verpleegster. Dit maakt de kwestie echter geenszins fraaier. De gehoorbeentjes-specialiste is Mej. N. Jacobs, Burgem. Meineszlaan 14b te Rotterdam.

J. v. L. te M. — Dergelijke vragen hooren in deze rubriek en bij ons niet thuis. Uw huisarts is de aangewezen raadgever in dezen.

P. J. te B. — U moet vooral geen waarde hechten aan de kletspraatjes waarmede men tracht deze hoogfrequenttoestellen te verkoopen. Wij raden u ten sterkste: Gaat hier niet op in. U raakt flink wat geld kwijt en baten zal 't u niet. Vraag dit laatste maar aan uw arts.

M. E. te L. — Met genoegen willen we trachten uit te maken waaruit deze fraaie spullen bestaan. Geeft u ons dan tegelijkertijd s.v.p. duidelijk de herkomst op.

Arts B. te O. — Monsters ontvangen. Resultaat verneemt u na onderzoek.

Mevr. J. C. K.-H. te A. — Bovenstaande geldt ook voor u.

HERVEA

Een nieuwe ontdekking!

Vrijwel dagelijks komt men geïllustreerde advertenties tegen van deze z.g. „wonderbaarlijke Zuid-Amerikaansche plant”. Deze zou van zóó groote beteekenis zijn tegen rheumatiek en jicht, dat men zich verwonderd afvraagt hoe 't toch mogelijk is, dat de wetenschappelijke wereld nog niet voorgoed afgerkend heeft met deze voor de menschheid zoo hinderlijke kwalen. Maar 'tschijnt een „nieuwe ontdekking” te zijn. „De giftige urinezuren worden afgevoerd”, zoo heet het. Dit nu is iets waarmede reclame gemaakt kan worden met succes. Die „urinezuren” zijn beruchte klanten. Niet gek bekeken door den adverteerder. Maar nu iets anders. De heer Keulemans heeft zich de moeite gegeven deze kruiden eens aan een onderzoek te onderwerpen. Zulke „nieuwigheden” zijn belangwekkend. Het bleek intusschen, dat hier slechts sprake is van de z.g. Folia Maté. Men zal zich uit de distributiejaren nog wel herinneren, dat men zich inplaats van thee of koffie een surrogaat kon bereiden met behulp van de Paraguay-thee. Welnu, deze heet thans „Hervey”. Wat zal er weinig rheumatiek geweest zijn in dien tijd! Dat zou men tenminste kunnen verwachten oogenschijnlijk. Intusschen kunnen de lezers er staat op maken, dat bovenstaand middel tegen rheumatiek en jicht als waarde-

loos is te beschouwen. Verder zullen we het er maar niet over hebben. C.

Een „Somnabule” aan het werk

Dat er nog schoone slaapsters zijn, die zich schuldig maken aan onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde, moge blijken uit de volgende regelen. Door den arts de G. te W. werd verzocht een zalf en een kruidencombinatie te onderzoeken, die door een somnabule aan een zijner patiënten was verstrekt tegen een jeukend exzeem. De Heer Keulemans bevond, dat 't zalfje een mengsel was van kwikoxyde en gele vaseline. Een heel gewone zalf dus. Merkwaardig, dat er menschen bestaan, die tot zoo'n voorschrift kunnen komen door slapen. Ze kunnen echter ook wel ingewikkelder recepten op deze wijze verkrijgen. Dit komt tot uiting in de samenstelling der verstrekte kruiden. Deze bevatten: vlierbloemen, vrouwelijke bloeiwijzen van hop, sennabladen, brandnetels, notebladen, kruid van het driekleurig viooltje en anjysvruchten. Het is jammer, dat de inzender niet tegelijkertijd de naam van deze wonderdame opgaf. Voor het verzamelen van gegevens is dit wel gewenscht. In ieder geval blijkt hier wel uit, dat somnabules wel degelijk „dokteren”, hetgeen wel eens betwijfeld wordt. C.

Joodmedaillons -

Twee Gezichtspunten

In de *Telegraaf* van 8 Dec. '35 kwam een berichtje voor dat wij hieronder laten volgen.

MEDISCH ADVIES VEREISCHTE

„In tal van geschriften in binnen- en buitenland wordt propaganda gemaakt onder het leekenpubliek tot het dragen van z.g. joodmedaillons, d.i. een soort medaillon, dat jodium bevat en dat den drager, resp de draagster zou behoeden voor verkoudheid, rheumatische pijnen en vele andere ziekten. Terwijl wij ons zullen onthouden van het uitspreken van een meening omtrent de doelmatigheid van het dragen dezer medaillons, zij hier volstaan met de vermelding, dat het dragen er van geenszins zonder gevaar is. Zoo hebben Klaber en Archer te Londen onlangs melding gemaakt van een geval, door hen waargenomen, dat een 37-jarige vrouw betrof, die een medaillon als bovenbedoeld om haar hals droeg en die een huiduitslag kreeg, welke op rekening van het jodium moest worden geschoven en die onmiddellijk verdween, toen het medaillon eenige dagen werd afgelaten.

Het verdient dus alleszins aanbeveling, alvorens

men er toe overgaat zulk een medaillon te dragen, eerst terdege met zijn dokter overleg te plegen!”

Den 11 Dec. '35 volgde, n.b. onder „Wetenschappen” het tweede berichtje:

EEN ANDER GEZICHTSPUNT

Naar aanleiding van het bericht in ons nummer van Zondag j.l. in zake joodmedaillons, schrijft men ons als volgt:

Opgemerkt zij, dat er verschillende soorten joodmedaillons bestaan zooals er b.v. verschillende middelen tegen hoofdpijn bestaan, waaronder er sommige zijn, die door enkele patiënten niet verdragen worden.

Mij is o.a. een joodmedaillon bekend, waarvan er in Engeland ettelijke millioenen verkocht zijn en in Nederland vele duizenden (zelfs voorgeschreven door doctoren) waarop geen enkele klacht als gevolg van huiduitslag werd uitgebracht. Ten overvloede diene nog, dat het publiek altijd langzaam reageert wanneer een middel helpt, maar daarentegen des te vlugger wanneer een artikel niet voldoet of negatief werkt.

Wie de berichtgever is van dit verhaaltje weten wij niet, maar men zou kunnen vermoeden dat hij wel wat meer van deze jodium-affaire af-

weet; zijn mededeeling toch dat zelfs Nederlandse doctoren deze grappenmakerij zouden voorschrijven is toch wel wat al te ongeloofwaardig. Het is onzen lezers bekend dat in *de Telegraaf* zeer groote, typische kwakzalversadvertenties werden opgenomen betreffende Jodiummedaillons.

RECHTSZAKEN

ONBEVOEGD UITOEFENEN DER GENEESKUNDE

HOOG E R A A D

ARREST IN DE ZAAK VAN EEN TANDHEELKUNDIGE TE GORINCHEM, DIE EEN KIES HAD GETROKKEN.

De Hooge Raad heeft gisteren arrest gewezen in de zaak van P. J. S., tandheelkundige te Gorinchem, die door de rechtbank te Dordrecht wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst is veroordeeld tot *f* 5 boete. S. had een kies getrokken en voerde aan, dat dit geen feit is, vallende onder art. 436 van het Wetboek van Strafrecht, maar op zijn hoogst een overschrijding van zijn bevoegdheid kon beteekenen, vallende onder het tweede lid van genoemd artikel. Voorts weersprak requirant de overweging der rechtbank, dat onder „volledige tandprothese” het trekken van een kies alleen dan valt, wanneer daarbij vaststaat, dat dit trekken plaats heeft om den mond geschikt te maken voor vervanging en dat daarvoor voorafgaand overleg met den patiënt noodzakelijk is.

De Hooge Raad heeft het door S. ingestelde cassatieberoep verworpen, daarbij o.m. overwegende, dat onder tandprothese of volledige tandprothese nimmer kan vallen iets, dat met kunststanden of een kunstgebit niets heeft uit te staan, gelijk is ten laste gelegd en bewezen verklaard, nu requirant een kies heeft getrokken, zonder dat door den patiënt over het aanschaffen van kunststanden of kunstgebitten is gesproken, waarmede voldoende duidelijk tot uitdrukking is gekomen, dat hij niets anders heeft gedaan dan een pijnlijke kies in behandeling nemen, zonder eenig verband met tandprothese.

Voorts is volgens den Hoogen Raad in elk geval niet in te zien dat onder „volledige” tandprothese iets zou vallen, dat geheel buiten het begrip tandprothese valt, immers buiten een voorgenomen prothese staat.

Wat betreft het betoog van den requirant, dat volgens de opvatting van het bestreden vonnis de zeer zonderlinge toestand zou bestaan, dat de tandtechnicus wel een kies of een tand zou mogen trekken, wanneer dit geschiedt om den mond van de patiënten voor het plaatsen van kunststanden of een kunstgebit geschikt te maken, doch dat hij volkomen dezelfde verrichting niet zou mogen doen, wanneer dat trekken op zichzelf staat, en dat niet is aan te nemen, dat de wetgever, die zich de regeling van bedoelde tandtechnici heeft aangetrokken,

AAN DE LEDEN

die ter verspreiding van het Orgaan meer dan
1 ex. willen ontvangen worden op hun verzoek
door den Secr. hoogstens 6 ex. toegezonden.

een dergelijken zonderlingen toestand zou willen, heeft de Hooge Raad overwogen, dat voorschreven toestand uit een oogpunt van zorg voor de volksgezondheid zeker minder verklaarbaar is, doch dat ook moet worden bedacht, dat uit de geschiedenis van de totstandkoming van de verschillende wetten, in deze aangelegenheid gemaakt, zeer duidelijk blijkt, dat hier — uiteraard binnen de grenzen der volksgezondheid — zeer zwaar heeft gewogen de broodwinning van een groep personen, welke lange jaren ongestoord zich met de uitoefening der tandprothese had beziggehouden, hoewel zij onbevoegd de tandheelkunde te weten een onderdeel daarvan, hadden uitgeoefend. Volgens den Hoogen Raad is het, uit dit laatste oogpunt beschouwd, niet zoo vreemd, dat bepaalde verrichtingen, bijv. het op zichzelf staande trekken van een tand of kies, behoorende tot de uitoefening der tandheelkunde, aan de bevoegdheid der z.g. tandtechnici zijn onttrokken, ook al is het doen van die verrichtingen hun, uit voorschreven motief, in een ander verband toegestaan.

N. R. Ct.

RECHTBANK TE MAASTRICHT

Voor de arrondissements-rechtbank te Maastricht heeft 11 Febr. terecht gestaan een koopman uit Wittem, die zich uitgaf voor den kwakzalver van Nijswiller en aan een zieke vrouw voor *f* 17.50 thee en *f* 5.- wortels had verkocht, als geneesmiddel voor haar kwaal. Daarna had hij niets meer van zich laten hooren. De eisch luidde *f* 200.- boete.

Alg. H.bld.

RECHTBANK TE AMSTERDAM

KWAKZALVERIJ

Voor de rechtbank heeft zich in hooger beroep te verantwoorden gehad de 53-jarige natuurgeneeskundige I. de J., die wegens het ongeoorloofd uitoefenen van de geneeskunde door den kantonrechter veroordeeld was tot een geldboete van *f* 75.-.

Als getuige werd thans een juffrouw gehoord, die door verdachte behandeld was: ze leed aan ontsteking van de bloedvaten, waarvan ze genezen was, nadat verdachte haar een streng diët had voorgeschreven en haar met waterverbanden had behandeld.

De officier van justitie requireerde bevestiging van het vonnis.

Uitspraak 10 Maart.

N. R. Ct.

Referaat

van

Bijdrage tot de Studie der Kwakzalverij

door

DR I. WASSERBERG

Lid van de hygiënische commissie
van het Secretariaat van den Volkenbond

I

[Oorspronkelijk verschenen in het Bulletin
Trimestriel van deze commissie.

Vol IV, Extr. N° 9]

Vertaald door Dr M. Hommes

De schrijver noemt twee definities voor een kwakzalver en wel: 1e de kwakzalver is iemand die voorgeeft verstand te hebben van een wetenschap, waarvan hij weinig of niets weet, dus een bedrieger of oplichter in het medische vak, 2e de kwakzalver is iemand die zieken behandelt zonder daarvoor door het Staatsdiploma vergunning te hebben verkregen. De eene definitie heeft dus betrekking op de kennis, de andere op den persoon van den kwakzalver.

Wasserberg houdt zich aan de tweede definitie en wel om twee redenen n.l. 1e omdat, behalve enkele uitzonderingen, in alle beschaafde landen het recht tot uitoefenen der geneeskunde door den Staat verleend wordt en degenen die zieken behandelen zonder arts te zijn in juridischen zin als kwakzalver beschouwd worden en 2e omdat het onderscheid tusschen het alledaagsche en juridische begrip over kwakzalverij, die uit deze twee definities voortvloeit, in de praktijk niet van groote beteekenis is.

Het zou zeker onrechtvaardig zijn te beweren, dat de niet door de wet erkende uitoefenaar der geneeskunde steeds onwetend moet zijn op medisch gebied, maar omgekeerd zou men ook ongelijk hebben met in de Staatserkenning een volkomen garantie te zien voor de bekwaamheid van den gediplomeerden medicus. Het is echter toch goed om de waarde van het Staatsdiploma te erkennen daar dit diploma berust op een methode van selectie, die geen andere bedoeling heeft dan de meest mogelijke graad van bekwaamheid te garandeeren.

Reeds de eerste scholen in de medicijnen in Europa omstreeks de 10e eeuw (Salerno, Napels, Montpellier, de Arabische scholen in Spanje) gaven aan hun leerlingen diploma's, waaraan voor hen alleen het recht verbonden was, door den Staat gegarandeerd, om de geneeskunde uit te oefenen.

Het feit, dat er toen toch talrijke mensen naar kwakzalvers gingen, wordt aan verschillende oorzaken toegeschreven, waarvan er tegenwoordig nog verscheidene bestaan en waarop later teruggekomen wordt.

In vroegeren tijd heeft de afwijzende houding die de kerk aannam tegen heelkundige ingrepen er veel toe bijgedragen dat onbevoegden zieke menschen behandelden. Hieruit vloeide een achterstand voort gedurende honderden jaren, nog merkbaar in de 19e eeuw, in de heelkunde, verloskunde enz. met dientengevolge een remming in de ontwikkeling van hen die deze vakken beoefenden. Een bloedige ingreep werd den gediplomeerden medicus onwaardig geacht en de operatieve behandeling werd verricht door menschen, die geen wettig diploma hadden, maar wel door hun beroep met het menselijk lichaam of met chirurgische instrumenten in aanraking kwamen, zooals kappers, smeden, badknechten enz., ja zelfs beulen. Zodoende kwam er een categorie menschen naast de artsen, die deze laatsten concurrentie aandeden.

Tot diep in de 19e eeuw werden de medici in de meeste beschaafde landen door den Staat beschermd, alleen Engeland maakte een uitzondering. In dit land waren de kwakzalvers steeds voor de wet gelijkgesteld met de artsen. Duitschland volgde het Engelsche voorbeeld in 1869.

H. Fischer, die 197 wetgevingen bestudeerde over de kwakzalverij heeft slechts 19 landen of onderdeelen daarvan gevonden waar het praktijk uitoefenen door kwakzalvers niet verboden was. Daaronder behoorden twee beschaafde landen en wel Engeland, Duitschland en het Zwitsersche kanton Appenzell. Men ziet dus dat men bijna overal de uitoefening der praktijk door kwakzalvers een sociaal gevaar heeft gevonden.

Waarom hebben Engeland en Duitschland dit nu niet ingezien? De wettelijke verdraagzaamheid van Engeland tegenover kwakzalvers berust op een eeuwenoude traditie en de oorsprong is niet goed na te gaan. Duitschland heeft tot 1869 alleen de gediplomeerde artsen het recht toegekend zieken te behandelen. Daarna echter werd dit land onder invloed van de liberale partij en op aanraden van het Med. Gesellsch. te Berlijn (Virchow, Graefe, Hirsch etc.) een dorado voor kwakzalvers. Men meende, dat de staat niet het recht had het uitoefenen der geneeskunde en de medische wetenschap onder voogdij te stellen. De staat mocht niet aan een bepaalde sociale klasse, in dit geval de medici, het privilege schenken zieken te behandelen. Men kende verder den Staat niet het recht toe den staatsburger de vrijheid en moge-

lijkheid te ontnemen bij diegenen hulp en genezing te zoeken, welke hem goedgevoelt. Men vond de wetten tegen de kwakzalverij onwaardig aan een geordend en beschaafd volk. „Het verstand van den Duitscher zou hem wel zeggen waar en door wien hij zich zou moeten laten behandelen”. In Engeland zal men het vraagstuk der kwakzalverij ook wel op een dergelijke manier bezien, maar de Engelschen hebben het zich niet zoo gerealiseerd en hebben zich reeds uit traditie gekant tegen het uitsluitend praktijk laten uitoefenen door artsen. Daardoor is de actie voor een vrije uitoefening der geneeskunde in Engeland meer verborgen, maar zeker evenzoo krachtig als in Duitschland.

Nu ziet men echter de laatste tientallen jaren in Engeland en Duitschland een langzaam opkomende beperking van de rechten der kwakzalvers ten gunste van de medici.

De „Medical Act” van 1858 en de „Deutsche Gewerbe Ordnung” van 1900 bepalen beide, dat de kwakzalvers geen recht op vergoeding hebben wanneer zij zich de titel van arts aannemen. De attesten, die afgegeven moeten worden van overlijden, van ziekte enz. zijn alleen geldig wanneer zij door gediplomeerde medici worden afgegeven. In Duitschland mogen alleen door den staat gediplomeerde medici vaccineren. De „Venereal Disease act” 1917 verbiedt ieder persoon, die geen arts is, geslachtsziekten te behandelen. In 1927 is in Duitschland een wet afgekondigd, die 't behandelen per brief van patiënten, aan dergelijke ziekten lijdende, verbiedt. Tenslotte is van groot belang, dat in beide landen alleen gediplomeerde artsen mogen deelnemen aan ziekenfonds en ziekteverzekeringsmaatschappijen e.d., wat een groote achteruitstelling is voor de kwakzalvers. Daarnaast bestaan bepalingen omtrent de bevoegdheid tot het verrichten van verlossingen, welke slechts door of onder controle van een arts mogen geschieden (1926).

Uit al deze maatregelen volgt, dat zoowel Duitschland als Engeland zijn gaan inzien hoe groot het sociale gevaar is wanneer men kwakzalvers vrij hun beroep in alle gevallen laat uitoefenen.

In Frankrijk liet men tijdens de revolutie van 1792, in Rusland in 1922, onder een sterke zucht van vrijheid voor iedereen, de kwakzalvers vrij in hun handelen en zij hieven het monopolie der door den Staat gediplomeerde artsen op, om het echter weer snel in te stellen, n.l. Frankrijk in 1803 en Rusland in 1925.

In 1840 werd in verschillende staten van Amerika de vrije uitoefening der geneeskunde ingevoerd, maar ook deze staten moesten weer vroeg of laat de oude bepalingen instellen, die tegen de kwakzalverij gericht waren. In Amerika bestaat er nu

VERGEET NIET

Casuistische mededeelingen of lezenswaardige artikelen aan ons te doen toekomen. Zij kunnen voor anderen van groot nut zijn.

nog een bijzonderheid. Terwijl men in Europa alleen gediplomeerde artsen of kwakzalvers kent, heeft men in Amerika nog een tusschengroep wier leden niet als kwakzalvers beschouwd worden, noch als geheel bevoegd medicus, maar die desniettemin volgens de wet zieke menschen mogen behandelen. Deze personen noemt men osteopathen, chiropraktikers enz. Zij geven zich niet voor arts uit, schrijven geen recepten voor, mogen geen heilkunde uitoefenen, maar zijn wel op speciale scholen geweest en dragen bepaalde titels, b.v. D.O. (Doctor in de osteopathie), D.C. (Doctor in de chiropractie), die hen na een examen verleend worden en hen het recht geven een bepaalde behandelingswijze uit te oefenen. Deze menschen die dus in Europa als kwakzalver beschouwd worden, zijn in Amerika wettelijk bevoegd patiënten te behandelen.

Met al deze wetgevingen tegen de kwakzalverij is eigenlijk nog maar weinig bereikt. Men ziet b.v. in Frankrijk, waar vele wetten bestaan, dat de menschen er niet minder te lijden hebben van dit euvel dan in Engeland of Duitschland, waar het kwakzalvers zooveel gemakkelijker wordt gemaakt. In zekeren zin gaat het met de kwakzalverij als met de alcohol. In beide gevallen is de vraag zeer groot en de bevolking staat niet toe, dat er wettelijk streng tegen opgetreden wordt.

TOENAME VAN HET AANTAL KWAKZALVERS. DE OPLEIDINGEN.

Hoe groot is nu het aantal kwakzalvers in de verschillende landen? Vrij betrouwbare statistieken bestaan er alleen in Duitschland en in een deel der V.S., daar in de landen, waar streng tegen de kwakzalverij wordt opgetreden, de statistieken veel meer op vermoedens berusten. In Duitschland waren in

	kwakzalvers	op 10.000 inwoners	per 10 artsen
1876	670	0,16	0,49
1898	3059	0,57	1,24
1927	11761	1,86	2,7
1930	12942	2,01	2,74

Hierbij moet men rekening houden, dat een aantal kwakzalvers ontbreekt, terwijl alle artsen wel meegeteld zijn. Men vindt vooral veel vrouwen, die naast een opgegeven beroep ook nog de geneeskunde beoefenen, b.v. waarzegsters, graphologe, enz.

(Wordt vervolgd)

Zaken zijn Zaken

Onderstaande is ontleend aan „De Zakenwereld”
van 22 Febr. '36

De Amerikanen hebben het in den vorigen winter zwaar te verduren gehad, en menigeen „over there” leeft ook in dit winterseizoen in angst en vreeze. Verwondering kan zulks niet baren, wanneer men weet, dat de Yankees vorigen winter, gedurende de vijf maanden, dat hun lichamelijk weerstandsvermogen het geringst was, blootgesteld zijn geweest aan meer dan twee dozijn *volkomen nieuwe ziekten*, kwalen en stoornissen, met onnavolgbaren ijver over het land verspreid door hun geestelijke vaders, de *adverteerders!* Gevoegd bij de ziekten, in vorige winterseizoenen reeds tot ontkieming gebracht, maakt dat een totaal van zegge en schrijve drie-en-negentig ziekten, waarvan de medici tot dusverre volkomen onkundig waren. Negentien daarvan hebben betrekking op de huid en het uiterlijk; tot de nieuw ontdekte behooren: „*Acid Skin*” (Scherpe Huid), „*Elogged Pores*” (Verstopte Poriën), „*Conversation Lines*” (Conversatierimpels), „*Dirty Linen Skin*” (Vuile-wasch-Huid), „*Fading Skin*” (Verwelkte Huid), „*Housework Hands*” (Huiswerk-Handen), „*Lipstick Parching*” (Lippenstift-Barsten) en „*Yellow Stain*” (Gele Vlek-ziekte). Eén ding is bij al die rampen gelukkig: voor iedere ziekte heeft de nimmer falende Amerikaansche wetenschap reeds de therapie ontdekt. (Lastertongen beweren zelfs, dat in vele gevallen het geneesmiddel eerder ontdekt is dan de kwaal...). De geneesmiddelen, met behulp waarvan de Amerikaan den strijd tegen al die narigheid kan aanbinden, varieren tusschen Phillips Texture Cleansing Cream, Woodbury's Facial Powder, Dubarry Cosmetics, Lady Esther Cream, Araby's Hand Veil en (voor de Gele Vlek-ziekte) Kentucky Winners Cigaretten.

Dertien der tot dusverre geregistreerde kwalen betreffen de mondholte; tot de nieuwste op dit gebied behooren „*Acid Mouth*” (Zuur in-den-mond) en „*Coated Tongue*” (Beslagen Tong), die echter in verschrikking niet halen bij de acht nieuwe spijsverteringsziekten, waarvan wij onzen lezers naam en vertaling moeten onthouden, omdat zij onvertaalbaar zijn. Er blijft echter, op meer algemeen medisch gebied, genoeg om van te huiveren over. Daar zijn in de eerste plaats tien gepatenteerd-Amerikaansche zenuwaandoeningen en zeven nieuwe vormen van vermoeienis; de jongste zijn: „*Ironing Board Back*” (Strijk-Rug) en „*Wash Day Jitters*”, (Waschdag-Zenuwen) voor beide is de Easy Washing Machine de aangewezen therapie; voorts „*Monday Blues*” (als neiging tot Maandaghouden ook in andere landen voorkomend), „*P. M. Fatigue*” (Middagvermoeidheid), „*Night Time Nerves*” (Nachtzenuwen) en „*New York Jitters*” (New York Zenuwen). De therapie wisselt tusschen Oxydol, India Tea en Sanka Coffee; ver-

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

volgens zeven, die betrekking hebben op geuren, door het lichaam uitgestraald, welke tezamen met de vijf (reeds onder de categorie „mondholte” gesignaleerde) ademstoornissen het dozijn vol maken. Tenslotte komt dan een groot aantal op zich zelf staande, maar daarom niet minder afschrikwekkende, aandoeningen als „*Foot Fag*” (Voetvermoeidheid), „*Diaper Odor*” (Nieuwe Handdoekengeur) en „*Piggie Hair Bristles*” (Recht overeind staande haren)....

Men ziet — Amerika heeft waarlijk reden genoeg de toekomst met bezorgdheid tegemoet te zien. Hopen wij, dat het kwaad tot de Amerikanen zelf beperkt blijft en dat onze quarantaine-diensten en... onze adverteerders(!) de reeds gesignaleerde en nog nieuw uit te vinden ziekten buiten de grenzen zullen weten te houden. Zulks in het belang van onze volksgezondheid en — bovenal — van ons reclamewezen!

In hetzelfde nummer van bovengenoemd blad komt onder: „Kon zich niet wasschen of kleeden” een ontboezeming voor van een dame over haar wonderbaarlijke genezing door een bekend kwakzalversmiddel. Dit is dan als advertentie bedoeld. We zeggen maar zoo: Zaken zijn zaken! C.

Oogbeschadiging door Vermageringsmiddel

Reeds eenige keeren namen wij berichten over, waarin gewaarschuwd werd tegen het gebruik van vermageringsmiddelen, die α -dinitrophenol bevatten. Onlangs plaatsten Prof. J. van der Hoeve en Dr A. Polak Daniëls een waarschuwing in het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde.

Na erop gewezen te hebben welke funeste gevolgen men ook elders had geconstateerd bij gebruik van dergelijke middelen (in 1934 werden 30 gevallen in een Amerikaansch tijdschrift beschreven), geven schrijvers nog een voorbeeld van een geval, dat door hen zelf waargenomen werd. De oogbeschadigingen, die zich eerst zéér laat openbaren, zijn dikwijls van dien aard, dat een blijvende blindheid kan intreden. Gevallen met doodelijken afloop zijn in de literatuur te vinden.

In Duitschland wordt dinitrophenol niet gebruikt in de geneeskunde. Beschreven is niet of dit ook insluit, dat men daar evenals in Canada en Californië paal en perk heeft gesteld aan een onbeperkte verspreiding.

Voor ons land achten schrijvers het noodzakelijk, dat het gebruik van dit gevaarlijke vermageringsmiddel verboden wordt. C.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te Amsterdam, voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; C. G. BAERT, *Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage*; MR W. P. R. BOUMAN, *Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage*; N. KEULEMANS, *Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MR A. VAN DER ELST, *oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee*; MR J. J. PLUGGE, *Subst. Griffier te Rotterdam*; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; G. E. WINDE-MÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Peningmeester.*

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—

Secr.-Peningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

JAARVERSLAG OVER 1935

Het jaarverslag over 1934 eindigde met de hoop uit te spreken, dat de leden ieder in hun eigen kring nieuwe leden zouden werven, opdat de uitgaven en inkomsten weer in evenwicht zouden komen.

Dit is helaas niet geschied; het aantal leden, op 1 Jan. 1935 634 bedragende, verminderde in 1935, zoodat we op 1 Jan. 1936 596 leden boekten.

Niettegenstaande bezuinigingen, overtroffen daardoor de uitgaven de inkomsten met f 156.22, zoodat de spaarpot weer verminderde.

Met aandrang wekt het bestuur de leden op, nieuwe leden te werven. Laten we eens lezen, wat Prof. v. d. Wielen in het Pharm. Weekblad van 29 Febr. j.l. schrijft:

„Nog niet 1/8 van de artsen en apothekers is lid der Vereeniging tegen de Kwakzalverij. Het doorzien van de ledenlijst der Vereeniging doet door vele namen, die men er op mist, niet aangenaam aan. Het goede voorbeeld der Apeldoornsche artsen moge door vele lezers van ons weekblad gevolgd worden.”

Ons werk is nog niet onnoodig; telkens vinden we in dag- en weekbladen advertenties, waar de Kwakzalverij er dik opligt en waarvan we ons niet kunnen begrijpen, dat ze het „geen bezwaar” ontvingen van de Commissie van Controle op de aanprijzing van Geneesmiddelen en geneeswijzen; hoewel we kunnen constateeren, dat door het werk der Commissie vele ergerlijke adverten-

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

- J. N. C. BROODMAN, *arts te Breskens.*
- J. DE CLERCQ ZUBLI, *arts te Dedemsvaart.*
- MR A. J. VAN ROYEN, *Vice-president der Rechtbank te Amsterdam.*
- C. DE GROOT, *arts te Rotterdam.*

H. J. A. TER WEE

ties niet meer onder de oogen van het publiek komen.

Niettegenstaande dit extra kosten met zich meebrengt, besloot het bestuur ons Maandblad in een andere, meer smakelijke vorm te brengen, het resultaat daarvan was na 1 Januari '36 te zien. We hopen, dat dit nieuwe kleeed de opmerkzaamheid zal trekken en de gewenschte uitbreiding van de sfeer van onzen invloed het gevolg daarvan zal zijn.

Bij de bestuursverkiezing stelde Mr Cnopius, jarenlang lid van het bestuur, zich niet meer beschikbaar, terwijl de secretaris-peningmeester die functie wenschte neer te leggen. In de vacature Cnopius werd gekozen de aftredende secretaris-peningmeester en in diens plaats de Heer H. J. A. Ter Wee.

N. KEULEMANS

KWAKZALVERS MIDDELEN

T. A. N.

Geneeskrachtige medicijnen van de Wilhelmina Hoeve.

Uitmuntend middel tot genezing van: Tuberculose, Huidziekten, Klierstof e.a.

Verkrijgbaar bij T. A. Noor de Graaf, IJmuiden.

Volwassenen 4 × daags 2 eetlepels

Kinderen 4 × daags 1 eetlepel.

Zoo luidde het etiket op een literkruik, die de behandelende medicus vond bij een t.b.c.-patiënt. Bij onderzoek bleek de inhoud te bestaan uit kalkwater, dat ongeveer $\frac{2}{3}$ van de sterkte had, die het volgens de Pharmacopee moet hebben. Wel worden tegenwoordig kalkzouten gebruikt bij verschillende ziekten, maar dan moet de hoeveelheid veel groter zijn dan bij 't gebruik van kalkwater.

Goed kalkwater bevat ongeveer 0.15 % Calcium hydroxyde, d.i. per eetlepel ongeveer 20 milligram.

In 1924 publiceerden we het onderzoek van "Kruikjes-water" van P. C. Jongebreur dat eveneens kalkwater bleek te zijn; hetzelfde vond in Juli 1926 het Rijks Instituut voor Pharmaco-therapeutisch onderzoek, dat zijn mededeeling besluit met het oordeel: Als geneesmiddel waardeloos.

Met dat oordeel kunnen we ons geheel vereenigen en vermelden bovendien nog dat 1 L. van dat goed f 2.— kost.

HARAB JEUKZALF

Afdoend tegen alle soorten jeuk.

Werkt niet tijdelijk, doch doet de jeuk geheel verdwijnen.

Harwig en Abbink N.V.

Chemische fabriek Harab

Kantoor en magazijn Grootestraat 8, Eibergen.

Prijs f 0.60. Uitwendig.

Dit alles staat gedrukt op het *roode* etiket, geplakt op het steenen potje, gesloten met een strook rood wit en blauw papier waarop: Nederlandsch fabrikaat.

Het roode etiket voor een uitwendig geneesmiddel, de plaats van herkomst en de namen van de fabrikanten doen vermoeden, dat de fabricatie nog maar korten tijd Nederlandsch is. Bevat de zalf nu iets bijzonders, dat tot nu toe nog niet werd toegepast?

Het onderzoek bracht aan 't licht, dat de zalf bestaat uit veel gebruikte geneesmiddelen nl. Salicylzuur, Boorzuur, Zinkoxyde, Rijstzetmeel, Citronelolie en Vaseline.

INHOUD

Jaarverslag over 1935	N. Keulemans	1
Mededeelingen van het Bestuur		1
Kwakzalversmiddelen	N. K.	2
Correspondentie		2
Een Geleerde Circulaire	Br.	3
Het Natuur-Geneskundig Instituut Jonkers C.		4
Arts te Dedemsvaart onthult een zeer ergerlijk geval		4
Rechtszaken		6
Een Vijand der Kwakzalvers		7
Krachtig en snel optreden tegen een reclame-vertooning van „Geneeskrachtige”, elektrische toestellen		7
Bij een Advertentie		8
Rekening en Verantwoording over 1935		8

HEMORODEX

Van een onzer leden ontvingen we het verzoek om inlichtingen over Hemorodex. Drank tegen aambeien. Fabrikant Verbeek te Breda.

Bij de in carton verpakte flesch is een circulaire gevoegd, waarop aanbevelingen zijn afgedrukt niet alleen van dankbare patiënten, maar ook van een arts en van een apotheker.

De inhoud van de flesch werd onderzocht en gevonden een ongeveer $\frac{3}{10}$ % oplossing van Salicylzuur en verder geïnverteerde suiker.

Niettegenstaande bovengenoemde aanbevelingen, durven wij aan te bevelen: gooi Uw geld niet weg aan dit middel (?) maar raadpleeg Uw huisarts. N. K.

• Correspondentie •

De Zuid-Limburger. — Dank voor toezending van uw artikel. Uw opmerking is volkomen juist. Momenteel zullen wij in verband met besprekingen welke gaande zijn, even wachten met dit over te nemen. We hopen zelfs dat 't niet meer noodig zal zijn.

Meppeler Courant. — Uw nummer met het gesignaleerde artikel in dank ontvangen.

Heer . . . ? Hillstraat 21, Bloemfontein, Oranje Vrijstaat. Het is onze gewoonte niet ongeteekende brieven te beantwoorden. U vergat waarschijnlijk uw naam eronder te zetten. Intusschen is onze overtuiging, dat deze „Dr Richard Weiss klierbehandeling” reeds door de wijze van aankondiging zeker tot de kwakzalverij gerekend moet worden, en dat ze zelfs gevaarlijk kan zijn.

Een Geleerde Circulaire

Mijn dochtertje vond het heel mooi, bijna net zooals ze het op school leerden, eerst een gewone meneer in een zwembroek, dan een zonder vel, dan de derde: die is wat verward, hij verbeeldt de zenuw-mensch, de vierde is weer duidelijk: je ziet het hart van de bloedvaten, dan komt er een beetje onsmakelijke, met die darmen die als een schortje uit zijn buik hangen en dan komt de knekel-mensch.

Deze mooie plaat bood een gratis boek aan, waarvan gretig gebruik werd gemaakt.

En nu heb ik het.

Het blijkt te zijn *aangeboden aan de gebruikers van Pastoor Heumann's Geneesmiddelen*, die te Amsterdam bij L. Heumann & Co. aan de Staal-kade — zeker familie van den pastoor — te krijgen zijn. De pastoor zelf is in 1918 te Elbersroth bij Nürnberg overleden.

Het blijkt dat tot onze leering $6 \times$ *dezelfde mensch* getoond werd en wel omdat wij in het leven niet alleen steeds het uitwendige mogen beschouwen, maar ook datgene moeten zien, wat zich daarbinnen bevindt. En zoo toont het boekje dan eenige *belangrijke werkingen*, die zich in ons lichaam afspelen. Populaire geneeskunde derhalve!

Alleraardigst is dan dat *iedereen dringend wordt aangeraden om tijdig doktershulp in te roepen* en de auteurs waarschuwen er in het bijzonder voor om zelf een diagnose vast te stellen.

Het kan toch niet beter!

Maar even verderop begint het even te wankelen: omdat er geen algemeen geneesmiddel bestaat, gebruike men steeds een speciaal-geneesmiddel, *waarvan men de overtuiging heeft, dat het tot het beste van zijn soort behoort*. Dus niet: men gebruike trouw: wat de dokter voorschrijft. Maar het is te begrijpen: de zieke die deze brochure heeft gelezen kan natuurlijk een woordje meepraten en den dokter wel duidelijk maken welk soort geneesmiddelen voor hem goed zijn — als de dokter soms eens een ander idee mocht hebben.

En geen wonder, want $\frac{1}{4}$ miljoen dankbetuigingen, „een nauwelijks te begrijpen aantal”, kwam binnen over de met Pastoor Heumann's geneesmiddelen bereikte resultaten! En van de „waarde lezer” wordt dan verwacht dat ook hij zal zeggen: „Wat zoovele medezieken hielp, zal ook voor mij goed zijn...”

* * *

Waar is de dokter intusschen gebleven? En wie gaat de diagnose stellen?

Let maar op: we krijgen nu les in de bouw en verichtingen van de *maag*. En als er dan iets

niet in orde is, als de maagklieren te veel afscheiden dan neme men *nervogastrol*, in het tegenovergestelde geval *nervogastrol-zuur*, ieder kostende ongeveer f 4.— En als dankbetuigingen volgen dan brieven, met portret, en dan... *het adres van de apotheek waar de medicijnen te koop zijn*.

De dokter is intusschen door een zijdeur van het tooneel verdwenen; de dankbare juffrouw stelde zelf de diagnose, dat ze leed aan een nerveuze maagaandoening en ze bestelde zelf haar poeders of tabletten, *van het merk waarin zij vertrouwen heeft*.

* * *

En zoo gaat het verder. Van de maag naar de darmen, de bloedvaten: een boer van 78 jaar weef te vertellen dat *aderin* zijn hooge bloeddruk genas, terwijl de wed. H. J. — ook zoo jong niet meer — *verklaart* dat dit middel voortreffelijk werkt tegen aderverkalking; waar haalt 't mensch dit ziekte-inzicht toch vandaan!

Open beenen, aambeien, nier- en galsteenen, jicht en reumatiek, borst- en longziekten, alles wordt genezen door Pastoor Heumann's passende middelen. Hier wordt het woord *tuberculose* angstvallig gemeden, maar *tolusol* (f 3.85) brengt hulp aan de zieke longen. „Wie daarom tijdig het juiste middel tegen *een lichte longziekte*” neemt, die zal meestal van zwaardere ziekten der ademhalingsorganen en langdurige bronchitis verschoond blijven.”

Ook hier is het *niet de dokter* die dit middeltje voorschreef.

Wij vergaten nog asthma en zenuwziekten, ook huidziekten en dan „avitaminosen”. Het boekje leert U wel wat dit precies beteekent. Ter algemeene versterking nemen we ten slotte allen *rovase*: vitaminen-krachtvoedsel (f 2.50), besproeid met een kopje *gezondheidsthee*.

Als U er nog meer van weten wilt, kunt U geheel kosteloos het groote boek van den „pastoor” krijgen, dat 328 bladzijden telt en 150 illustraties.

* * *

Het Rijks-Instituut voor Pharmacotherapeutisch onderzoek publiceerde in 1929:

„Er zijn twee soorten van kwakzalversmiddelen. De eene bevat geen werkzame stoffen. Het gevaar van deze soort is slechts, dat door het probeeren hiermee de kostbare tijd voor een juiste behandeling verloopt. De tweede soort bevat wel werkzame stoffen. Het zelf dokteren hiermee heeft, behalve het reeds genoemde gevaar, nog dit, dat door het geneesmiddel *schade kan worden toegebracht*. Pastoor Heumann's middelen behooren blijkbaar tot de tweede soort.”

(Br.)

Het Natuur-Geneeskundig Instituut Jonkers

De leider gearresteerd.

Reeds verschillende malen werd in ons blad gewaarschuwd tegen bovengenoemde instelling. In het maandblad van Dec. 1934 komt een mededeeling voor van een veroordeeling door den kantonrechter in den Haag wegens het feit, dat brochures verspreid werden waarin het natuur-geneeskundig Instituut aanbevolen werd, en verschillende kruidencombinaties tegen bepaalde ziekten werden voorgeschreven. Op grond van het als niet geneeskundige in het openbaar aankondigen, dat de geneeskunde uitgeoefend werd, volgde veroordeeling.

Sindsdien werden echter de reclamecampagnes niet minder. In 1935 werd in de nummers 4, 7, 9, 10 en 11 nog weer eens op deze ergerlijke toestanden gewezen. Er bleek echter niet veel aan te doen te zijn. Een van de met veel ophef in zoo'n brochure aangekondigde leuze, n.l. „Goud maken”, schijnt echter niet bijzonder praktische gevolgen gehad te hebben; d.w.z. voor den heer Jonkers. Dezer dagen toch kon men in vele dagbladen meer of minder uitgebreide berichten lezen aangaande de arrestatie van genoemde „natuurgeneeskundige”. Zoo lazen wij b.v. in het Handelsblad:

Assen, 5 Maart.

Heden is in het Paleis van Justitie alhier de verificatievergadering gehouden in het faillissement van den leider van een „Natuurgeneeskundig Instituut” te Hoogeveen. Het bleek, dat de gefailleerde veertig filiaalhouders had aangesteld, die honderdduizend gulden hebben gestort. Het waren meest menschen, die het geld voor hun ouden dag hadden gespaard en probeerden de som hierdoor te vermeerderen. In den tijd van één jaar is dit geld verdwenen. De gefailleerde heeft er zijn vroegere schulden mee betaald en weer een jaar geleefd.

De curator achtte een strafrechtelijk onderzoek noodig. Na afloop van de verificatievergadering is de gefailleerde voor den rechter-commissaris geleid en daarna overgebracht naar het Huis van Bewaring.

Voorloopig schijnt dit heerschap dus wel onschadelijk te zijn gemaakt. De zaak is inmiddels in andere handen overgegaan. Men krijgt nu geen brochures meer van Jonkers in de bus, doch van TAVERNE'S KRUIDENHUIS: „NATURA SANAT”.

Men spreekt daarin niet van „combinatie numero zooveel”, doch onder elke kwaal in deze brochure voorkomende staat eenvoudig: „bestelt no. 16”. Dit heeten alle recepten te zijn belangeloos afgestaan door den arts F. J. Taverne in den Haag.

Er is geen ellenlang betoog voor noodig hier nadrukkelijk te waarschuwen tegen deze „affaire”. De Jonkers-geschiedenis heeft duidelijk uitge-wezen, dat er verschillende gevaren bestaan, indien men zich met dergelijke knoei-inrichtingen op eenigerlei wijze inlaat.

Men schaaft hetzij gezondheid én beurs, hetgeen al door de eerste factor erg genoeg is, of alléén de beurs krijgt ervan langs... maar dan ook flink. C.

Arts te Dedemsvaart onthult een zeer ergerlijk geval

Vrouw, die bij de wetenschap voor haar kwaal baat gevonden zou hebben, slachtoffer van een „wonderdokter”.

Het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde schijnt in ons land, in weerwil van de vervolgingen van de zijde van justitie en politie, waaraan de kwakzalvers zich blootstellen, nog steeds een winstgevend bedrijf te zijn. En helaas zijn er nog talloze argeloozen, die voor allerlei ziekten, ondanks de ernstige waarschuwingen van medici en afschrikwekkende publicaties der Vereeniging tot bestrijding der Kwakzalverij, zich geneesmiddelen laten toedienen of zich zelfs onder behandeling stellen van zoogenaamde „kruidendokters”, „oogenlezers” of andere individuen, wien het nergens anders om te doen is dan geld te kloppen uit de beurzen van arme stakkerds, die voor slepende kwalen, waar ook, baat trachten te vinden.

Wel zeer fnuikend bij deze ergerlijke gevallen is het, dat de justitie geen vat kan krijgen op een groot deel uitoefenaren van het misdadig bedrijf. Dat deel bestaat o.a. uit vreemdelingen, voornamelijk komende van de Oostgrens, die, wanneer zij in nabijgelegen Nederlandsche plaatsen „zitting” gehouden hebben, zich spoedig weer onttrokken hebben aan het wakend oog van de politie. Ook schijnen vele onwetende menschen naar Deutsche grensplaatsen te gaan om de kwakzalvers te bezoeken, die daar, blijkbaar ongestraft, hoewel volkomen onbevoegd, als geneesheer optreden voor „alle kwalen...”

Welke zeer rampzalige, diep treurige gevolgen de behandeling door deze lieden kan hebben, blijkt uit een artikel van den heer J. de Clercq Zubli, arts te Dedemsvaart, in de „Dedemsvaartsche Courant”. Deze medicus richt een open brief in dat blad tot een zekeren Herr Fick, blijkbaar een der onbevoegden, die onder dezen naam zich aanbiedt als trouwe en goede hulp voor zieken en lijdenden.

Gij zijt de schuldige!

De Dedemsvaartsche arts schrijft de volgende aanklacht:

Herr Fick!

„Terwijl ik dit schrijf, is een patiënte van mij stervende. Een zorgzame moeder zal over eenige oogenblikken aan haar gezin worden ontnomen. Het is droevig! Maar het is niet anders.

Herr Fick! Van dit heengaan draagt gij de schuld.

Want wat is het geval? Deze vrouw was reeds lang lijdende aan een zeer ernstige ziekte. Een ziekte, die met tusschenpoozen van vele maanden terug pleegt te komen met een levensbedreigende crisis. Vroeger kwam men zoo'n crisis bijna nooit te boven en slechts weinigen beleefden toen een derden aanval. Eerst enkele jaren terug is het heilzame geneesmiddel gevonden, dat, wetenschappelijk toegepast, met onfeilbare zekerheid en crisis voorkomt of haar volkomen geneest.

Mijn patiënte had reeds zoo'n crisis doorgemaakt en het goede succes dankte zij mede aan het genoemde geneesmiddel. Maar de behandeling met herhaalde inspuitingen was haar zeer pijnlijk geweest. Angst voor die pijn, (waarvoor zij, in tegenstelling met de meeste anderen, blijkbaar zeer gevoelig was) deed haar de regelde verdere toediening van het geneesmiddel weigeren. Langzaam maar zeker ging toen haar toestand achteruit en ten slotte werd een snelle en juiste hulp dringend noodig.

Die hulp kón haar gegeven worden, Herr Fick! Het geneesmiddel bestaat. Zij behoefde toen nog niet te sterven! En toch...

Angst voor pijn dreef haar naar u. „Men” had haar dat geraden. „Men” stelde vertrouwen in uw kunde. „Men” stelde ten minste vertrouwen in uw gevoel voor verantwoordelijk.

En wat deed gij, Herr Fick? Wat deed gij, toen daar die doodsbleeke vrouw tot U kwam, om hulp?

Gij gaaft voor haar kwaal, waarvoor een absoluut zeker werkend geneesmiddel door de wetenschap reeds is gevonden en dat haar reeds eenmaal met goed succes van het zekere einde heeft gered, eenige van uwe genummerde fleschjes. Gij, die zoogenaamd alle ziekten uit 's menschen oog weet te lezen! Hebt gij dan toen in die bloedeloze moede oogen nog niet den dood gezien? Iedereen toch die haar kende en haar zag, maakte zich zorgen over haar.

En gij, die zegt, dat gij de ziekte kunt aflezen van het menschelijk oog, gij gaaft haar droppels om in te nemen. In plaats van haar terug te sturen naar den medicus, die haar ziekte kende en het geneesmiddel reeds éénmaal met goed gevolg bij haar mocht aanwenden.

Funeste gevolgen.

Herr Fick! Door uw gebrek aan kennis over haar ziekte, door uw onwetendheid over het bestaan van het volkomen zeker geneesmiddel voor haar kwaal, maar bovenal door uw gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel tegenover deze vrouw, zijt gij schuldig aan het feit, dat zij pas één maand later in een hopeloozen toestand tot mij kwam. Er is nog hard gewerkt, Herr Fick, om de funeste gevolgen van uw gepruts tegen te gaan. Maar helaas, het bleek te laat. Nu kan hier niets meer baten. Het is wel droevig, maar het is niet anders. Mijn patiënte was bang voor pijn en daarom ging zij van mij weg en zocht u. Gij, Herr Fick, gaaft haar droppels en onderwijl liet gij den dood zijn gang gaan. Dit alles was niet noodig geweest.

O! ik weet wel! daar zullen nog velen tot u komen met echte en vermeende kwalen. En velen onder hen zullen bij het gebruik van uw droppels kostbaren tijd verloren laten gaan voor de juiste behandeling van een beginnende tuberculose, kankerlijden of bloedziekte en andere kwalen meer. Ik vlei mij niet met de hoop dat gij zult ophouden, met voor iedere kwaal een genummerd fleschje te geven. Nietwaar? evenals ieder ander hebt gij geld noodig om te leven!

Maar het doel van mijn schrijven is, in het openbaar uiting te geven aan mijn groote ergernis, dat gij met bedrieglijke voorspiegelingen deze vrouw aan de voor haar eenige goede behandeling hebt onttrokken en daardoor haar dood met vele jaren hebt verhaast. Een gezin is te vroeg, véél te vroeg, zonder moeder gekomen.

Ik wacht uw volgend slachtoffer met angstige nieuwsgierigheid.

Beste wenschen voor den vrede in uw hart.

ZUBLI

Het is wel een bijzonder ergerlijk geval, dat arts J. de Clercq Zubli publiceert.

Nog niet is bekend in hoeverre de Nederlandsche justitie tegen den vermeenden schuldige in deze noodlottige affaire zal kunnen optreden. Maar, afgezien daarvan is het wel te hopen, dat de bekendmaking in de „Dedemsvaartsche Courant” de tallozen, die nog denken of gelooven aan eenige baat van de zoogenaamde wonderdokters, voor goed zal doen afschrikken van een gang naar deze misdadige individuen.

(Telegraaf)

(Inmiddels vernamen wij, dat Herr Fick gearresteerd is en daarna uitgewezen. Het is te hopen, dat aan de praktijken van dezen kwakzalver althans in ons land een einde is gemaakt. Red.)

RECHTSZAKEN

BEHANDELING TEGEN DOOFHEID

HOE DE RECHTBANK ER IN WERD GEMOEID

De echtgenoot van den te Wissel, gemeente Epe, wonenlen E., had al geruimen tijd met doofheid te kampen gehad. In het najaar van 1928 kwam ze in contact met zekeren Kl. L. te Apeldoorn, die haar *terzake onderzocht* en haar van de doofheid zou genezen. Enthousiast werd de door Kl. L. voorgestelde prijs van f 2.50 per visite, ongerekend de te verstrekken geneesmiddelen, geaccepteerd. Tusschen E. en Kl. L. werd evenwel tevens gecontracteerd, dat al het betaalde zou worden terugbetaald door Kl. L., indien na hoogstens 3 à 4 maanden de doofheid niet genezen zou zijn. Tallooze bewegingen met de handen over het hoofd van de vrouw van E. werden gemaakt en tallooze geneesmiddelen moesten worden aangeschaft, doch de genezing liet op zich wachten, zelfs nog, toen men aan het eind van 1933 was gekomen. Wederom werd er een jaartje bij aangeknoopt, dit zou dan de uiterste termijn zijn. Toen ook dit jaar weder was verstreken, meende E., dat het welletjes was en vroeg, daar geen genezing was gevolgd, de totaal betaalde som van f 423 terug van Kl. L., die geen ooren hiernaar bleek te hebben.

E. heeft hierop deze zaak bij de rechtbank te Zutphen doen aanbrengen en heeft daar de betaling van genoemd bedrag gevorderd, mede onder aanvoering, dat Kl. L. niet bevoegd was de geneeskunde uit te oefenen, zoodat dus de geldelijke overeenkomst in strijd was met de wet en hij ook hierom het betaalde kan terugvorderen.

Kl. L. heeft uitvoerig hierop doen antwoorden en komt tot de conclusie, dat E. niet ontvankelijk kan worden geacht in zijn vordering tot terugbetaling.

De rechtbank te Zutphen heeft nu in deze genezings-affaire uitspraak gedaan. Zij is van oordeel, dat het beroep van E. op de nietigheid der tusschen partijen aangegane overeenkomst niet opgaat en dat hiervan geen sprake kan zijn. Zij overweegt voorts, dat eischers vordering tot terugbetaling van het geld ook niet opgaat, daar, hoewel was bedongen, dat bij niet genezing de behandeling na 4 maanden zou ophouden. E. zelf heeft goedgevonden, dat de behandeling bleef doorgaan, zelfs pl.m. zes jaren. De rechtbank heeft dan ook de ingestelde vordering ontzegd, met veroordeeling van E. in de kosten van het proces!!

Prov. Overijsselsche en Zwolsche Ct., 16-3-'36

Deze houding van de rechtbank te Zutphen verwondert ons zeer. Men zal zich herinneren met een oude bekende te doen te hebben. Onlangs werd deze nog als volgt gesignaleerd:

WAARSCHUWINGEN

De commissaris van politie verzoekt ons opneming van de volgende waarschuwingen, waaromtrent inlichtingen via zijn bureau kunnen worden ingewonnen:

De commissaris van politie te Zutphen geeft dringend in overweging om, alvorens in relatie te treden met het Urologisch Laboratorium, bij hem inlichtingen in te winnen. Onder dezen naam houdt men onder no. 40 te Zutphen een postbox, terwijl in de desbetreffende correspondentie worden genoemd Martin K. Schuit, homoeopaath, J. C. van Rosmalen, helderziende (soms is een dame in verpleegcostuum in het spel), dr Hugo Meisner, algemeene leiding, en de zich noemende natuurgeneeskundige Hermanus Klein Leugemors, geb. te Wijk bij Duurstede 1 April 1903, wonende te Apeldoorn, die met de reclame is belast. *N. Hengelosche Ct.*

MAGNETISEURS VOOR DEN RECHTER

f 20.- BOETE GEËISCHT

De voorzitter van de Vereeniging voor Psychologisch Onderzoek en toegepast magnetisme, de heer L. Groeneweg en vier medewerkers hebben 7 Jan. j.l. wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde in hooger beroep voor de rechtbank terechtstaan.

De kantonrechter, mr Hartzfeld, heeft hen eenigen tijd geleden tot een boete van f 1.- ieder veroordeeld. Met een beroep op een arrest van den Hoogen Raad van 28 Januari 1935, verklaarde de kantonrechter het gepleegde feit strafbaar. De straf werd op zulk een lichte geldboete gesteld daar niet gebleken is dat verdachten uit winstbejag opgetreden zijn.

Verdachten beriepen er zich op dat hun arbeid uitsluitend van paedagogischen aard is en dat daarin niet de actieve daad van den geneeskundige moet worden gezien. Zij wekken den patiënt slechts op tot een eigen actie, tot zelfgezondmaking.

— Hebt u er baat bij gevonden — vroeg de president aan een getuige, die patiënt van verdachten is geweest.

— Ik was er slecht aan toe. Maar daar ik behalve bij een van de verdachten ook in behandeling was bij prof. Brouwer weet ik niet wie me genezen heeft.

Een andere getuige, een modiste die aan een maagkwaal lijdt, heeft zich ook door een der verdachten laten behandelen. Hij legde de eene hand op haar maag en de andere op haar hals.

Pres.: En wat voelde u toen?

Getuige: Het begon te trekken en warm te worden.

Na een behandeling, die enkele maanden duurde, was er wel verbetering ingetreden.

De officier van justitie was van meening dat verdachten een strafbaar feit gepleegd hebben. Op de afschuweijkste wijze loopen de menschen, onder wie er zelfs zijn met de ernstigste kwalen, er in, meende hij. Eisch f 20.-boete subs. 10 dagen hechtenis.

Mr Loggere, verdediger, pleitte vrijspraak.

BESTRALING EN MASSAGE

PATIENTEN BLIJKBAAR TEVREDEN

Kantonrechter legt boete op

Voor den kantonrechter mr I. van Creveld te Amsterdam, had zich 5 Maart j.l. D. J. de L. te verantwoorden wegens

het onbevoegd uitoefenen van geneeskunde. Hij had verschillende euvelen met elektrische bestraling en massage behandeld, tegen betaling van een abonnementsprijs van f 12.50 per maand. De eerste patiënte verklaarde dat zij eerst bij den dokter geweest was met haar hartkwaal, maar alle dure behandelingen hadden haar niet geholpen.

De kantonrechter: Heeft men u wel eens gezegd, dat het struma was?

Getuige (verachtelijk): Ze zeggen zooveel. De een zegt struma, de ander zegt zenuwen.

De kantonrechter: Hebt u baat gevonden bij de behandeling door verdachte?

Getuige (met veel overtuiging): Ja zeker!

De kantonrechter: Was dat duurzaam?

Getuige werpt een verwijtenden blik naar den ambtenaar van het O.M. en zegt: Neen, de behandeling werd onmiddellijk afgebroken!

Ook de andere patiënten, allen vrouwen, getuigden met een duidelijke verachting voor de „echte” doktoren, die haar niet hadden kunnen helpen, dat de behandeling van verdachte verlichting had gebracht. Zelfs de behandeling met massage en bestraling „om den eetlust op te wekken” had succes gehad.

De ambtenaar van het O.M. mr Menthon Bake zeide de verschillende feiten zeer ernstig te vinden, te meer waar verdachte moreel zeer slecht bekend staat. Hij eischte voor de drie ten laste gelegde feiten drie geldboeten van elk f 100.-, subs. driemaal een maand hechtenis.

De kantonrechter was heel wat minder streng. Hij legde er den nadruk op, dat de behandelingen den patiënten volgens haar zeggen geen nadeel veroorzaakte, maar zelfs baat gebracht had. Hij legde drie boeten van elk f 15.- op subs. driemaal drie dagen.

KWAKZALVER VEROORDEELD

Voor de rechtbank te Gleiwitz in Silezië hebben eenige kwakzalvers terechtstaan. Zij hadden uit knoflook, uiensap en suiker een drankje gemaakt, dat zij als universeel geneesmiddel aanbevalen. O.a. zou het ook goed zijn voor kankerlijders en andere ernstige patiënten. Daar knoflook en uien inderdaad een gunstige werking op het gestel van sommige menschen hebben, kregen zij spoedig vele klanten. Hun practijk werd zoo groot, dat zij in eenige maanden voor 14.000 mark aan deze goedkope grondstoffen noodig hadden. Zij rekenden voor het bijna niets kostende drankje 6 mark per flesch en vertelden dat een goede kuur slechts door het gebruik van 6 flesschen kon worden bereikt. Zes flesschen verkochten zij dan voor 35 mark. Honderden menschen zijn opgelicht en daar is gebleken dat eenige ernstig zieke menschen na het gebruik van de vloeistof zijn gestorven, heeft de rechtbank de kwakzalvers wegens bedrog en woeker tot 3 jaar tuchthuisstraf en 5 jaar verlies van burgerrechten veroordeeld. *Rott. Nieuwsblad*

Een Vijand der Kwakzalvers

Op 63-jarige leeftijd is afgetreden de leider van het onderzoeksbureau van The Journal of the Am. med. Assoc., dr A. J. Cramp, die bijna 30 jaren de kwakzalverij heeft bestreden en onderzoekingen heeft ingesteld over meer dan 200.000 kwakzalvers en kwakzalversmiddelen. Het bureau bevat over dat alles, wél gerangschikt, de gegevens. Hij heeft zijn ervaringen in twee boekdeelen verzameld. Zijn vrienden hopen, dat hij zijn jaren van rust zal gebruiken, om een derde deel van Nostrums and Quachery in het licht te geven.

(*Lancet 22 Febr. d. N. T. v. G. 1936, 1014.*)

Krachtig en snel optreden tegen een reclame-vertooning van „Geneeskrachtige”, elektrische toestellen

De bewoners van 't dorpje Wehe waren per advertentie uitgenoodigd, den 22en October een „hoogst belangrijke openbare lezing met Experimenteële Demonstratie en Lichtbeelden” bij te wonen „over de buitengewone genezingen der moderne Stralen-Therapie”. In een advertentie las men van „verbluffende resultaten bij de meest hopeloze gevallen”.

De arts ter plaatse (C. den Hartog) was terecht ongerust. Hem was bekend dat aan de ouders van een jongetje van 15 jaar met ernstige diabetes door dat „Bureau” een toestel was verkocht voor f 300.— waarvoor de geheele familie moest bijdragen.

Er werd een campagne op touw gezet om de menschen tijdig te waarschuwen. Met behulp van den steun van burgemeester en Inspecteur v/d Volksgezondheid werd verder nauwkeurig toegezien op eventueel onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. 't Gevolg was dat slechts 20 toehoorders aanwezig bleken, waaronder 2 artsen en 2 politieagenten.

De beide artsen hadden na afloop in tegenwoordigheid van den wachtmeester een gesprek met den voordrachthouder. Deze liet hun alle mogelijke papieren zien. De dankbetuigingen kwamen vrijwel alle uit Brabant.

Intusschen had 't „Bureau tot Voorlichting en Advies” dezen keer, dank zij 't optreden der artsen, moeite en kosten voor niets besteed.

Moge dit voorbeeld overal spoedig navolging vinden, zoo schrijft 't N. T. v. G., waar de bevolking op zulk een wijze met lichamelijk en geestelijk nadeel wordt bedreigd.

(*N. T. v. G. 1935. 79. IV. 44.*)

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

Bij een Advertentie

Onderstaande advertentie viel ons op in een nummer van „de Mijnwerker”:

Heeft U moeilijkheden? zorgen of andere aangelegenheden? Zendt dan uw naam en geboortedatum met 25 ct aan postzegels aan Mr (volgt de naam) en U ontvangt geheel gratis uw levensschets. Br. fr. (volgt adres).

Wij weten waarlijk niet, waarover ons meer te verwonderen. Over de veel en veel te geringe dunk, welk deze Mr (in de rechten?) van het gezond verstand onzer mijnwerkers heeft; dan wel over de bereidwilligheid, waarmee de administratie van „de Mijnwerker” hem in de gelegenheid heeft gesteld daarvan in zijn kolommen blijk te geven. „Geef mij uw naam op en uw geboortedatum; voeg daar 25 ct aan postzegels bij en ik zend U in ruil uw levensschets”.

Wij hebben in de loop der jaren op het gebied van advertenties al heel wat mee gemaakt. Kwakzalversadvertenties bij de vleet, die wij in het

belang der volksgezondheid en ter wille van de beurs van onze lezers hebben geweigerd. Advertenties van allerlei voorschot-, spaar- en andere banken, die wij na het inwinnen van informaties meenden niet te mogen plaatsen; propaganda-advertenties, die wij afwezen, omdat zij tegen onze politieke overtuiging ingingen; reclame voor instellingen of ondernemingen, die wij niet gewenscht achtten, omdat zij volgens onze afbreuk deden aan het welbegrepen volksbelang; maar een advertentie als deze, waar de volksverlakkerij zoo dik op ligt, is ons niet alleen nog nooit ter plaatsing aangeboden, maar zijn wij, voor zoover wij ons herinneren, ook nog nooit in eenig katholiek blad tegengekomen.

Na het bovenstaande zullen wij wel niet meer behoeven te zeggen, dat wij ze in „de Mijnwerker” weinig op haar plaats achten en dat wij van harte hopen ze zoo spoedig mogelijk uit de kolommen van het wakkere vakblad te zien verdwijnen.

Zuid-Limburger

REKENING EN VERANTWOORDING OVER 1935

ONTVANGSTEN	UITGAVEN
Nederl. Maatsch. tot bevordering der Geneeskunst . . . . . f 50.—	Redacteur . . . . . f 600.—
Nederl. Maatsch. tot bevordering der Pharmacie . . . . . „ 25.—	Onkosten redactie . . . . . „ 20.04
Nederl. Maatsch. tot bevordering der Tandheelkunde . . . . . f 25.25	Secretaris-penningmeester . . . . . „ 400.—
Afdeelingen Mij. t. b. d. Geneeskunst en Departementen Mij. t. b. d. Pharmacie . . . . . „ 226.90	Onkosten Secretaris . . . . . „ 21.97
Contributie leden . . . . . „ 1703.75	Uitgever Maandblad . . . . . „ 1114.33
Abonnementen . . . . . „ 184.60	Contributie Groene Kruis . . . . . „ 10.—
Verkochte exemplaren „Kwakzalversmiddelen” . . . . . „ 16.25	Aankoop Kwakzalversmiddelen . . . . . „ 4.25
Advertentiën . . . . . „ 6.30	Onderzoek Kwakzalversmiddelen . . . . . „ 70.—
Giro rente . . . . . „ 1.—	Bijdragen in het Maandblad . . . . . „ 25.—
<u>f 2239.05</u>	Onkosten bestuurs- en ledenvergadering . . . . . „ 47.80
	Innen contributies en abonnementen . . . . . „ 81.88
	<u>f 2395.27</u>
	Nadeelig saldo . . . . . „ 156.22
	<u>f 2239.05</u>

Het voordeelig saldo op 31 Dec. 1934 was f 387.92
 Het nadeelig saldo over 1935 is . . . . „ 156.22
 Blijft een voordeelig saldo van f 231.70

Nagezien en accoordbevonden,
de Commissie tot nazien van de rekening
 w.g. C. HUGENHOLTZ
 w.g. Prof. P. v. D. WIELEN

Het Bestuur
 w.g Dr C. J. BRENKMAN, voorzitter
 w.g. Mr M. D. K. S. VAN LIER, onder-voorzitter
 w.g. H. J. A. TER WEE, secretaris-penningmeester.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te Amsterdam, voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; C. G. BAERT, *Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage*; MR W. P. R. BOUMAN, *Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage*; N. KEULEMANS, *Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MR A. VAN DER ELST, *oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee*; MR J. J. PLUGGE, *Subst. Griffier te Rotterdam*; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; G. E. WINDEMÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester*.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—

Secr.-Penningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
 UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

BELANGSTELLING EN MEDEWERKING VERZOCHT AAN DE MINISTERS VAN JUSTITIE EN SOCIALE ZAKEN!

Mevrouw DE VRIES-BRUIJS, lid der Tweede Kamer, heeft de volgende vragen gesteld aan bovengenoemde ministers:

- 1 - Hebben de ministers kennis genomen van de steeds toenemende gevaren ten gevolge van de kwakzalverij?
- 2 - Zijn de ministers bereid mede te deelen, op welke wijze en in welke mate dit euvel met de reeds thans ten dienste staande middelen wordt bestreden?
- 3 - Zijn de ministers van oordeel, dat te dien aanzien met de tegenwoordige wettelijke bepalingen in voldoende mate kan worden opgetreden?
- 4 - Zoo neen, zijn de ministers dan bereid te bevoornden, dat door wijziging of (en) aanvulling van de bestaande bepalingen dit kwaad tot den kleinst mogelijken omvang zal kunnen worden teruggedrongen?
- 5 - Wil de minister van Sociale Zaken in dit verband mededeelen, in hoeverre hij reeds gevolg heeft gegeven aan zijn voornemen, op 27 November 1935 in de Tweede Kamer uitgesproken, om wijziging van de wet regelende de uitoefening der artsennij-bereidkunde weer op te nemen?

(Alg. Handelsblad)

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

- J. F. ALLART, *apotheker te Alphen ald Rijn.*
 Dr C. J. BLOK, *apotheker te Amsterdam.*
 H. J. G. BOELENS, *apotheker te Sittard.*
 S. P. J. BORSTEN, *te Amsterdam.*
 F. W. E. DE HAAN, *apotheker te Doetinchem.*
 W. B. TEN HARMSSEN v. D. BEEK, *apotheker te Amsterdam.*
 C. P. J. HOEK, *arts te Bortel.*
 J. MARTENS, *apotheker te Hoensbroek (L.).*
 W. MEYERING, *apotheker te Doesburg.*
 J. VAN RIET, *apotheker te Helmond.*
 C. SUIR, *apotheker te Amsterdam.*
 Mevr. C. SUIR-VERWAAL, *apotheker te Harlingen*
 F. DE WAARD, *apotheker te Vlaardingn.*
 J. J. L. A. WIJNNE, *apotheker te Grave.*

H. J. A. TER WEE

• Correspondentie •

J. v. L. te H. — Steeds zijn wij bereid van advies te dienen in gevallen waar dit mogelijk en gewenscht is. In dezen kunnen wij u slechts raden overleg met uw arts

te plegen. Doet dergelijke experimenten niet op eigen houtje.

M. J. te A. — Het z.g. Natuurgeneeskundig Instituut „Flora”, waarvan het hoofdkantoor te Groningen is gevestigd, is een voortzetting van het beruchte zaakje van Jonkers. Neemt u dus in acht!

Onrustbarende Berichten over Kwakzalverspraktijken

Doelmatige wettige regeling urgent.

Gedurende de laatste weken verschenen in enkele dagbladen verschillende uitgebreide artikelen over toestanden zooals men ze heden maar al te veel in ons land vrijwel overal aantreft. De opzienbarende mededeelingen naar aanleiding van de ergerlijke en schandelijke handelwijzen van Fick en het Instituut Jonkers, zullen mede ertoe geleid hebben deze toestanden eens voor het publiek te onthullen.

Men komt verstomd te staan over de brutaliteit enerzijds waarmede dergelijke oplichters te werk durven te gaan; anderzijds krijgt men een droevig inzicht omtrent de onkunde en goedgeloovigheid der groote massa. Het spreekt vanzelf, dat juist door deze laatste factoren het drieste optreden der kwakzalvers ten zeerste bevorderd wordt.

Eenige staaltjes van deze zwendelpartijen zullen we hier overnemen. Zoo kan men in „de Telegraaf” van 3 en 4 April ongeveer 't volgende lezen:

Heilpraktiker doen goede zaken aan onze grens.

In Dinxperloo heerschen merkwaardige toestanden. Dit dorpje vormt tezamen met het Deutsche dorpje Süderwick één geheel. De eene zijde van de straat is Hollandsch. De andere kant is Duitsch. Zodoende deed zich het merkwaardige feit voor, dat de verslaggever op een Duitsche feestdag aldaar vertoevende, de eene zijde aantrof volgehangen met hakenkruisvlaggen, terwijl over het trottoir aan die zijde een spreekkoor schreed van de S.A. Deze werd op het Hollandsche gebied geflankeerd door nieuwsgierige jongens op de fiets.

Men kan zonder veel fantasie zich voorstellen, dat een dergelijk oord zich bij uitstek leent voor kwakzalvers, die aan gene zijde vertoeven en hun gepruts gaarne beloond zien met klinkende Hollandsche guldens. Dit gaat dan ook maar al te gemakkelijk. Aan de Duitsche zijde bevinden zich twee café's. In elk daarvan houdt een Duitsche Heilpraktiker zitting. Een van deze heeren is: P. HAGEMAN. Deze geeft o.a. strooibiljetten uit met de volgende inhoud:

Succesvolle behandeling van *alle* voorkomende inwendige- en uitwendige ziekten.

Let op het goede adres.
Inlichtingen kosteloos.

INHOUD

Belangstelling en Medewerking verzocht aan de Ministers van Justitie en Sociale Zaken	1
Correspondentie	1
Mededeelingen van het Bestuur	1
Onrustbarende Berichten over Kwakzalverspraktijken	C. 2
Een misleidende advertentie in het Nederlandsche Tijdschrift voor Geneeskunde	4
Engeland	4
Zooals het gaat	5
Nederlandsch Fabrikaat	Br. 5
Referaat van Bijdrage tot de Studie der Kwakzalverij	Dr I. Wasserberg 6
„Doctor” Fick weer over de Grens	8

Homoeopaat P. HAGEMAN

Hellweg 25, Café Elbers

Prijzen matig. Crisistijd aangepast.

Anatomie gestudeerd op academie.

Specialist in behandeling van: bedwateren, exzeem-uitslag, nieren, blaas en darm. Wanneer men blindedarm aanvoelt door eenige pijn of gevoeligheid in de rechter-lies, dan is dit nog door homoeopathie (zonder operatie) te genezen. Tot nu toe in alle B.D. gevallen succes, blinde-darm operatie wordt door homoeopatische behandeling overbodig.

Deze en dergelijke heeren (of dames!) nu houden er een zéér uitgebreide clientèle op na. Zij houden voornamelijk spreekuur op Duitsch gebied, aangezien dit het verstandigste is. De Hollanders komen toch wel. Uit Leeuwarden, Zwolle en Zutphen loopten autobussen naar deze café's. Daarnaast komen vele luxe auto's op de zitdagen Dinxperloo binnen.

De verslaggever maakt gewag van deze drukte waarbij hij o.a. beschrijft hoe de wachtende auto's in lange rij geschaard stonden tot vóór de behuizingen der Hollandsche dokters.

Na het bezoek verlaat niemand een der café's zonder medicijnen; ze worden dan terstond door de Hollandsche douanen opgevangen om invoerrechten te betalen! De tol, die later nog betaald moet worden zal vermoedelijk wel ingrijpender zijn. De stakkers!

En dan te denken door welke individuen deze menschen behandeld (lees: mishandeld) worden. Een ander van deze oplichters is een zekere J. B. HESPER, gewezen slagersknecht. Deze houdt zoowel in of bij Dinxperloo als in Beek bij Nijmegen zitting. Hij kondigt zich onder de volgende verlokkenende woorden aan:

J. B. HESPER

Gediplomeerd Homocopaath.

Privaatgeleerde voor Oogendiagnostiek en Psychotherapie, Gelaatsuitdrukkingskunde en Waterkunst, Behandeling van Maag, Lever, Nieren en Longen-lijden. Suikerziekte zonder dieetvoorschrift. Huiduitslag, enz., behandeling van alle in- en uitwendig lijden. Behandeling van maagzweren en galsteenen zonder operatie (genezing binnen 12 uur).

Erger kan het toch bijna niet. Maar... 't is aan de overzijde van de grens.

Een ons reeds lang bekend zijnde kwakzalver, die daar aangetroffen wordt, is M. KOSIN. Deze verklaarde o.a. tegenover een verslaggever:

Wij zijn geenszins kwakzalvers. Volgens de Deutsche wet hebben we de bevoegdheid medische praktijk uit te oefenen. Zesduizend collega's maken deel uit van de Heilpraktikerbund. Een groot deel ervan zijn homoeopathen. Vooral in het nieuwe Duitsland wordt de natuurgeneeswijze op krachtige wijze bevorderd. Wij zijn officieel erkend doch hebben ook verplichtingen. Zoo mogen wij b.v. niet alleen een irisdiagnose stellen, maar moeten den patiënt ook aan den lijve onderzoeken. Zij, die ons beroep willen uitoefenen, moeten een jaar onze vakschool bezoeken; vervolgens één jaar assistent bij een Heilpraktiker zijn, daarna een halfjaar ziekenverpleger en ten slotte het examen afleggen. Elke week hebben we nog een soort college in een der onderdeelen van ons vak. Wij vormen een afzonderlijken beroepsstand.

Op deze wijze voortgaande trachtte Kosin den verslaggever duidelijk te maken, dat de Hollandse benaming kwakzalver allermint op hem en zijn collega's toepasselijk was. Men mag nu tegenover de Natuurgeneeskunde staan zooals men wil, te ontkennen valt het evenwel niet, dat er voorloopig nog een te groot verschil bestaat tusschen de opleiding der artsen, zoowel hier te lande als in Duitsland, en deze Heilpraktiker, dan dat het geoorloofd zou zijn beide categoriën feitelijk te vergelijken, laat staan op één lijn te stellen.

De ongelukkige toestanden, die door toedoen van deze heeren aan onwetenden worden teweeggebracht zijn helaas legio.

Bovengenoemde gevallen geven een illustratie van de groote gevaren waaraan de bevolking

blootstaat in ons geheele grensgebied aan Duitse zijde. Overal elders n.l. in deze streken treft men kwakzalverstoestanden aan als de beschrevene. Zoo komt in „de Voorwaarts” een artikel voor over de praktijken van een zekere „doktores”, Frau OTTEN, de echtgenoot van den z.g. dokter uit Elten.

Deze trekt per motorfiets de dorpen door en informeert in winkels naar ziektegevallen in de omgeving De verhalen, die zij daar opdoet maakt zij zich ten nutte. De betrokken zieken worden n.l. bezocht en zij weet dan de stumperds te imponeeren door haar kennis van de ziektegevallen. De medicijnen van den huisarts worden afgekamd. Zij zal wel eens kruiden geven, die veel beter helpen!... Enfin, de rest van de drama's daaruit voortspruitende kan men zich voorstellen.

Binnen een tijdsverloop van twee jaar heeft de schandelijke praktijk van Frau Otten twee doden gekost.

Twee inwoners der gemeente Bergh, hebben hun rampzalige geloof in de uitwerking van de geheimzinnige remedie met den dood moeten bekoopen. Nadat zij door het geknoei volledig mishandeld waren kwamen zij weer in handen van den huisarts, die helaas de ziekte te ver voortgeschreden bevond om nog met eenig succes op behoud te kunnen ingrijpen.

Maar haar praktijk gaf Frau Otten er niet aan. Integendeel, zoo vervolgt „de Voorwaarts”. Op haar motorfiets tufte zij de streek verder af, maakte slachtoffers waar zij ze maar kon vinden.

Pogingen van den burgemeester van Bergh om deze zeer ongenooide gast aan de andere zijde van de grens te houden bleken niet voldoende om haar in de schandelijke praktijken ten onzent te stuiten.

Uit dit alles blijkt wel voldoende welke ongewenschte en ontoelaatbare toestanden er momenteel in deze streken bestaan. Meer dan hoog tijd is het, dat maatregelen getroffen worden deze euvelen rationeel tegen te kunnen gaan.

Blijkens elders in dit nummer overgenomen bericht, heeft het Tweede-Kamerlid Mevrouw DE VRIES-BRUIJNS aan de ministers van Justitie en van Sociale Zaken verschillende hierop betrekking hebbende vragen gesteld.

Laten wij hopen, dat dit vruchtbare gevolgen mag hebben.

In een volgend artikel komen wij nog eens terug op illustratie der kwakzalverstoestanden zooals deze ook in andere streken dan langs de Oostgrens in ons land bestaan.

C.

Een misleidende advertentie in het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde

EPHAZONE...

het eenige, door de wereldberoemde T. B. C.-instellingen van Groot-Brittannië en Ierland erkende geneesmiddel. Het is klinisch beproefd en wordt nu gebruikt door:

Hieronder volgen de namen van een zeventiental hospitalen in Groot-Brittannië, waarachter volgt: en door meer dan 600 andere ziekenhuizen.¹

Eenige keeren komt deze advertentie, die nog veel langer is en nog meer nonsens bevat in bovengenoemd tijdschrift voor.

Zoo staat er b.v. nog in onder de *Voordeelen* als nummer 4:

¹ Bij officieele navraag aan de, in de advertentie genoemde, inrichtingen *Papworth* en *Brompton Hospital* bleek dat „ephazone” daar niet werd gebruikt.

ENGELAND

Een wetsontwerp tot beteugeling van het gevaar der patentmiddelen.

Aan het Britsche Parlement is een wet voorgesteld om den schadelijken invloed tegen te gaan van het adverteeren van bepaalde soorten patentmiddelen.

The Brit. Med. Journ. van 28 Maart gaat de geschiedenis na van den strijd tegen dien schadelijken invloed. Reeds in 1904 is het tijdschrift begonnen met het onderzoek van een groot aantal van dergelijke middelen, en het toetsen van de beweringen der verkoopers aan de werkelijkheid. Het hoofdbestuur der British Medical Association heeft de uitkomsten dezer onderzoekingen verzameld in een boek, *Secret Remedies*, en dat is op groote schaal onder het publiek verkocht. De Association geeft sedert 1906 herhaaldelijk de wenschelijkheid te kennen van een wet, die uitwassen zou tegen gaan en stelde ook een schema op voor zulk een wet. In 1912 werd door het Lagerhuis een onderzoek van deze aangelegenheid opgedragen aan een Commissie, die in 1914 klaar was met haar rapport en in scherpe bewoordingen schetste, hoe allerlei mengsels, met of zonder werking, voor allerlei zieken werden aanbevolen, met verzonnen getuigschriften, facsimile handteekeningen van niet bestaande artsen, en dan werden verkocht aan het lichtgeloovige publiek, als de verkooper maar een klein zegel wenschte te betalen.

De oorlog maakte, dat er niets van de gewenschte wet kwam. Wel werden in 1917 de verkoop en het adverteeren van middelen tegen geslachtsziekten verboden;

De elf gassen, door Ephazone ontwikkeld, openen de zieke longdeelen, waardoor de luchtpassage vrij wordt, hetgeen stimuleerend werkt.

Het z.g. „klinische beproeven” is overbekend. In het algemeen worden aan ziekenhuizen gevraagd of ongevraagd monsters gezonden. Het heet dan zonder meer daarna, dat in deze hospitalen de middelen „klinisch beproefd” zijn.

Dat een dergelijke advertentie echter in het Ned. Tijdschr. v. Geneeskunde kan voorkomen zal velen met ons verbaasd en geërgerd hebben.

De importeur: firma G. Lindner & Co is ons bekend o.a. van de Jodolok en jodiumzoutjes.

Van ons eerste Nederlandsch geneeskundig tijdschrift zouden wij gaarne hebben gezien, dat het meer kritisch was ingesteld. Begrijpt men dan niet dat men door het plaatsen van deze advertentie in de kaart speelt van den kwakzalver. Of is het soms medisch verantwoord? *Elf gassen, door Ephazone ontwikkeld, openen de zieke longdeelen...*

Een medicus, en niet de eerste de beste, zei ons dat hij het niet zoo erg vond als zoo iets in een geneeskundig blad stond geadverteerd, omdat de artsen toch wel zoo verstandig zullen zijn om

sommige stoffen werden aan de vergiftlijsten toegevoegd. De Dangerous Drugs Acts van 1920—1925 deden, wat bij ons de Opiumwet doet. Sommige middelen, welker zuiverheid en sterkte niet behoorlijk kunnen worden onderzocht, werden in 1925 verboden. Maar tot den algemeenen maatregel, gelijk de Canadeesche wet, kwam het niet.

Inmiddels werd van niet-geneeskundige zijde, namelijk de Publicity Club, bij het Parlement aangedrongen op voorschriften tot zuivering van de advertentiekolommen, gelijk in 1914 reeds waren voorgesteld. En onder de voornaamste bladen zijn er vele, die zich laten voorlichten omtrent de toelaatbaarheid van advertenties.

Het nieuwe wetsontwerp wenscht nu te verbieden de aankondiging van geneesmiddelen, instrumenten of wijzen van behandeling als heilzaam voor bepaalde ziekten, en het aanbieden van gelegenheid, om door middel van briefwisseling bepaalde ziekten te diagnosticeren of te behandelen.

De „bepaalde ziekten” dan zijn: nierontsteking, carcinoma, tering, suikerziekte, vallende ziekte, toevallen, tabes, lupus, verlamming, amenorrhoea, breuk, blindheid, ziekten of gebreken van het gehoororgaan.

Verder wordt verboden het adverteeren van afdrijvende middelen, en van behandeling van sexueele gewoonten of van ziekten, die daarvan het gevolg zijn, of middelen tot verhooging van potentie of libido.

(Ned. Tijdschr. v. Geneesk.)

¹ Het blijkt, dat deze wet niet aangenomen is. Inhoud en vorm zullen nog wel eens eenige keeren gewijzigd worden vóór het ontwerp er door is. *Red.*

de nonsens van zulk een advertentie te doorzien.

Men vergeet daarbij dat de steller der annonce zich later op deze plaatsing beroept tegenover redacties van andere bladen. Hij maakt handig gebruik van de autoriteit van het tijdschrift en anderen denken dan dat het nu wel veilig is. We hebben te doen met een *ephedrine* bevattend middel, tenminste dit wordt beweerd op het etiket, bovendien zouden er nog acht en twintig andere geneesmiddelen uit de Britsche Pharmacopee in verwerkt zijn.

Ze werden echter niet gevonden, evenmin de elf gassen, wel fluoresceïne, een stof, die door haar prachtig kleur- en lichteffect eenvoudige zielen beïnvloedt.

ZOOALS HET GAAT

„Daar is een dame, die zich „natuur-geneeskundige” noemt en met kruiden werkt. Spreekuur en wachtkamer: in de puntjes. Tarief: gratis. Alleen, de kruiden à f 6.- contant. Dit apothekje levert mevrouw f 200.- per dag op. Om voor te doen. Zelfs voor minder. Ze weet wel, dat het eigenlijk niet mag, maar ze weet ook het middel-tje. Zou zij geen middel-tje weten, die voor duizend en een kwalen kruiden groeien laat? Alzoo: een advertentie: „Arts gevraagd, die natuurgeneeskundige dame assisteerende wil”. Een paar honderd brieven. Waarom niet? Er zijn artsen, die geen baan kunnen krijgen en geen praktijk. Er zijn er ook, die assistent worden bij een prof. Waarom ook niet: assistent bij deze dame? Salaris f 30.- per dag. De arts hapt. Hij moet ook eten. En de patiënten komen. Toevallig sluipt er onder de kranten een politie-agent. Pijn in zijn maag. Eerste hulp: kruiden. Zullen worden nagezonden. Contanten f 6.-. Dokken. Maar de agent heeft een ander briefje: proces-verbaal. Daar heeft mevrouw niet veel van terug. En we zien het zooveelste kwakzalversgeval voor de recht-bank.

Nu komt de arts à f 30.- per dag als getuige. Hij is niet van de leer: „Wiens brood men eet, diens woord men spreekt”. Nu hij eenmaal voor den rechter staat, nu is hij arts, die wel beter weet. Zijn diploma zegt óók wat, en hij geeft 'm van leer. Die heele behandeling is „quatsch”. Zijn heilige overtuiging is, dat mevrouw in geen enkel geval waarachtige hulp verlenen kan. Zelf zat hij er bij voor Piet-U-weet-wel, à f 30.- per dag, met zijn bevoegdheidsacte. Larie, heeft hij gezegd en elken patiënt aangekeken met oogen, die zeiden: „Mensch, wees wijzer. Houd je zes pop in je zak”. 30 personen per dag, die zich wél bevonden bij de kruiden en graag die zes pop neertellen, doch het niet in hun hoofd zouden halen, een echten dokter te raadplegen. De dokter mag toezien. Die kon geen droog brood verdienen met zijn wetenschap. Den enkelen keer dat er aan zijn spreekuur-bel getrokken werd, was het een puistje. Of kwajongens die

Nederlandsch Fabrikaat

In de Apollo-hal te Amsterdam werd een tentoonstelling gehouden van artikelen van Nederlandsch Fabrikaat.

Als zoodanig werd vertoond en verkocht een *hoog-frequent-apparaat*, waarbij reclameboekjes worden uitgedeeld afkomstig van een der vele „Instituten” op dit gebied; het is gevestigd te Ginniken, Valkenierslaan 248; de directeur is: L. Diemer.

Dit „Ned. Fabrikaat” wordt voor allerlei kwalen, o.a. *hartkwalen*, aanbevolen door Dr Ernst Treibmann te Leipzig en voorts door verschillende, Duitsch klinkende, doktersnamen.

Wij kunnen hier slechts *waarschuwen* tegen deze nieuwe vorm van kwakzalverij en *protesteerende* dat inzendingen als deze op een tentoonstelling, die voor Nederlandsch Fabrikaat belangstelling tracht te wekken, worden toegelaten. Br.

hard weglieden. Bij mevrouw loopen de menschen hard naar binnen.

De arts krijgt van den officier van justitie op zijn brood: — Het begint op oplichting te lijken, wat u doet. Maar u is de eenige niet. De wetenschap moest daar te hoog voor zijn.

— Jawel, zegt de arts, om u te dienen. Maar de praktijk wijst uit, dat een juffrouw met wat spraakwater en *aftreksel van wortelen meer vertrouwen geniet dan de dokter*, die echt potjeslatijn toepast op een heusch recept-papiertje.

— Klópt, zegt de officier en hij hakt naar het publiek. Onbegrijpelijk, dat menschen hun lichaam aan een kwakzalver toevertrouwen, terwijl zij er toch niet aan zouden denken, hun horloge naar een smid te brengen.

En de dame zelf wascht haar blanke handen in onschuld. — Ik oefen geen geneeskunde uit in den zin der wet, want ik stel geen diagnose en ik raak mijn patiënten niet aan. O zoo. Maar voor alle zekerheid vraagt de officier toch maar: 2 maanden.

En wij? Waar ligt nou eigenlijk de schuld? Bij het publiek, dat zichzelf verbeeldt, beter te worden van zes gulden kruiden? Als ik het mezelf wijs kon maken, stapte ik er morgen óók heen. De genezing is misschien even suggestief als de ziekte ingebeeld was. Doet er niet toe. De kwaal is over. De dokter dan? Hoeveel ergernis heeft deze man per dag te verwerken gehad? Bedenk eens even, wat een penitentie zoo'n kwakzalversspreekuur voor een echten arts, die honger heeft, geweest moet zijn?

De dame, per slot? Ja! Zij helpt de menschen wel van den eenen droom in den anderen. Eerst de droom, dat ze ziek zijn en dan de droom, dat ze weer beter zijn: Maar tenslotte neemt ze haar „patiënten” toch „te grazen”, tegen goede betaling.

De wereld, echter, wil bedrogen zijn.” (Avondpost)

Referaat

van

Bijdrage tot de Studie der Kwakzalverij

door

DR I. WASSERBERG

Lid van de hygiënische commissie
van het Secretariaat van den Volkenbond

II

[Oorspronkelijk verschenen in het Bulletin
Trimestriel van deze commissie.

Vol IV, Extr. N° 9]

Vertaald door Dr M. Hommes

In de V.S. is een betrouwbare statistiek over de tusschengroep en wel vindt men onder 120 miljoen inwoners 142.000 artsen, 7650 osteopaten, 16.000 chiropraktikers, 25.000 natuurgeneeskundigen en 10.000 aanhangers van de „Christian Science” en „New Thought”.

Het aantal echte kwakzalvers is waarschijnlijk veel grooter.

Bij een onderzoek naar gegevens over de kwakzalverij, waaraan door talrijke landen van Europa in 1928 werd meegedaan, bleek dat er vrijwel overal een toename der kwakzalverij geconstateerd moest worden. Verder viel het op, dat het grootste gedeelte der kwakzalvers zich in of vlak bij de groote steden ophoudt. Dus het argument, dat de kwakzalverij bloeit daar waar er weinig artsen zijn (op het platteland) gaat niet op.

De gemiddelde leeftijd der kwakzalvers ligt tussen de 40 en 60 jaar en het grootste aantal onder hen heeft alleen lager onderwijs genoten. De meesten zullen dus eerst een ander beroep hebben uitgeoefend. Onder deze beroepen treft men de meest verschillende aan, o.a. handwerkslieden, landbouwers, handelslui, drogisten, kappers, kellers, dienstboden, technici, verpleegsters, vroedvrouwen enz. Vooral ziet men ook veel mensen, die tot het medisch hulppersoneel hebben behoord en dit wordt in de hand gewerkt door artsen, die meer overlaten aan verpleegsters, analisten enz. dan met hunne bevoegdheid overeenkomt. Ook in den oorlog komen zulke dingen herhaalde malen voor.

Wat betreft de opleiding tot kwakzalver geeft een onderzoek in 1926 te Berlijn ingesteld, enkele gegevens. Het meerendeel is eigen boekenstudie, daarna komen lessen door andere kwakzalvers

gegeven, het zij in privaattlessen, hetzij in bepaalde scholen en instituten. Verder zijn er natuurlijk nog talrijken, die in het geheel geen opleiding hebben gehad. Het een is dus nog fraaier dan het ander!

De duur van een opleiding varieert van enkele weken tot 2 jaar en meer. Deze heele samenstelling van scholen, instituten, cursussen enz. voor een bepaald soort van kwakzalverij oefent een psychologischen invloed uit, die niet te verwaarloozen is. Het groote publiek, dat van deze quasi-wetenschappelijke instellingen hoort, vraagt zich natuurlijk af of de kwakzalvers wel werkelijk zoo onwetend zijn. Daarom is het zoo schadelijk, dat men in Duitschland en Engeland herhaalde malen voorstellen heeft ingediend om door examens een soort van selectie onder de kwakzalvers te verkrijgen en hen zodoende toch met een soort wetenschappelijk waas wil omringen. Het denkbeeld van de „little licence” is in Amerika geboren. Hier hebben bepaalde categoriën van kwakzalvers het recht patiënten te behandelen na een examen te hebben gedaan. Zij mogen dan alleen hunne eigen behandelingswijze toepassen, welke zij op scholen enz. geleerd hebben. In de examencommissie zitten de voormannen van een bepaald soort kwakzalverij, waarin examen wordt gedaan. Het peil der schoolopleiding voor deze kwakzalverij staat natuurlijk belangrijk lager dan de opleiding bij een medische faculteit. Daarom hebben enkele staten van Amerika een verplicht examen ingesteld volgens de „basic science laws” (o.a. Washington, Connecticut, Arkansas, Minnesota) waarbij een voldoende kennis moet worden getoond van de anatomie, physiologie, pathologie en bacteriologie door allen, die later gerechtigd willen worden zieke mensen te behandelen. In enkele staten eischt men ook nog chemie, hygiëne en diagnostiek. Pas na dit examen mogen de candidaat-kwakzalvers zich onderwerpen aan een examen, dat een bepaalde geneeswijze behelst. Deze wetten hebben tot resultaat gehad, dat er in deze staten minder kwakzalvers en meer artsen kwamen, maar aan den anderen kant is er een nadeel aan verbonden n.l. dat in de oogen van het publiek de kloof tussen artsen en kwakzalvers kleiner is geworden.

Een flink deel der kwakzalvers heeft eigenlijk geen opleiding gehad maar slaagt er toch bijzonder goed in hunne zieken te „exploiteeren”. Zij hebben een groote kennis van de menschelijke natuur en dikwijls een groote virtuositeit in allerlei soort van bedriegerij. Vele kwakzalversscholen onderwijzen de leerlingen alleen maar het commercieele gedeelte van hun beroep, zonder verder in te gaan op de behandeling zelf. De stichter der chiropractici verklaarde openlijk, dat zijn instituut te Davenport

alleen op commercieele basis is gebouwd, en dat de leerlingen eigenlijk alleen het idee der kwakzalverij wordt bijgebracht en de wijzen waarop zij dit kunnen exploiteeren.

Er zijn zeer zeker ook kwakzalvers, met of zonder opleiding, die geen bewuste bedriegers zijn en zelf vast in hun behandelingswijze gelooven. Daardoor, mede met zekere observatiegevaaren, maar vooral door de macht van hunne persoonlijkheid zullen zij verschillende zieken verlichting hebben gebracht.

Het is niet moeilijk de redenen te vinden waarom bepaalde menschen het beroep van kwakzalver gekozen hebben. In de eerste plaats kan men de geldzucht noemen, terwijl dan nog het voordeel bestaat dat men zich het „vak” zonder veel krachtsinspanning en met weinig kosten „eigen” kan maken.

Naast gelddorst speelt ook het verlangen om geëerd te zijn als „genezer”, de behoefte zich te doen eerbiedigen, en een sociale positie als therapeut te hebben een zekere rol. Verder moet men niet vergeten eenige „uitverkorenen”, stichters van een nieuwe secte, die diep en ernstig gelooven in hunne zending en den vasten wil hebben de lijdende menschheid te verlichten.

Om eenig inkomen te noemen van kwakzalvers deelt Wasserberg mede, dat Bucholz (Hamburg), die zijn diagnose maakte door het bezien der hoofdharen, per dag 300 menschen behandelde à 2 mark per persoon. Just, de fabrikant van de genezende aarde Luvos, verdiende een millioen mark per jaar, Zeileis (te Gellspach) had een inkomen van 5 à 6000 mark per dag.

E. S. Fleming schrijft, dat het geld, dat per jaar in Engeland uitgegeven wordt aan kwakzalverij het onderhoud van 40.000 ziekenhuisbedden zou toelaten.

KWAKZALVERSORGANISATIES

Ofschoon de beweegredenen, die de zieken naar kwakzalvers drijven gezocht moeten worden in de menschelijke natuur, toch zou de kwakzalverij niet zoo'n omvang aangenomen hebben als er geen geweldige reclame gemaakt werd. Deze reclame en propaganda steunt in vele landen op allerlei organisaties, die een groot aantal menschen wint voor de verscheidenste soorten van kwakzalverij en tegelijkertijd het vertrouwen schokt in de wetenschappelijke geneeskunde.

Men heeft b.v. groepen van kwakzalvers, d.w.z. soorten van vakverenigingen, die tot doel hebben het algemeen belang van kwakzalvers te verdedigen en zich te wijden aan een propaganda op gemeenschappelijke kosten. Daarnaast vindt men ook verenigingen van geloovigen in een be-

paalde handelswijze, zieken of toekomstige zieken, die onder elkaar hun vertrouwen in het een of ander systeem versterken en bevestigen, soms door de kwakzalvers zelf aangemoedigd, die er natuurlijk een groote invloed op uitoefenen.

Al dergelijke organisaties beschouwen de officieele geneeskunde als een belangrijke tegenstandster, maar zij bestrijden toch ook elkaar met grooten ijver, zoodat er dus geen gemeenschappelijk front tegen de academische geneeskunde bestaat.

Volgens Lieck hebben de kwakzalvers in Duitschland 20 nationale organisaties met duizenden plaatselijke afdelingen.

In Engeland heeft men o.a. de British Chiropractic Association en de Nat. Association of Medical Herbalists of Great Britain.

In de V.S. is er b.v. een American Osteopaths Association met 4350 leden, die tot doel heeft hare leden juridische adviezen te geven en hun beroepspeil te verhoogen.

Een internationale organisatie is die van de Christian Science met ongeveer 1265 kerken en in de V.S. 700.000 aanhangers. Haar moederkerk staat te Boston. Zij heeft groot voordeel van een zeer handig geleide pers, die de artsen met alle middelen bestrijdt en wier inkomen zeer voldoende gegarandeerd wordt door de opofferingsgezindheid van de leden. Het dagblad der Christian Science heet de Chr. Science Monitor, dat over de geheele wereld verspreid wordt. Aan de congressen door dit blad georganiseerd van 1930—1931 hebben 3.303.872 personen deelgenomen.

In Engeland heeft men het blad Health for all met 24.000 exemplaren en de Medical Herbalist met 3000 exemplaren, in Duitschland zijn zeker wel 150 periodieken over de kwakzalverij.

Ook een belangrijk onderdeel der organisaties vormt het opleidingsinstituut, soms met daaraan verbonden klinieken, en verder het congres, de cursus enz. bijvoorbeeld het Nature Cure Hospital te Londen en het internationale congres voor irisdiagnostiek te Dresden.

WAAROM WENDT MEN ZICH TOT EEN KWAKZALVER?

Uit welke sociale klasse komt de mensch voort, vraagt Dr Wasserberg zich af, die naar een kwakzalver gaat en welke is zijne opleiding? Men vindt hem in alle standen en klassen der bevolking, rijk en arm, met academischen graad en zonder eenige opleiding, ongeveer in een even groot aantal. Men zou echter zeggen, dat het aantal dergenen, die tot de hogere klasse behooren relatief grooter is. De populariteit der kwakzalvers is in landen met vele verbodsbepalingen vrijwel even groot als in andere. Er zijn krachten, die zieken en kwakzalvers er toe brengen gemeenschappelijk front te

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

maken tegen de officieele geneeskunde en hare vertolkers. Deze kunnen drieërlei zijn, al naar mate zij uitgaan van den medicus — afstooting — van den kwakzalver — aantrekking — of van de zieken zelf.

Men vraagt zich af waarom er zooveel menschen naar kwakzalvers gaan, terwijl toch de geneeskunde zulke veroveringen heeft gemaakt. Toch is het volgens Wasserberg mede aan de beperkte kennis der officieele geneeskunde en vooral aan die van de therapie te wijten, dat de patiënten zich, na tevergeefs een arts te hebben geraadpleegd, tot een kwakzalver wenden. Deze omstandigheden brengen duizenden zieken in de kamer van den kwakzalver. Dáár toch wordt hen wél altijd de hoop gegeven genezing te zullen vinden.

Evenals de leemten der medische wetenschap zijn het de tegenstrijdigheden van wetenschappelijke meeningen en de omstandigheden van theorieën en methoden, die het publiek, dat niet gewend is aan wetenschappelijk denken, van de officieele geneeskunde verwijderd. Hiervan wordt door de kwakzalvers ruimschoots gebruik gemaakt. De geneeskunde is voor den leek iets dat ver van hem verwijderd is en onbekend. Hij komt er slechts mee in aanraking door hare vertolkers, de artsen, die natuurlijk ook hun tekortkomingen kunnen hebben.

Slot volgt.

VERGEET NIET

Casuïstische mededeelingen of lezenswaardige artikelen aan ons te doen toekomen. Zij kunnen voor anderen van groot nut zijn.

Bericht overgenomen uit de Telegraaf 7/5/36.

„Doctor” Fick weer over de Grens

Hij houdt nu zitting op Duitsch gebied.

Patiënten blijven echter toestroomen.

(Van onze correspondent.)

ALMELO, 7 Mei. — De Deutsche „wonderdokter” Karl Fick, die onlangs over de grens gezet werd, omdat hij in grensplaatsen van Overijsel onbevoegd de geneeskunst had uitgeoefend, is gisteren wederom door de marechaussee te Hardenberg aangehouden en heden op last van de justitie krachtens een uitwijzingsbevel als ongewenschte vreemdeling opnieuw over de Duitsche grens geleid. Als hij thans weer terugkeert, kan hij worden gearresteerd en vervolgd.

De man, die 34 jaar oud is, moet zich op 22 Mei a.s. voor den kantonrechter te Almelo ter zake van genoemd delict verantwoorden. In de dagvaardiging worden acht gevallen genoemd, waarin hij als z.g. „oogkijker” personen die ziek waren of zich ziek waanden heeft behandeld door een loupe op de oogen te richten en hun tegen betaling medicijnen te verstrekken.

Hij is reeds eerder voor dergelijke feiten in Nederland veroordeeld, maar ondanks de in den laatsten tijd tegen hem genomen maatregelen zet hij zijn praktijken voort, en nu hem het verblijf op Nederlandsch gebied verboden is, houdt hij zitting in een café te Vennebrugge vlak over de grens.

Uit de Nederlandsche grensplaatsen en ook uit verder afgelegen plaatsen komen nog steeds menschen, die er het geld en een reis voor over hebben om den „wonderdokter” te raadplegen, zoodat Fick zich nog over een bloeiende praktijk kan verheugen.

BESCHIKBAAR VOOR ADVERTENTIEN

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te Amsterdam, voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; C. G. BAERT, *Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage*; MR W. P. R. BOUMAN, *Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage*; N. KEULEMANS, *Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MR A. VAN DER ELST, *oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee*; MR J. J. PLUGGE, *Subst. Griffier te Rotterdam*; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; G. E. WINDE-MÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.*

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . f 3.—

Secr.-Penningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

Bestrijding van de Kwakzalverij

Verzwareing van de bestaande strafbepalingen maakt een punt van overweging uit

Op de schriftelijke vragen van mevrrouw DE VRIES-BRUIJS:

- 1 - Hebben de ministers kennis genomen van de steeds toenemende gevaren ten gevolge van de kwakzalverij?
- 2 - Zijn de ministers bereid mede te deelen op welke wijze en in welke mate dit euvel met de reeds thans ten dienste staande middelen wordt bestreden?
- 3 - Zijn de ministers van oordeel, dat te dien aanzien met de tegenwoordige wettelijke bepalingen in voldoende mate kan worden opgetreden?
- 4 - Zoo neen, zijn de ministers dan bereid te bevoorraden, dat door wijziging of (en) aanvulling van de bestaande bepalingen dit kwaad tot den kleinst mogelijken omvang zal kunnen worden teruggedrongen?
- 5 - Wil de minister van sociale zaken in dit verband mededeelen, in hoeverre hij reeds gevolg heeft gegeven aan zijn voornemen, op 27 November 1935 in de Tweede Kamer uitgesproken, om de wijziging van de wet regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst weer op te nemen?

hebben de ministers van sociale zaken en justitie geantwoord:

- 1 - Met de gevaren, die uit de kwakzalverij voortvloeien, zijn de ondergeteekenden bekend. Of deze gevaren steeds toenemen, is moeilijk te constateeren.
- 2 - Dit euvel wordt bestreden door het instellen van vervolgingen op grond van artikel 436 Wetboek van Strafrecht en van artikel 19 der wet van 1 Juni 1865

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

- MEV. G. VAN BUUREN-VAN ASSELT, *apotheker te Rotterdam.*
P. S. EXLER, *apotheker te Rotterdam.*
C. FOURDRAINE, *apotheker te Oostburg.*
MEJ. A. E. VAN LAAREN, *apotheker te den Haag.*
R. G. C. OLDEMAN, *apotheker te Groningen.*
MEJ. R. POTHOFF, *apotheker te Velsen (Noord).*
D. RAVEN, *apotheker te Arnhem.*
DR S. VAN DER SCHAAF, *apotheker te Rijswijk (Z.H.)*
JOS. SCHÖNFELD, *apotheker te Kerkrade.*
J. A. SPELTIE, *apotheker te Scheveningen.*
D. STAPENSEA, *arts te Leimuiden.*
J. H. M. VOS, *apotheker te Rotterdam.*
W. VAN DER WIND, *arts te Aarlanderveen.*
K. ZLIP, *pharm. cand. te Purmerend.*

H. J. A. TER WEE

(Staatsblad no. 60), regelende de uitoefening der geneeskunst. De inspecteurs van de volksgezondheid zijn in dit opzicht zeer diligent.

- 3 - De ondergeteekenden betwijfelen inderdaad of met de tegenwoordige bepalingen in voldoende mate kan worden opgetreden.
- 4 - Verzwareing van de bestaande strafbepalingen maakt bij de ondergeteekenden een punt van overweging uit.
- 5 - De in deze vraag bedoelde wijziging is in voorbereiding.

N. R. C. 19/5/36.

Onrustbarende Berichten over Kwakzalverspractijken - II

In een vorig artikel vermeldden wij voorbeelden van ergerlijke staaltjes op het gebied der kwakzalverij, zooals men deze tegenwoordig veelvuldig langs onze Oostgrens aantreft.

Het mag zeker een verblijdend verschijnsel genoemd worden, dat eenige dagbladen deze toestanden eens aan hun lezers openbaarden. Vooral in de *Telegraaf*, de *Voorwaarts* en het *Volk* verschenen voor zichzelf sprekende stukken.

Een kernachtige illustratie leverde Louis Raemaekers onder het motto: *K w a k z a l v e r - W o n d e r d o k t e r e n C o .* Op een podium staat in gekleede jas en gebrild de kwakzalver. Het is Reynaert de Vos. De rechterhand in de zijde en met de linker steunend op een (brand)kast waarop o.a. te lezen staat: *De Wereld wil bedrogen zijn.* Men ziet nog juist een geraamte om den hoek blikken, die de arme slachtoffers zal ontvangen. Met een tegelijkertijd minachtende en inwendig-lachende blik overziet hij de schare van nu niet direct tot de intelligentste soorten behorende dieren, die hem komen consulteren. We zien voorop een ganzenpaar, gevolgd door een konijn, een varken, schapen en lammeren, hoenders en eenden.

Inderdaad de toestand wordt op deze wijze prachtig weergegeven. Hoe sterk blijkt hieruit de dwingende behoefte aan herziening der bestaande beschermende bepalingen! Niet alleen herziening zal voldoende zijn. Er dient een uitbreiding te komen opdat het mogelijk zij de onwetenden te beschermen. „In hoeverre de gevaren steeds toenemen, is moeilijk te constateeren,” zoo zeggen de betrokken ministers o.a. in hun antwoord op een van de vragen van Mevrouw de Vries-Bruins. Dit antwoord getuigt helaas op dezelfde wijze als het in ons blad van Januari j.l. genoemde antwoord van minister de Wilde, hoe slecht men in den Haag op de hoogte is van wat er op het gebied der kwakzalverij voorvalt. Onder alle rangen en standen zijn menschen te vinden, die de kwakzalverij „nog zoo gek niet vinden”. Dit is nu juist een van de fundamenteele feiten waarop de handige kwakzalvers verder weten te bouwen. Er zijn voorbeelden te over, die aan kunnen toonen hoe gemakkelijk iemand onder de bekoring kan komen van schijnbare of zogenoemde „wondergenezingen”. Indien er al wondergenezingen bestaan, indien men daarin mocht gelooven door „vaststaande” van nabij geconstateerde feiten, men zij toch zoo verstandig om in te zien, dat de natuur nog zoo héél veel voor ons wonderlijks en onbegrijpelijks laat voltrekken. Men denke slechts aan het nameloos machtige, de steeds den beschouwer in stille be-

wondering dwingende verschijnselen van de telkens weerkeerende herleving in de natuur met alles wat zich daarbij openbaart. Grootere „wonderen” zijn er niet. Steeds staat een ieder, die de moeite neemt hiervan eenigszins getuige te zijn, ervoor in extase. De natuur is almachtig en toch... men accepteert dit alles ten slotte weer als „gewoon”. Gewoon, omdat het zich veelvuldig en in allerlei schakeeringen steeds voordoet. Een mensch leeft gauw in een sleur. Maar daar hoort iemand plotseling van een wondergenezing! Dat is nog wat anders! Wat de erkende medische wetenschap niet vermocht, dat heeft me daar zóó maar een kwakzalver even opgeknapt!

De fout in deze overdenking is nogal simpel, doch men maakt ze steeds. Men maakt onwillekeurig vergelijkingen. Vergelijkingen zijn gevaarlijk omdat ze betrekkelijk zijn. De meeste vergelijkingen gaan niet op; schijnbaar doen ze dit wel en daarmee is men gewoonlijk tevreden.

Men gaat met zijn pijnlijke arm naar den dokter op de manier zooals men zijn onklare rijwiel naar den hersteller brengt. Beiden, als ze goed zijn, bezitten de kennis en de middelen om het onklare onderdeel te herstellen. De eene reparateur zal beter onderlegd en handiger zijn dan de andere. Allicht. In ieder geval gaat men zoo mogelijk naar diengene waarvan op eenigerlei wijze bekend is, dat zijn opleiding zoo goed mogelijk was. Faalt dan toch de reparatie, zal men dan zijn toevlucht nemen tot een of andere prutser?... Neen, zeker niet; d.w.z. in het geval van het beschadigde rijwiel niet, maar in het geval van de pijnlijke arm wel. — Wonderlijk is het, maar waar.

De vergelijking van de beide herstellers gaat maar ten deele op, zoo zegt men dan. Inderdaad gaat ze niet op, slechts zéér oppervlakkig is er iets in waardoor vergelijkingen mogelijk zijn. De natuur is machtiger dan wie of wat ook. De prutser tot wien men zich wendt en die kwasi geleerd en gewichtig doet, hij is hiervan ten volle overtuigd; niet alleen weet hij dat dit zoo is, maar ook, dat de menschen in hun vertwijfeling zich daar geen rekenschap van geven. Goedgeloovige en welmeenende menschen komen steeds weer onder de bekoring van de kwasi geleerdheid en „bescheidenheid” van den kwakzalver.

„Heilpraktiker” en „Natuurgeneeskundigen”.

In het vorige artikel gaven wij de inhoud weer van een onderhoud, dat een verslaggever had met den ons welbekende kwakzalver Kosin. „Wij

zijn geenszins kwakzalvers" zoo heette het. Er werd gesproken over homoeopathen en Heilpraktiker op een wijze, dat de interviewer wel denken moest met behoorlijk onderlegde menschen te doen te hebben. „Men moet echter niet alle Heilpraktiker over één kam scheren," zegt de verslaggever, reeds kennelijk onder den indruk van de bezadigde en wijze woorden van Kosin.

Dit was een passage, die wij de vorige keer reeds waarschuwend, aanhaalden. Nu lezen wij in het *Maandblad van de vereeniging voor Psychisch onderzoek en Toegepast Magnetisme*, dat de heer Groeneweg naar aanleiding hiervan ook al schrijft in zijn artikel „Strijd tegen de kwakzalverij": „Maar toch — wij hebben scherp te waken, dat ook wij niet in deze strijd worden meegesleurd en gerangschikt onder het vele kaf, dat schuilt in de wereld van de z.g. onbevoegden. Trouwens „de Telegraaf" selecteert zelf in deze al, waar zij onder het hoofd: men moet niet alle natuurgeneeskundigen over één kam scheren," etc.

Het is hier nu niet de bedoeling de opmerkingen, verder in het betoog van den heer Groeneweg voorkomende, te bespreken. Geenszins. Eén ding moet ons echter van 't hart. De Heer G. citeert in de eerste plaats onjuist. Dit is natuurlijk geheel ter goeder trouw en ... gelukkig.

Gelukkig is het daarom, omdat hier een fout begaan wordt, die zeer algemeen gepleegd wordt, en waar de menschen zelfs niet over denken, dat het zoo'n principieele en ingrijpende onjuistheid is. Wij zijn dus aan de hand van dit gedrukte voorbeeld „gelukkig" in staat te zijn dit eens recht te zetten.

De verslaggever van „de Telegraaf" n.l. sprak van: niet alle Heilpraktiker etc. Hiervan maakt de heer Groeneweg, even argeloos en onjuist als iedereen: „niet alle „natuurgeneeskundigen" etc.

Er is n.l. een niet onbelangrijk verschil tusschen een „Heilpraktiker" en een werkelijke „Natuurgeneeskundige". Heilpraktikers zijn kwakzalvers. Het moge nu zijn, dat zij een soort opleiding genoten hoe dan ook. De heer Kosin vertelde daar den verslaggever een en ander van. Dit was reeds voldoende om een ieder te doen inzien bij voorbaat, dat een dergelijke opleiding van twee en een half jaar onmogelijk tot een zelfde bekwaamheid kan voeren als de universitaire artsenopleiding, die gemeenlijk zes à zeven jaren duurt.

Het gaat hier in eerste instantie over de bekwaamheid en niet over de bevoegdheid. Dit is heel iets anders. De Deutsche wet geeft deze menschen een zekere medische bevoegdheid. Men kan alom zien tot welke ver-

INHOUD

Bestrijding van de Kwakzalverij	1
Onrustbarende Berichten van Kwakzalverspraktijken	C. 2
De Nieuwe Geneeswijze	Dr M. HOMMERS 4
Wonderdokter gearresteerd	6
„Broederschap" oefende onbevoegd de Geneeskunst uit	6
Rechtzaken	7
Correspondentie	8

keerde toestanden dit aanleiding geeft.

Men pleegt nu veelal voor 't woord „Heilpraktiker" de onjuiste vertaling te geven van „natuurgeneeskundige". Wij kennen en erkennen als geneeskundige hier te lande slechts den arts. Dit is wettelijk. Een natuurgeneeskundige kan dus inderdaad alleen een arts zijn, die een bepaalde richting van de geneeskunde beoefent. Het gaat dus niet aan een Heilpraktiker natuurgeneeskundige te noemen, aangezien de eene geen, de andere wèl arts is of dit althans behoort te zijn. De eene heeft bij ons geen en ook geen ten deele gestelde bevoegdheid, de andere heeft alleen de wettelijke bevoegdheid. Dit nu is helaas slechts theoretisch juist. De praktijk leert, dat de aankondiging „natuurgeneeskundige" zonder meer vrijwel alléén door kwakzalvers wordt gebezigd. Een medicus die de natuurgeneeskunde practisch voorstaat, zal steeds duidelijk zijn kwaliteit van arts erbij vermelden. Het algemeen voorkomen en gebruiken van deze onjuiste vertaling geeft ons aanleiding hier nog weer eens op te wijzen.

Terugkomende op het slot van het vorige artikel, zullen wij dan thans eenige voorbeelden geven van elders in ons land tierende kwakzalverij op grooten schaal. De beschrijvingen zijn ontleend aan „de Voorwaarts".

Mevrouw Heberlé in Breda.

Deze „dame", vrouw van een klein kleermaker-tje, zorgde indertijd voor een verruiming van inkomen door de kaart te leggen. Dit ging haar blijkbaar nogal goed af, want spoedig verhuisde de familie naar een comfortabeler woning. Nadat zij bemerkte had hoe voor haar de kans bestond slapende rijk te worden, duurde het niet lang of de kaarten gingen overboord en mevrouw ging in trance. Dit had voor haar tot gevolg, dat een nieuwe behuizing werd betrokken. Thans resideert zij in een groote villa met tuin, garage en auto, twee dienstboden, en last not least met

haar man als portier, uitsmijter en administrateur.

Haar relaties met een drogist, die aan haar cliënten de kruiden verkocht, werden gevaarlijk en minder economisch. Mevrouw's zoon werd nu vereerd met deze functie en nestelde zich juist om den hoek, vlak bij het „praktijk-huis”.

Heel Breda en heel Brabant en half Zeeland kent mevrouw Heberlé... en helaas gelooft zoo al niet héél, dan toch half of driekwart Breda, etc. de kapitale onzin, die deze buitengewoon uitgeslagen dame in haar slaap à f 2.50 per „consult” (f 4.— voor een vóórnummer!), ziet, zoo vervolgt de Voorwaarts.

Iedereen en alles wordt behandeld en van kruiden voorzien. Men heeft haar volkomen ontmaskerd door haar allerlei nonsens te laten vertellen over een niet bestaande zuster wier ring men haar getoond had. Niettemin de zaak floreert en zal voorloopig wel blijven floereeren, want alle „ganzen, eenden, schapen” etc. van Brabant en Zeeland snellen naar haar huis met hun kwalen en kwaaltjes.

Het kwaad hierdoor gesticht is niet te overzien.

Mevrouw Schellevis in Amsterdam.

Deze dame weet het steeds zóó klaar te spelen, dat de patiënt zelf tegen de „slapende” vrouw zegt wat zijn klachten en zijn kwaal zijn. De reporter, die mevrouw Heberlé had geconsulteerd over zijn niet bestaande zuster, krijgt hier voor zijn hoofdpijn dezelfde kruiden als in Breda voor het hart van z'n denkbeeldig familielid.

Een vrouwtje in de wachtkamer vertelde, dat ze nu kwam voor een meisje, dat door alle dokters was opgegeven. Een tuberkuleuze nier had ze, maar mevrouw zei, dat het heelemaal geen tuberculose was, dat had ze zóó maar gezien.

Geen wonder, dat zulke menschen indruk maken op eenvoudige zielen. Graag komen ze hier hun laatste geld brengen en verspelen daarbij dan nog de laatste werkelijke kans op redding ook. Maar dat ervaren ze pas als 't geld op is en de tijd verstreken.

De z.g. natuurgeneeskundige Leugemors te Apeldoorn.

Deze Hermanus Klein Leugemors kwam herhaaldelijk in onze kolommen voor. Onlangs publiceerden wij nog een waarschuwing van den commissaris van politie te Zutphen tegen het Urologisch Laboratorium van Martin K. Schuit, z.g. homoeopaath, J. C. van Rosmalen, helderziende en van den hierboven genoemde man, die met de reclame van het laboratorium was belast.

De Voorwaarts publiceerde een collectie schriftelijke adviezen, die hij iemand verstrekt had ge-

durende de periode van October 1934 tot eind Juni 1935.

Hieronder volgen er eenige, die duidelijk de onzin demonstreeren, die hij de menschen tracht wijs te maken.

Uw nieren verwerken thans beter de kalkverbindingen in het bloed. Ook de lever gaat beter. Uw hoofd lijkt me een tikje zwaar af en toe.

Verder heet het: Uw nieren hebben deze veertien dagen gewerkt als een paard, met als gevolg een geweldige opruiming in uw rug.

Later: Uw urine was erg warm, wat wijst op kou. Bovendien is uw bloed tijdelijk te zwaar. Ik zend u daarom andere medicijnen...

En dit: Deze urine was heel anders als ik de laatste tijd van u gezien heb. Mogelijk onder invloed van hagelen sneeuwbuien?

Ook voelde ze erg onrustig aan.

Dit alles nu wordt door de menschen geslikt, ze vinden 't nog mooi ook, dat b.v. zoo'n man spreekt over 't onrustig aanvoelen van de urine. Zoiets hoor je nu toch maar niet van een dokter! Met deze enkele, sprekende voorbeelden kunnen we deze keer volstaan.

Laten we hopen, dat zij onder oogen komen van degenen, die verzwareing van bestaande straf-bepalingen overwegen, en dat de in het vooruitzicht gestelde wijziging van de wet regelende de uitoefening van de artseneijbereidkunst niet al te lang meer op zich zal doen wachten. C.

De Nieuwe Geneeswijze

Naar aanleiding van een advertentie in een van onze groote dagbladen schreef ik om toezending van een boekje, getiteld „Pastoor Heumann's Nieuwe Geneeswijze”, waarin vele geneesmiddelen worden aanbevolen tegen een groot aantal ziekten, welke tevens vrij uitvoerig beschreven worden (*hierover verschenen in de Nos 3 en 5 1935 en No 4, 1936 reeds critieken. - Red.*). Het boekje bevat 345 bladzijden, 150 afbeeldingen, enkele aanvraagformulieren en een lijst van apotheken, waar de middelen te verkrijgen zijn. Men krijgt het gratis op aanvraag bij L. Heumann en Co. N.V., Staalkade 4, Amsterdam C.

In deze brochure vindt men de aanwijzing voor het gebruik, de werking en de samenstelling van verschillende geneesmiddelen, die door een zekeren Pastoor L. Heumann (gestorven in 1918) en zijn medewerkers zijn samengesteld en beproefd. Als voorwoord leest men een mededeeling van zijn hand, waarin vooral dringend aangeraden wordt in vele gevallen den arts te raadplegen, wanneer althans „zijn hulp noodig is”, en verder de „welbeproeft” middelen van den Pastoor te

gebruiken, wanneer die van den arts niet geholpen hebben, of waar een dokter „niet spoedig bij de hand is”.

Iets verder leest men het oordeel van een Nederlandschen medicus Dr J. A. van den Broecke over Heumann's geneesmiddelen, die er nog eens den nadruk op legt dat het een onloochenbaar feit is, dat vele menschen genezing hebben gevonden door het gebruik van de „z.g. kwakzalversmiddelen” en die met warmte de medicamenten van den Pastoor aanraadt, welke hij overigens niet onder de kwakzalversmiddelen wil rangschikken, daar de samenstelling steeds opgegeven wordt.

Onder het motto „on prend son bien où on le trouve”, maakt deze medicus voor de N.V. Heumann en Co. een goede reclame!

Is nu zoo'n boekje niet een zeker gevaar in handen van het groote publiek? Ik meen hier bevestigend op te moeten antwoorden, evenals ik ook de advertenties van vele „genees”middelen in de kranten uit den boeze vind.

Wij hebben hier immers in ons geval te doen met een aantal personen, die geen medici zijn, die medicamenten in den handel brengen en laten verkoopen met als reclame een brochure, waarin velerlei te lezen staat over oorzaak, beloop en geneeswijze van ziekten.

Wel is waar wordt er bijna in ieder hoofdstuk na de ziektebeschrijving en het aanraden van het geneesmiddel op gewezen ook een dokter te raadplegen, maar er zullen vele menschen zijn, die na het lezen van de ziektesymptomen en den uitleg, hoe deze te genezen zijn, zich zelf best in staat achten het zonder den dokter te stellen, die tenslotte, buiten het medicament om, ook nog geld kost en voor wien zij ook soms angst hebben. (Wat de prijs der middelen van den Pastoor betreft, kan ik mededeelen, gezien de prijslijst, dat zij lang niet laag is).

Ook zullen er patiënten zijn, die op aanraden van familie of kennissen een bestelling doen bij een van de apotheken, waar de producten van de „Nieuwe Geneeswijze” verkocht worden, zonder zelf een boekje er over gelezen te hebben, en waarbij de dokter geen diagnose mocht maken, zooals uit verschillende dankbetuigingen blijkt.

Het gevaar van dit alles schuilt nu hierin, dat er hoewel dikwijls een medicus wordt aangeraden, de heele manier van uitgave van dit boekje het in de hand werkt, dat de patiënten beginnen met op eigen houtje te „kwakzalveren” en dan soms hun ziekte in een stadium laten komen, waarin toch de arts op moet treden. Deze heeft dan in vele gevallen veel langeren tijd noodig of ook wel eens „geen tijd meer” om de zieken te genezen, afgezien nog van de gevallen

die door het uitstellen van het maken eener diagnose ongeneeslijk zijn geworden.

Alvorens hiervan enkele voorbeelden te geven aan de hand van het beschreven boekje, wil ik nog iets anders bespreken, wat in deze brochure behandeld wordt. De schrijvers raden n.l. sterk aan, niet alleen zieken, maar ook alle gezonden! de urine te laten onderzoeken in hun laboratorium. Volgens hen moet ieder gezond mensch van tijd tot tijd, minstens! eens per jaar, zijn urine laten onderzoeken, om tijdig met de behandeling van een eventueel gevonden ziekte te beginnen. Deze methode zou volgens mijne meening menschen kweeken, die *veel* te veel aan *allerlei* mogelijke kwalen denken en zenuwpatiënten worden, terwijl men het geld wel beter had kunnen gebruiken, zelfs bij bestaande klachten door b.v. een medisch onderzoek! Of de opzender het resultaat van het urineonderzoek krijgt met een diagnose, is mij niet bekend. In ieder geval zal wel aangeraden worden een arts te consulteren, maar of hij dat doen zal met het boekje in de hand en zijn urine-wijsheid, betwijfel ik sterk. Tenslotte enkele voorbeelden uit de talrijke hoofdstukken, de ziekten en afwijkingen betreffende. Patiënten met allerlei maagbezwaren wordt aangeraden „nervogastrol” te nemen en hoewel ook hier wederom aan den arts herinnerd wordt, leest men in de dankbetuigingen, dat er verschillende menschen zijn geweest, die zonder medisch onderzoek maar aan „het innemen” zijn geslagen, volgens de brieven in alle gevallen met succes! De maagklachten, die beschreven worden, lijken zeer veel op klachten, die maagzweer of maagkankerlijders hebben en of dan nervogastrol als begin van de „geneeswijze” aan te bevelen is, zal Pastoor Heumann moeilijk hebben kunnen zeggen. Het lijkt mij gevaarlijk!

In het hoofdstuk bloedziekten wordt een beschouwing gewijd aan de bloedarmoede en hare genezing met Heumann's tabletten. In welk „stadium” de bloedarmoede zich bevindt, kan de medicus U vertellen na „langdurige behandeling”, zoo deelen de schrijvers mede, maar de symptomen van de bloedarmoede en de resultaten van de behandeling kan men best zelf constateeren en men ziet dan kort na gebruik van de tabletten de lijders opknappen en gezond worden. Bloedarmoede is volgens de schrijvers een van de kwalen, waarbij in den regel door gebruik van de „juiste” middelen ook een werkelijk bevredigend resultaat kan bereikt worden. Ik beklag de menschen met een bloedziekte, die door wat anders dan Heumann's tabletten snel beter kunnen worden en die dit geneesmiddel eerst eenigen tijd probeeren om dan nog zieker bij den medicus te komen.

In de dankbetuigingen leest men, dat er verscheidene patiënten waren, die na langen tijd door „doctoren” en „professoren” behandeld te zijn geweest, ineens snel van hun bloedarmoede genazen door de geneesmiddelen van den Pastoor. Ik kan het niet tegenspreken, maar het lijkt mij wonderlijk, daar ook in de officieele geneeskunde deze middelen tegen een bepaald soort bloedarmoede gebruikt worden en meer dan waarschijnlijk ook wel door de „doctoren” gebruikt zullen zijn, maar toen zonder succes.

Dat er in het hoofdstuk over longziekten o.a. een dankbetuiging voorkomt, waarin een lijder aan bloedspuwing zoo'n baat gevonden heeft bij het middel „Tolusof”, maakt den toestand van mogelijke andere lijders aan bloedopgeven of „slijm” ophoesten, aan welke de genezen lijder het middel waarschijnlijk zal mededeelen, niet fraaier. Hopelijk gaan deze eerst naar een medicus en laten zich niet verleiden door de vele dankbetuigingen van anderen om „ook maar eerst” zoo'n doos tabletten of borstthee te bestellen, en hun beginnende longkwaal tot hopeeloos te laten verergeren.

Ik zou zoo nog over vele hoofdstukken door kunnen gaan, maar het komt allemaal op het zelfde neer. Een voor leeken geschreven z.g. medisch boekje met beschrijving van ziekten, hunne symptomen en daarvoor geschikte medicamenten is en blijft voor menig een groot gevaar, evenals trouwens alle advertenties met soms „zieken makende” aangrijpende beschrijvingen van het menschelijk leed en zijn prompt werkend geneesmiddel.

Wonderdokter gearresteerd

Verdacht van oplichting

De marechaussee heeft vandaag te Klundert gearresteerd als verdacht van oplichting den in West-Brabant bekende wonderdokter H. W. J. C., die nu ruim een jaar met zijn practijken de streek onveilig maakte. De „wonderdokter van Klundert” heeft te Raamsdonk, Oudgastel, Standaardbuiten, Stampersgat, Fijnaart, kortom geheel West-Brabant, zeer vele slachtoffers gemaakt. Tal van argelooze patiënten van wie velen met ongeneeslijke kwalen, hebben hun vertrouwen in den oplichter, die op buitengewoon sluwe wijze telkens opnieuw zijn bedriegelijke practijken wist toe te passen, beloond gezien met het verlies van belangrijke geldsommen. Het is ongeveer een jaar geleden, dat C. zich te Klundert vestigde. Voordien had hij een instituut te Oosterhout (N.Br.), waar hem geleidelijk de grond te warm onder de voeten werd, zoodat hij het raadzaam achtte zijn zetel naar elders te verplaatsen. Zich uitgevende voor dokter, hoewel hij van beroep slechts leeraar was in heilgymnastiek, bevestigde hij aan zijn woonhuis een opval-

Men kent ze wel, deze annonces: Al jaren kon mijn vrouw zich niet zelf meer helpen, totdat zij...
Dr M. HOMMES - arts

„Broederschap” oefende onbevoegd de Geneeskunst uit

Overgenomen uit de Telegraaf van 23/4/36:

De leider geloofde aan geheime krachten
AMSTERDAM, 29 April. — Politie- en justitieautoriteiten alhier hebben zich geruimen tijd bezig gehouden met het instellen van een onderzoek naar een in het Westelijk stadsdeel gevestigde vereeniging — een soort broederschap — waarvan de leidende figuren met groote stelligheid meenen een hoogere kracht te bezitten om zieken van lichaam en geest te kunnen genezen. Rechercheurs van het politiebureau Admiraal de Ruyterweg hebben in verband hiermede wekenlang al het mogelijke in het werk gesteld om meer speciaal te weten te komen wat de bestuursleden dezer vereeniging deden voor de genezing van hun patiënten, waaronder er zijn die thans nog pertinent verklaren dat zij bij deze broederschap baat hebben gevonden voor hun kwalen. Tegen een achttal broeders en zusters heeft de politie proces-verbaal opgemaakt wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst.

De vereeniging „Het Huizenblok” genaamd, is reeds langen tijd gevestigd in een woning aan de Witte de Withstraat 9. Hier is de hoofdzetel vanwaar de voorgangers en hun leden de broederschapsgedachte verbreiden en waar iederen dag zieken kwamen om genezing te vinden. De politie zou tegen de grondgedachte

lende naamplaat met het opschrift „Instituut voor gecombineerde ademmassage en bewegingstherapie”. Op het gebied van betalingscondities was hij zeer coulant. Hij vroeg van zijn patiënten alleen vergoeding voor de door hem gemaakte autokosten en voor de artikelen, die hij terwille van den patiënt moest koopen. Maar al deze bijkomstigheden liepen vaak leelijk in de papieren. Voorschotten van f 100 tot f 300 waren geen zeldzaamheden en de rekeningen liepen in den regel wel zoodanig op, dat deze voorschotten nog te klein bleken te zijn, terwijl C. zijn autoverhuurder en leveranciers van geneesmiddelen op hun geld liet wachten en hij allerlei trucs gebruikte om zijn noodzakelijke betalingen te traineeren. De verdachte is geen onbekende van de justitie en heeft reeds drie jaar gevangenisstraf achter den rug.

Den laatsten tijd opereerde hij in de omstreken van Dordrecht. De man ging steeds op zoo handige manier te werk, dat hij vrijuit ging en rustig kon profiteeren van de goedgeloovigheid der menschen, die hem rijkelijk beloonden voor zijn meest nuttelooze diensten.

N. R. C. 13/5/36.

RECHTSZAKEN

KANTONGERECHT TE ALMELO

DE DUITSCHE WONDERDOKTER
TE HARDENBERG

DE AMBTENAAR VAN HET O.M. EISCHT ZES
MAANDEN HECHTENIS

Voor den kantonrechter heeft gisteren terecht gestaan de Duitse wonderdokter K. F., wien ten laste was gelegd, dat hij onbevoegd de geneeskunde had uitgeoefend in Hardenberg en omstreken.

Verd. was niet verschenen, doch was vertegenwoordigd door mr A. Bouwman te Zwolle.

Als eerste getuige werd gehoord dr Zubli te Dedemsvaart, die destijds een open brief geschreven heeft tegen den Duitser. Hij verklaarde dat verscheidene van zijn patiënten naar den wonderdokter geloopt waren en dat deze hun geneesmiddelen voorschreef na hen in de

oogen te hebben gekeken. Bij een patiënte was de diagnose geheel verkeerd geweest en het gevolg is geweest, dat de vrouw is overleden.

Vijf getuigen, die door verd. behandeld waren, verklaarden over de behandeling zeer voldaan te zijn. Zij waren niet bij een anderen dokter of specialist geweest. Onmiddellijk na het innemen van druppels, die F. hun voorschreef, voelden zij zich beter. Voor het onderzoek had hij niets gerekend, wel voor de medicijnen.

De ambtenaar van het O.M. wees in zijn requisitoir op het gevaar van het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde. Hij kon aannemen, dat verdachte te goeder trouw is geweest, doch hij eischte zes maanden hechtenis.

Mr Bouwman bestreed, dat hier hechtenis kon worden opgelegd en pleitte voor een boete. Hij had stapels brieven van tevreden patiënten bij zich.

Uitspraak over 14 dagen.

N. R. C. 23/5/36.

der voorgangers die het „Hebt Uw naasten lief zoals U zelf” in de practijk brengen, niet de minste bedenkingen maken, wanneer zij die liefde maar niet hadden geuit in het in behandeling nemen van zieken waarvan er thans een in het Wilhelminagasthuis is opgenomen.

In Augustus van het vorige jaar meldde zich bij „Het Huizenblok” een man aan, die als zenuwpatiënt geen baat meende te hebben gevonden bij een hier ter stede gevestigden bekenden professor. Door kennissen was hij in het bezit gekomen van het adres der broederschap.

LIEFDERIJK ONTVANGEN.

Toen de patiënt zich kwam aandienen werd hij liefderijk ontvangen door een der leiders van de broederschap die hem, na eenigen tijd met den man te hebben gesproken, aandachtig in de oogen keek en op zalvenden toon sprak: „Er is ook genezing voor U, broeder! Wanneer de hoogere macht het wil zult ook gij genezen worden.”

En bij deze woorden streek de broeder den patiënt met zijn handen langs het lichaam, doch zoo dat de vingers van den heelmester den patiënt niet raakten. De patiënt moest nog vaak terugkomen en kreeg dan kosteloos soms eenige keeren per dag dezelfde hokus-pokus-behandeling. De medicijnen die den man door den professor waren voorgeschreven kon hij volgens den goeden herder, wel wegzetten. „Eet iederen dag twee borden pap en veel fruit,” zei de leidsman.....

De patiënt deed het, doch voelde zich met den dag harder achteruitgaan. Van Augustus tot Februari van dit jaar bleef de zenuwpatiënt vrijwel iederen dag gedurende langen tijd op bezoek bij zijn helpers, trouw bezocht hij de avondbijeenkomsten die „Het Huizenblok” ook in het huis aan de Witte de Withstraat hield en waarbij over het licht van een hoogere macht werd gesproken.

Maar bij deze bijeenkomsten, de pap en het fruit ten spijt, voelde de patiënt zich steeds zieker worden. Daarom klaagde de patiënt eens zijn nood over zijn slape-

looze nachten bij een leidster, een dame uit de Chasséstraat. Zij had erg met hem te doen en probeerde met de wonderlijke kracht den klager in slaap te sussen..... Het lukte haar niet. Per auto bracht zij den patiënt ten slotte naar haar woning en probeerde onderweg daarheen nog eens om den zieke in slaap te krijgen, doch slaagde ook toen niet. De patiënt kon niet slapen.

Toen raadde men hem aan zijn huisarts eens te raadplegen. Het resultaat daarvan was, dat de man ten spoedigste in het Wilhelminagasthuis moest worden opgenomen en daar thans nog wordt verpleegd.

WONDERLIJKE MEDICIJNEN.

Dit is een van de vele gevallen waarin zieken bij „Het Huizenblok” om raad kwamen en meenden genezing te kunnen vinden. Een andere patiënte, die reeds zes jaar met een rugwervelziekte te kampen had en zich ook tot de leiders en leidsters van de broederschap wendde, kreeg van een der heeren die beweerde helderziende te zijn, tegen betaling van f 1.50, een fleschje met een bruinkleurige vloeistof, die zeer veel op..... port geleek. Op het etiket stond „Bloedkuur” geschreven.

Een derde patiënt kreeg een fleschje „Plumbum Jodatium” dat bij onderzoek melksuiker bleek te zijn. Een andere patiënt werd behandeld op spataderen.

Ten einde te kunnen vaststellen of de leiders zich inderdaad aan het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst schuldig maakten, ging kort geleden ook eens een rechner bij „Het Huizenblok” op visite. Ook deze patiënt werd allervriendelijkst ontvangen.

„Waarvoor komt u?” informeerde de goede herder.

„Ik voel me den laatsten tijd niet lekker,” zei de rechner, „wat er aan scheelt, dat weet ik zelf niet.....” Met zachten drang bracht de leider den „zieke” in het midden van de kamer, staarde hem eenige oogenblikken diep in de oogen en sprak: „O, ik zie het al, daar, daar zit het, hier in uw maag.....”

De rechner knikte toestemmend en vroeg lichtelijk verbaasd hoe de leider dat nu zoo maar zag.....

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

„Tja, ik constateer.....” luidde het antwoord.

„Ik zie zelfs nog meer. Ook hoofdpijn zeker? Ja, ja, ik constateer.....”

Met een meewarig gezicht luisterde de rechercheur toe en nam ten slotte uiterst dankbaar afscheid van zijn vriend. „Over eenige dagen nog eens terugkomen,” luidde het voorloopige advies.

Of de leider van „Het Huizenblok” in dien tusschentijd gewaarschuwd is geworden, is niet bekend, maar het heeft er allen schijn van, want toen hij eenige dagen later weer op bezoek ging, achtte de man met de hogere macht het raadzaam, dat deze patiënt zich ten spoedigste onder behandeling van een..... maagspecialist zou stellen.

Op het politiebureau aan den Amiraal de Ruyterweg kwam de leider eenige dagen later op het spreekuur van zijn patiënt..... de rechercheur, die er nog even welvarend uitzag als anders.

VERGEET NIET

Casuïstische mededeelingen of lezenswaardige artikelen aan ons te doen toekomen. Zij kunnen voor anderen van groot nut zijn.

• Correspondentie •

J. P. L. te Z. — Inderdaad zijn de reclames waarin gesproken wordt van Dr Scholl's „voetspecialist” onjuist. Men denkt hier onwillekeurig met een arts te maken te hebben, doch dit is in deze gevallen onjuist. Uw arts ter plaatse kan u overigens het beste inlichten of u naar een voetspecialist moet, en bij wien u dan zijn moet.

M. v. L. te A. — Het toestelletje, dat men u aan wil smeren levert zeker geen Röntgen-stralen. Dat is maar goed ook tenslotte, het is al erg genoeg. Best te begripen, dat u onder den indruk van de lichtende buizen en, vergeet dat niet, de ophemelende woorden van den verkooper kwam. Houdt uw geld in den zak. Raadpleeg een keer een dokter en hebt vertrouwen in zijn advies.

H. de M., Hillstr. Bloemfontein, Oranje Vrijstaat. — Dank voor de aanvulling van uw schrijven van Maart j.l. De annonce van de Medicinal Services Ltd. over de klierbehandeling volgens Dr Richard Weiss behoort tot de misleidende advertenties, en kan niet anders dan kwakzalverij genoemd worden.

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGERICHT 1840

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

Weika

FABRIKANTE van alle soorten

**VERBANDSTOFFEN
VERBANDTROMMELS**

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN
HARTMANN's PLEISTERS
ZINKOCOLL en KOSMOPLAST

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

BESCHIKBAAR

BESCHIKBAAR

CFA NITROGLYCERINE CAPSULES CFA **VNF**

klinisch beproefd, voor de Ziekenfondspraktijk toegestaan
CHEMIFA — Chemische Fabriek Amsterdam N.V.

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER
Opgericht 1838 NIEUW BUIJEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

Amsterdam	Prima qualiteit	Rotterdam
Geldersche Kade 97/99		Haringvliet 27/29
Tel. 40054	MEDICIJN-GLAS	Tel. 12101
Groningen	verder in zeer	Zwolle
Ged. Zuiderdiep 39	ruime sortering:	Diezerstraat 5
Tel. 793		Tel. 477

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuitjes, inneemglaasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglasjes, zalfpotten, doozen etc.

Geill. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, *Arts te Amsterdam, voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur*; C. G. BAERT, *Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage*; MR W. P. R. BOUMAN, *Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage*; N. KEULEMANS, *Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam*; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam*; MR A. VAN DER ELST, *oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee*; MR J. J. PLUGGE, *Subst. Griffier te Rotterdam*; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; G. E. WINDE-MÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.*

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—

Secr.-Penningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

Aan de Nederlandsche Artsen

Geneeskundige Voorlichting van het Publiek

(Bijvoegsel van N°. 100 der „Mededeelingen van het Algemeen Vlaamsch Geneesheeren Verbond”)

Bestemd voor de wachtkamer van den dokter

Met genoegen maakten wij kennis met het eerste nummer van dit bijvoegsel. De eerste reeks zal gewijd zijn aan de kwakzalverij d.w.z. waarschuwendende artikelen en mededeelingen zullen erin verschijnen, teneinde het publiek beter te beschermen tegen ongewenschte en schadelijke practijken der kwakzalvers.

Het is zeker een gelukkige gedachte geweest van het bestuur van bovenstaand verbond om op deze wijze het leekenpubliek te beschermen.

Aanleiding tot het doen verschijnen van dit bijvoegsel was de aandacht, die gevestigd werd op een nieuw Oostenrijksch tijdschrift „Die Kritik”. Dit beoogt hetzelfde als de zoo juist genoemde uitgave van het A.V.G.V.: *voorlichting van de groote massa.*

Van onze zijde werd meermalen naar voren gebracht, dat dit een van de methodes is om eenig

succes te kunnen verwachten van elk streven ter verbetering van bestaande toestanden.

Het ter lezing leggen van ons Maandblad in de wachtkamers der artsen wordt gelukkig veelvuldig toegepast. Dit neemt niet weg, dat wij het noodig achten bij deze gelegenheid nog eens op het nuttige daarvan te wijzen en de wenschelijkheid uit te spreken, dat niet alleen alle artsen-leden-van-onze-Vereeniging dit zouden moeten doen, doch dat elke medicus dit dient in te zien. Wij missen nog veel te veel de medewerking der artsen. Hoofdzakelijk kunnen wij deze verkrijgen door vermeerdering van het aantal leden.

Het groote belang, dat daarmede gediend zou zijn, zal elkeen bij eenig nadenken inzien.

Professor Daels zegt o.a. terecht in de inleiding van het aangehaalde Vlaamsche tijdschrift:

„Het is een plicht van het Algemeen Vlaamsche

Geneesheeren Verbond, het volk op alle mogelijke wijze in te lichten over en te vrijwaren van kwakzalverij, die regelrecht indruischt tegen alle hogere kultureele, wetenschappelijke en geneeskundige belangen van ons volk."

Nederlandsche artsen! Reeds jaren bestaat ten onzent een vereeniging, die een Maandblad uitgeeft met het doel het algemeen belang te dienen tegen misstanden, welke voortspuiten uit de kwakzalverij.

Elkeen van U is het er mede eens, dat niet krach-

tig genoeg tegen deze euvelen kan opgetreden worden. Gij moogt echter niet verwachten dat dit alléén kan gebeuren door verbetering der bestaande wetten. Het is Uw plicht ook zelf mee te werken! En dit kan. Heel makkelijk wordt het U gemaakt uw patiënten voor te lichten.

Geeft hun gelegenheid dit Maandblad geregeld in uw wachtkamers te kunnen lezen.

Wordt lid der Vereeniging Tegen de Kwakzalverij! U ontvangt dan geregeld één of meer nummers van het Maandblad. C.

GEESTESMETERIJ

„Psychometrie is een goddelijke gave, aan enkele menschen gegeven. Wanneer een voorwerp tegen het lichaam van de psychometrist wordt gehouden, voelt deze pijn in het orgaan, dat bij de bezitter van het voorwerp ziek is."

Aldus een circulaire van een Breda'schen wel-doener.

Ook karakterbeschrijvingen zijn op deze wijze te verkrijgen. Als er iets met het karakter der „gemeten" persoon niet in orde is, voelt onze begenadigde dan ook pijn in eigen karakter? Het lijkt nauwelijks mogelijk.

Inderdaad, deze onzin is pyramidaal. Toch is het altijd weer een bron van verbazing, wat de menschen (zoowel letterlijk als figuurlijk) wel willen slikken.

Opvallend is het, hoe deze „Psychometrie" of te wel geestemeterij nauw verwant is met hetgeen door magnetiseurs wordt beweerd. Hoewel deze heeren zich gewoonlijk wat voorzigtiger en pseudo-wetenschappelijker uitdrukken, draait ook bij hen de zaak om een geheimzinnige kracht, een sympathie (letterlijk: samen-voelen) van dingen, waardoor genezing mogelijk wordt.

De psychometrist is wat eenvoudiger, brutaler, misschien naiever. De psychometrist belooft: het bewijs van het voortleven na den stoffelijken dood. Hier vinden wij een aanknooppingspunt met de spiritisten. Ook hier de speculatie op liefde tot nabestaanden en het misbruik maken van verlangens, die al te graag voor werkelijkheden worden aangezien.

Een propagandist voor het magnetisme zeide: „Wanneer de medische wetenschap in staat is, iedere ziekte te genezen, heeft de kwakzalverij afgedaan".

Doch, al zou aan deze absurde eisch voldaan kunnen worden (absurd, omdat het nooit een wetenschappelijke opgave kan zijn, de dood ter zijde te stellen, doch hoogstens om deze te vertragen of te

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

H. HARTONG VAN ARK, *apotheker te Alkmaar.*

W. H. KINGMA, *apotheker te den Helder.*

I. KOSTER, *apotheker te Haarlem.*

N.V. Organon *te Oss.*

Pharm. Studenten Vereen. *Pharmaciae Sacrum Groningen.*

C. N. SCHMIDT, *Agent v. Schering-Kahlbaum, Amsterdam.*

Mej. J. A. STHEEMAN, *apotheker te Laren.*

A. VERDAM, *apotheker te Rotterdam.*

Mej. J. H. VISSER, *apotheker te den Haag.*

Dr F. G. DE WILDE, *apotheker te Bussum.*

H. J. A. TER WEE

veraangenamen) dan heeft hiermede de kwakzalverij niet afgedaan.

Want deze psychometristen, somnambules, spiritisten, magnetiseurs (de oprechte zoowel als de oplichters) vullen niet of niet alleen de onvoldaanheid, die het publiek tegenover de artsen voelt.

Zij bevredigen ook iets, dat buiten de medische bemoeïing ligt, de hang naar mystiek, naar het andere, het buitengewone, het bovennatuurlijke. Naarmate de medische wetenschap reëeler, exacter, meer wetenschap wordt, verliest de dokter het attriboot van den wonderdoener steeds meer. Er zullen kwakzalvers blijven en steeds meer bijkomen — tenzij de dokter weer bereid is, een krokodil in zijn spreekkamer op te hangen, kruiden bij volle maan te plukken en geen zinkzalf te smeren dan onder het uitspreken van een bezwering — of tenzij — de menschen zullen gaan begrijpen, dat er geen grooter wonderen dan die der exacte wetenschap zijn.

Dr A. QUERIDO

VITOGEEEN

Dezer dagen vervoegde zich bij mij iemand, door de politie naar mij verwezen, die zich daar beklaagd had over een geneesmiddel, op de markt gekocht van een zeer welsprekend man. Deze had gewezen op het vele geld, dat door de kleine burgerij uitgegeven wordt aan sport en vermaak, en dat daardoor onttrokken wordt aan de voeding van het gezin, waarvan de vrouwen en kinderen vooral de dupe geworden zijn. Deze slachtoffers zouden te redden zijn door het preparaat „Vitogeen”, een middel, dat eveneens probaat zou werken tegen de aambeien der mannen. De kwakzalver noemde als eenig nadeel van het middel de krachtige werking op de ingewanden, waardoor sterke ontlasting en groote eetlust zou ontstaan. Als dosis moest genomen worden 5 druppels door kinderen en 10 druppels door volwassenen in warme melk, kort voor het slapen gaan, waarna niets meer gegeten mocht worden. De vrouw van den bezoeker had het middel gebruikt en was des nachts wakker geworden met een onaangenaam gevoel in de maagstreek, zich beklagend, dat haar man haar zulk een sterk werkend middel liet innemen. Ten einde haar van de onschadelijkheid te overtuigen, nam hij

Ingezonden Mededeeling

Mijnheer de Redacteur,

Gevolg gevende aan Uw aansporing casuïstische mededeelingen in ons maandblad te plaatsen, wil ik den lezers even een indruk geven van een kwakzalver hier ter stede, genaamd Sollmann. Men vertelt van hem, dat hij niet te benaderen is zonder te voren een volgnummer te hebben bemachtigd, hetwelk men in een drogisterij, aan een ander adres dient te halen. Na toelating met dit volgnummer, betreedt men tenslotte het heilige der heiligen en kijkt de geleerde man U met een vergrootglas in de oogen, vertelt waar ge pijn hebt en schrijft een recept waarin de woorden herba en radix nimmer ontbreken. Het recept wordt weer in een drogisterij afgeleverd. Nu een mijner patiënten hersteld is, nadat bij een operatie vier tuinboon-groote galstenen waren verwijderd, vertelde zij mij, dat ook zij, vóór zij mijn hulp inriep, sedert negen jaren door Sollmann behandeld was, wegens pijnen van het „zonnegevecht”. Blijkbaar liet Sollmann „plexus solaris” vertalen in een schoonklinkende naam. Zij had vertrouwen gekregen doordat op het spreekuur van den „dokter”, zooals hij zich liet noemen, zelfs geestelijken en echtgenoten van Heeren Rechters kwamen. Daarom zou de geleerde man ook niet vervolgd worden. Mijnheer de Re-

INHOUD

Aan de Nederlandsche Artsen	C. 1
Geestemeterij	Dr A. QUERIDO 2
Mededeeling van het Bestuur	2
Vitogeen	Dr J. J. L. ZWIKKER
Ingezonden Mededeeling	3
Rechtszaken	4
Bijdrage tot de Studie der Kwakzalverij	
	Dr I. WASSERBERG 5
Correspondentie	6
Waarschuwing	7

den volgenden avond zelf 10 druppels in en nam in de loop van den nacht eveneens een gevoel waar, alsof hij een zware kou op de maag had, waarna des morgens dunne ontlasting volgde. Het medegebrachte fleschje van 30 cc. inhoud, droeg een fraai verguld etiket, waarop de woorden:

VITOGEEEN

D I oplossing

System: Dr. Hahnemann

Dr. Dubois

Het bevatte een bruine, vrijwel heldere vloe-

dacteur, wordt het geen tijd, dat aan deze quasi-wetenschappelijke kwakzalverij een eind gemaakt wordt, maar dan ook met een strafmaat, die verder uitoefenen van deze gewetenlooze praktijk onmogelijk maakt, daar deze man, die er twee auto's en een villa op nahoudt, zich door f 100.- boete niet zal laten intimideeren?

Met dank voor de plaatsing,

J. H. V., Arts

Amsterdam, 22 Juni '36.

Geachte inzender,

Reeds jaren kennen wij den kwakzalver Sollmann. Dit zult u wel begrijpen. Bij herhaling wordt ons advies gevraagd. Gewoonlijk gebeurt dit pas na gebleken ontgoocheling met genoemd heerschap. Het doet ons echter genoeg, in zekeren zin, uw ervaring hier te kunnen afdrucken. Wat uw vraag betreft kunnen wij kort zijn: Meer dan hoog tijd wordt het, dat aan praktijken van dergelijke knoeiers een eind komt. Wij weten daar alles van. In den Haag denkt men zich het gevaar niet zóó erg. Hiervan getuigen verschillende artikelen, die ge in den loop dezer jaren in 't Maandblad aan kon treffen. Er is echter nog een andere methode waarvoor reeds meermalen een lans werd gebroken. Deze is: voorlichting van het publiek. Hieraan kunnen o.a. de artsen in groote mate meehelpen. Zie hiervoor s.v.p. elders in dit nummer. Met dank voor de inzending.

Red.

stof, die zwak naar kaneel reikte en smaakte. Bij het chemisch onderzoek bleek complex gebonden ijzer aanwezig, dat gebonden was aan suiker. Gekleurde plantaardige extractiefstoffen waren afwezig. Phenolphthaleïne en andere laxantia konden niet aangetoond worden. Zware metalen (als lood, koper, kwik e.d.) waren afwezig, evenals arsenicum. Alkaloiden konden evenmin aangetoond worden.

De vloeistof bestond uit een ongeveer 5-procentige oplossing van staalsuiker, gearomatiseerd met

een weinig kaneelspiritus. De man kon derhalve gerustgesteld worden. Uit de door hem waargenomen verschijnselen blijkt evenwel opnieuw de macht der suggestie.

Het homoeopathische kleed, waarin deze kwakzalver zijn middel gestoken had, is goed gevonden. Men vraagt zich af wanneer de tijd zal komen, dat wettelijke bepalingen aan dergelijke praktijken een einde zullen maken,

Dr J. J. L. ZWIKKER

Rotterdam, Gemeente-Apotheek, Juni 1936.

RECHTSZAKEN

KWAKZALFSTER VEROORDEELD TOT VIJFTIG GULDEN BOETE

Een dichte menigte verdrong zich in de zaal van het Amsterdamsche kantongerecht, toen mevr. Schellevis, Daniël Willinkplein 36, zich te verantwoorden had wegens onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Allerlei patiënten, onder wie vrouwen, riepen „schandelijk” toen het O.M. een maand hechtenis eischte en gaven luide hun bijval te kennen, toen de kantonrechter, mr I. van Crefeld, verdachte tot slechts f 50 boete veroordeelde. Zoo was het een zeer bewogen zitting, waarin getuigen op soms hartstochtelijken toon hun verklaringen aflegden. Lijnrecht stond de meening van enkele patiënten tegenover die van het O.M. Patiënten deden enthousiaste verhalen over verdachte. De ambtenaar van het O.M. kwalificeerde haar als een bedriegster.

Een kleine, donkere vrouw, in het zwart gekleed, met fonkelende oogen. Zoo staat zij voor den kantonrechter. Zij heeft een uitgebreide „praktijk” in Amsterdam. Aan den duisteren hemel van de kwakzalverij blinkt haar ster. Het is de „grootte mevrouw Schellevis”; auto's wachten voor haar deur. Zij zelf heeft een particulieren chauffeur, die mee ter terechtzitting is gekomen.

Haar is ten laste gelegd dat zij een journaliste, mr R. v. d. Heide, die haar kunde eens op de proef wilde stellen, over het hoofd en lichaam heeft gestreken, een diagnose heeft gesteld en kruiden heeft voorgeschreven, dit alles zijnde de als „onbevoegd uitoefening van de geneeskunst” strafbare handeling.

De verdediger, mr Endt, heeft een tiental patiënten als getuige à décharge gedagvaard. Zij komen allen binnen en hebben weer vrienden meegebracht. Zoo vormt zich een voor de verdachte zeer gunstig gestemd auditorium, dat zich achter haar opstelt. Als zij, uiterst spraakzaam, iets betoogt, strekt zij haar hand uit en een soort spreekkoor valt in. Het is of zij al deze menschen dirigeert, de kleine, donkere vrouw. Over het algemeen maken echter haar genezen patiënten geen erg gezonden indruk!

De tenlastelegging wil zij niet graag tegenspreken. „Ik kan,” aldus verdachte, „echter niet met groote zekerheid zeggen hoe alles was.

Tijdens de behandeling van een patiënt ben ik in een lichten trance-toestand. Ook de kruiden schrijf ik in

trance-toestand voor. De patiënten vertellen mij naderhand wat ik gezegd heb en wat ik heb voorgeschreven. Wat ik gedaan heb weet ik zelf niet. Ik beschouw mijn werk als een groote gave Gods”.

„INSPIRATIE”

Kantonrechter: Als u in trance bent, hoe dringt het dan tot u door wat de patiënten zeggen?

Mevr. Schellevis: Door inspiratie, door Goddelijke inspiratie. Gestudeerd of over de medische wetenschap gelezen heb ik nooit. Ik spreek met niemand over mijn Gods-gave. Ik heb geen vriendinnen. Een van mijn zes kinderen heeft de gave ook. Ik hoop dat deze haar nooit zal gebruiken.

De verdachte vertelt, dat zij tegen een vergoeding werkt, maar haar meeste inkomsten aan de armen geeft. „Doe ik niet veel voor de armen?” roept zij, op theatrale toon naar het auditorium.

In spreekkoor antwoordt dit: Ontzettend veel, mevrouw. Ik kan mijn werk niet opgeven, mijnheer de rechter, vervolgt verdachte. God gebiedt het mij. Ik...

Kantonrechter: Zoo is het wel genoeg. Anders praat u tot vanavond door.

Mr R. v. d. Heide, journaliste, beschrijft hoe zij tegen het euvel van de kwakzalverij ageerde. Zij kwam ook bij mevrouw Schellevis, vergezeld van een fotograaf. Zij had den indruk, dat de „geneeskundige” heelemaal niet sliep of in trance was, maar klaar wakker en erg bij de pinaken. Bij het binnegaan heeft zij geen klacht geuit. Mevr. Schellevis bestreek haar, noemde een paar kwalen op. Toen legde zij haar hand op de zijde van getuige en sprak: hier voel ik dat u hoofdpijnen heeft. Verder heeft u zenuwen om het hart.

Getuige kan onder eede verklaren, dat zij niet aan beide kwalen lijdt. Haar zijn een aantal kruiden voorgeschreven, die door den schoonzoon van mevr. Schellevis zouden worden geleverd. Het consult, dat enkele minuten duurde, kostte f 2.50. De getuige legt nog een brief van dokter Heyermans, directeur van den G.G.D. over, waaruit blijkt, dat mevr. Schellevis vier maanden lang een patiënt onder zich heeft gehouden, die leed aan een operabel kankergezwell. Zij raadde hem het opereeren af...

Mevr. Schellevis: Vraag maar eens aan mijn particulieren chauffeur, of ik tegen opereeren ben!

Een fotograaf, die met mr v. d. Heide bij verdachte was,

verklaarde dat verdachte zóó wakker was, dat hij niet durfde fotografeeren! Zij sliep beslist niet. Deze verklaring lokt luide critiek uit van de achter verdachte opgestelde aanhang.

Dan komen er een aantal patienten verklaren dat zij zoo goed door mevr. Schellevis geholpen zijn. Zij maken, op een na, een man die nog aan epilepsie lijdt, een overspannen indruk. Die eene man is 30 à 40 keer bij mevr. Schellevis geweest. Hij gevoelt wel beterschap. Geen der getuigen à décharge heeft noemenswaardige geldsommen aan haar betaald. Een der getuigen verklaart aan duizelingen en „zenuwen in de spieren” te hebben geleden. Hij is nu beter. Onder luide bijval roept hij uit: „ik breng u, mevr. Schellevis, hulde en dank. Hier is mijn hand. Ik ben u dankbaar. U hebt mijn leven gered...” Hartelijk schudt de dankbare de hand. Mevr. Schellevis lacht tevreden.

Een ander had zooveel puisten op zijn rug alsof er een zak rijstkorrels over heen was gestrooid. Nu is hij van de kwaal af. Hij dankt mevr. Schellevis in allerlei godsdienstige exclamaties. U gelooft niet in Gods kracht, mijnheer de rechter, maar ik ben er door genezen...

Het O.M., waargenomen daar mr Menthon Bake, meent dat de feiten vast staan. De getuigen à décharge zijn allen zeer nerveus. Bovendien... zij zijn zorgvuldig uitgekozen. Wat beteekenen op de duizende menschen, die mevr. Schellevis in de laatste 25 jaren heeft behandeld de verklaringen van enkele overspannenen, dat zij beter zijn geworden?

Mevr. Schellevis is een groote bedriegster, die door haar godsdienstig gepraat de menigte misleidt. Een geldboete is hier niet meer op zijn plaats. Het O.M. vraagt dan ook één maand hechtenis.

Geroep: Schandelijk, het is een schande. Groote beweging in de zaal.

Mr Endt, de verdediger, meent dat verdachte uit roeping handelt. Gods boodschap staat boven de officieele wetenschap. Naast de wetenschap kan er genie zijn en intuïtie. De wet in de geneeskunde is gemaakt in een tijd toen men aan immaterieele dingen weinig waarde hechtte.

Mevr. Schellevis handelt uit menschlievendheid. Spr. heeft een kennis in het ziekenhuis gehad. Hij liet een haarlok var haar aan mevr. Schellevis zien. Deze zeide: de vrouw zal sterven, het is kanker... Zoo was het ook. Geroep in de zaal, als aan de groene tafel geglimlacht wordt: daar lachen jullie om, schande!

Mevr. Schellevis krijgt hogere inspiratie. Ook bij het bidden sluit men de oogen. Mr Endt hoopt, dat de kantonrechter mild zal zijn.

Mevr. Schellevis zegt: Met opgeheven hart ga ik de vergangen in. Als ik weer vrij kom, doe ik hetzelfde werk. Ik kan niet anders. Het is Gods wil.

Toejuichingen volgen op deze verklaring. De kantonrechter wijst dadelijk vonnis. Ik kan niet anders dan veroordeelen. De wet schrijft het mij voor. Misschien dat er nog eens een tijd komt, dat de grenzen van de wet minder eng gesteld zullen zijn en menschen als mevr.

Schellevis hun werk kunnen doen. Tot zoolang, mevrouw, moet u wachten. Maar daar het feit, waarvoor u terecht staat, bewezen is, doch geen nadeelige gevolgen heeft gehad, veroordeel ik u tot f 50 boete.

Mevr. Schellevis: Dank u zeer, mijnheer, dank u wel.
(Telegraaf 11/6'36)

Referaat

van

Bijdrage tot de Studie der Kwakzalverij

door

DR I. WASSERBERG

Lid van de hygiënische commissie
van het Secretariaat van den Volkenbond

(Slot)

De arts lijdt niet alleen aan zijn gebrek aan kennis, maar ook aan de gevolgen dit te beseffen. Hij weegt gewoonlijk zijn raadgeving met nauwkeurigheid en voorzichtigheid af. Hij heeft meer neiging te bescheiden te zijn dan met te groote zekerheid op te treden. Daardoor lijkt hij soms besluiteloos en verliest hij het vertrouwen van het groote publiek, ten gunste van den kwakzalver, wiens zekerheid en brutaliteit geen grenzen kent. De kwakzalver is in vele gevallen meer optimistisch dan de arts en er bestaat bij hem nooit twijfel. Wanneer het niet gauw goed gaat dan is het geval hardnekkig en volgen er meer behandelingen en wanneer tenslotte de patiënt erger ziek wordt dan ligt het aan de voorgangers met name de artsen en den patiënt wordt verweten te laat te zijn gekomen.

Verder zijn er vele artsen, die niet meer zoo'n contact met de patiënten hebben als eigenlijk wel noodig is. Zij hebben dikwijls de neiging zich meer in de laboratoria etc. op te houden dan bij de zieken. Dit vergroot natuurlijk ook de kloof tusschen patiënten en medicus.

Er zijn talrijke artsen, die maar weinig ingaan op allerlei kleine klachten en psychische moeilijkheden, die de patiënten hebben, welke echter voor de laatsten veel belangrijker zijn dan de eigenlijke afwijking, die de medicus volgens zijn wetenschap heeft kunnen vaststellen en dikwijls voor de patiënt verborgen is. De kwakzalver gaat echter juist op al de subjectieve gewaarwordingen van de zieken in en dezen voelen dit als meer heilbrengend aan en reageeren er dikwijls zeer gunstig op.

Het instellen van ziekenfondsen enz. heeft ook in

vele gevallen de patiënten van de artsen verwijderd. In sommige landen is er geen vrije artsenkeuze zoodat er niet zoo'n vertrouwelijke verhouding bestaat tusschen patiënt en medicus als wel gewenscht zou zijn, terwijl ook bij vrije keuze gebrek aan tijd den fondsarts dikwijls noopt minder aandacht te besteden dan hij misschien zou willen. Men vergete niet, dat door de instelling der ziekenfondsen duizenden thans een heel wat betere zorg voor hun gezondheid genieten dan voorheen het geval was. Feit blijft echter, dat het vertrouwen van patiënt in z'n arts door bijkomstigheden dikwijls in gevaar is.

Ook de deelname der medici aan het uitvoeren van wettelijke bepalingen b.v. verplichte aangiften, vaccinatie enz., het bepalen van den graad van invaliditeit en uitkeering enz., doet hen bij de groote massa dikwijls het werktuig der regering of van een bepaalde klasse schijnen. De kwakzalvers maken van deze dingen gebruik bij hun propaganda en stellen de medici als medeplichtigen voor aan een of ander denkbeeldig onrecht den zieken aangedaan.

Er zijn verschillende mensen, die de academische geneeskunde als een gelijksoortig systeem ter behandeling van patiënten beschouwen als dat der kwakzalvers. Het geloof in serumtherapie, vaccinatie, microscopische en chemische diagnostiek enz. stellen velen gelijk met het geloof in de irisdiagnostiek, de hoofdhaardiagnostiek, de behandeling met „blauwe electriciteit” etc. Deze gedachte, dat de officieele geneeskunde ten slotte een dergelijk behandelingssysteem is als alle andere door kwakzalvers gepropageerd, doet helaas vaak de vrees ontstaan zich vooral niet alleen aan het officieel erkende systeem te houden, maar van de andere toch profijt te trekken, of soms alleen van deze.

De groote massa begrijpt niet, dat kennis niet uit het geloof voortkomt maar de vrucht is van het methodisch bestudeeren van de werkelijkheid. Zij

• Correspondentie •

Kamper Courant. - Wederom ontvingen wij in dank uw bewijsnummer. Uw medewerking wordt zeer op prijs gesteld.

De Zuid Limburger. - U bewijst uw lezers zeker een dienst door dergelijke artikelen.

De Geldersche Bode. - Met genoegen zagen wij de opname in uw kolommen van ons artikel. Wij hopen, dat ge dit meer zult doen.

J. v. S. te H. - Dergelijke opgaven hebben weinig nut. Wij willen trachten u een weg te wijzen, doch daartoe dient gij nauwkeuriger omschrijvingen te geven.

beseft niet het groote verschil tusschen een streng wetenschappelijke gevolgtrekking en het uitvloeisel van een groote fantasie.

Alle kritiek op ongefundeerde beweringen noemt men dikwijls medische onverdraagzaamheid. Men meent dat de medicus een zekere methode is toegedaan en dat hij datgene wat toevallig niet bij zijn methode past, niet wil of niet kan gebruiken bij de behandeling zijner zieken, hoe hij dan ook persoonlijk over de therapeutische waarde er van denken mag — men ziet er een oppositiepartij in die andere methoden verwerpt en vooral die der natuurgeneesmiddelen. De kwakzalvers versterken deze domme meening en verwijten liefst ook nog de officieele geneeskunde gebrek aan oorspronkelijkheid, daar verschillende leeken voor 't eerst geneesmiddelen hebben gebruikt, die later officieel zijn erkend o.a. de digitalis en de kinine, en wijzen ook op de vaccinatie en de hydrotherapie als gedachten die door leeken zijn ingevoerd.

Nu is er in werkelijkheid niet meer overeenkomst tusschen de moderne digitalis- en hydrotherapie en de methoden van de wonderheeler, die voor 't eerst het vingerhoedskruid heeft gebruikt, en van de eerste aanhangers der watergeneeskunde, dan dat beide behandelingswijzen met digitalis of met water geschieden.

Alles wat de officieele geneeskunde kan verkrijgen uit de chemie, de pharmacologie, de physiologische en physiologische experimenten, uit nauwkeurige klinische waarnemingen, vergroot den afstand tusschen medicus en kwakzalver. Dit aan het publiek duidelijk maken zou een beter middel zijn om de kwakzalverij te bestrijden dan er wetten tegen te maken.

De kwakzalver en de zieken begrijpen elkaar dikwijls snel, hun opvattingen over de ziekte zijn veelal gelijk en ook de uitleg van het geval door den kwakzalver is voor den gemiddelden leek makkelijk te bevatten. De medicus drukt zich vaak wat ingewikkelder uit en de termen, die hij gebruikt liggen de meeste patiënten niet zoo in het gehoor en dringen niet zoo tot hem door.

Onder de talrijke oorzaken die de aantrekking tot den kwakzalver kunnen verklaren hoort zeer zeker ook het toevallig of schijnbaar verkregen therapeutisch succes, dat hij dikwijls kan boeken. Men moet hier drie dingen apart beschouwen en wel in de eerste plaats de schijngezelingen. Deze gezelingen komen voor bij mensen die in het geheel niet ziek geweest zijn en ook kunnen zij optreden als een voorbijgaande verbetering van den zieken toestand of een minder worden van een symptoom, welke teekenen direct door den kwakzalver tot een genezing worden gepromoveerd.

Vooral de eerstgenoemde soort genezingen komen veelvuldig voor. De meeste kwakzalvers hebben geen idee van diagnostiek, maar maken dikwijls alleen een diagnose met een ernstige voorspelling van het verloop b.v. kanker om dan te kunnen laten zien hoever hun genezingskracht zich uitstrekt en natuurlijk ook om een langdurige behandeling te verzekeren. Meestal wordt er niet één ziekte genoemd, maar verschillende, wier ontdekking tegen veel geld tot „genezing” wordt gebracht.

In de tweede plaats moeten de spontane genezingen vermeld worden, die zonder of ondanks geneesmiddelen kunnen optreden en waarvan de kwakzalver dankbaar gebruik maakt.

In de derde plaats heeft men de denkbeeldige ziekten van nerveuse mensen, die soms gemakkelijk door zielkundige therapie te helpen zijn en dus ook door kwakzalvers, die soms een sterken psychologischen invloed uitoefenen met hun dikwijls wonderlijke middelen en behandelingswijzen.

De angst voor het mes en medicamenten drijven ook nog verscheidene lieden in de handen der kwakzalvers.

Ook het sterke verlangen naar genezing, het moeilijk berusten in de ellende die chronische kwalen met zich mee kunnen brengen en waartegen de geneeskunde zich tot dusver onmachtig heeft getoond, de wanhoop der ongeneeslijken, bezorgen de kwakzalverij veel patiënten.

Hier speelt een psychische factor ook een groote rol bij n.l. het geloof dat er onder sommige mensen heerscht, dat een ziekte niet behandeld moet worden door een „ziekte-vakkundige”, zooals een horloge door een horlogemaker. Door alle eeuwen heen heeft men de ziekte beschouwd als iets, veroorzaakt door andere factoren dan die, welke men uit de gewone natuurverschijnselen kon verklaren en daartegen wilde men ook bovennatuurlijke middelen te baat nemen. De ziekte werd en wordt nog soms gevoeld als een wraak, een boete, die dan door magische of goddelijke krachten bestreden moet worden. Hiervoor zijn bijzondere eigenschappen noodig, die niet aangeleerd kunnen worden. De wetenschappelijke vooruitgang heeft dat geloof bij vele mensen maar zeer oppervlakkig uitgewischt en het geloof in mystieke, magische krachten treft men nog overal aan.

De kwakzalver doet dan ook pogingen om op de verbeelding der zieken in te werken door een theatrale houding, indrukwekkende middelen enz.

GEVAREN DER KWAKZALVERIJ

De schaden die de kwakzalverij de menschen toebrengt zijn velerlei. Herhaaldelijk lij-

den de zieken langer dan noodig is, de gunstige tijd om een goede behandeling in te stellen gaat voorbij. De menschen worden financieel uitgeplukt zonder daarbij eenige baat te hebben.

Een sociaal gevaar bestaat hierin, dat de kwakzalvers ook soms infectieziekten willen genezen en zodoende de menschen aan een epidemiegevaar blootstellen.

Tenslotte vestigen de kwakzalvers bij hun reclame voor pillen, smeersels enz. de aandacht op allerlei ziekten en ziektesymptomen, die vele menschen bevreesd maken en hen allerlei kwalen doet inbeelden. Op deze manier zullen er ook wel talrijke personen naar de kwakzalvers getrokken worden.

Om nu al deze kwakzalverij tegen te gaan, zoo gaat Dr Wasserberg voort, helpen wetten zeer weinig. Ook zal een poging om het inzicht in de wetenschappelijke geneeskunde en de algemeene mentaliteit tegenover de kwakzalverij van een volk door redeneeringen te verhoogen vrij zeker schipbreuk lijden. Het eenige wapen zal zijn de officieele geneeskunde zelf, die met steeds meer en betere resultaten het vertrouwen van het publiek moet winnen. Drie voorwaarden zijn hiervoor noodig en wel 1^e vooruitgang in de medische wetenschap, gewijd aan den geheelen mensch, lichaam en geest; 2^e betrouwbare modern goed onderrichte medici en 3^e sociale maatregelen, die een zoo groot mogelijk aantal menschen in de gelegenheid stellen zich door goede artsen onder de beste omstandigheden te kunnen laten behandelen.

Waarschuwing

EEN ROZENKWEKER AAN NICOTINE-VERGIFTIGING OVERLEDEN BIJ HET MAKEN VAN EEN MENGSEL VOOR DE BESTRIJDING VAN LUIS

De 19-jarige J. C. K. te Boskoop wilde in een rozenkas de rozen met een nicotinebespuiting tegen luis behandelen. Tijdens het bereiden van het mengsel geraakte hij onwel. Aanvankelijk dacht men, dat de toestand niet ernstig was en dat hij na eenige uren wel zou opknappen. Het bleek echter, dat de vergiftiging ernstiger was dan men vermoedde. Geneeskundige hulp werd ingeroepen, welke echter niet mocht baten. Eenige uren later is de jongeman aan nicotinevergiftiging overleden.

(N.R.C.)

AAN DE LEDEN

die ter verspreiding van het Orgaan meer dan
1 ex. willen ontvangen worden op hun verzoek
door den Secr. hoogstens 6 ex. toegezonden.

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benoodigheden voor:
**APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS**

OPGEBOUW 1840

**N.V. ORGANON
OSS**

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

**NITROGLYCERINE
CAPSULES CFA**

klinisch beproefd, voor de Ziekenfondspraktijk toegestaan
CHEMIFA — Chemische Fabriek Amsterdam N.V.

BROCAPLAST

Caoutchouc HECHTPLEISTER, op rollen en spoelen in diverse afmetingen

OOK in ELASTISCHE uitvoering, zoals:
BROCAPLAST ELASTISCH WONDVERBAND
 " " Drukverband
 " " Trek- en Steenpuistenpleister, enz.

BROCAPLAST, een product van de
 N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken
 v/h BROCADES-STHEEMAN & PHARMACIA
 ZUIVER NEDERLANDSCH FABRIKAAT

NEDERLANDSCH FABRIKAAT

BROMOCALM

een voortreffelijke Nervinum en Sedativum. Naar keuze en inzicht van den geneesheer in drie verschillende samenstellingen en vormen, n.l. als vloeistof, als bouillionblokjes en als tabletten.

N.V. PHARMACEUTISCH-CHEMISCHE INDUSTRIE
 AMSTERDAM „PHIA”
 Brouwersgracht 115 - Amsterdam-C. - Telef. 42131-42331

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER
 Opgericht 1838 NIEUW BUIENEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:
 Amsterdam Prima qualiteit Rotterdam
 Geldersche Kade 97/99 Tel. 40054 **MEDICIJN-** Haringvliet 27/29 Tel. 12101
 Groningen **GLAS** Zwolle
 Ged. Zuiderdiep 39 verder in zeer Diezerstraat 5
 Tel. 793 ruime sortering: Tel. 477

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuitjes, inneemglaasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglasjes, zalfpotten, dozen etc.

Geill. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten

**VERBANDSTOFFEN
VERBANDTROMMELS**

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN
**HARTMANN'S PLEISTERS
 ZINKOCOLL en KOSMOPLAST**

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
 zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N.V. AMSTERDAMSCHE CHININEFABRIEK

BESCHIKBAAR

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; MR W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; MR J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—
Secr.-Penningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672
Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.
Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—
Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.
Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

Het Kruidenhuis „Natura Sanat”

Al een enkele maal schreef ik een stukje over de funeste gevolgen der kwakzalverij. Ik was dan ook van plan er nu mee op te houden, daar men toch steeds weer in het zelfde vervalt en het menschdom helaas halsstarrig blijft vasthouden aan het geloof in allerlei prachtig voorgespiegelde geneesmiddelen.

Ik kan echter niet nalaten den lezers van dit maandblad even attent te maken op een brochure welke vele Hagenaars in de brievenbus gevonden hebben, enkele weken terug, en waarin weer zulke levensbedreigende voorstellen worden gedaan, dat ik het toch noodig acht er tegen te waarschuwen.

In de brochure, uitgegeven door het kruidenhuis „Natura sanat” (Hoofdkantoor Spui 149, Den Haag) leest men dat De weg naar gezondheid voor zeer veel menschen uiterst moeilijk is. Dit kan ik met den steller van dit geschrift volkomen eens zijn, gezien het bestaan van kruidenhuisen en hare uitvloeisels. Verder wordt er beweerd dat de ziekenhuizen zoo overvol zijn, omdat de menschen niet genoeg zuivere geneeskruiden innemen en in brutale verwaandheid de werking ervan trachten na te maken en dat de chemische industrie als medehelpster der geneeskunde de schuld is van allerlei vormen van ziekte enz. enz.

Er wordt verder opgewekt tot bezinning te komen en terug te keeren tot de geneeskruiden. (Zouden

Mededeelingen van het Bestuur

NIUWE LEDEN:

BOND VAN APOTHEKERS IN NEDERL. INDIË (B.A.N.I.)
te Soerabaja.
DR E. J. A. H. VERZIJL, Apotheker te Maastricht.
M. G. VROOM, arts te den Helder.

H. J. A. TER WEE

de kruidenhuisenaars denken dat artsen bij de daarvoor geschikte gevallen geen kruiden gebruiken?).

Wanneer men dan niet zeker weet aan welke ziekte men lijdt, welnu, men gaat persoonlijk (dat valt mij nog mee!) naar het kruidenhuis en de specialist-kruidkundige (kruidenier?) verschaft U inlichtingen en kijkt tevens de urine na!

U moest de verheugde gezichten eens zien der genezen patiënten als zij voor het laatst den kruidkundige bezoeken, vermeldt de brochure. Waarschijnlijk heeft hier inderdaad de Natuur genezen en niet het kruid. Niet graag zou ik echter de gezichten zien van hen die na den kruidenspecialist toch maar eens een arts raadpleegden voor een nu reeds verwaarloosde ziekte! Op de binnenbladzijde der brochure krijgt men een overzicht, waarvoor kruiden verkrijgbaar zijn en hierin staan al zeer misleidende dingen.

Uit de ongeveer 40 ziektebeschrijvingen neem ik er maar enkele, ter nadere toelichting om het gevaar duidelijk te maken welk er in allen schuilt. *Bloedarmoede* en *bleekzucht* worden vaag beschreven en kruiden 11 en 12 aangeraden. Nu weet zoo langzamerhand bijna iedere leek dat er bloedziekten bestaan (alle onder het etiket bloedarmoede), die te genezen zijn door middelen, die niet onder de kruiden vallen en veelal gemaakt worden door de chemische industrie. Het kruidenhuis laat echter allen tot zich komen en zal menigmaal toch de niet-helpende kruiden kwijt kunnen raken! (Totdat zwakheid belet de zieken naar het kruidenhuis te gaan en de arts zijn hulp moet bieden).

Over longziekten: „Hiermede wordt bedoeld een zwakke long, benauwdheid, met zweetafscheiding, ook 's nachts hoestaanvallen, hetzij met of zonder slijmafscheiding. Andere afwijkingen hooren meer thuis in een sanatorium. Daar de longen hoofdorganen zijn enz., *mag men bij deze aandoeningen nooit wachten tot het een ernstige toestand is geworden!*”

„Gebruik nu bijtijds kruiden 26” Tot zoover het reclameblaadje.

Men geeft hier een beschrijving van bv. een longtuberculose en raadt nu dringend aan kruiden te gebruiken waarmede een longtuberculose nog nooit is genezen, zelfs onder het motto „Weest er gauw bij!”

Welke aandoeningen meer in een sanatorium thuis behooren, blijft mij en andere lezers een raadsel. Of zouden het de, door het te lang innemen der kruiden, in een ongeneeslijk stadium verkeerende longlijders zijn?

Over maagziekten: „Maagzwakte bv. benauwdheden en pijn, welke direct na een weinig voedselopname zich kunnen voordoen bestrijdt men grondig met kruiden 29, maagbloedingen met dito 32.” Aldus de verzekering in de brochure.

Wee hen, die dus met maagzweer, beginnend maaggezwel en andere nog vaak te genezen (al is het dan soms door de angstaanjagende operatie) ziekten naar een kruidenspecialist gaan en daardoor hun kwaal verergeren totdat een nu langere behandeling, een moeilijker operatie of een ellendig einde hen van de kwaal verlost!

Dr M. HOMMES

• Correspondentie •

J. L. te V. - Als U ons de poeders zendt kunnen wij deze analyseeren. Veel bijzonders lijkt 't ons niet.
Kamper Courant - Dank voor uw bewijsnummer.

Onbevoegd Uitoefenen der Geneeskunde

Mr G. Strauss, advocaat aan het Hof van Beroep te Parijs, deelde in een der nummers van het Nationaal Comité tegen de Kwakzalverij, Maart '36, het volgende mede.

Onderstaand artikel trof hij aan in het nummer van 9 Febr. 1935 van de „Dernières Nouvelles de Strasbourg”.

Een bijzonder interessant geval, betreffende onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, werd behandeld voor de Correctionele Rechtbank van het Groothertogdom Luxemburg. Het betrof de beschuldiging van M. B. ...., een als hoogstaand mensch bekend staand theosoof, die begaafd zou zijn met het vermogen om bijzondere genezingen te kunnen verrichten. Een groot aantal zieken had zijn hulp ingeroepen in de hoop door zijn methode het einde van hun kwalen te bereiken. De verdediger van M. B., die vrijspraak vroeg, motiveerde dit op de volgende gronden:

„M. B. past op al zijn zieken een eenvoudige behandeling toe, die gebaseerd is op de theosofische verklaring der ziekte. Volgens deze theorie worden het leven en al zijn schakeeringen overgebracht in een hooger geestelijk gebied. Ziekte wordt slechts beschouwd als een achteruitgegaan gedachten beginsel, waardoor een afbrekende werking op het organisme ontstaat onder invloed van het onderbewustzijn. Om te genezen is het dus voldoende, dat het onderbewustzijn anders reageert en de verkeerde indringster verdrijft. Teneinde dit te bereiken is het noodig om door gedachten het bestaan van ziektebegrip te verdrijven en daartegenover met kracht het bewustzijn van gezondheid te bevorderen. Het is noodig, dat de zieke het geloof in God in zich ontdekt. Op dit punt treedt nu de „genezer” op, die den zieke leert zich te concentreeren op deze gedachten waardoor zijn vertrouwen zal groeien. De geestelijke genezer tracht dus slechts het geloof van den zieke te bevorderen.

M. B. heeft dus op geen enkele wijze getracht te genezen op een wijze zooals in de geneeskunde van toepassing is. Zijn volkomen geestelijke behandeling en dus zijn geheele kunst om te genezen, kunnen niet gerekend worden te vallen onder overtreding van de wet van 10 Juli 1901.

M. B. werd door de Correctionele Rechtbank van Luxemburg inderdaad vrijgesproken. De motieven strookten volkomen met het inzicht van den rechter.

Mr G. Strauss kan het hiermede niet eens zijn en betwijfelt ten sterkste of een dergelijke uitspraak in Frankrijk zou gedaan zijn. Hij wijst op de gevaren, die bovenstaande opvattingen met

zich kunnen brengen, door erop te wijzen hoe dit o.a. door de kwakzalvers uitgebuit zou kunnen worden en dezen nog meer misbruik zouden kunnen maken van de goedgelovigheid van de massa. Daarnaast zou de bevoegdheid der medische specialisten voor psychotherapie, in het gedrang komen. Mr Strauss acht zodoende de handelwijze van M. B. formeel in strijd met de bedoeling der wet van 1892. C.

Ingezonden Mededeeling

URINE-DIAGNOSTIEK

Er zijn mensen, die beweren allerlei bijzondere gaven te bezitten, ook op geneeskundig gebied. En er zijn andere mensen, die daaraan gelooven. Niet iedereen is even nuchter en kritisch. En zelfs nuchtere kritiek is in vele gevallen niet in staat het hoofd te bieden aan de vele fantastische verhalen, die de ronde doen.

Het verhaal, dat ik U ga vertellen is oud en door den arts Th. Hammes reeds beschreven in het *Tijdschrift voor Ziekenverpleging* van 15 Maart 1932. Plaats van handeling is de spreekkamer van een kruidkundige juffrouw. Optredenden zijn, naast genoemde juffrouw, Dr Hammes en een wederzijdsche vriend.

Genoemde juffrouw, waarvan ik de naam niet weet, schijnt een bijzondere reputatie te bezitten voor het stellen der diagnose uit een meegebracht fleschje urine. Niet door grondig onderzoek, doch alleen maar door bekijken.

Meegebracht waren twee fleschjes urine, waarvan het eene afkomstig was van een dochttertje en het andere van een zoontje van ondergeteekende.

Diagnose van de kruidenjuffrouw op het fleschje urine van mijn dochttertje: ernstig nierlijden.

Werkelijke diagnose: asthma bronchiale. Urine volkomen normaal.

Diagnose van de kruidenjuffrouw op het fleschje urine van mijn zoontje: klieren in de buik.

Werkelijke diagnose: geestelijke defecten na encephalitis lethargica. Lichamelijk volkomen gezond.

Doel dezer opvoering: genezing van onzen vriend van zijn geloof in de mogelijkheid van het bestaan van bijzondere gaven op geneeskundig gebied bij personen, die zich niet de moeite hebben willen getroosten het artsdiploma te verwerven.

De uitslag is natuurlijk niet te verwonderen.

Toch zullen nog lang mensen blijven bestaan, die in de bijzondere gaven gelooven. De reden daarvan is te zoeken in een mystieke inslag, die bij menigeen aanwezig is, de beperktheid van ons eigen kennen en kunnen en misschien is onze eigen wetenschap ook wel wat al te nuchter geworden.

Een Arts

INHOUD

Het Kruidenhuis „Natura Sanat”	
Dr M. Hammes	1
Mededeelingen van het Bestuur	1
Correspondentie	2
Onbevoegd Uitoefenen der Geneeskunde	C. 2
Ingezonden Mededeeling	3
Een merkwaardige wijze van propageeren van een Geneesmiddel	C. 3
Onbevoegd uitoefenen der Geneeskunde	4
Bijgeloof ten Plattelande	4
Praktijken van „Heilpraktiker”	5
Kwakzalvers	6
Rechtzaken	7

EEN MERKWAARDIGE WIJZE VAN PROPAGEEREN VAN EEN GENEESMIDDEL

De handelsonderneming „Heparigeeen” te Amsterdam heeft al een héél bijzondere campagne op touw gezet. Aan dominee's n.l. werd een schrijven gericht van den volgenden inhoud:

Weleerwaarde Heer,

Hierbij zenden wij U ingesloten een brochure over „Heparigeeen”, omdat wij in de meening verkeeren dat er onder Uw Gemeenteleden zeker een aantal mensen zijn die in aanmerking komen voor behandeling met dit preparaat.

Het middel is bij alle Apothekers en Drogisten verkrijgbaar, maar wij zijn bereid, in geval er ter plaatse geen Apotheker of Drogist mocht zijn gevestigd, het onder rembours tegen den prijs van f 4.— franco toe te zenden.

In de verwachting dat onze brochure Uw welwillende aandacht zal hebben, verblijven

Hoogachtend,

Handelsonderneming „Heparigeeen”

De bijgevoegde brochure bevat een door Dr L. A. M. Riemens onderteekende beschrijving van galsteenziekte en Heparigeeen. De schrijver verhaalt van zijn „dertigjarige ervaring en observatie als medicus”, waarbij hij op kwakzalverige wijze het bewuste preparaat ophemelt. Het is ten zeerste te betreuren, dat Dr Riemens, die in Chicago gepromoveerd is, de Amerikaansche propagandamethode ook hier te lande meent te kunnen toepassen, zonder in te zien aan welke gevaren hij de mensen zodoende blootstelt. C.

ONBEVOEGD UITOEFENEN DER
GENEESKUNDE

DE MAGNETISEUR

B. Piët, magnetiseur te Nijmegen, had diverse patiënten behandeld en stond thans terecht wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, zijnde een beroep waartoe de wet een wettige toelating vordert. Deze toelating miste hij, terwijl het ook buiten noodzaak was geschied omdat er te Nijmegen een voldoende aantal geneeskundigen aanwezig is om zieken te helpen.

Als gemachtigde van verdachte die zelf niet verscheen, trad op Mr Hoho, die namens zijn lastgever-cliënt, verklaarde wat eigenlijk magnetiseeren was. Magnetiseeren was dan het overbrengen van magnetische kracht door middel van twee polen n.l. de handen van het lichaam moesten als zoodanig dienst doen. Het geschiedde evenals de overbrenging van electriciteit uit een accu en er moesten twee polen op het zieke gedeelte van het lichaam worden gebracht anders miste de behandeling zijn uitwerking.

Zichzelf behandelen kon een magnetiseur niet.

De verdediger ontkende verder de voorgewende strekking om te genezen terwijl deze ook niet toegaf dat het buiten noodzaak geschied zou zijn.

Als getuige deskundige verscheen Dr Veeger, inspecteur te Nijmegen, die zeide dat de door verdachte gegeven verklaring en de daaraan verbonden resultaten niet op wetenschappelijke gronden berusten. Ook de op deze wijze verklaarde magnetische inwerking op het behandelde lichaam achtte spr. onmogelijk. Getuige kon de resultaten alleen terugbrengen op het feit dat menschen

zonder organische afwijkingen een suggestieve kracht konden uitoefenen op hen die slechts nerveuze klachten hadden. Deze menschen vinden baat. Spr. acht echter de behandeling niet zoo ernstig of schadelijk voor de gezondheid, docht vindt dat juist het meest ernstige van dergelijke praktijken schuilt in de omstandigheid dat dergelijke menschen van deskundige hulp worden afgetrokken, terwijl zij later misschien de hulp van een deskundige moeten inroepen als geen deskundige hulp meer baat en de ziekte niet meer te genezen is.

Als getuige verscheen verder de heer G. K. en echtgenoot, die bij de behandeling van den magnetiseur veel baat hadden gevonden. Deze getuigen verklaarden verder dat verdachte geen geld vroeg doch dat zij uit eigen beweging iets hadden gegeven.

Mr Hoho voegt hieraan toe dat het zuiver altruïsme van verd. is om de zieke menschheid een weldaad te bewijzen en dat zijn persoonlijke omstandigheden niet noodzakelijk maken dat verdachte geld aanneemt voor de gepresteerde diensten.

De getuige à décharge, de heer H., kwam verklaren, dat zonder dat hij iets aan den magnetiseur had medege-deeld, deze wist wat zijn echtgenoot mankeerde en hij gezegd had dat zij naar een dokter moest gaan omdat de magnetiseur haar niet kon helpen.

Het O.M. acht het ten laste gelegde bewezen en meent dat de dagvaarding noch de zaak zelve weinig juridische moeilijkheden biedt. Het ergste van deze zaak is dat verdachte niet kan beoordeelen of een patiënt medische hulp noodig heeft of niet en of deze al dan niet naar een dokter moet. We hebben het in het verhoor der getuigen gehoord dat de overbrengen der magneti-

Bijgeloof ten Plattelande

Heksen geschiedenis in Dedemsvaart

Men schrijft ons:

Te Dedemsvaart is weer eens gebleken dat in deze eeuw nog een deel van de plattelandsbevolking gelooft aan heksen en haar macht. In het gezin van een werklooze die in de werkverschaffing werkt, was een kind ziek. De kleine, tien maanden oud, had het soms buitengewoon benauwd, zoodat de ouders voor een ernstigen afloop vreesden.

Belangstellende buurvrouwen, die elk oogenblik van den dag over den vloer kwamen om de kleine te zien en de angstige moeder raad te geven — niet een was er die blijkbaar op het idee kwam te adviseeren een dokter te raadplegen — praatte zooveel en zoo vaak over heksen, dat de jonge moeder tenslotte begon te gelooven dat haar kind behekst was. Na lang aandringen liet zij zich overhalen de proef op de som te nemen door het hoofdkussen van het kind open te snijden. Zooals het wel meer bij lang beslapen kussens het geval zal zijn, werd in het kussen een „krans” aange-

troffen, die door de vrouwen onmiddellijk als een heksenkrans werd bestempeld.

Met veel geheimzinnigheid werd het kussen grondig verbrand om de tooverkracht van de booze heks uit te bannen. De moeder van het nog steeds zieke kind tobdde zich verder af met de vraag wie het kind wel behekst kon hebben en tenslotte vertrouwde de arme vrouw niemand meer; ieder uit haar omgeving stond onder verdenking de vreeselijke daad te hebben begaan, daar allen van tijd tot tijd wel eens naar de kleine waren komen kijken. Het gevolg van deze achterdocht was dat de vrouw met al haar bureu ruzie kreeg en dat de verstandhouding in het buurtje er met den dag slechter op werd.

Tenslotte kwam een en ander ook de plaatselijke autoriteiten ter oore, die het raadzaam achtten om een onderzoek, en wel een geneeskundig, te laten instellen. Een arts constateerde dat het kind bronchitis had en nam dientengevolge zijn maatregelen. De toestand van het kind is thans verbeterd en ook de rust onder de opgewonden buurtbewoners is weergekeerd.

(N.R.C. 4/7/36 Av.)

sche kracht moet geschieden door twee handen volgens de gegeven interpretatie doch de getuigen verklaren dat verdachte slechts met een hand het zieke lichaamsdeel heeft aangeraakt. Toch schijnt de behandeling gunstige resultaten te hebben opgeleverd.

Spreker eischt dan omdat dergelijke kwakzalverspraktijken moeten bestreden worden een boete van f 100.

De verdediger Mr Hoho zet nogmaals uiteen dat men alle kwakzalvers niet over een kam mag scheren en zeide door ervaring tot de conclusie te zijn gekomen dat er ook nog onder hen waren, wien het niet te doen was om den inhoud van des buurmans beurs; dit was hier het geval, waar geen geld gevraagd was en deze de patiënten die hij niet kon helpen naar den dokter zond ter behandeling. Verder geeft pleiter een verklaring van het

AAN DE LEDEN

die ter verspreiding van het Orgaan meer dan 1 ex. willen ontvangen worden op hun verzoek door den Secr. hoogstens 6 ex. toegezonden.

woord geneeskunde uitoefenen, waaronder spr. niet verstaat iemand die een lijder van zijn pijn afhelpt, evenmin als dat gezegd kan worden van een likdoornslijder. Deze oefent toch zeer zeker geen geneeskunde uit. Spr. pleit clementie subs. ontslag van rechtvervolging. Uitspraak 2 × f 12 boete.

(Vermeld dient te worden, dat volgens den inzender van bovenstaand bericht de verdediger stamt uit een achtenswaardige artsenfamilie. - Red.).

Praktijken van „Heilpraktiker”

De gevaren voortspruitende uit de bevoegdheden, die aan „Heilpraktiker” (zich bij ons „Natuur-geneeskundigen” noemenden) in Duitschland worden verleend, blijken uit enkele voorbeelden. In de Mannheimer „Hakenkreuzbanner” komt volgens de Pharmazeutische Zeitung een bericht voor, waaraan onderstaande is ontleend.

De Strafkamer behandelde op 5 Maart een zaak tegen den 35-jarigen „Heilpraktiker” Johann Schickinger uit Sinszheim, die wegens veroorzaken van dood door schuld terecht stond. In September '35 behandelde hij een vrouw, die aan een darmziekte leed. Beklaagde had wel ingezien, dat het in dezen een zwaar ziektegeval gold, doch hij verzuimde niettegenstaande deze wetenschap zijn plicht, die hem gebod aan een arts het geval over te dragen. (*Dit nu illustreert het onjuiste van de bevoegdheidsverleening aan een onbekwame - Red.*). Na elf dagen werd een medicus giconsultueerd, waarna opname in een ziekenhuis volgde; het bleek, dat een operatie practisch niet meer mogelijk was. De vrouw kon niet meer gered worden.

De Strafkamer veroordeelde Schickinger tot 6 maanden gevangenisstraf. Bovendien werd beklagde de uitoefening van zijn beroep gedurende 5 jaar ontzegd.

Voorgaande regels doen zien tot welke gevolgen de onkunde van deze heeren kunnen voeren. Hier ging het dus over een in Duitschland wettelijk erkende. Het volgende bericht is daarom interessant, daar het bovendien een kijkje geeft op het soort avonturiers, die het nu eens met de „natuurgeneeskunde” willen gaan probeeren.

Voor den strafrechter had zich te verantwoorden een zekere Ignaz Tresp uit Berlijn-Wilmersdorf. Reeds vroeger was deze wegens kwakzal-

verij en geknoei met geneesmiddelen veroordeeld. Hij behandelde vrijwel alles en stelde zijn bevindingen vast door middel van de „oogendiagnostiek”.

Zoo verklaarde hij bij een vrouw met één nier, dat zij aan een ontsteking der beide nieren leed. Het vaststellen van de afwijking zelf was voor hem niet zoo héél moeilijk, daar de echtgenoot van de patiënt hem reeds te voren het oordeel van den dokter had verteld! Hij had de medicijnen vast meegebracht, reeds vóór hij iets van patiënte gehoord of gezien had. Een alcoholisch aftreksel van saffraan, rhabarber en eereprijs was het reddende middel van hem. Voor 50 cc. moest 60 RM. betaald worden. Bij een tweede bezoek, waarvoor slechts 150 RM. berekend werd, verkocht hij de medicijnen wat goedkooper: 25 RM.

Deze man nu was vroeger kapper geweest en „handlijnenleeskundige”. Daarvoor was hij op een chemische fabriek geweest, d.w.z. daar had hij flesschen gespoeld. Intusschen had hij zich uit eenige, niet meer met namen door hem te noemen, boeken kennis van plantkunde eigen gemaakt. Na zijn eerste veroordeeling als kwakzalver, volgde hij ruim een jaar de avondcursus van een vakschool voor natuurgeneeskundigen. Behalve nu de straf van 3 jaar gevangenis, 5 jaar eerverlies en 200 Mark geldboete, werd hem bovendien het recht ontzegd om gedurende 5 jaar het beroep van „Heilpraktiker” uit te oefenen.

Daar men niet veronderstellen kan, dat in de gevangenis een cursus voor deze heeren bestaat, kan uit bovenstaande worden afgeleid, dat verondersteld wordt hoe dit heerschap na z'n straf uitgezeten te hebben, in twee jaar wel ver genoeg gevorderd zou kunnen zijn, om met meer „succes” zijn gevaarlijke praktijken opnieuw te beginnen.

Enfin, 't is bij de „buren”, dus laten we er verder niets meer van zeggen.

C.

In *het Centrum* van 10 Mei '36 schrijft Dr H. H. SCHLICHTING:

KWAKZALVERS

Wat is eigenlijk een kwakzalver? Blijkbaar is een kwakzalver niet altijd gelijkstaande met iemand, die onbevoegd de geneeskunde uitoefent. Immers het zou wel eens kunnen gebeuren, dat iemand, die daartoe wel bevoegd is, eigenlijk een kwakzalver is; inderdaad zijn mij gevallen bekend, dat een dokter, die zijn beroepskennis voor meer dan de helft vergeten was, zonder kritiek voor alle mogelijke ziekten eenzelfde, zeer twijfelachtige methode aanwendde. Anderzijds is het ook niet onmogelijk, dat een kwakzalver de geneeskunde goed kent: dat dit werkelijk voorkomt is nog nooit gebleken. Maar er is b.v. geen enkel arts, die Pastoor Kneipp een kwakzalver zal noemen. Deze had n.l. een vrij uitgebreide medische kennis van de teekenen der ziekte.

De kwakzalverij is zoo oud als de wereld. Vooreerst zijn de aard en het verloop van ziekten heel vaak, men mag wel zeggen, meestal, aan den leek onbekend, zoodat hij de kwaliteit van de behandeling niet kan beoordeelen. Dit geeft den kwakzalver reeds een groote mate van vrijheid. Voor den leek is er b.v. in 't begin niet zoo veel verschil tusschen een beginnende ziekte van Basedow, de bloedarmoede, of een beginnende longtuberculose: hij kan niet beoordeelen, of een dergelijke ziekte goed behandeld wordt. Hij kan echter wel veel beter bekijken, of de schilder, de behanger, de metselaar, zijn werk goed doet.

Dan: een ziekte kan eindigen met den dood; de dood kan onvermijdelijk zijn. Ook dat weet iedereen, maar hij kan niet beoordeelen, welke ziekte en welk ziektegeval doodelijk is. Wanneer de patiënt dus sterft, kan de leek niet beoordeelen, of de dood niet verhinderd had kunnen worden. Geheel anders is het geval met zijn oordeelskracht over andere takken van menselijke werkzaamheid. Als iemand ziek wordt van de worst van den slager, als een pasgebouwd huis ineenstort, als een nieuw wollen costuum kreukelig is, als het behangselpapier niet mooi glad is, als de pasgeverfde deur begint te bladeren, als een goedgeadresseerde brief niet aankomt, dan weet in al zulke en nog duizend andere gevallen de leek heel goed, dat het werk niet goed gedaan is; maar als de zieke sterft, is het in het geheel niet zeker, dat de behandeling verkeerd was. Wat men dus schertsenderwijs den dokters toevoegt, n.l. dat de dooden niet spreken, is eveneens op kwakzalvers van toepassing.

Maar dit alles zijn slechts de voorwaarden voor den bloei der kwakzalverij; de oorzaak ligt ergens anders. Waarom gelooven zoovele menschen, dat de geneeskunde uitgeoefend kan worden zonder de officieele geneeskunde te kennen? Ik zeg met opzet: officieele geneeskunde, want hij die gelooft in den kwakzalver, is na-

tuurlijk overtuigd, dat er een hoogere soort geneeskunde bestaat dan die, welke op de universiteiten wordt onderwezen.

Maar van den anderen kant: er is niemand, die gelooft aan een soort hoogere timmerkunde, zoodat men een slager vraagt om een huis te bouwen, ofschoon hij dat vak niet geleerd heeft. Daarom kan natuurlijk in 'n bepaald geval een slager een zeer goed timmerman zijn; maar hoe beoordeelt men dat? Doordat men ziet, dat hij juist doet als een timmerman. Als ik zie, dat mijn slager juist als een timmerman kan schaven, beitelen, meten enz., dan besluit ik daaruit terecht, dat hij iets van het timmervak verstaat. Maar de kwakzalver doet heel anders dan een dokter; de kwakzalver is dus niet iemand, die alleen maar een diploma mist, maar overigens de normale geneeskundige studies gemaakt heeft: de kwakzalver houdt er een eigen methode op na. En waarom gelooven er nu zoo velen, dat die eigen methode toch ook wel iets goeds zou kunnen hebben; waarom gelooven zelfs sommigen, dat die kwakzalversmanieren verre verheven zijn boven de z.g. officieele geneeskunde? Nu, dat komt ten eerste, omdat men in 't geheel niet weet, wat er aan de geneeskunde vastzit. Daar heeft de leek, ook de geleerde leek, die op de universiteit letteren of rechten gestudeerd heeft, in 't algemeen geen idee van. En dan is 't natuurlijk heel gemakkelijk om te gelooven, dat de eerste de beste kwakzalver de geneeskunde ook kent. Als een boogschutter uit Limburg mij zegt, dat hij de haaienvangst even goed kent als een oude verweerde haaienvisscher, die zeewater drinkt en zeewier eet en boven in den mast een dutje doet, dan ben ik in mijn goedgeloovigheid geneigd, den Limburger te gelooven, omdat ik in 't geheel niet weet, wat er al zoo voor de haaienvangst noodig is. Maar als een radio-amateur mij zegt, dat hij een elektrische centrale kan bouwen, dan vraag ik hem terstond, of hij hoogere wiskunde kent; zoo neen, dan kan hij geen centrale bouwen. Ik weet, dat die wiskunde daarvoor noodig is. Maar wat weet de leek van geneeskunde? De meesten weten niet eens wat een spier of een zenuw is. Dat is hun niet kwalijk te nemen, want zij hebben het niet geleerd, en het heeft in de Oudheid enkele honderden jaren geduurd, voordat men het verschil tusschen zenuwen en pezen kende.

Voor de geneeskunde is in de eerste plaats noodig de ontleedkunde, d.w.z. de kennis uit welke deelen het lichaam bestaat. Iemand krijgt plotseling een verlamming van een arm, een been, een oog of den mond: dadelijk kan de medicus zeggen, welke plaats in de hersenen is aangedaan, want op die bepaalde plaats komen die vier zenuwstrengen bij elkaar.

Nu is de bouw van het lichaam uiterst ingewikkeld, veel ingewikkelder dan een elektrische centrale of het Duitsche Rijk.

Ten tweede moet de medicus kennen de verrichtingen van de lichaamsdeelen. Iemand begint b.v. onzeker te

loopen: een verandering in de kleine hersenen kan de oorzaak daarvan zijn. Of iemand krijgt aanvallen van duizeligheid, oorsuizen en neervallen: het is een ziekte in het binnenste oor; want in de kleine hersenen is het centrum van de evenwichtsbewegingen; en in het binnenste oor ligt het orgaan, waardoor het evenwicht, de eigen houding wordt waargenomen.

Daarna moet hij leeren de ziekten: het wezen van de ziekten, de verschijnselen der ziekten, en de teekenen, om ze te herkennen; daarbij komt dan ook het laboratorium te pas. Hij moet, om er heel weinig te noemen, duizend ziekten kennen.

Daarna leert hij de behandeling: chirurgische behandeling, behandeling met geneesmiddelen, met dieet, met uitwendige toepassingen, baden, massage, psychische behandeling, enz.

De dokter, die weet dat hij dit alles beslist noodig heeft, om met kans op resultaat zijn beroep te kunnen uitoefenen, begrijpt daarom niet, waarom patiënten naar kwakzalvers gaan, die er niets van weten. Maar als de

dokter (een enkele) schilderijen koopt, dan komt later een deskundige vriend — een schilder of kunstkenner — en zegt: „Hoe heb je nu zulken rommel kunnen kopen?” Zoo gaat ook de zieke tot den kwakzalver.

Door al deze oorzaken, maar vooral door de onkunde der menschen (ook in zeer deftige en beschaafde kringen) kan de kwakzalver door handige reclame het doen voorkomen, alsof hij een superieur soort geneeskunde bezit. De reclame is soms zeer vreemd maar heel doeltreffend. Iemand zet op de deur: Mevr. X. in kruiden. Dat maakt indruk. Maar laat een dokter op zijn deur zetten: „Dr van der Hummes, in pillen”. Hij zou zich belachelijk maken.

Er is nu eenmaal 'n groote onkunde onder vele menschen, niet alleen wat de geneeskunde betreft, maar vaak zelfs, wat er voor studie van de geneeskunst noodig is. En die onkunde kan, zooals elke onkunde, uitstekend geëxploiteerd worden. Ook dat is een kunst, maar geen geneeskunst.

RECHTSZAKEN

ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE TANDHEELKUNDE

De Kantonrechter te Utrecht heeft gisteren den tandtechnicus M., wegens het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde, veroordeeld tot *f* 200 boete subs. drie maanden hechtenis.

(N.R.C. 29/7/36)

ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE GENEESKUNST

De kantonrechter te Utrecht heeft bij schriftelijk vonnis K. K. W. H. te Rotterdam wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst veroordeeld tot *f* 25 boete subsidiair 10 dagen hechtenis.

DE DUITSCHE WONDERDOKTER TE HARDENBERG

TOT *f* 1500 VEROORDEELD

De kantonrechter te Almelo heeft gisteren vonnis gewezen tegen den Duitschen wonderdokter K. F., die in Hardenberg en omstreken zijn praktijk heeft uitgeoefend en onlangs is uitgewezen. Hij heeft terechtgestaan wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. Het O.M. had zes maanden hechtenis geëischt.

De kantonrechter heeft den kwakzalver thans tot *f* 1500 boete, subs. 6 maanden hechtenis veroordeeld.

ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE GENEESKUNDE

Voor den kantonrechter te 's Gravenhage, mr van Haeften, was gisteren gedagvaard de 53-jarige magnetiseuse Th. C. L., zonder vaste woon- of verblijfplaats, wegens

het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde. Verdachte was niet verschenen.

Volgens getuigenverklaring behandelde L. kinderen, door met haar handen over het lichaam te strijken. Baat hebben de kinderen er niet bij gehad. Zij zijn later overleden. De kantonrechter vereenigde zich met den eisch van den ambtenaar van het O.M., mr Hollander, die twee geldboeten van *f* 75, subs. 15 dagen hechtenis vorderde.

(N.R.C. 5/6'36)

ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE GENEESKUNST

J. ten O. te Almelo, heeft terecht gestaan wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Verdachte was door den kantonrechter veroordeeld tot *f* 50 boete en was van dit vonnis in hooger beroep gekomen. Op 14 Februari had verdachte te Kampen op zijn spreekuur mej. G. Bos ontvangen, welke lijdende was aan een oogziekte. Verdachte had gepoogd haar te genezen door haar in de handen te kijken en had haar vervolgens kruiden voorgeschreven. Verdachte verklaarde dat hij al 27 jaar de practijk uitoefent, in Nederland zoowel als in Duitschland. Aan de universiteit te Dresden had hij een diploma gehaald in de natuur-, heel- en kruidkunde, zoo vertelde hij, welk vak in Duitschland als wetenschap erkend is.

De behandelde dame vertelde wel baat te hebben gevonden bij de kruiden. Haar moeder bevestigde dit.

De officier van justitie, mr J. C. van Hasselt, meende dat, als er iets waar mocht zijn van de denkbeelden die verdachte aanhangt, dat hij die dan maar toe moet passen na eerst medicijnen te hebben gestudeerd. Spr. eischte bevestiging van het vonnis.

Uitspraak op 25 Juni.

(N.R.C. 19/6'36)

MAANDBLAD

Orgaan van de Vereeniging

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benoedigheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGELOST 1840

N.V. ORGANON
OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

**NITROGLYCERINE
CAPSULES CFA**

klinisch beproefd, voor de Ziekenfondspraktijk toegestaan
CHEMIFA — Chemische Fabrik Amsterdam N.V.

BROCAPLAST

Caoutchouc HECHTPLEISTER,
op rollen en spoelen in diverse afmetingen

OOK in ELASTISCHE uitvoering, zooals:

BROCAPLAST ELASTISCH WONDVERBAND

„ „ Drukverband

„ „ Trek- en Steenpuistenpleister, enz.

BROCAPLAST, een product van de
N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken
v/h BROCADES-STHEEMAN & PHARMACIA
ZUIVER NEDERLANDSCH FABRIKAAT

NEDERLANDSCH FABRIKAAT

BROMOCALM

een voortreffelijke Nervinum en Sedativum. Naar keuze en inzicht van den geneesheer in drie verschillende samenstellingen en vormen, n.l. als vloeistof, als bouillionblokjes en als tabletten.

N.V. PHARMACEUTISCH-CHEMISCHE INDUSTRIE
AMSTERDAM „PHIA”

Brouwersgracht 115 - Amsterdam-C. - Telef. 42131-42331

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten

**VERBANDSTOFFEN
VERBANDTROMMELS**

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN

HARTMANN's PLEISTERS
ZINKOCOLL en KOSMOPLAST

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER

Opgericht 1838 NIEUW BUINEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

Amsterdam Prima qualiteit Rotterdam

Geldersche Kade 97/99 Haringvliet 27/29

Tel. 40054

MEDICIJN-

Tel. 12101

Groningen

GLAS

Zwolle

Ged. Zuiderdiep 39 verder in zeer Diezerstraat 5

Tel. 793

ruime sorteering:

Tel. 477

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koortsbad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuiten, inneemglaasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglasaasjes, zalfpotten, doozen etc.

Geill. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N.V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

Abonneert U op dit Maandblad!

ADMINISTRATIE:
Keizersgracht 104 - A'dam C.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; MR W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; MR J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—

Secr.-Penningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.-

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

Stralenbehandeling en Kwakzalverij

door

D. DEN HOED arts, radioloog

In de betrekkelijk korten tijd die verlopen is sedert Röntgen de X-stralen (1895) en de Curies en Becquerel de radioactiviteit ontdekten, en Finsen de aandacht vestigde op de genezende werking van bepaalde lichtsoorten, is reeds zoo veel gunstige ervaring op medisch gebied met deze stralingen verkregen, dat het geen wonder is, dat ook de kwakzalvers zich op dit terrein begeven hebben.

Voor al is dit duidelijk als men bedenkt, dat straling en mystiek in de volkspysche al heel dicht bij elkander staan. Bovendien zijn voor het opwekken van stralingen vaak min of meer fraaie apparaten noodig, die hun „epateerende” werking niet missen.

Zoo hebben dan de laatste jaren eenige firma's zich met grooten ijver geworpen op den verkoop van radiumhoudende compressen, drinkbekers en andere preparaten, die radioactieve stoffen bevatten. Het kan niet ontkend worden, dat enkele van deze preparaten in de hand en onder contrôle van een ter zake kundig en ervaren medicus in sommige gevallen eenig nut kunnen afwerpen, maar in de onbepaalde en ongecontroleerde verkoop van dergelijke apparaten en preparaten schuilen nadeelen en gevaren.

De firma's die zich bijna steeds over de hoofden

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

Dr P. TH. LUYCKS, Apotheker te 's Gravenhage.
J. M. SCAF, Arts te Haaksbergen.

In de maand November zal vermoedelijk de jaarlijksche Algemeene Vergadering gehouden worden. Leden, die voorstellen voor deze vergadering wenschen in te dienen, worden verzocht hiervan kennis te geven aan ondergeteekende vóór 1 October a.s.

H. J. A. TER WEE

der medici heen tot het groote publiek wenden, hebben natuurlijk als doel geld te verdienen. Zij trachten zich echter aan te dienen als weldoeners der menschheid, die de zegeningen der moderne ontdekkingen aan de arme lijders willen deelachtig doen worden, welke weldaden hun door conservatieve medici onthouden zouden zijn. De reclame, onder deze valsche vlag opgezet, ontziet zich niet om schermende met namen van groote mannen, op allerlei wijzen (vergaderingen, brochures) genezing van talrijke uiteenloopende kwalen voor te spiegelen. Daarbij weet de deskundige lezer dezer brochures dat deze groote mannen nooit op dit speciale geneeskundige gebied gewerkt hebben en zich nooit als gangmaker van deze methoden zouden willen beschouwd zien.

Zoo zouden radiumcompressen reumatiek genezen, radiumdrinkbekers zouden allerlei organen nieuw leven inblazen, kortom gouden bergen worden beloofd zij het ook tegen een flinke prijs. Want thans kom ik tot een der groote bezwaren, die tegen dezen handel zijn te maken. Speculeerende op de alom bekende kostbaarheid van radium worden o.a. de radiumdrinkbekers tegen een zeer hoogen prijs, b.v. 120 gulden per stuk, in den handel gebracht; de waarde van het radium dat in zeer kleine hoeveelheden in deze apparaten aanwezig is, bedraagt echter slechts enkele kwartjes. Nu is het wel waar, dat de uitbundige reclame (lezingen eventueel met vrije consumptie e.d.) veel kosten zal meebrengen, doch de leek meent waar voor zijn geld te krijgen in de vorm van radium en komt dus ook financieel bedrogen uit.

Toch zou bovenstaande critiek niet zoo zwaar behoeven te tellen, ware het dat deze apparaten inderdaad belangrijk nut afwierpen. Ernstiger zijn dan ook de medische bezwaren. Veel lijders al of niet teleurgesteld door voorafgaande medische behandeling, offeren hun spaarduitjes welgemoed, verleid door de met veel oplomb geuite beloften van genezing. Wat wordt nu van al deze beloften ingelost? Practisch kunnen we zeggen: niets. Mogen enkele reumatische patiënten al tijdelijk eenige verlichting van hun klachten ondervinden, de reumatiek als zoodanig wordt er niet mede genezen en deze methoden geven in doorsnede veel minder baat dan de officieele physiotherapie. Het resultaat is dus veelal teleurstellend en noodeloos wordt tijd en geld verloren. Vooral het verlies aan tijd weegt daarbij zwaar. Wat toch wil dit zeggen. Vaak meent een

patiënt met vage pijn of andere onduidelijke klachten, die nog niet medisch onderzocht zijn, dat zijn bezwaren aan reumatiek te wijten zijn. Hij zoekt genezing bij dergelijke schijnbaar wonderbaarlijke methoden. Na eenigen tijd wendt de patiënt, bemerkende dat geen beterschap optreedt, zich tot den medicus, die dan soms al voor een te ver gevorderd ziektegeval staat.

Nog andere gevaren bedreigen een patiënt, die zonder deskundige voorlichting zijn heil zoekt in radioactieve preparaten en wel in het bijzonder in het drinken van radium- of radiumemanatiehoudend water. Ter verduidelijking moet ik even afdwalen tot eenige physische begrippen. Er zijn vele radioactieve stoffen die voor een deel uit elkander ontstaan en die tot drie groote families behooren. Zij ontstaan elk uit één „voorvader”. Deze drie families heeten de „Uran radium-familie”, de „Actiniumfamilie” en de „Thorium-familie”. De voorvaders zijn resp. uranium I, Uranium Y en Thorium. Deze stoffen en hun nazaten vallen voortdurend in een klein percentage spontaan uiteen, daarbij stralen uitzendende. Voor deze drie groote radioactieve families gaat die desintegratie ongeveer op dezelfde wijze, afgezien van het groote verschil in snelheid waarmee deze processen in de verschillende families verlopen. Ter oriëntatie wil ik het verval in de voornaamste radioactieve familie, de Uranium-radium-serie, bespreken. Het uranium valt zoo langzaam uiteen dat de radioactieve werking van deze stof in zuiveren toestand slechts nauw merkbaar is. Een der vervalproducten is nu het radium, dat zelf ook wel heel langzaam uiteenvalt, (in 1600 jaar is pas de helft ontleed) doch welks directe nazaten, radiumemanatie en ra-

Het oude Lied

Het was van uwe redactie goed gezien, het sappig verslag in „De Telegraaf” van het Kwakzalversgeval -Schellevis onverkort over te nemen.

Het gaf in kort bestek de toedracht van dozijnen dezer strafzaakjes weer. Wat verandert op dit gebied toch weinig in den loop der jaren!

Voorop de verdachte, die altijd belangeloos de lijdende menschheid wil helpen en min of meer luidruchtig wordt bijgestaan door dankbare, meestal nog zieke patiënten, welker bijstand aanzienlijk wordt versterkt door een bekwaam en handig pleitbezorger. Deze laat zich natuurlijk goed betalen, waarin hij groot gelijk heeft — hij weet trouwens dat het er best af kan. Getuigen — soms één getuige — zijn moeilijk te krijgen. Wil de politie een kwakzalver deugdelijk ontmaskeren, dan moet dat met overleg worden voorbereid; de getuige — ditmaal een journalist —

moet zich voor het goede doel „opofferen”. Slaagt de ontmaskering, dan moet hij of zij 't zich getroosten, dat hij of zij voor een soort van beul wordt aangezien en door de dankbare patiënten en het brave publiek op de tribune met diepe verachting wordt bejegend, soms met hoon overladen. En het Openbaar Ministerie? Dit doet zijn best, is overtuigd dat het een goede zaak verdedigt en dat het zijn plicht is een flinke straf te vragen. Dus een stevige boete als 't maar even kan... hechtenis. Want hij weet dat enkel en alleen *deze* straf indruk maakt. Gevolg: gestegen verontwaardiging over deze snoodheid bij de dankbare patiënten, het brave publiek, maar vooral bij den verdachte, die zich dan eindelijk erg onplezierig gaat voelen. Want een boete — zeg honderd gulden — is niet prettig maar best te overkomen. Maar hechtenis — dat blijft toch iets akeligs en schort bovendien de dagelijksche toeloop van reddingzoekenden op.

dium A, B en C zeer snel vervallen en daardoor zeer veel stralen uitzenden. Het radiumemanatie is een gas dat betrekkelijk gemakkelijk in water oplost en als zoodanig dan ook in het water van de radiumdrinkbekers terecht komt. Wat geschiedt er nu als radiumemanatie of opgeloste radiumzouten (pastilles en fleschjes met indifferente zouten waaraan zeer geringe hoeveelheden radiumzouten zijn toegevoegd, zijn in den handel) door den mensch langs de darm worden opgenomen? Het gelukkigste zou zijn als ze langs den natuurlijke weg het lichaam weer zouden verlaten. Opgenomen radiumemanatie zal voor een belangrijk deel uitgedemd worden en in het darmkanaal opgenomen radiumzouten zullen voor een deel het lichaam ook weer langs den darm verlaten, maar een klein deel van de uit de radiumemanatie ontstane vervalproducten, die niet meer gasvormig, doch vast zijn, zullen in het lichaam blijven evenals een bepaald percentage van de als zoodanig gebruikte radiumzouten. Een gedeelte van deze achtergebleven radioactieve stoffen wordt in lever, milt en andere organen, waarbij het beenderstelsel op den voorgrond staat, opgenomen en vooral van het depôt in de beenderen zijn groote gevaren te duchten. Eenige schrikwekkende voorbeelden mogen met het oog op het belang van deze kwestie vermeld worden.

In Amerika bestaat een industrie om de wijzerplaten van horloges lichtgevend te maken door middel van een verf, die ook een geringe hoeveelheid radioactieve stoffen bevat. De meisjes, die deze werkzaamheden verrichten, hadden de gewoonte het penseel waarmee de „dial paint” op de cijfertjes en wijzertjes gesmeerd werd, met de lippen herhaaldelijk aan te raken. Onvermijde-

lijk kregen ze daardoor geregeld — zij het ook minimale — hoeveelheden van deze verf in den mond en zodoende in het maagdarmkanaal. Dr Martland heeft nu toevallig eenige dezer meisjes later zien sterven aan kwaadaardige beengezwellen en hierdoor gealarmeerd heeft hij het lot van de meisjes, die dit beroep uitoefenden, trachten na te gaan. Het was natuurlijk moeilijk velen terug te vinden, want de meesten bleven slechts kort in de fabriek of omdat ze in het huwelijk traden of omdat ze een ander vak kozen. In het uitgestrekte Amerika is het bovendien zeer be-
zwaarlijk om de gezochten terug te vinden. Hij heeft echter een vrij groot aantal kunnen opsporen en wanneer men zijn zuiver wetenschappelijk gehouden publicatie leest, wordt men met voortdurend stijgende afschuw bewust, dat zich hier een ontzaglijke tragedie afspeelt. Van velen die zich nog gezond wanen, is de toekomst onzeker, maar reeds vond hij onder 800 meisjes die daar gewerkt hadden, 18 waarschijnlijk slachtoffers van haar beroep. Bij bijna allen was het verband tusschen werkkring en noodlottige afloop zeker. De radioactieve stoffen, die zich in het beenmerg hadden afgezet, leidden door hun voortdurende straling tot bloedziekten (het beenmerg is immers het voornaamste bloedvormende orgaan) waaronder een doodelijk verloopende bloedarmoede de grootste plaats inneemt, tot beenversterf vooral aan de kaak en in een belangrijk aantal van deze gevallen tot kwaadaardige beengezwellen.

Eenige meisjes die zich nog vrij gezond waanden, waren dan ook in de Amerikaansche pers gedoodverfd als „the five women doomed to death”. Het verraderlijke van deze radiumvergiftiging is juist het sluipende begin. Langzaam, jaren na

En de rechter: deze is een wijs man — in deze zaken, zou men kunnen zeggen, veelal „gematigd onverschillig”. Als 't bedrog heel erg is, wordt hij wel eens kwaad en vraagt bijv. aan den getuige: weet je wel wat hij je heeft willen laten slikken? Zeep! Maar dat is uitzondering. Hij blijft evenwichtig en humaan, zooals zijn plicht is. Ook in het geval-Schellevis; de boete van vijftig gulden was niet eens laag — veel lagere zijn talrijk — maar mevrouw S. was dankbaar, al zou ze dan „met opgeheven hart” de gevangenis ingegaan zijn, welke verklaring door het geacht publiek natuurlijk werd toegejuicht.

Het oude lied.

Er is maar één weg, die tot het doel kan leiden en tot het doel heeft geleid, zooals de jacht op den gevaarlijken „tuberculosebestrijder” Eilers destijds duidelijk heeft aangetoond. Die weg is: stelselmatig, geduldig doorgezette opsporing, ver-

volging en veroordeeling, eerst door het Kanton-gerecht, daarna door de rechtbank, waarbij Ambt. Op. Min. en Officier eendrachtig samenwerken en zoowel de eerste als de tweede instantie der rechtsprekende organen overtuigd zijn, dat het zoo en niet anders *moet* in het algemeen belang. Er kan dan herhaling — vele malen en telkens weer — ten laste worden gelegd, zoodat hechtenis van vele dagen, daarna vele weken, ten slotte vele maanden moeten worden opgelegd.

De vervolging van het gros der kwakzalversover-tredingen haalt weinig uit. Voor den kwakzalver is het een goedkoope reclame, voor de rechterlijke macht is het soms een tijdelijke vermindering van prestige, al blijft deze groot en op den duur onaangetaast. En de patiënten worden er niet beter van.

Noordwijk a. Z.

Mr A. v. D. E.

het inwendig gebruik van deze stoffen ontwikkelen zich geleidelijk de kwade gevolgen.

Ook experimenteel op dieren konden op dergelijke wijze gezwollen worden opgewekt. (Daels en Biltris). Nu zouden voorstanders van het drinken van radioactief water kunnen tegenwerpen, dat de hoeveelheden opgenomen radiumzout bij deze meisjes veel te groot was in verhouding tot de door hen aanbevolen dosis, maar het tegenbewijs is reeds geleverd. Er is n.l. een geval gepubliceerd van een persoon, die, hoewel niet ziek zijnde, zich voortdurend meende te moeten stimuleeren met radioactief drinkwater. Gedurende eenige jaren hield hij dat vol; het resultaat was dat zijn beenderstelsel en beenmerg zoodanig beschadigd werd, dat hij onder verschijnselen van bloedarmoede, vermagering, kaakversterf en nog andere afwijkingen ten gronde ging.

Bovengenoemde Dr Martland die door zijn uitvoerige studie als deskundige op dit speciale gebied mag gelden, bevond dat 10 microgram = $\frac{1}{10000}$ van een gram radium in het lichaam reeds doodelijk was. Hij acht ook hoeveelheden van minder dan een halve microgram al gevaarlijk en beveelt aan, het radiumgehalte van het lichaam (ook normaal vinden we immers eenig radioactief materiaal in de weefsels) niet zonder uiterste noodzaak te verhoogen.

Hoe staat het nu bij de meeste in den handel gebrachte preparaten met bovengemelde gevaren? De *radiumcompressen* worden vnl. lokaal op pijnlijke plaatsen aangewend en hoewel ze geringe hoeveelheden emanatie afgeven, die voor een deel wordt ingeademd, meen ik het gevaar hiervan zeer gering te mogen achten. *Alle radioactieve zoutoplossingen voor drinkkuren* acht ik daarentegen geheel uit den boeze, gezien bovenbeschreven waarnemingen.

Radiumemanatiedrinkkuren (radiumdrinkbekers e.d.) zijn minder gevaarlijk, doch het beschreven geval toont met stelligheid aan, dat bij langdurig gebruik ook deze emanatie in niet te kleine dosis door cumulatie van de vervalproducten ernstige gevolgen kan hebben, vooral omdat men toch niet met zekerheid weet, hoeveel van deze vervalproducten in het lichaam blijven.

Thoriumproducten zijn in het algemeen onschadelijker wegens het snelle verval, waardoor de cumulatie lang niet zoo sterk zal zijn.¹

Nog wil ik enkele woorden wijden aan de hoogfrequentieapparaten die de laatste jaren op dezelfde wijze als de bovengemelde radiumpreparaten aan den man gebracht worden. Met hoog-

frequentbehandeling zijn bij sommige aandoeeningen uitstekende resultaten te bereiken mits door een ervaren en deskundig medicus toegepast, (diathermie en ultra-korte-golfbehandeling). Hiertoe zijn echter groote en sterke apparaten noodig, terwijl de aanwijzingen tot deze behandeling slechts door den medicus met zekerheid gesteld kunnen worden. Aan de kleine voor den leek betaalbare en aanbevolen apparaatjes mag vrijwel elke invloed, behalve suggestieve, ontzegd worden. Ook voor dezen handel geldt dus als groot bezwaar, dat de goe-gemeente geld uit den zak geklopt wordt en dat soms door de aanschaffing van dergelijke apparaten noodeloos een tijdige en doeltreffende behandeling van ernstige ziekten achterwege zal blijven. Directe gevaren zijn er, voor zoover mij bekend, aan deze hoogfrequente behandeling niet verbonden, zoodat alleen op deze meer sociale gronden de handel in die apparaatjes moet worden afgekeurd. Ik wil eindigen met eenige algemeene opmerkingen.

Het is een onsympathiek streven om op de nooden en driften van lijdende menschen te speculeeren tot voordeel van eigen portemonnaie. Niet ieder handelsman die in deze apparaten handelt, wil ik daarbij veroordeelen als een uitbouter; misschien is hij zelf soms ook het slachtoffer van zijn goedgeeloovigheid, maar de practijk leidt toch tot zeer onaangename consequenties; talrijke processen zijn reeds het gevolg hiervan, processen die vaak voor de betrokken zieken in ongunstigen zin verlopen, omdat de rechter in deze zaken niet veel anders dan een geschil tusschen kooper en verkooper kan zien.

Inderdaad gaan bij deze zijde van het vraagstuk de koopers ook niet geheel vrijuit. Overal verheugen zich de kwakzalvers en hun methoden in een groote aanhang, terwijl toch niemand verplicht is zich tot hen te wenden. Hier zal de innerlijke cultuur — dus niet de „cultuur” en „beschaving” van diploma's — de oplossing moeten brengen. De moderne mensch moet leeren inzien, dat evenals de beoefenaars van een zuiver technisch vak ook de geneesheer — in den ruimen zin van het woord — zooveel voorstudie en ervaring noodig heeft om een nuttig advies te kunnen geven en de juiste behandeling in te stellen, dat de kwakzalver geen kans meer heeft. Dat de medische stand zelf hierbij een belangrijke rol te vervullen heeft door goede zorg voor een ruime belangstelling in zijn patiënten, staat boven twijfel verheven.

AAN DE LEDEN

die ter verspreiding van het Orgaan meer dan 1 ex. willen ontvangen worden op hun verzoek door den Secr. hoogstens 6 ex. toegezonden.

¹ De radiumbehandeling, zooals deze door medici wordt toegepast, biedt bovenbedoelde gevaren niet, aangezien deze behandeling alleen plaatselijk wordt toegepast en er geen Radium in het lichaam wordt achtergelaten.

KWAKZALVERS MIDDELEN

PROMOTOR-PASTILLES

De slanke lijn in 2 maanden volgens Amerik. methode. Alleen de Amerikanen kennen het geheim om slank te worden en toch stevig te blijven van vleesch. Zonder hongerkuur!

Men neme iederen avond voor het naar bed gaan 1 pastille en zuige deze langzaam op. Het recept is totaal onschadelijk, al zou men ook het driedubbele nemen en heeft een heerlijke pepermunt-smaak.

Als reclame ontvangt men nog een verchroomd vulpotlood cadeau. Een doos voor pl.m. 3 maanden kost 75 cts.

Fabrikant: Promotor Cy, Achtergracht 43, Amsterdam.

Tot zoover de aankondiging, die in Amsterdam huis aan huis bezorgd werd en waarover ons inlichtingen gevraagd werden.

Bij het onderzoek van deze kleurige pastilles bleek zeer duidelijk de opgegeven onschadelijkheid van het middel. Ze bestonden n.l. uit een weeke kern van suiker met pepermuntolie, omhuld door een harde suikerlaag.

Ziedaar de onthulling van het Amerikaansche geheim. Waarschijnlijk zullen de dames, die dit doosje slankheidspastilles in 3 maanden opgebruikt hebben, niet zoo tevreden zijn als haar sexegenoot, die in een dankbetuiging schreef, dat ze na één maand gebruik geweldig slank geworden was zonder het snoepen te laten (ze snoepte immers iederen avond haar pepermuntje).

H. T. W.

POEDERS VAN EEN BOERTJE IN VOORST

Van een onzer leden ontvingen we het verzoek de samenstelling na te gaan van poeders, die door een boertje in Voorst verkocht worden tegen 10 ct. per stuk als urinedrijvend middel.

Het zijn in wit kastpapier verpakte poeders van ± 1 gram bestaande uit 2 componenten n.l. grove korrels, die bleken te bestaan uit kristalsuiker en een fijn geel poeder, dat poeder van guttegom bleek te zijn.

Dit laatste is een drastisch werkend laxermiddel, dat tegenwoordig slechts weinig meer gebruikt wordt, daar het aanleiding kan geven o.a. tot darmontstekingen.

Het is dus een gevaarlijk kwakzalversmiddel, waarvan de gevolgen van het gebruik niet zoo onschadelijk zijn als de bovengenoemde slankheidspastilles.

H. T. W.

Ingezonden Mededeeling

Aan de Redactie van het Maandblad tegen de Kwakzalverij - Rotterdam

Geachte Redactie,

Zoo juist kwam mij uw Maandblad van Juli j.l. onder de oogen en trok daarin het „ingezonden” inzake Sollman mijn aandacht.

Dat de schrijver van dit stukje niet vriendelijk over S. te spreken is, dat brengt zijn beroep als arts mede. Dit is hem dus niet ten kwade te duiden, ook niet dat hij een andere strafmaat dan een geldboete voor dezen kwakzalver eischt of wenscht. Ik wil niet zeggen dat de concurrentiegeest den Heer J. H. V. drijft tot het stellen van dien eisch, want ik meen te mogen aannemen dat een „arts” zich met concurrentie niet inlaat, al blijkt in de practijk vaak anders.

Wat de Heer V. dan wel drijft tot het schrijven van zijn stukje? Wil de Heer V. daarin aantoonen dat kwakzalverij steeds tot misleiding leidt? Moet dat geval van die „tuinboon-groote” galsteenen daarvoor als bewijs dienen? Of die pijnen van het „zonnevlecht”, dat vermoedelijk wel door een patiënt verkeerd is overgebracht?

Ik kan niet aannemen dat de Heer V. zoo naief is, dat hem ook geen gevallen bekend zijn, waarbij het geval zich voordeed dat een door een bestudeerde arts opgegeven patiënt, door een kwakzalver genezen is.

Zoo niet, dan kan ik hem wel te hulp komen met meerdere gevallen uit mijn eigen omgeving. Een geval wil ik hier noemen: een jongmensch leed aan zware hoofdpijnen, dag aan dag werd geconsulteerd met den huis-arts. Deze bestudeerde arts, ik meen zelfs met Dr voor zijn naam, poogde met alle middeltjes de kwaal te onderdrukken, doch zonder resultaat. Patiënt ging laboreeren aan de oogen, zelfs werd aan één oog volkomen blindheid geconstateerd. Bij opname in ziekenhuis werd als diagnose gesteld: absces achter de oogen. Hulp kon alleen worden verleend door het lichten van den schedel. Patiënt waagde zich daar niet aan maar ging naar een kwakzalver (niet Sollman!). Ofschoon de geleerde Heeren voorspelden dat op den duur oog nummer twee ook wel zou aangetast worden, is patiënt na behandeling door den kwakzalver volkomen genezen, ziet weer gezond uit beide oogen, voelt zich weer „fit” en is als voorheen weer flink aan den arbeid! De arts staat perplex! Natuurlijk heeft men hem niet ingelicht door wiens hulp die genezing verkregen werd.

Dit vind ik zeer dom. Genezen patiënten moesten dat *wel* doen en den arts mededeelen welke middelen zijn aangewend. Misschien dat dit dan tot vermeerdering der kennis van de geneesheeren

aanleiding zou kunnen geven. Jammer genoeg nemen deze heeren gewoonlijk niets aan van de kwakzalverij. Zoo de hoogeschool hun niet met dat middel bekend heeft gemaakt, deugt het niet. Zie geachte Dr V. één van de „wonderen” der kwakzalverij, wilt U er meer weten, U kunt bij mij aankloppen.

Och natuurlijk, een kwakzalver is er ook wel eens „naast”, maar H.H. artsen, slaan die altijd den spijker op den kop? Maar die vergissingen worden gewoonlijk niet publiek gemaakt.

M. de R. indien U dit stukje in uw e.v. nummer wilt opnemen, verplicht U zeer Uw dw. dn.
Hilversum, Juli 1936 H.

Amsterdam, Augustus 1936

Geachte Inzender,

De Redactie verzoekt mij de door U ingezonden critiek op mijn mededeeling in het Juli-nummer te beantwoorden. Ik zal niet ingaan op de minder vriendelijke wijze, waarop U vermeende fouten, die in de artsenwereld wel eens zouden voorkomen, meent te moeten aanwijzen, al blijft Uw zinsbouw in den negatieven zin gesteld, zooals dit eveneens het geval is met Uw niet aannemen mijner naieveteit.

„Salus aegri suprema lex” dat is „Het heil van den zieke zij de hoogste wet”, behoort het devies te zijn van iederen arts en was ook de drijfveer van mijn mededeeling. Uit het geval, hetwelk U noemde zal ik U bewijzen, waar de cardinale fout in Uw beschouwing van het kwakzalversvraagstuk schuilt.

Door de opleiding, die de aanstaande artsen genieten, verkrijgen zij een inzicht in de restaureerende krachten, die in de natuur verborgen liggen. Eenmaal arts geworden, hebben zij voornamelijk de opdracht de zelf-genezende tendenzen, die bijna steeds bij elke ziekte aantoonbaar zijn, in sommige gevallen te bespoedigen (b.v. insnijding van warm absces), in andere te remmen (b.v. antikoortsmiddelen bij te hooge temperaturen van sommige ziekten), of wanneer deze krachten te kort schieten ze kunstmatig op te wekken en zelfs van buiten af in den vorm van sera in het zieke lichaam te brengen.

Als artsen hebben wij daarom niet de pretentie iemand te „genezen”, maar wij staan „perplex” van de zelf-regenereerende krachten, die den zieke dikwijls zonder eenige behandeling doen genezen. Hieruit blijkt, dat men zonder kennis en studie van deze geheimen van ons organisme ongeschikt is als geneeskundige op te treden. Juist de onwetenden meenen, dat zij zieken genezen.

Voorzien van de genoemde kennis, weten wij dat de meest hopeloos schijnende ziekten, zooals het door U genoemde geval, door de genezende kracht der natuur kunnen herstellen.

Een groot gevaar is dat de onwetende deze krachten tegenwerkt en het herstel vertraagt of onmogelijk maakt.

Het allergrootste gevaar, dat den zieke bedreigt is, wanneer de restaureerende krachten onvoldoende zijn en de onwetende door uitstel van een noodzakelijk geworden behandeling of ingreep den tijd laat verstrijken, waarin nog herstel mogelijk was.

Ik hoop, geachte inzender, erin geslaagd te zijn U te hebben bewezen, dat *Kwakzalverij in alle gevallen zonder eenige uitzondering misdadige misleiding is.*

J. H. VERHAVE, Arts

RECHTSZAKEN

KWAKZALVERIJ IN DRENTE EN OVERIJSEL EEN GEHEIMZINNIG MAGNETISEUR IN ZWOLLEKERSPEL HEEFT HET DRUK

„Huiselijke Zitting”

van het Kantongerecht uit Almelo

Het schijnt wel, dat het geloof in kwakzalvers, of althans in menschen, die in geen enkel opzicht bevoegd zijn om de geneeskunst uit te oefenen, nog steeds toeneemt. Het vonnis van het Almelosche kantongerecht tegen den bekenden „Herr Fick” uit Keulen, alsmede de verblijfsontzegging in Nederland, heeft ten gevolge, dat diens praktijken wel wat verminderd zijn. De oogenvaker mag zich niet meer op Nederlandsch grondgebied ophouden en de patiënten, die trots waarschuwend advies van tot oordeelen bevoegden, zijn hulp toch nog vragen, zijn genoodzaakt de naburige grensplaatsen in Duitschland te bezoeken, waar „Herr Fick” te consulteeren is.

Geheel andere praktijken oefent de magnetiseur K. uit Zwollerkerspel uit. Evenals met meer van dergelijke menschen ligt ook over de gedragingen van dezen man min of meer een waas van geheimzinnigheid. Hij is een eenvoudige verschijning, een man, die zich echter bewust is van de heilzame werking, die zijn handdruk op anderen kan overbrengen. De diagnose zijner patiënten stelt hij vast door ze de hand te reiken en de moe-loome gelaatsuitdrukking, die zijn gelaat dan aanneemt, schijnt wel het grootste deel van zijn suggestieve kracht te zijn. De plaatsen waar de „geneesheer” te consulteeren is, is somtijds in overeenstemming met zijn optreden: eigenaardig, ietwat geheimzinnig. Te Meppel vonden wij zijn consultplaats eens in een klein dagloondershuisje, op eenigen afstand van den openbaren weg. De smalle zandweggetjes waren des avonds met droef walmende petroleumlantaarns afgezet en hierlangs reed men de patiënten met veel moeite, somtijds met levensgevaar ter consult.

Niettegenstaande de „schitterende” resultaten houdt hij veelal niet al te langen tijd in een of andere plaats zitting. Dan weer vraagt men in andere gewesten zijn arbeid, dien hij gaarne ten dienste van de „lijdende menschheid” stelt, waarvoor men hem meestal met een rijksdaalder per patiënt en per behandeling beloont. Zittingen met 20 à 30 patiënten, die in betrekkelijk kor-

ten tijd „behandeld” kunnen worden, zijn geen zeldzaamheid.

De resultaten.

De resultaten van deze behandeling zijn in den regel zeer tot tevredenheid van de patiënten. Vooral zij, die aan chronische of ingebeelde ziekten of kwalen lijden, meenen hier aanvankelijk baat te vinden. Blijvende baten, waarvoor de magnetiseur het middel zou zijn geweest, hebben wij echter helaas niet met eenige zekerheid kunnen vinden.

De Justitie, die van deze praktijken wel op de hoogte moet zijn geweest, heeft lang gearzeld om hier tegen op te treden. Naar het N. v. h. O. thans schrijft, had een „huiselijke zitting” van het kantongerecht uit Almelo plaats ten huize van enkele patiënten van den magnetiseur, omdat deze zelf niet in staat waren zich naar het kantongerechtsgebouw te Almelo te begeven. Het kantongerecht werd daartoe eerst geïnstalleerd ten huize van mej. H. Spijker te Vriezenveen, die verhaalde een rijksdaalder voor de moeite te hebben betaald aan den magnetiseur, die zelf niet verschenen was. Over de resultaten dezer behandeling sprak ze niet. Dat het gerecht naar haar woning moest worden verplaatst, zegt wel iets van de ondervonden baten.

Spraakzamer was mej. H. Post aldaar, naar welker woning het kantongerecht vervolgens werd verplaatst. Ze vertelde al vijf jaar aan rheumatiek te hebben geleden. Kasper gaf haar de hand en de pijn werd minder. Nadien kon ze ook weer beter slapen.

De kantonrechter, mr Hattink, vroeg of deze resultaten van blijvenden aard waren.

Getuige: Neen, het duurde maar acht dagen.

De ambtenaar van het O.M., mr. v. d. Hoeven, veronderstelde ingebeelde baten en vorderde twee keer veertien dagen hechtenis.

De kantonrechter stelde het vonnis evenwel vast op twee keer tien gulden boeten subs. twee keer vijf dagen hechtenis.

Telegraaf

VERGEET NIET

Casuïstische mededeelingen of lezenswaardige artikelen aan ons te doen toekomen. Zij kunnen voor anderen van groot nut zijn.

„TUBERCULOSE-SPECIALIST” STAAT TERECHT

Tot drie maal tien gulden boete veroordeeld

15 Aug. j.l. had de heer E., „tuberculose-specialist” te Amsterdam, zich voor den kantonrechter te verantwoordt, verdacht van onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. Hij zou drie personen hebben behandeld. Verdachte gaf toe, de patiënten te hebben behandeld. Hij had vroeger chemie gestudeerd en kreeg toen zelf t.b.c. De doktoren hadden hem nog tien maanden gegeven. „Ik zei, dat ik nog wel eens terug zou komen om een maandje uitstel. Ik vond een petroleum-paerparaat, waarmee ik mezelf behandelde, en . . . ik leef nog.” Nadat eenige getuigen gehoord waren, was het woord aan den ambtenaar van het O.M. Spr. achtte zich incompetent om te beoordeelen of het paerparaat gunstig werkt of niet. Van veel belang was het echter volgens spr., dat de wetten nauwkeurig worden nageleefd. Hier staat een man terecht, die herhaaldelijk de wet heeft overtreden. Spr. requireerde *f* 200 boete voor drie overtredingen.

Verdachte merkte op, dat hij niemand leed heeft gedaan, doch menschen heeft geholpen, die bij den dokter geen baat vonden.

„Ik geloof niet, dat u t.b.c. geneest, maar u brengt wel verlichting,” zei de rechter. Om die reden stelde spr. de boete op driemaal tien gulden.

Telegraaf

ONBEVOEGD UITOEFENEN DER GENEESKUNDE

Voor den kantonrechter te Delft heeft zich te verantwoordt gehad de magnetiseur J. v. D. aldaar, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde.

Negen getuigen werden gehoord. Eenigen verklaarden, dat zij na behandeling door verdachte waren genezen, anderen dat hun toestand daardoor zeer was verbeterd. De ambtenaar van het O.M. concludeerde dat uit de verklaringen is komen vast te staan dat verd. zich liet honoreeren en eischte een boete van $9 \times f$ 100, subs. 9×10 dagen hechtenis en een voorwaardelijke hechtenis van 9×1 week met een proeftijd van twee jaren. Verd. verklaarde dat hij in geen geval zijn praktijk zou stopzetten. Twee derde van zijn patiënten vond bij hem genezing of verzachting van hun kwaal.

De kantonrechter heeft verdachte conform den eisch veroordeeld.

N. R. C.

De sterke kiemdoodende werking

van Panflavin-pastilles beperkt zich niet slechts tot den mond, maar dringt ook tot in de diepste plooien van het slijmvlies en in de klieren van de keel. Daarom zijn Panflavin-pastilles de werkzaamste bescherming tegen griep, keelontsteking en verkoudheid en worden derhalve door H. H. Doctoren aanbevolen.

Panflavin-
PASTILLES

Bij apothekers en drogisten

MAANDBLAD

Orgaan van de Vereeniging

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGELOST 1840

N.V. ORGANON
OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

**NITROGLYCERINE
CAPSULES CFA**

klinisch beproefd, voor de Ziekenfondspraktijk toegestaan
CHEMIFA — Chemische Fabrik Amsterdam N.V.

BROCAPLAST

Caoutchouc HECHTPLEISTER,
op rollen en spoelen in diverse afmetingen

OOK in ELASTISCHE uitvoering, zoals:
BROCAPLAST ELASTISCH WONDVERBAND
" " Drukverband
" " Trek- en Steenpuistenpleister, enz.

BROCAPLAST, een product van de
N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken
v/h BROCADES-STHEEMAN & PHARMACIA
ZUIVER NEDERLANDSCH FABRIKAAT

NEDERLANDSCH FABRIKAAT
BROMOCALM

een voortreffelijke Nervinum en Sedativum. Naar keuze en inzicht van den geneesheer in drie verschillende samenstellingen en vormen, n.l. als vloeistof, als bouillionblokjes en als tabletten.

N.V. PHARMACEUTISCH-CHEMISCHE INDUSTRIE
AMSTERDAM „PHIA”
Brouwersgracht 115 - Amsterdam-C. - Telef. 42131-42331

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER
Opgericht 1838 NIEUW BUIJEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

Amsterdam	Prima kwaliteit	Rotterdam
Geldersche Kade 97/99	MEDICIJN-	Haringvliet 27/29
Tel. 40054	GLAS	Tel. 12101
Groningen	verder in zeer	Zwolle
Ged. Zuiderdiep 39	ruime sortering:	Diezerstraat 5
Tel. 793		Tel. 477

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuiten, inneemglaasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglasjes, zalfpotten, doozen etc.

Geill. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten
**VERBANDSTOFFEN
VERBANDTROMMELS**
GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN
HARTMANN's PLEISTERS
ZINKOCOLL en KOSMOPLAST
BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N.V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK

Abonneert U op dit Maandblad!

ADMINISTRATIE:
Keizersgracht 104 - A'dam C.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; MR W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; MR J. J. PLUGGE, Subst. Griffier te Rotterdam; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. DE BRUYES TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDE-MÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—

Secr.-Penningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

MEDEDEELINGEN

van het Rijksinstituut voor Pharmacotherapeutisch Onderzoek (No. 29)

Ouder gewoonte nemen wij in ons Maandblad ook thans weer een aantal der in de, velen bekende, Mededeelingen van het Rijks Instituut gepubliceerde analyses over.

Om te beginnen geven we een gedeelte weer van eenige uitlatingen, voorkomende in de inleiding. Deze interesseeren ons dit keer al bijzonder, zooals direct duidelijk zal zijn.

Men leest daar n.l. het volgende:

Het aantal kwakzalversmiddelen, dat werd onderzocht, is, in vergelijking met een vroegere verslags-periode, weer toegenomen. Hier wordt slechts een deel gepubliceerd van alles wat aan het Instituut door artsen en apothekers ter onderzoek werd ingezonden.

Het aantal kruidenmengsels was vooral zeer groot. De uitkomsten der onderzoekingen, hierop betrekking hebbende, werden tabellarisch vermeld. In verband met hetgeen in den laatsten tijd over de praktijken der kwakzalvers in sommige dagbladen werd opgenomen kan deze tabel voor de met het toezicht op de uitoefening der genees- en artsensbereidkunst belaste ambtenaren haar nut hebben.

De kwakzalverij bloeit door over het land verspreide personen, die onbevoegd de geneeskunde uitoefenen, ze vindt haar centra in het Oosten des lands waar Duitsche, zoogenaamde natuurheilkundigen, hun practijk op de goedgelovige Nederlandsche burgers los laten. Het is uit de dag-

bladen bekend, dat een paar sterfgevallen zijn voorgekomen doordat inplaats van bevoegde en deskundige hulp de bijstand(?) van een kwakzalver werd ingeroepen.

Het zal ook de aandacht van de deskundigen niet zijn ontgaan, dat de advertenties in de dagbladen van de aanprijzing van geneesmiddelen soms een vorm hebben aangenomen, die niet kan worden verdedigd, en dat dit zelfs geschiedt voor middelen, die in sommige landen wegens de schade, die zij aan de gezondheid berokkenen, zijn verboden.

Tot zoover een gedeelte uit de inleiding. Onze lezers komen hier, nu eens van een andere zijde toegelicht, een beschrijving tegen omtrent de algemeene toestand op het gebied der kwakzalverij, zooals deze momenteel in ons land heerscht. Het is duidelijk, dat er nog heel wat veranderen moet, en dat niet alleen door verandering der bestaande wet maar zeer zeker ook door een verhooging der belangstelling van allen, die uit hoofde van hun beroep met de verzorging en verbetering der volksgezondheid te maken hebben. Deze belangstelling laat voorloopig nog zeer veel te wenschen! Wij hopen, dat een ieder, die zich maar eenigszins hierbij betrokken voelt, deze opmerking eens ter harte neemt.

Daar de ruimte het dit keer niet zal toelaten, zullen we de vrij lange tabel thans nog niet opnemen; een andere maal hopen we deze echter in haar geheel te kunnen weergeven.

Bij de kruidenmengsels treffen wij de volgende opmerkingen aan:

Terwijl vroeger in de geneeskunde een ruim gebruik van kruiden werd gemaakt, zijn deze voor

een groot deel verdrongen door de voortbrengselen van de chemische industrie. Of deze vervanging steeds ten voordele der lijdende menschheid is geweest, kan op dit oogenblik buiten beschouwing gelaten worden. Zooveel is zeker, dat de meeste artsen van den tegenwoordigen tijd, minder bekend dan hun voorgangers met plantaardige geneesmiddelen, veel minder van deze natuurproducten gebruik maken.

Er is echter een kentering. Van verschillende zijden wordt meer en meer aandacht gegeven aan plantaardige geneesmiddelen.

Hier willen wij op deze plaats het volgende aan toevoegen:

Dat deze veranderde beschouwingen meer en meer veld winnen is niet alleen volkomen juist maar ook heel begrijpelijk. In de moderne keukens vindt de bereiding van spijzen volgens het rauwkost-systeem allengs meer toepassing. Het is hier niet de plaats om besprekingen te voeren over het al of niet juiste van te uitgebreide toepassing van dit systeem. Voldoende is, dat men een oogenblik inzielt dat het gebeurt. Een der gevolgen van deze thans dus alom verspreide methode van voedsel-toebereiding onder vrijwel alle lagen der bevolking is deze: Men ziet op een gegeven oogenblik het groote verschil met de wijze waarop aftreksels van geneeskruiden worden gemaakt; men heeft algemeen genomen een bredere kijk op het aanwezig zijn van belangrijke voedingsstoffen in onze planten gekregen (vitaminen). Door dit alles is de belangstelling van het publiek weer sterk verschoven naar de oude kruiden. Dit kan dus als een der motieven aangemerkt worden. Het veranderde inzicht van medische zijde zien we nu verder in het hier geciteerde verslag o.a. aangegeven.

Men komt tot het besef, dat naast de niet overtroffen Digitalis, Opium, e.a. nog vele andere pharmaca bestaan, waarmede de therapie haar voordeel kan doen. Ook worden de plantaardige geneesmiddelen van Ned. Oost-Indie gebruikt: Folia Orthosiphonis en Rhizoma Curcuma Javanensis hebben een plaats veroverd in de geneeskunde ook buiten Nederland.

Deze vermeerderde belangstelling voor natuurproducten kan niet anders dan verblijvend zijn. Helaas heeft ook de genezing door plantendeelen meer dan gewone verspreiding gevonden onder hen, die zonder behoorlijke voorbereiding als geneeskundigen optreden.

(Het is heel begrijpelijk, dat de kwakzalvers de verhoogde belangstelling bij het publiek hebben aangevoeld, en deze natuurlijk trachten uit te buiten. Red.). Naast de gebruikelijke huismiddeltjes van gewonen aard worden min of meer samengestelde mengsels aan den man gebracht, die, ze mogen op zich zelf geen schadelijke wer-

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

B. ADAM, *Wetensch. Vertegenw. der Ciba te Amsterdam.*

Dr. E. H. LA CHAPELLE, *Arts te Amsterdam.*

C. W. HEUSSE, *Apotheker te Amersfoort.*

Mr P. H. SMITS, *Rechter te Amsterdam.*

LEDENVERGADERING

De Ledenvergadering zal worden gehouden op Zaterdag 14 November a.s., 's namiddags 2½ uur, in het American-Hotel, Leidsche Plein te A'dam.

Agenda:

- 1 - Opening.
- 2 - Notulen.
- 3 - Verslag over het jaar 1935. (Zie maandblad April 1936).
Rekening en verantwoording over 1935 (zie maandblad April 1935) met rapport van de Commissie tot het nazien der rekening.
- 5 - Verkiezing bestuursleden wegens periodieke aftreding:
  - a - C. G. BAERT, te Den Haag (aftr., zich niet herkiesbaar stellend),
A. H. VAN DE VELDE, apotheker, Oud-Insp. van Volksgez. te Den Haag,
Dr E. C. M. J. HOLLMAN, apotheker, Oud-Insp. van Volksgez. te Heerlen.
  - b - Mr W. P. R. BOUMAN te Den Haag (aftr., zich niet herkiesbaar stellend),
Mr J. MOOLENBURGH, Kantonrechter te Middeburg,
Mr G. VAN ITALLIE, Subst.-Griffier te Dordrecht.
  - c - Dr C. J. BRENKMAN te Amsterdam (aftr.),
J. H. VERHAVE, Arts te Amsterdam.
- 6 - Wijzigingen Huishoudelijk Reglement.
Voorgesteld wordt:
  - Art. 1: „31 Januari” in „1 Januari”
Bijvoegen: bij kennisgeving na dien datum betaalt men ook de contributie voor het volgend jaar.
  - Art. 5: „in September” in „in Art. 8 al. 1 genoemd”.
  - Art. 8: „in de maand September of October” in „in het najaar”.
  - Art. 10: „Ook punten, die niet op de agenda zijn geplaatst, enz.” laten vervallen.
  - Art. 11: „minsten” in „minstens”.
  - Art. 13: Dit geheel voegen bij Art. 12.
- 7 - Rondvraag.
- 8 - Sluiting.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

king uitoefenen, ten onrechte voor de genezing van verschillende kwalen aanbevolen. De reclame-biljetten van zoogenaamde kruidenhuizen kunnen ter staving van deze bewering worden aangehaald. De bezitter van een dezer huizen, die zijn zaken met behulp van verschillende filialen in een groot gedeelte van ons land

heeft gedreven, dupeerde niet alleen de arme patiënten, die voor veel geld genezing van hun kwaal zochten, doch heeft blijkbaar ook zijn dephouders benadeeld en bevindt zich thans in hechtenis.

De kruidenmengsels worden op verschillende manieren aan den man gebracht. Ze worden in kruidenhuizen verkocht (een enkele maal gedreven door de vrouw van een arts), waarbij op bepaalde dagen „de dokter” advies geeft, die bij nader onderzoek geen arts blijkt te zijn. Op de kruiden-pakketten, die met bijzondere nummers worden aangeduid, zijn de ziekten vermeld waartegen ze moeten dienen.

Een ander maal is het een helderziende, die na een diagnose van de patiënten in persoon of na betasting van een portret, de middelen voorschrijft, die dan in het kruidenhuis van haar zoon worden afgeleverd. De zaak bloeit blijkbaar meer dan van den faillieten, boven vermelden, kruidenhandelaar, want men heeft onlangs de mooie villa van de helderziende in een onzer dagbladen in afbeelding kunnen zien. De dame vraagt f 2.50 per consult (met voorkeur-nummer f 4.—).

In andere gevallen zijn het de erfgenamen van een overleden wonderdokter, die naast kruiden ook poeder-mengsels aan patiënten verstrekken. In eenvoudige boerenwoningen komen de patiënten van uren ver genezing zoeken. De omgeving onderscheidt zich in niets van die van een gewoon woonvertrek. In de residentie practiseert een kwakzalver, tevens kruidendokter, die door de aanwezigheid van medische instrumenten de goede gemeente zand in de oogen strooit.

De vaak ingewikkelde combinaties, geven meestal geen hoogen dunk van de medische kennis der kruiden-doctoren.

TAUROSAN EN VACCASAN

Fabrikant: G. Bol-Raap, Rotterdam.

Volgens bijgevoegde reclame zijn beide preparaten bereid met gedroogd bloed. Vaccasan is slechts geschikt voor vrouwen en meisjes en wordt aanbevolen o.a. bij bloedarmoede, groei stoornissen, chronische hoofdpijnen en constipatie. Taurosan is slechts geschikt voor het mannelijk geslacht en wordt aanbevolen na een ongeval, maag- of longbloeding, tegen asthma en hoofdpijnen.

Uitkomsten van het onderzoek: De tabletten bevatten gedroogd bloed, suiker en chocolade. De bloedkleurstof werd spectroscopisch aangetoond. De katalase- en peroxydasereacties waren in beide preparaten positief (katalase-reactie bij Taurosan zwak). Het aschgehalte bedraagt ongeveer 2,5 %. In de asch konden ijzer, natrium en fosfaat worden aangetoond. Het verschil in de tabletjes (en misschien voor dengene, die het gebruik ervan aanbeveelt, ook de therapeutische

waarde) is wellicht gebonden aan stoffen, die zich aan een eenvoudig chemisch onderzoek onttrekken.

AUDIGENINE

Fabrikant: Maison L. Frère, 19 Rue Jacob, Paris. Samenstelling: Di-jodo-antipyrine 2,5 %, kaliumbromide 32,5 %, natriumbromide 30 %, strontiumbromide (watervrij) 10 %, ammoniumbromide 20 % en talk 5 %.

Uitkomsten van het onderzoek: De hygroscopische tabletjes wegen plm. 950 mg. Na drogen kon met aether een fraai gekristalliseerde organische verbinding worden uitgetrokken, met een smeltpunt van 157°-158°. Deze verbinding, waarvan plm. 2,5 % in de tabletjes aanwezig was, bleek een jodiumhoudend derivaat van antipyrine te zijn.

In de literatuur is van antipyrine wel een mono-jood-verbinding bekend; over het bestaan van een di-jood-verbinding werd niets gevonden. Een opzettelijk ter vergelijking gemaakt preparaat van mono-jood-antipyrine had een smeltpunt van 159°. Beide preparaten, het gemaakte en het uit de tabletjes geïsoleerde, splitsen zeer gemakkelijk jodium af. Voor het jodiumgehalte van de stof uit de tabletjes werd gevonden 38,5 %, terwijl mono-jood-antipyrine volgens dezelfde methode een uitkomst gaf van 39,7 %. Theoretisch zou de mono-jood-verbinding 40,4 en de di-jood-verbinding 57,7 % jodium bevatten. Mede in verband met het smeltpunt, is het dus zeer waarschijnlijk, dat we hier te doen hebben met mono-jood-antipyrine.

Natrium, kalium, strontium en bromide konden in de waterige oplossing worden aangetoond. Het totaal gehalte aan bromide bedroeg 68,3 %, dit komt overeen met de opgegeven samenstelling. Conclusie: De gevonden samenstelling komt, behoudens het boven omtrent mono-joodantipyrine vermelde, met de opgegeven samenstelling overeen.

Een bij de tabletjes gevoegde aanbeveling geeft een te mooi gekleurd beeld van hunne uitwerking bij toepassing tegen „otosclerose” en bevat verschillende uitspraken, die de toets der kritiek niet kunnen doorstaan.

WORTELBOER'S PILLEN

Fabrikant: Jacoba Maria Wortelboer, Oude Pekela. Samenstelling volgens Gehe's Codex: Extr. Aloes, Radix Alth., Ol. Foenic., Sapo med., Carb. calcius, Oxydum magnesium.

Uitkomsten van het onderzoek: Het hoofdbestanddeel van de pillen is Extr. Aloes. Het aschgehalte bedraagt 6 %. In de asch konden calcium en magnesium worden aangetoond, naast sporen kalium en natrium. Verder is in de pillenmassa

nog aanwezig carbonaat, Succus Liquiritiae, Radix Althaeae en amyllum. Te oordeelen naar den reuk is ook een weinig venkelolie toegevoegd.

DRUPPELS VAN BOERTJE VAN STAPHORST

De druppels werden verstrekt aan een patiënt

lijdende aan spondilitis rhizomelica. Uitkomsten van het onderzoek: De ingezonden hoeveelheid liet slechts een oppervlakkig onderzoek toe. Herkend werden anijsolie en terpentijn. De analyse is niet volledig.

(Wordt vervolgd)

De Pamfletten van de Vennootschap V. d. Graaf & Co.

Het gezonde Lichaam

Onder bovenstaand hoofd schrijft de *Zuid-Limburger* een en ander over de drukwerken, die op zoo ruime schaal door den opvolger van Jonkers verspreid worden. Velen uwer zullen ongetwijfeld meermalen een verstopte brievenbus thuis aangetroffen hebben, die veroorzaakt bleek te zijn door de meer dan dombrutale geschriften van kwasi-weldoeners, die onder den schijn van nonchalant populair wetenschappelijk gezwets, trachten de aandacht van het publiek op zich te vestigen met het kennelijk doel hun kruiden of andere geneesmiddelen aan den man te brengen. Wij kunnen niet genoeg op deze onjuiste toestanden wijzen en wij juichen het daarom ten zeerste toe, als ook eens door anderen in de pers de aandacht erop gevestigd wordt. Dit is dan ook de reden, dat wij het hierboven aangehaalde artikel uit de *Zuid-Limburger* hier in zijn geheel overnemen. Meermalen reeds hebben wij dankbaar gewag gemaakt van de moeite, welke deze courant zich geeft haar lezers te waarschuwen tegen kwakzalverspraktijken. Dit streven kan niet genoeg gewaardeerd worden. De euvelen, die men ermede wenscht te bestrijden zijn van zeer groot algemeen belang. Het is meer dan bekend, dat vooral in deze kwestie het „frappez toujours” het eenige middel is waarvan succes verwacht kan worden. Voor de zooveelste keer moeten wij erop wijzen, dat men niet genoeg doordrongen kan zijn van de noodzakelijkheid om steeds, waar men kan, bekendheid te geven aan de ernstige gevolgen, die de kwakzalverij voor de bevolking in het algemeen en voor de zieken in het bijzonder op kan leveren. Thans laten wij het Limburgsche blad aan het woord:

Het verlangen naar het bezit van een gezond lichaam leeft zó sterk in iederen mens, dat hij bij ziekte bereid is zelfs de meest vreemdsoortige behandelingen te ondergaan, waarvan men hem voorspelt, dat zij in staat zijn hem de verloren gezondheid terug te geven. De onbekendheid met de wetenschap der geneeskunde is vaak de oorzaak, dat velen critiekloos staan tegenover geneesmethoden, die worden aanbevolen en het lijkt er vaak op, dat men meer vertrouwen heeft in geneesmiddelen, naarmate men de werking en

de geschiktheid tot bestrijding der ziekte, waaraan men lijdt, minder kan bevroeden.

Het bestaan van deze onwetendheid is de bodem, waarop de kwakzalverij woekert, de kwakzalverij, die met haar geheimzinnige poespas of soms ook met grote tam-tam indruk weet te maken, niet alleen op de eenvoudigen van geest, maar ook soms op hen, die krachtens hun ontwikkeling beter moesten weten en zich niet moesten inlaten met allerlei raadgevers op geneeskundig terrein. Zeker, wij weten wel dat een doctorsbul van de medische faculteit der universiteit nog lang niet altijd een bewijs is, dat de gegradueerde persoon in kwestie het onvoorwaardelijk vertrouwen der mensheid verdient op geneeskundig terrein, maar wij zouden toch allerminst de mening ingang willen doen vinden bij het publiek, dat men zich beter tot niet-gegradueerden kan wenden, die zich bezig houden met de geneeskunde. En toch dit laatste wordt wél aangeraden door sommige instellingen, die zich op geneeskundig terrein ten hevigste keren tegen de vertegenwoordigers der officiële universiteitswetenschap der geneeskunde. Zo werd ons dezer dagen een heel pak brochures, vlugschriften, open brieven e.d. toegezonden door een zekere „Venn. v. d. Graaf en Co.” die zich schijnt te bewegen, naar wij uit de nogal luidruchtige publicaties vernamen, op het terrein der natuurgeneeskunde. Daar blijft het niet bij, maar de bedoelde vennootschap keert zich tegen de officiële geneeskunde der doctoren, welke laatste categorie zich in ongunstige zin zou hebben uitgelaten over het door de Vennootschap voorgestane systeem der geneeskunde, welk systeem voornamelijk met natuurlijke kruiden „werkt”. De krant lijkt ons niet de meest geschikte plaats om medische vraagstukken te behandelen, maar

Ons Streven

behoeft steun! Lezing van dit No zal U terstond overtuigen dat die steun niet groot genoeg kan zijn, teneinde het omvangrijk heerschend onheil der Kwakzalverij te beperken. Daadwerkelijk steunt U reeds, indien U zich thans abonneert tegen per jaar slechts

(Adm. Keizersgracht 104 - A'dam C.)

f 2.-

wanneer de personen in kwestie zich met hun publicaties richten tot de krant, dan ligt daar wel in opgesloten een verzoek om het bekend maken van een opinie.

En dan moet het ons in het onderhavige geval van het hart, dat de reeks van papieren van de Venn. v. d. Graaf ons weinig vertrouwen in de onderneming vermogen in te boezemen. Vooreerst om het feit, dat het ons verderfelijk voorkomt, dat een geneeskundig instituut werkt onder het schild ener Vennootschap, zonder dat men ergens in de publicaties de namen aantreft van personen, die achter het zaakje zitten. Wat de medische werkzaamheid betreft, doet de eenzijdigheid, welke men huldigt, vreemd aan. Niemand zal de geneeskracht van bepaalde kruiden ontkennen, ook de medische universiteitswetenschap niet, die zich bij tal van preparaten bedient van kruiden-stoffen, maar wanneer men de injectie, de operatie en iedere klinische behandeling verwerpt om alleen heil te verwachten van kruidenthee, dan bezondigt men zich aan een nimmer goed te keuren eenzijdigheid.

De Vennootschap, die haar systeem doet schuilgaan achter een reeks van termen, die men bij een zo „natuur-getrouwe” instelling niet zou verwachten, keert zich fel tegen de kwakzalverij, zó fel, dat men even moet denken aan de bekende dief, die zo luidruchtig: „Houdt de dief” roept. Haar vurig pleidooi voor de leken-geneeskunde maakt ons wantrouwen zeker niet kleiner. Met politiek heeft de Vennootschap niets te maken, zegt ze zelf, maar alweer zegt zij dit zo vaak en zo nadrukkelijk, dat men aan het tegendeel gaat geloven. In ieder geval doen sommige uitlatingen, die de brochures met welgevallen aanhalen, ook in dit opzicht vreemd aan. Zo citeert men een woord van Dr A. Schilling uit Breda, waarin deze schrijft:

Zo doet zich in het Germaanse ras een zeer sterke afkeer gevoelen tegen de injectie-spuut, in het Romaanse echter bestaat er een bepaalde voorliefde voor. De inenting, door het Germaanse ras op meerdere gronden weg gewenst, wordt door het Romaanse warm voorgestaan. Toepassing van kruiden en water zijn scheuring en inslag in de volksgeneeskunde van het Germaanse. Grote afhankelijkheid aan de lekengeneeskunde bij het Germaanse, vindt haar antipode, haar tegenvoeter in grote verering van de school-geneeskunde bij het Romaanse.

En wanneer men verder nog leest in een brief van de Vennootschap aan het hoofdbestuur der Nederlandse maatschappij ter bevordering der geneeskunst te Amsterdam de volgende zinsnede:

Onze vijanden zullen als ondergravers van de Nationaal-Staat van de Kerk en Troon, hun Noodlotjaar in sneller tempo tegemoet gaan,

INHOUD

	Bldz.
Mededeelingen v. h. Rijksinstituut voor Pharmacotherapieutisch Onderzoek (No. 29)	blz. 1
Mededeelingen van het Bestuur	2
De Pamfletten van de Vennootschap V. d. Graaf & Co. (Het gezonde Lichaam)	4
Correspondentie	6
Rechtszaken	6

dan weet men zo ongeveer wel uit welke hoek de wind waait. Laatsbedoeld schrijven, dat een overvloed van protesten inhoudt tegen de (overigens volkomen juiste) houding der Maatschappij ter bevordering der geneeskunst, wekt opnieuw de indruk, dat het met de meergenoemde vennootschap der kruiden-geneeskunde niet heelmaal pluis is. Vooreerst is het Nederlands, waarin het schrijven gesteld is abominabel en het aantal taalfouten, doet niet de minste twijfel rijzen over het feit, dat hier iemand aan het woord is met een afkeer van „wetenschap”. Het gehele drukwerk trouwens doet denken aan een lichtelijk abnormale geest.

Men is even verbaasd, wanneer de kruiden-vennootschap in een bijgevoegd papier een gunstig oordeel af kan drukken van verschillende mensen, waaronder enkele met klinkende namen. Wanneer deze getuigenissen echt zijn, dan kan men zich alleen maar verbazen over het feit, dat opnieuw blijkt, dat overigens respectabele mensen, op geneeskundig gebied een beginsel huldigen, dat weinig hoger staat, dan hetgeen de inboorling koestert ten opzichte van zijn medicijnman. Het is overigens goed op te merken, dat de getuigschriften in kwestie niet afkomstig zijn uit medische kringen.

Onze conclusie is deze: de publicatie van deze Vennootschap, die de kruidengeneeskunde erkend wil zien, naast de „allopathie”, de thans officiële geneeskunde, wekt geen vertrouwen. Mocht die vennootschap ook de brievenbussen van onze lezers gaan belasten met reclame-drukwerken, dan zouden wij willen aanraden, deze drukwerken te deponeren daar, waar ze thuis horen: in de prullemand.

• Correspondentie •

Alvorens op deze plaats de gewone correspondentie af te doen, zullen wij enkele algemeene opmerkingen moeten maken.

In de eerste plaats deze: wij zijn steeds zeer dankbaar te mogen constateeren, dat zooveel lezers zich de moeite geven allerlei geschriften aan ons op te zenden. Men verlieze echter niet uit het oog, dat het voor ons niet doenlijk is bericht van ontvangst over alles te zenden. Wij hopen dan ook, dat men ons dit niet kwalijk neemt. In de tweede plaats: Vele lezers schijnen te denken, dat wij in staat zijn aan wantoestanden waarop door hen gewezen wordt direct een eind te kunnen maken. Dit nu zou al een heel ideale toestand zijn, d.w.z. binnen zekere grenzen. De werkelijkheid is echter, dat wij slechts pogingen aan kunnen wenden om met behulp van de gegevens, die men ons verschaft, eenerzijds anderen bijtijds en op een goede manier te waarschuwen, anderzijds, dat wij, gebruik makende van een en ander, bevoegde instanties nog eens met nadruk op de groote wenschelijkheid en noodzaak wijzen, bepalingen in het leven te roepen waardoor de mogelijkheden verruimd worden met grooter kans op succes tegen wantoestanden op te treden. Dit alles echter eischt een groote dosis geduld, d.w.z. het is uitgesloten, op dit gebied iets goeds te bereiken zonder slag of stoot. Voorloopig is van medewerking van hoogerhand nog niet zoo heel veel gebleken. Men late zich daardoor niet ontmoedigen, immers de kwestie waar het om gaat is te belangrijk en blijft om zoo te zeggen steeds up to date. Uw medewerking is dringend noodig. Laat dit thans voldoende zijn. **BIJDRAGEN ZIJN ALTIJD WELKOM.**

J. H. van S. te R. — Door de vacaties is uw schrijven eerst thans aan de beurt gekomen. Aan deze toestand is momenteel niets te doen. U kunt de menschen waarschuwen, hetgeen U in voorkomende gevallen vanzelf zult doen. Het door U genoemde diploma schijnt inderdaad verschaft te worden maar geeft den houders natuurlijk niet de minste bevoegdheid. Dit zijn gewoonweg brutaal overgenomen dingen, die o.a. in de Ver- Staten officieel zijn.

A. M. te U. — Het is merkwaardig, dat de meeste menschen bij ons advies komen vragen als het gewoonlijk in sommige opzichten te laat is. Men zal waarschijnlijk trachten U te houden aan de verklaring, die door U ondertekend is, en waarin voorkomt, dat U als kooper van het (voor U nuttelooze) voorwerp wordt beschouwd. Indien U ons een en ander ter inzage wilt zenden willen wij trachten voor U uit te maken of er nog iets aan is te verhelpen.

Onbekende te A. — Anoniem geschrijf is bij ons niet erg welkom. Uw brief kunnen we hier niet beantwoorden.

* * *

RECHTSZAKEN

KANTONGERECHT TE HOORN

EEN „SPECIALIST-KWAKZALVER” EN EEN MAGNETISEUR STAAN TERECHT

Voor den kantonrechter, jhr mr dr Van den Brandeler, heeft terechtgestaan iemand uit Vlaardingen, thans geteineerd te Alkmaar, zich noemende „reiziger in zelf-geschiedenis”, die in West-Friesland de praktijk van wonder-esculaap had uitgeoefend.

Verdachte was specialist-kwakzalver op het gebied van exceem, echter waren getuigen nimmer door den wonderdokter genezen. De man, die tot een half jaar veroordeeld is door de rechtbank te Alkmaar wegens oplichting, beweerde dat zijn zelf een geheim procédé was, hetwelk niet universeel was. Naar gelang van den ernst der ziekte stelde hij het smeersel samen.

Met kruiden had hij een patiënt behandeld, die „zenuwen op de maag had”. Met zulk een succes, dat deze nog steeds in het ziekenhuis vertoeft... lijdende aan een maagkwaal.

Verdachte gaf de feiten toe. Hij zeide door familie-omstandigheden zijn patiënten in den steek gelaten te hebben en niet — zooals eerder door hem verklaard — dat de grond hem te warm werd. De Ambtenaar van het O.M. mr de Bruyes Tack merkte op, dat de kwakzalverij zeer toeneemt. Spr. eischte f 100 of 60 dagen.

Uitspraak f 50 of 25 dagen, waarmede verdachte accoord ging.

Verder stond terecht een magnetiseur te Sneek. Hij had eenige personen behandeld, waarvan een tweetal als getuigen gehoord werden. Iemand uit Enkhuizen, die door de officieele wetenschap niet genezen was, had na 4 behandelingen veel verlichting verkregen. Een inwoner van Apeldoorn, die sukkelde aan algemeene klachten en o.a. 11 maanden zonder verbetering in zijn gezondheidstoestand in een ziekenhuis te Amsterdam had doorgebracht, was met 4 behandelingen geheel genezen. De verdachte noemde verschillende namen van personen van de rechterlijke macht, die hij genezen had. En een dokter, die patiënten naar hem toegezonden zou hebben.

De Ambtenaar hield zich aan de jurisprudentie, welke ook het uitoefenen van geneeskunde verbiedt, indien dit inderdaad met succes geschiedt en eischte 15 gulden of 10 dagen.

Verdachte bracht hier niets tegen in, waarop de veroordeeling conform geschiedde.

MAGNETISEUR TE GRONINGEN STAAT IN HOOGER BEROEP TERECHT

250 GULDEN BOETE GEËISCHT

Voor de rechtbank te Groningen stond 25 Juni j.l. in hooger beroep terecht de 53-jarige magnetiseur H. H. te Groningen. De Groningsche kantonrechter had hem wegens onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst veroordeeld tot f 250.- boete subs. 50 dagen hechtenis. Voor de

rechtbank werden gisteren allereerst enkele getuigen verhoord, die onder behandeling van H. waren geweest. Zonder uitzondering verklaarden zij, dat zij door zijn behandeling volkomen waren genezen.

Verd. vertelde de rechtbank, dat hij levenskracht van zichzelf afstaat aan zieke mensen. Hij kan die kracht overbrengen door de patiënten aan te raken. De officier van Justitie herinnerde eraan, dat het beoefenen van de geneeskunst alleen is toegestaan, wanneer de betrokken persoon voldoet aan wettelijk gestelde eischen. H. is niet bevoegd. De officier betoogde, dat hij niet kon beoordelen in welk mate H.'s magnetisme geneeskracht bezit of suggestief werkte, dan wel gevaarlijk is voor hen, die

onder behandeling worden genomen. De officier meende niet anders te kunnen doen dan de rechtbank te vragen het vonnis van den kantonrechter te bevestigen.

Mr Wolthuis, verdachte's raadsman, deelde mede, dat verd. direct na het vonnis van den kantonrechter is opgehouden patiënten onder behandeling te nemen. Verd. is alleen in hooger beroep gekomen omdat hij meent recht te hebben op clementie, in de eerste plaats omdat hij niet meer als magnetiseur werkt en in de tweede plaats omdat er toch vele mensen zijn geweest, die hij heeft genezen.

Uitspraak 4 Juli.

(Telegraaf)

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER

Opgericht 1838

NIEUW BUIJEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

Amsterdam Geldersche Kade 97/99 Tel. 40054	Prima kwaliteit MEDICIJN-	Rotterdam Haringvliet 27/29 Tel. 12101
Groningen Ged. Zuiderdiep 39 Tel. 793	GLAS verder in zeer ruime sortering:	Zwolle Diezerstraat 5 Tel. 477

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuiten, inneem-glaasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglasjes, zalfpotten, dozen etc.

Geïll. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek
UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde

PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

Verschenen ZESDE DRUK:

Inleiding tot de Physische Chemie

DE KOLLOIDCHEMIE IN HET BIZONDER
VOOR BIOLOGEN EN MEDICI

DOOR PROF. DR H. R. KRUYT

IN DEZEN NIEUWEN DRUK:

o.m. belangrijke omwerking van het kolloid-
chemisch gedeelte en toevoeging van nieuwe
onderwerpen (b.v. redox-potentialen)

INGENAID f 3.75 — GEBONDEN f 4.50
VRAAGT UW BOEKHANDELAAR

NEDERLANDSCH FABRIKAAT

BROMOCALM

een voortreffelijke Nervinum en Sedativum. Naar keuze en inzicht van den geneesheer in drie verschillende samenstellingen en vormen, n.l. als vloeistof, als bouillonblokjes en als tabletten.

N.V. PHARMACEUTISCH-CHEMISCHE INDUSTRIE
AMSTERDAM „PHIA”

Brouwersgracht 115 - Amsterdam-C. - Telef. 42131-42331

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten

VERBANDSTOFFEN VERBANDTROMMELS

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELLEN

HARTMANN's PLEISTERS

ZINKOCOLL en KOSMOPLAST

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

Dr M. G. NEURDENBURG:

DOODSOORZAAK EN STATISTIEK

VRAAGT UW BOEKHANDELAAR

348 Blz. met vele tabellen, formulieren, uitgebr.
register enz. — Prijs f 7.50

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
**APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS**

OPGELOST 1840

N.V. ORGANON
OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

Caoutchouc
HECHTPLEISTER,
 op rollen en spoelen
 in diverse afmetingen

OOK in
 ELASTISCHE
 uitvoering, zooals:

BROCAPLAST

BROCAPLAST
 ELASTISCH WONDVERBAND

„ Drukverband
 Trek- en Steenpuistenpleister, enz.

BROCAPLAST, een product van de
 N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken
 v/h BROCADES-SHEEMAN & PHARMACIA

ZUIVER NEDERLANDSCH FABRIKAAT

**NITROGLYCERINE
 CAPSULES CFA**

klinisch beproefd, voor de Ziekenfondspraktijk toegestaan
CHEMIFA — Chemische Fabrik Amsterdam N.V.

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
 zijn **GENEESmiddelen**

Fabrikanten: **N. V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK**

ALUCOL

Colloidaal
 aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:

36 tabletten f 0.80
 60 „ „ f 1.25
 50 gr. poeder f 0.75
 100 „ „ f 1.50

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
 v.h. **KERKHOFF & Co.**
 Nassaukade 370 - Amsterdam

BESCHIKBAAR

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN
 30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPT ANIJSMUISJES
 bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosphaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER
 bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
 DEVENTER - HOLLAND**

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, *voorzitter*; MR M. D. K. S. VAN LIER, *Rechter* te Amsterdam, *Lid van het Dagelijksch bestuur*; C. G. BAERT, *Inspecteur van de Volksgezondheid* te 's Gravenhage; MR W. P. R. BOUMAN, *Oud-Officier van Justitie* te 's Gravenhage; N. KEULEMANS, *Apotheker*, Binnen Gasthuis, Amsterdam; DR PH. A. COPPENS, *Apotheker* Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, *oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden*, te Noordwijk aan Zee; MR J. J. PLUGGE, *Rechter te Utrecht*; MEJ. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. de BRUEYS TACK, *Ambtenaar O.M. te Alkmaar*; G. E. WINDEMÜLLER, *Arts te Vaassen*; H. J. A. TER WEE, *Apotheker* Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, *Secr.-Peningmeester*.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—

Secr.-Peningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

H. J. PARIS
UITGEVER

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Advertentiën: Men vrage inlichtingen bij den Uitgever - Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Postbus 909 - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

DE COMMISSIE VAN CONTROLE OP DE AANPRIJZING VAN GENEESMIDDELEN EN GENEESWIJZEN

door

DR C. J. BRENKMAN

Sedert jaren heeft de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, door middel van haar orgaan, zich in ongunstigen zin geuit over de samenstelling en over de resultaten van het werk van de „Commissie van Contrôle”, wier volledige naam men aan het hoofd van dit artikel vindt.

Deze commissie is tot stand gekomen in een tijd waarin de toenmalige Regeering van plan was door strenge maatregelen de uitwassen op het gebied der geneesmiddelenreclame te bestrijden. Op initiatief van één hunner vonden handelaren in medicamenten en spécialité's elkaar en besloten over te gaan tot het instellen van een commissie van particulieren, die zelf de contrôle op de aanprijzing van geneesmiddelen en geneeswijzen zou ter hand nemen ten einde aan te toonen dat op deze wijze hetzelfde zou kunnen worden bereikt als de Regeering zich had voorgesteld te bereiken door middel van wettelijke maatregelen, die dan uiteraard overbodig zouden zijn.

Deze particuliere actie heeft haar eerste doel bereikt: de Regeering liet haar plannen om in te grijpen varen.

*

De commissie bestond van den aanvang af uit vertegenwoordigers van den handel in pharma-

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

H. W. WELVAART, *arts te Amsterdam*.

HET WITTE KRUIS te Kwadijk.

Zij, die met het nieuwe vereenigingsjaar lid wenschen te worden onzer vereeniging of zich wenschen te abonneeren op het Orgaan, kunnen zich thans reeds aanmelden, waarbij hun dan dit en het volgend nummer gratis wordt toegezonden.

Deze gelegenheid wil ik tevens aangrijpen, de leden te verzoeken zoo groot mogelijke bekendheid te willen geven aan ons Orgaan en hen op te wekken het ledental onzer Vereeniging te helpen vergrooten, door aanbrengen van nieuwe leden en abonné's.

H. J. A. TER WEE, *Secr.*

ceutische artikelen en van de dagbladpers. Zij belastte een „Bureau” van vijf leden en een toegevoegde secretaresse met de dagelijksche leiding; dit bestaat uit twee juristen, één journalist, één arts en één apotheker. De groote commissie, die slechts een paar maal per jaar samenkomt en waarin meer zaken van algemeenen aard worden behandeld, telt o.a. een tweetal vertegenwoordigers van den handel in pharmaceutica en vertegenwoordigers van de dagblad en de periodieke pers. De taak van het Bureau bestaat uit het beoordeelen van alle aanprijzing van:

a - geneesmiddelen, waaronder ook te verstaan alle middelen, welke aanbevolen worden als hebbende een gunstige preventieve werking;

b - geneeswijzen, waaronder te verstaan alle behandelingen van geneeskundigen aard.

Deze taak-omschrijving is het eerste punt van den „Leidraad”, die de commissie, met een „Memorie van Toelichting” heeft gemaakt en waarvan ons een exemplaar ter beschikking werd gesteld.

Op deze *leidraad* en op het werk der commissie komen wij in een tweede artikel terug; wij meenen eerst echter een en ander over het ontstaan en samenstelling der commissie te moeten opmerken. Doch laten wij, tot goed begrip, eerst vermelden, dat twee bestuursleden der Vereniging tegen de Kwakzalverij (Brenkman en Keulemans), na daartoe uitgenoodigd te zijn, een uitvoerige bespreking hadden in een Bureauvergadering en daarna nog eens een gewone werkvergadering van het Bureau als gasten hebben bijgewoond. Beide bijeenkomsten droegen van weerszijden een volkomen openhartig karakter en waren door de commissie belegd om ons een goed inzicht te geven in haar werk, terwijl wij van onzen kant meenden aan deze uitnoodiging te moeten voldoen, ten einde dit inzicht te krijgen en om, zoo mogelijk, de werkwijze der commissie meer te doen aanpassen aan de principes onzer vereniging.

De goede bedoelingen van de commissie zijn ons in beide bijeenkomsten duidelijk gebleken, hetgeen ons veel genoegen deed, omdat dit natuurlijk een eerste vereischte is voor samenwerking, die door de commissie op prijs zou worden gesteld. Al zien wij deze samenwerking nog wel niet dadelijk geboren worden, toch meenen wij

onze goede zaak gediend te hebben door de beide bijeenkomsten bij te wonen.

Laten wij nu op de *samenstelling der groote commissie* terugkomen; hierin ligt toch ons voornaamste bezwaar.

De commissie dan werd opgericht¹, zooals reeds werd gezegd, toen de handelaren in pharmaceutische artikelen, en wel voornamelijk de handelaars in „spécialité's”, het benauwd kregen door de plannen der Regeering. Zij zouden toen laten zien wat zij zelf konden bereiken, of liever: zij maakten

¹ Op 6 Augustus 1931 werd bij de Tweede Kamer der Staten Generaal een Ontwerp van wet ingediend houdende regelen betreffende uitoefening der artseneijbereidkunst.

Het voorgestelde art. 8 luidde:

1 - Wij behouden ons voor, in het belang van de gezondheid, bij algemeenen maatregel van bestuur te verbieden of voorwaardelijk toe te staan de openlijke aankondiging van verpakte geneesmiddelen of verpakte artseneijen, hetzij op de verpakking, hetzij op eenige andere wijze, indien die aankondiging den indruk kan wekken, als waren deze geschikt ter genezing, leniging of voorkoming van door Ons te noemen besmettelijke ziekten.

2 - Wij behouden ons voor, in het belang van de gezondheid, bij algemeenen maatregel van bestuur te verbieden de openlijke aankondiging van, met name of op grond van hun samenstelling algemeen, aan te duiden verpakte geneesmiddelen of verpakte artseneijen, hetzij op de verpakking hetzij op eenige andere wijze, als waren deze geschikt voor genezing, leniging of voorkoming van ziekte, kwaal of gebrek bij den mensch, indien Wij van oordeel zijn, dat het middel schadelijk is voor de gezondheid.

3 - enz.

Het wetsontwerp ontmoette in de Tweede Kamer grooten tegenstand, waarbij Mr Marchant zeer naar voren kwam, en het werd door den Minister teruggenomen.

MAGNETISEUR VOOR DE RECHTBANK

EEN CLEMENT REQUISITOIR

Een magnetiseur was door den kantonrechter te 's-Gravenhage wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunst veroordeeld tot een geldboete van f 40 subs 20 dagen hechtenis, van welk vonnis hij thans in hooger beroep terecht stond voor de rechtbank te 's-Gravenhage. Hij beweerde slechts door overbrenging van electrischen stroom uit zijn lichaam te genezen, en betoogde, dat daarbij van geenerlei medisch inzicht sprake was. In den regel vroeg hij zijn patiënten dan ook niet eens naar hun ziekte.

Een tweetal getuigen kwam verklaren, dat de behandeling door verdachte (het vastgrijpen van de handen) hun baat had gebracht. En een van de getuigen betaalde een vergoeding van f 0.75 per visite, de andere was gratis geholpen.

Ook heeft verdachte water gemagnetiseerd, waarmede hij de handen van een der patiënten, die in hooge mate aan eczeem leed, deed wasschen, zoodat de ondraaglijke pijnen verzacht werden.

De officier van justitie gaf als zijn meening te kennen, dat hier wel degelijk van een behandeling moet worden gesproken. Dit blijkt uit het aanraken der handen van de patiënten en het verstrekken van gemagnetiseerd water. Evenwel gaf hij toe, dat men hier niet met een ordinair kwakzalver te doen heeft, maar met iemand die uit ideëele overwegingen te werk gaat. Bovendien moet er rekening worden gehouden, dat verdachte den menschen in tegenstelling met vele kwakzalvers niet iets waardeloos als geneesmiddel in de handen stopt, maar zijn bedoelingen wel degelijk gunstige resultaten hebben. Zoolang de thans geldende wet van kracht is, blijven de handelingen evenwel verboden.

De officier wil rekening houden met alle omstandigheden en vroeg daarom vernietiging van het vonnis a quo en oplegging van de minimum boete van vijftig cents subs. een dag hechtenis.

De verdediger zeide met dit requisitoir zeer ingenomen te zijn en verzocht de rechtbank, indien mogelijk, verdachte — in afwachting van de wetswijziging — schuldig te verklaren zonder oplegging van straf.

Uitspraak 10 November.

(*Alg. Handelsbl.*)

een plan om door een organisatie, die het doel had om de geneesmiddelenreclame binnen engere grenzen samen te dringen, aan te toonen dat wettelijke maatregelen overbodig waren. Het zal wel altijd een onopgelost raadsel blijven waarom de Regeering in dezen is gezwicht en waarom zij niet heeft vastgehouden aan haar plannen tot wettelijke regeling. Zéér zeker zou een commissie van particulieren met dit werk belast kunnen worden, maar dan had de Regeering de touwtjes in handen moeten nemen en deze niet moeten overlaten aan hen, die dan toch altijd door velen als belanghebbenden worden beschouwd.

De groote Commissie is belast met een „vitium originis” — een fout in den opzet — en zoolang dit gebrek niet is weggenomen zal zij altijd onvolwaardig blijven. Hetzelfde geldt voor haar afstammeling: de werkcommissie.

Deze, misschien wat scherp klinkende, uitspraak doet niets af aan de waardeering die wij in veel opzichten voor haar werk hebben; doch het kan niet worden goedgekeurd, dat een lichaam ter beoordeeling van den inhoud van geneesmiddelen-advertenties, naar haar zakelijke en moreele waarde, samengesteld wordt door personen, die deels bij den verkoop van deze middelen belang hebben, derhalve belang bij een wat ruimere opvatting in deze kwesties, deels als vertegenwoordigers van de pers, die op hun beurt belang hebben bij een gunstige exploitatie van de advertentie-rubrieken hunner bladen en periodieken.

Al wordt de beoordeeling der advertenties overgelaten aan het bureau der commissie, dat geen rekenschap behoeft af te leggen van zijn standpunt, dit neemt niet weg dat het, in de oogen van buitenstaanders door zijn „vitium originis” niet vrijstaat in zijn oordeel, en wel met de belangen van zijn opdrachtgevers moet rekening houden. Voor de leden der commissie moet volkomen vrijheid van handelen geëischt worden, evengoed als men dit van rechters eischt.

Wij zouden dus willen, dat in de samenstelling der commissie — gesteld dat van hoogerhand in de toekomst met particulier initiatief genoeg zou worden genomen — een grondige, principieele wijziging werd gebracht. Er is alles vóór, dat ook de stem van den handel, ook de stem van de pers daar wordt gehoord, maar de beslissing worde gelegd in geheel onpartijdige handen. Dit houdt niet zoozeer in verandering van de personen der commissie; maar verdwijnen moet geheel en al, dat zij hun daar-zijn te danken hebben aan een opdracht van belanghebbenden bij den verkoop der geneesmiddelen. Die opdracht moet weg, finaal!

In het belang der volksgezondheid behooren medische en pharmaceutische deskundigen bij de beoordeeling der advertenties en andere

publicaties een zeer voorname rol te spelen. Over de samenstelling der commissie dient de betrokken Minister te worden geraadpleegd, wanneer tenminste het initiatief tot wijziging niet van Zijne Excellentie zelf uitgaat. Tot ons groote genoegen hebben wij vernomen, dat deze opvatting bij de commissie niet op bezwaren stuit, integendeel: de commissie heeft, reeds geruimen tijd geleden, stappen in deze richting gedaan.

Resumeerende zou o.i. den Minister van Sociale Zaken verzocht moeten worden zijn sanctie te hechten aan een gereorganiseerde „commissie van contrôle”.

Deze zou kunnen bestaan uit:

- a - voorzitter, aangewezen door den Minister.
- b - 2 leden artsen, van wie 1 aangewezen door het hoofdbestuur der Ned. Mij t. bev. d. Geneeskunst en 1 aangewezen door het bestuur der Ver. tegen de Kwakzalverij.
- c - 2 leden apothekers, van wie 1 aangewezen door het hoofdbestuur der Ned. Mij t. bev. d. Pharmacie en 1 aangewezen door het bestuur der Ver. tegen de Kwakzalverij.
- d - lid aangewezen door de vereenigde Nederlandsche Pers.
- e - lid, aangewezen door de vereenigde Handelaren in pharmaceutische artikelen.

Een dergelijke samenstelling zou duidelijk doen uitkomen, dat met alle belangen zal worden rekening gehouden, en dat aan de meening van medische en pharmaceutische deskundigen groote waarde wordt gehecht.

De handelaren in pharmaceutica zouden zich bij de commissie kunnen aansluiten en evenzoo zouden bladen en periodieken dit kunnen doen; allen moeten zich verbinden zich neer te leggen bij de uitspraak der commissie, terwijl zij op dit gebied geen advertenties zullen aanbieden, resp. plaatsen, die niet aan het oordeel der commissie zijn onderworpen. „Belanghebbenden” — dit woord mag worden gebruikt omdat beide categorieën er belang bij hebben, dat van hen bekend is, dat zij geen incorrecte reclame voeren en geen reclame voor incorrecte artikelen, resp. dit soort reclame niet in hun advertentiekolommen dulden — belanghebbenden dan kunnen volstaan met een, door de commissie vast te stellen bijdrage te betalen in de kosten, die de commissie nu eenmaal maken moet.

Op deze wijze zou men gemakkelijk kunnen komen tot een zeer bevredigende reorganisatie van dit particulier initiatief, over welks *werk* wij een volgende maal hopen te schrijven.

Tetje Roen en zijn dokterskonst

HET LEVEN EN WELSLAGEN VAN EEN AMSTERDAMSCHEN KWAKZALVER, DIE HIER ZULK EEN „ARBEIDSVELD” VOND, DAT PETER DE GROOTE HEM NIET MEE NAAR RUSLAND KON KRIJGEN . . .

Op het eind van de 17de en in het begin van de 18de eeuw herbergde Amsterdam een kwakzalver, wiens naam wijd en zijd bekend werd en die nog minstens een eeuw na zijn dood van zich heeft doen spreken, wyl zijn „kluchtig leven” in dicht en kleur werd voorgesteld op wat onze groot- en overgrootouders „oortjesprint” en wij in onze jeugd centsprent noemden. Zijn naam was Tetje Roen.

Deze Tetje Roen bewees als hansworst zijn gewaardeerde diensten bij een kwakzalver, maar wyl hij zich bebewust werd, dat hij met zijn fratsen, welke zeer in den smaak vielen, als „heer” meer kon verdienen dan als knecht” ging hijzelf

„.....probeerden
Of hij de dokterskonst kon leeren.”

Men meene nu niet, dat hij jaren ging blokken om de „dokterskonst” machtig te worden; neen, deze had hij voldoende van zijn baas afgekeken en zoodra hij op de Botermarkt (het tegenwoordige Rembrandtsplein) in zijn nieuwe hoedanigheid zijn intrede deed, stelde hij zich, volgens de „oortjesprint” voor als:

„.....Tetje Roen de man,
Die de dokterskonst al kan.”

* * *

Tetje was, wat men noemt, goed van den tongriem gesneden en deed de boeren, burgers en buitenlui schudden van het lachen als hij op zijn praatstoel stond. Maandags en Vrijdags verzamelde hij de goëgemeente om zijn stalletje — een paar op schragen rustende planken — en smeerde haar tegen behoorlijke betaling steeds dezelfde smeersels (zalf en olie) aan, welke voor alle uitgevonden en nog uit te vinden kwalen hielpen. Het ging Tetje goed en al spoedig verwisselde hij het armzalige stalletje voor een paard en wagentje en stelde zelfs een knecht aan. Natuurlijk wekte dat de jaloezie van het publiek op, dat toentertijd evenals tegenwoordig nog noode zag, dat het iemand voor den wind ging, want nu werd van hem verteld, dat hij

„.....den boeren,
Het geld zocht uit den zak te loeren.”

Maar hij trok het zich niet aan, gaf zelfs toe, dat hij den menschen een rad voor de oogen draaide. Op zijn wagentje had hij steeds een ton staan, welke van voren open en alleen met een gordijntje afgesloten was, waarin hij zich somwijlen „terugtrok”, om een of andere handeling te verrichten, welke voor de omstanders verborgen moest blijven. Op die ton stond een bordje met het volgende gedicht:

'l Is geen Diogenes, die hier woont in zijn ton,
Die gek, die met zijn bek geen halve stuiver won,
Maar Tetje Roen, messieurs, begaafd met taal en reden,
Beleefd en hupsch van aard, niet rijk maar wel tevreden,
Die zalf en olie vent, en vroolijk lacht en liegt,
Doch niemand, dan die wil bedrogen zijn, bedriegt.

* * *

Aan brutaliteit ontbrak het hem, zooals men ziet, geenszins. En ofschoon hij dus openlijk verkondigde, dat hij zijn „patiënten” en koopers bedroog en beloog, zag hij zijn roem hoe langer hoe meer groeien. Het waren niet alleen de kleine luyden, die zich om hulp tot hem wendden, maar ook in de woningen der gegoeden werd hij ontboden. In het volle bewustzijn zijner waardigheid schudde hij, als hij bij zoo'n gegoeden patiënt geroepen werd, het wijze hoofd en fluisterde dan, aldus de „oortjesprint”:

„.....mijnheer,
Uw pols slaat veels te teer.”

Er werd van hem verteld, dat hij, toen hij in goeden doen geraakte, aan zinsverbijstering begon te lijden, maar eerder mag aangenomen worden, dat de groothedswaanzin hem heel en al naar het hoofd was gestegen. Hij wilde zich een „houding” geven en al spoedig bleek, dat zij die aldus over hem oordeelden gelijk kregen, want Tetje kreeg huwelijks-aspiraties en toen heette het:

„Tetje, thans een heele baas,
Rijdt zijn liefje in de sjaas.”

De open Botermarkt werd hem te gering en hij ging zijn „dokterskonst” uitoefenen in het wijnhuis „de Olyphant”, aan dezelfde markt gelegen, waar de toeloop eveneens zeer groot was.

Niemand minder dan Peter de Groote, die als „Pieterbaas” in 1697 hier te lande vertoefde om het scheepstimmervak te leeren, bezocht hem daar en was zoo ingenomen met zijn grappen en grollen, dat hij hem een belangrijke som gelds aanbood, indien hij hem naar Petersburg wilde volgen. Maar onze potsenmaker dankte voor de eer, vermoedelijk omdat hij het onder zijn Amsterdammers best kon vinden, hetgeen hij in 't buitenland nog moest zoeken. Hij liet zich dan ook steeds hooger honoreeren en bovendien werd Tetje Roen met zijn ton op menige deftige bruiloft genoodigd, om de gasten met zijn grappen te vermaken.

* * *

Van hem is geschreven: „Zijne kwinkslagen waren onuitputtelijk en in snedigheid bij het antwoorden der tot hem gerichte vragen vond hij zijn weerga evenmin als thans zijn opvolger.”

Tetje Roen zal ook de spreuk: „Mundus vult decipi, ergo decipiatur” gekend hebben. Er naar gehandeld heeft hij in elk geval.

Overgenomen uit *De Telegraaf*

Het Vraagstuk van de Schoonheids-Specialisten

In de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van 9/6/'36 lazen wij 't volgende:

Van verschillende zijden bereikt ons de zeker actueele en belangwekkende vraag, hoe of het toch eigenlijk met de „bevoegdheden” van de toenemende schare „schoonheidsspecialisten” staat. Kappers, masseuses, verpleegsters hebben zich op deze branche geworpen en overal komen dergelijke instituten als paddestoelen uit den grond. Nu willen we het alleen over de min of meer bonafide instellingen hebben. Er zijn cursussen, waar aan de opleiding van de betrokkenen en aan het fatsoenspeil van de betrokkenen behoorlijke zorg wordt besteed en als wij wel zijn ingelicht is aan meer dan een van die cursussen een arts verbonden, die de geneeskundige zijde doceert.

Laten we ons eerst even rekenschap geven van den omvang van de „cosmetica”, d.w.z. de kunst van het verfraaijen van het menschelijk lichaam: reinigen, appliceren van poeders en smeersels ter bedekking (camouflage), haarverzorging, haarverven, verwijdering van ongewenschte beharing, manicuren en pedicuren, verwijdering van eelt en van wratten, de kleine en de groote schoonheidschirurgie ten slotte (ophalen van wenkbrauwen en borsten, wegnemen van rimpels en van litteekens, van overtollige vetvorming — ook de vermageringskuren kunnen we hierbij wel vermelden).

Het is volkomen duidelijk, dat aan het eene uiterste van de reeks de voor elken leek volkomen geoorloofde behandelingsmethoden staan en aan het andere uiterste voor elken leek volkomen ongeoorloofde. Het groote probleem is: waar ligt de grens?

Er zijn in de kringen der schoonheidsspecialisten menschen, die zeggen: als ik maar geen geneesmiddelen inwendig toedien, of als ik mij maar beperk tot uitwendige middelen, of als ik mij maar bepaal tot onbloedige methoden, dan kom ik niet over de schreef. Medisch is die stelling onhoudbaar, geneeskundige raad en bijstand wordt zonder twijfel verleend in den zin der wet op de uitoefening van de geneeskunst, wanneer men slechts een advies geeft met een bepaalde strekking en dat doen deze menschen elken dag.

Nu zou men om practisch te zijn en alle zwaarwichtigheid te vermijden, kunnen zeggen: als zij zich maar beperken tot onschuldige middelen. Maar pas dit eens toe op de kwestie van de „massage”; op de kwestie van de „permanent wave”, op de verwijdering van haren. Waar ligt de grens

INHOUD

	Bldz.
De Commissie van Controle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen	1
BRENKMAN	1
Mededeelingen van het Bestuur	1
Magnetiseur voor de Rechtbank	2
Tetje Roen en zijn dokterskonst	4
Het Vraagstuk van de Schoonheids-Specialisten	5
Onbevoegd uitoefenen van de Geneeskunst	6

tusschen „Schönheitsfehler” zonder meer en ziekelijke afwijkingen? Die grens bestaat feitelijk heelemaal niet: denk eens aan de verwijdering van tatouages, van opruiming van een paar „vrouwenbaardharen” met de diathermiënaald (nu spreek ik niet van roentgenepilatie). Wie eerst recht als medicus een onbehaaglijk gevoel wil krijgen, bestudeere eens het boekje dat collega Liesbeth le Coultre over de huid en haar verzorging nota bene voor leeken en nog wel voor arbeidersvrouwen heeft geschreven (in de reeks „Practische gidsen voor medische en hygiënische vraagstukken onder redactie van dr Heyermans”). Dat wemelt van recepten, waaronder verscheidene met de meest sterkwerkende geneesmiddelen en de noodige, die geen fatsoenlijk apotheker zonder onderteekening door een arts zal afgeven. De groote moeilijkheid is, dat er onder hen, vooral „haar”, die zich onder „behandeling” van dergelijke inrichtingen stellen, velen zijn met uitgesproken ziekelijke afwijkingen en klachten, die de aan die instellingen verbonden, al zijn het gediplomeerde verplegenden, niet behoorlijk kunnen onderkennen (ook diagnostiek is geneeskundige bijstand). Het zal goed zijn, dat de overheid in dezen eens een onderzoek opdraagt aan een commissie uit den gezondheidsraad en daar is haast bij ook.

VERGEET NIET

Casuïstische mededeelingen of lezenswaardige artikelen aan ons te doen toekomen. Zij kunnen voor anderen van groot nut zijn.

ONBEVOEGD UITOEFENEN VAN DE
GENEESKUNSTDE AMSTERDAMSCH E KANTONRECHTER
LEGT EEN BOETE VAN f 500 OP

Voor den kantonrechter, mr I. van Crefeld, is de aangehouden zaak behandeld tegen de „geneeskundige”, mevr. S. (Schellevis, Red. M.bld.) te Amsterdam, die zich te verantwoorden heeft wegens eenige gevallen van onbevoegd uitoefenen van de geneskunst. Wegens ziekte van verdachte kon de zaak veertien dagen geleden geen doorgang vinden. Er is toen slechts een getuige gehoord. Als deskundige was gedagvaard de directeur van den geneeskundigen dienst te Amsterdam dr L. Heyermans. De verdediger, mr D. C. Endt, deelde mede, dat verd. wegens uitstelligheid ook thans niet kon verschijnen.

Als tweede getuige werd thans gehoord de moeder van een jongetje, dat door mevr. S. was behandeld. Het kind had een operatie ondergaan en had daarna een hoestkwaal gekregen. Mevr. S. had borst en rug van het kind bestreken, en gezegd, dat het patiëntje een benauwde borst had. Zij schreef zitbaden en kruiden voor. De moeder was verscheidene keeren met het zoontje bij mevr. S. geweest, die steeds dezelfde behandeling voorschreef, doch het baatte niet. Op een vraag van den ambtenaar van het openbaar ministerie, mr de Menthon Bake, of de vrouw niets over doktoren had gezegd, verklaarde get. dat zij het beter had gevonden, indien het kind niet zou zijn geopereerd.

Dr Heyermans vroeg naar den aard van de ziekte. Het bleek etter-pleuritis te zijn.

De griffier las hierop een voor de politie afgelegde verklaring voor van een andere getuige, een patiënt, die door mevr. S. was behandeld. Zij was lijdende aan zenuwzwakte. Mevr. S. had gezegd, dat getuige zich maar niets van doktoren moest aantrekken. Zij had de oogen gesloten en had met de handen langs haar lichaam gestreken, zonder haar aan te raken. Daarop schreef zij een uitgebreid en kostbaar recept voor, dat o.a. een zeer minderwaardig advies bevatte, dat getuige slechts eenmaal heeft opgevolgd, omdat zij het onzinnig vond.

Getuige heeft haar bezoek aan mevr. S. niet herhaald, omdat dit te kostbaar zou worden. Bij het recept had zij in geen enkel opzicht baat gevonden. De verklaring, welke verd. had afgelegd tegenover den hoofdinspecteur van politie Kapinga, werd door dezen ongelooft geacht.

Dr Heyermans verklaarde, dat het minderwaardige advies door verd. gegeven, de patiënte psychisch geheel uit haar evenwicht zou hebben gebracht, indien zij het had opgevolgd. De verklaring van verdachte inzake de operatie geeft blijk van een dermate onkundigheid en onverantwoordelijkheid, dat hiervoor geen woorden te vinden zijn.

De ambtenaar van het O.M., daarna het woord verkrijgende, zei, dat het vaststaat, dat het optreden van verdachte in hooge mate nadeelig moet worden geacht voor de gezondheid. Ook bedreigt verd. de openbare en

rechtsorde, daar zij verklaart, dat zij zal doorgaan en door God geroepen is. Bovendien gaan haar tarieven boven de draagkracht van eenvoudige personen, die aldus op kosten worden gejaagd.

Aangezien de verschillende geldboeten, waartoe verdachte reeds vroeger is veroordeeld, hun uitwerking blijkbaar hebben gemist, requireerde spr. thans een straf van een maand hechtenis.

De verdediger, mr Endt, voert de verklaringen van verscheidene doktoren aan, die zeggen, dat genezing volgens de in 't geding zijnde methoden zeer wel mogelijk is. In geen geval betreft het gevaarlijke dingen. Het komt inderdaad voor, dat er menschen zijn, die het vermogen hebben, dingen te zien, waarvoor anderen een studie moeten doormaken. Bovendien was verd. volkomen te goeder trouw. Zij achtte het zeer onwaarschijnlijk het minderwaardig genoemde advies te hebben gegeven. Het is uitgesloten, dat zij iemand een raad zou geven, welke gevaar oplevert voor het psychische evenwicht, omdat het haar juist te doen is dit evenwicht te bewaren. Het onderwerpelijke geval is geheel in tegenstelling met de vorige zaak dienaangaande, toen men op bedriegelijke wijze tegen de vrouw was opgetreden. Spr. verklaarde, zelf bij de genezingsmethoden van verd. baat te hebben gevonden. Spr. wees op een soortgelijke zaak, welke in den Haag heeft gediend en waarbij verd. van rechtsvervolging is ontslagen, omdat immers de noodzaak kan bestaan, dat naar andere dan doktershulp wordt omgezien.

Deze opvatting achtte spr. volkomen juist. Ook uit hoofde van vroegere beslissingen moet een milder vonnis voortvloeien.

Spr. zeide, dat van afzetterij geen sprake is. Vele minder vermogenden worden door verd. kosteloos behandeld. De verklaring van deskundigen achtte pl. overbodig.

De ambtenaar van het O.M. zeide dat juist de thans gedagvaarde getuigen een heel ander licht werpen op het bedrijf van verd., dan vroeger afgelegde verklaringen. Het groote nadeel, dat uit haar handelingen voor de gezondheid voortvloeit, is wel gebleken. Het feit, dat personen als verd. ook wel eens genezing kunnen brengen is niet aan de orde. De wetgever heeft deze praktijken verboden en op hem rust de verantwoordelijkheid voor het onmogelijk maken ervan, terwijl de justitie tot taak heeft te zorgen, dat ze niet kunnen worden uitgeoefend. Zij kan zich niet bekreunen om het feit, dat er menschen zijn, die bij deze middelen baat vinden.

De verdediger achtte het niet juist, dat slechts weinigen baat zouden vinden bij de gemaakte methoden.

Dr Heyermans zeide daarop, dat er geen sprake van is, dat verd. door den geneeskundigen dienst is achtervolgd. Wel waren er vele klachten binnengekomen, maar die zijn doorgezonden aan de commissie tot toezicht op de volksgezondheid, bij wie ze thuis hooren. De desk. zeide verder, dat menschen, die baat vinden bij behandeling als door verd. toegepast, steeds propagandisten er voor zijn, doch dat zij, die niet geholpen worden, zich geneeren en zwijgen. Personen als verd. poseeren steeds als

door God geroepen, terwijl zij immer verklaren, dat de doktoren er niets van af weten. Voorts zijn de geneesmethoden altijd van denzelfden aard. Zij, die deze praktijken uitoefenen, vertoonen een ontstellend gemis aan de meest elementaire kennis van de medische wetenschap. De kantonrechter, mr I. van Crefeld, zegt, dat het in de vorige zaak (zie Maandblad No. 7 1936) een onschuldige handeling betrof. Verd. ging in trance en schreef kruiden voor. Psychisch is inderdaad wel genezing mogelijk gebleken. Thans neemt spr. echter een ander standpunt

in, aangezien hier een pervers en minderwaardig middel aan de hand is gedaan, zoodat men van een onfatsoenlijke behandeling kan spreken. De menschen zijn op die manier niet meer veilig voor verd. Hoewel dit feit op zichzelf niet ten laste is gelegd moet het bij de beoordeeling van verd. in aanmerking worden genomen. Spr. stelt zich aan de zijde van degenen, die krachtig optreden tegen deze practijken en menschen, en veroordeelde verd. tot een geldboete van f 500 subs. twintig dagen hechtenis. (N. R. C.)

**ZIEKENVERVOER
ONDERNEMING
HOLLAND** **11220**
ROTTERDAM
GLASHAVEN 37

FIRMA P. L. STRAATMAN — ENSCHEDE
Postbus 65 — Gevestigd 1889
Etiketten-, Papierwaren- en Cartonagefabriek
UW ADRES VOOR
VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN
Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

BROMOCALM liq.
BROMOCALM bouillonblokjes
BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag
N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie

Amsterdam „Phia”

Brouwersgracht 115 - Amsterdam C
Telef. 42131 - 42331

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

FABRIKANTE van alle soorten

VERBANDSTOFFEN
VERBANDTROMMELS

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN

HARTMANN's PLEISTERS

ZINKOCOLL en KOSMOPLAST

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

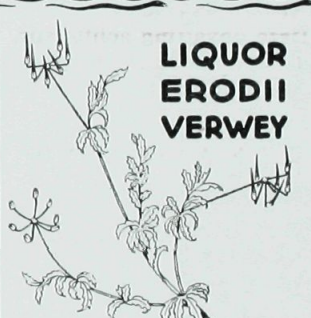

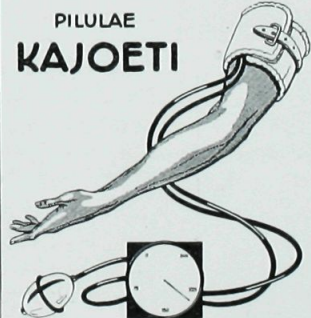
GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER
Ongericht 1838 NIEUW BUIENEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

Amsterdam Geldersche Kade 97/99 Tel. 40054	Prima qualiteit MEDICIJN-GLAS verder in zeer ruime sorteering:	Rotterdam Haringvliet 27/29 Tel. 12101
Groningen Ged. Zuiderdiep 39 Tel. 793		Zwolle Diezerstraat 5 Tel. 477

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-, bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuiten, inneemglasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena kookglas, object- en dekglasjes, zalfpotten, dozen etc.

Geill. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL.FERRO-50-VERWEY PIL.ARSEN-FERROWEY-COMP PIL.ARSEN-FERROWEY PIL.FERROWEY-COMP</p> 	<p>PILULAE KAJOETI</p>

U.A.

**UITSLUITEND
IN
APOTHEKEN**

N. VERWEY & Co. — TIEL
Apotheek gevestigd in 1741, tevens
fabriekmatig bereidend sinds 1818
Apotheker: J. J. VERMET
Postgto 98061 — telefoon 79 — telegram: vermet

NERDERLANDSCH

**FABRIEKAAT
EXPORT
VERBODEN**

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
**APOTHEKEN
 ZIEKENHUIZEN
 LABORATORIA
 DROGISTEN
 ONDERWIJS**

OPGELOST 1840

N.V. ORGANON
OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen, die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

Caoutchouc
HECHTPLEISTER,
 oprollen en spoelen
 in diverse afmetingen

BROCAPLAST

OOK in
 ELASTISCHE
 uitvoering, zooals:

BROCAPLAST
 ELASTISCH WONDVERBAND
 .. Drukverband
 Trek- en Steenpuistenpleister, enz.

**NITROGLYCERINE
 CAPSULES CFA**

klinisch beproefd, voor de Ziekenfondspraktijk toegestaan
CHEMIFA — Chemische Fabrik Amsterdam N.V.

BROCAPLAST, een product van de
 N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken
 v/h **BROCADES-STHEEMAN & PHARMACIA**
 ZUIVER NEDERLANDSCH FABRIKAAT

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX
 zijn **GENEESmiddelen**

Fabrikanten: **N.V. AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK**

ALUCOL

Colloidaal
 aluminiumhydroxyde

De verlaagde prijzen zijn:

- 36 tabletten f 0.80
- 60 " " f 1.25
- 50 gr. poeder f 0.75
- 100 " " f 1.50

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
 v.h. **KERKHOFF & Co.**
 Nassaukade 370 - Amsterdam

BESCHIKBAAR

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN

30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosphaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
 DEVENTER - HOLLAND**

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE: DR PH. A. COPPENS

Bestuur der Vereeniging: DR C. J. BRENKMAN, Arts te Amsterdam, voorzitter; MR M. D. K. S. VAN LIER, Rechter te Amsterdam, Lid van het Dagelijksch bestuur; C. G. BAERT, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's Gravenhage; MR W. P. R. BOUMAN, Oud-Officier van Justitie te 's Gravenhage; N. KEULEMANS, Apotheker, Binnen Gasthuis, Amsterdam; DR PH. A. COPPENS, Apotheker Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam; MR A. VAN DER ELST, oud-Ambtenaar van het O.M. bij Kantongerecht te Leiden, te Noordwijk aan Zee; MR J. J. PLUGGE, Rechter te Utrecht; Mej. J. C. RESSING te Delden; MR H. B. de BRUEYS TACK, Ambtenaar O.M. te Alkmaar; G. E. WINDEMÜLLER, Arts te Vaassen; H. J. A. TER WEE, Apotheker Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam, Secr.-Penningmeester.

Lidmaatschap der Vereeniging . . . . . f 3.—

Secr.-Penningmeester: H. J. A. TER WEE - Zoomstraat 30 - Amsterdam - Postgiro der Vereeniging 32237 - Gem. Giro K 1672

Redactie: Bergschelaan 167a - Rotterdam

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

Abonnement per jaar fr. p. p. bij vooruitbetaling f 2.—

Adres voor het opgeven van Leden en Abonnés: H. J. A. TER WEE - Apotheker - Wilhelmina Gasthuis.

Administratie Maandblad: Keizersgracht 104 - Amsterdam C. - Telefoon 49122 - Postgiro 78536.

Ledenvergadering

OP 14 NOVEMBER 1936, 'S MIDDAGS HALF DRIE IN AMERICAIN HOTEL TE AMSTERDAM

De door weinig leden bezochte vergadering wordt na opening, behandeling der notulen, goedkeuring van jaarverslag en rekening en verantwoording over 1935, voortgezet met verkiezing der bestuursleden.

Van den Heer C. G. Baert en Mr W. P. R. Bouman is bericht ontvangen, dat zij zich niet meer herkiesbaar stellen. De vereeniging verliest in Mr Bouman een harer oudste bestuursleden; hij heeft 20 jaar in het bestuur zitting gehad en steeds met groote ijver onze zaak gediend. In zijn plaats werd gekozen Mr J. Moolenburgh, kantonrechter te Middelburg en in plaats van den Heer Baert de Heer A. H. van de Velde, apotheker, oud-inspecteur van volksgezondheid, te 's Gravenhage.

Dr C. J. Brenkman wordt herkozen en blijft, ofschoon hij Amsterdam gaat verlaten, de voorzittersfunctie waarnemen.

Dr Brenkman doet mededeeling van zijn publicatie over de „Commissie van Contrôle op de Aanprijzing van Geneesmiddelen en Geneeswijzen”, welke in het Novembernummer verschijnt.

Bij de vraag hoe groot de toename van het leden-tal is geweest gedurende 1935, deelt de secretaris mede, dat deze toename ondanks het bedanken geschat wordt op ongeveer 10%. Hierbij wijst de voorzitter nog op de woorden van Prof. v. d. Wielen, dat nog niet 1/8 der artsen en apothekers lid onzer vereeniging is. Verder wordt besloten een beroep te doen op

Mededeelingen van het Bestuur

NIEUWE LEDEN:

Mej. B. H. WENTINK te Amsterdam.

L. J. DE HAAN, Amsterdam.

H. J. A. TER WEE, Secr.

onze leden en allen, die mee willen werken, om te komen tot een verzameling kwakzalversmid-delen en apparaten zooals hoogfrequenttoestel-len, radiumbekers, kussens, enz. Deze zullen dan als waarschuwing bij daarvoor gunstige gelegen-heden tentoongesteld worden.

Hierna wordt de vergadering gesloten.

H. J. A. TER WEE

ERNSTIGE WAARSCHUWING TEGEN „RADIUM-DRINKBEKERS”

De directeur van den Gemeentelijken Geneeskun-digen en Gezondheidsdienst te Amsterdam, deelt mede, dat er op het oogmerk lezingen worden gehouden om radium-drinkbekers en radium-wolcompressen aan den man te brengen, welke zouden moeten dienen ter genezing van alle mo-gelijke kwalen, zooals kanker, jicht, reumatiek, hoogen bloeddruk, enz.

Deze lezingen worden ingeleid door Meijer Blitz, zich noemende „telepaath Maloitz”, waarna het publiek wordt aangemoedigd door Hendrik Jan van Barneveld, om deze compressen en appa-raten te koopen of wel voor een radium-drinkbeker een huurcontract te teekenen tegen f 25 per maand.

Het publiek zij in zijn eigen belang ernstig aan-geraden hierop niet in te gaan. (Telegraaf)

Imp. Dijksterbe 70

EEN HAGENAAR ONTMASKERD

Talrijke menschen zijn, naar thans bekend is geworden, de dupe geworden van den Hagenaar, die in een perceel aan de Bankastraat hier ter stede het gebruik van „radiumbekers” als geneesmiddel tegen alle mogelijke kwalen aanpreeft. De man liet zijn lezingen, welke druk werden bezocht, inleiden door Meyer Blitz, zich noemende telepaath Maloitz, die over de uitstraling van voorwerpen sprak. Dan begon de Hagenaar, Van Barneveld genaamd, de „wonderen” der radiumdrinkbekers te vertellen. Men behoefde den beker, die veel op een peperbus geleek, slechts met water te vullen en iederen dag er eenige keeren uit te drinken. Het water zou als het uit den beker kwam, genezend werken. Voor kanker, jicht, hoogen bloeddruk, rheumatiek en voor nog tal van andere kwalen en ziekten bracht de beker genezing. Verscheiden menschen kwamen onder den indruk van de „betoverende” woorden en kochten een beker, waarvoor zij gaarne *f* 25 per maand over hadden. Verschillende patiënten zijn door de politie gehoord, terwijl eenige bekeraars in beslag zijn genomen. Tegen den Hagenaar is proces-verbaal opgemaakt. *(Telegraaf)*

Naar aanleiding van dit bericht verschenen in enkele bladen toespelingen op de goedgevoelbaarheid van de, blijkbaar weer talrijke, slachtoffers. Clinge Doorenbos geeft een op zijn bekende wijze gedicht spotverhaaltje, beginnend o.a. met: „De Mundus wil grâag decipi, al sinds de oude grijsheid”. Het nadrukken van deze dichtregelen is helaas verboden, zoodat wij ze slechts memoreeren kunnen.

De Nieuwe Rotterdamsche Courant drukt een oude prent af, uitgegeven door de Maatschappij tot Nut van het algemeen, waarop voorgesteld wordt een kwakzalversstand op een markt met vele belangstellenden er omheen. Zooals in vroegere jaren gebruikelijk, vertoonde de kwakzalver zich den volke gedoscht in een schitterend gewaad.

Er boven staat: „Beschouw, o jeugd! deez' print, lach vrij bij deze plaat. Maar lees aandachtig ook hetgeen er onder staat.”

AAN DE LEDEN

die ter verspreiding van het Orgaan meer dan 1 ex. willen ontvangen worden op hun verzoek door den Secretaris hoogstens 6 exempl. toegezonden

Blijkbaar ging men in dien tijd van het idee uit, dat men reeds in z'n jeugd tegen de kwakzalvers gewaarschuwd diende te worden, want dat men anders, later volwassen zijnde, zich niet meer aan dit gespuis zou kunnen onttrekken.

Als men 't groot aantal volwassen slachtoffers ziet van tegenwoordig, komt in dit verband onwillekeurig de gedachte op, dat het idee onzer grootouders nog zoo gek niet was. De tekst van het dichtwerk luidt:

Kwakzalver Jurgens staat hier afgebeeld naar 't leven;
Om Diefstal, uit zijn land verbannen en verdreven,
Bedriegt hij hier nu 't Volk, dat, dwaas en los van hoofd,
Zijne ijdele snoeverij en zot gezwets gelooft.
Zie hem, met zijn Hansworst, zijn mufte waren venten,
Vertoonende aan het volk, hoe zijn Medicamenten,
Door groote Vorsten en Geleerden zijn geroemd.
Die hij, al liegende, maar bij dozijnen noemt.
Een brief op perkament, als aan een Hof geschreven,
Wordt door Hansworst met zwier daar in de lucht

verheven,

Wijl Jurgens vrouw, Mevrouw geheten, bij hem staat,
Het oog van 't volk verblindt door prachtig zot gewaad;
En de Aap, om de aandacht van de Kijkers te vergrooten,
Met een klisterspuit zit te prijken in zijn pooten.
Bedenkt slechts, Kinderen! indien de trotsche vent
Voor zoo bekwaam een man stond in zijn land bekend,
Dan had hij zeker niet, op markten en op hoeken
Van straten, in dit land, zijn brood dus moeten zoeken.
Ziet echter, hoe het volk, van allerhande soort,
Naar dat thater loopt en naar dien pochhans hoort;
Maar, dat nog erger is, zich dwaaslijk laat bewegen,
Om over ziekte en pijn dien Zotskap raad te plegen,
Zelfs medicijnen koopt, vergiften, in haar soort,
Wat scheelt het aan een schelm, of hij een mensch

vermoordt,

Ja ook die Oliekoop, die, door den nijd gedreven,
Heer Jurgens schuins begluurt, is een van Jurgens neven;
Een Gauwdief insgelijks, naar algemeen gerucht
Ook in zijn land 't schavot ter naauwernood ontvlucht,
Die vent zijn' waren ook, om voor die slechte prullen,
Tot schaë van 't Algemeen, zijn maagre beurs te vullen.
Wacht, Kindren wacht u dan, in het vervolg van tijd,
Als gij volwassen en uw eigen meester zijt,
Voor zulk geboefte, dat ontbloot van kundigheden,
Tot schande van een land, wordt in een land geleden,
Dien, wat onnozelen ook van zijn kunst vermoën,
't Alleen maar om het geld der Burgers is te doen.

Dat Het Nut met deze prent veel succes heeft gehad, kunnen we niet onderschrijven wanneer we zien dat in onze verlichte twintigste eeuw nog ettelijke Hagenaars tegen betaling van *f* 25 per maand een „radiumbeker” aanschaffen, waaruit men slechts water behoefte te drinken om van vele kwalen te worden genezen.

RECHTSZAKEN

RECHTBANK DEN HAAG

DE CHRISTOLOGISCHE GENEESWIJZE

De officier van justitie vraagt ontslag van rechtsvervolging

Voor de vijfde kamer van de Haagsche rechtbank, gepresideerd door mr H. Haga, heeft in hooger beroep terecht gestaan, de heer C. J. van B., leider van de christologische beweging, die door den kantonrechter is ontslagen van rechtsvervolging, ter zake van het hem ten laste gelegde onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, tegen welke beslissing de ambtenaar van het O.M. bij het kantongerecht hooger beroep heeft aangeteekend.

In deze zaak, waarin mr P. R. Blok het O.M. waarnam, werden vier getuigen gehoord. Verdachte heeft aan de rechtbank een uitvoerige toelichting van zijn werkwijze overgelegd.

Achtereenvolgens verklaarden een 51-jarige muzikleerares, een 53-jarige huisknecht, een 62-jarige pianoleerares en een 62-jarige handelsagent, dat zij zich voor hun kwalen, — waarvoor zij eerst door een huisdokter of specialist behandeld waren, zonder dat zij daarvan resultaat ondervonden hadden — hebben gewend tot verdachte en dat zij daarbij baat hebben gevonden.

Op de vragen van den president, waaruit de behandeling bestond, antwoordden deze getuigen, dat verdachte aanvankelijk de hand oplegde, hetzij op het hoofd, hetzij op de pijnlijke plaats, waardoor zij een verwarmenden invloed ondervonden. Bij volgende bezoeken had niet de minste aanraking plaats en bepaalde verdachte zich er toe hen aan te zien en met hen te spreken.

Op verzoek van den verdediger mr H. van Wijk Czn, werden nog twee getuigen à décharge gehoord, die eveneens verklaarden op dezelfde wijze door verdachte te zijn genezen. Een van deze getuigen was eerst toen naar verdachte gegaan, nadat hem door twee bekwame specialisten te kennen was gegeven, dat er aan zijn kwaal niet veel te doen was.

Requisitoir

Mr P. R. Blok, requisitoir nemend, betoogde, dat naar de meening van den kantonrechter verdachte's handelingen niet vallen onder art. 1 van de wet op de uitoefening der geneeskunst. Verdachte heeft behoudens een eenvoudige handoplegging, en dit nog slechts bij een eerste of tweede bezoek, geen enkele materiele handeling verricht en deze handeling maakte geen essentieel deel uit van hetgeen hij wel deed, nl. het teweegbrengen van een geestelijk contact, waardoor hij bij zijn patiënten de levensenergie versterkte, waardoor zij beter konden vechten tegen de kwaal, waarmede zij behept waren. Toch wilde spr. niet ontkennen, dat er hierbij een gevaar kan zijn, voornamelijk dan, wanneer mensen, die niet vooraf een dokter of specialiteit raadplegen en dus niet uitgemaakt kan worden of zij langs dezen weg genezing kunnen vinden, zich onder behandeling gaan stellen, terwijl er ook lieden zijn, die met allerlei mani-

INHOUD

	Bldz.
Ledenvergadering	1
Mededeelingen van het Bestuur	1
Ernstige waarschuwing tegen Radium-drinkbekers	1
Een Hagenaar ontmaskerd	2
Rechtzaken	3
De Film en de Kwakzalverij	5
Haarlemmerolie	5
De Katholieke pers en de Kwakzalver-reclame	6

pulaties de menschen bedriegen tot schade van hun gezondheid.

Het is hier echter niet de vraag, of getuigen bij verdachte's handelingen al dan niet baat vonden, maar wel of hij eenige materiele handeling verrichtte, die in strijd is met de wet en daarvan is hier niet voldoende gebleken, zoodat spr. zich op dit punt moet aansluiten bij het door den kantonrechter gewezen vonnis.

Nadat verdachte nog een korte uiteenzetting van zijn optreden had gegeven, zeide diens raadsman, mr van Wijk, opgetogen te zijn over het requisitoir, dat hem in alle deelen juist voorkwam en beval hij de rechtbank een studie te maken van de door verdachte overgelegde geschriften. Ook las pl. een brief voor van een medicus, die bevestigde dat verdachte in een hopeloos geval genezing gebracht had.

De rechtbank zal 30 November uitspraak doen.

N.R.C. 15/11 '36

KANTONGERECHT TE ROTTERDAM
SLAAPSTER TERECHT GESTELD

Voor het kantongerecht te Rotterdam heeft terecht gestaan mevr. A. A.-W., omdat zij in de laatste helft van 1935 en de eerste helft van 1936, zonder daartoe bevoegd te zijn het beroep van geneeskundige heeft uitgeoefend door het verschaffen van geneeskundige raad en bijstand aan iemand, die zich tot haar wendde ten behoeve van zijn dochter, die aan een kwaal leed of meende te lijden en van wie zij een portret in haar handen had genomen en vervolgens in trancetoestand te zijn geraakt, mede te deelen, dat die dochter leed aan storing van het centrale zenuwstelsel en tot genezing van die kwaal versterkingskruiden als thee moest gebruiken en daarvoor f 1.50 als betaling voor elke behandeling heeft aangenomen en voorts omdat zij aan iemand, die eveneens meende te lijden aan een kwaal en bij haar aan een tafel had plaats genomen en nadat zij vervolgens haar handen daar op had gelegd en in trancetoestand te zijn geraakt, de aard van zijn kwaal heeft medegedeeld en vervolgens een behandeling tot genezing van deze kwaal voorschreef.

Het kantongerecht veroordeelde haar tot een geldboete van f 15 subs. 6 dagen hechtenis. Voorwaarts, 27/11 '36

MAGNETISEUR BEBOET

De magnetiseur C. J. Sch. te Rotterdam, is door het Kantongerecht te Rotterdam veroordeeld, omdat hij op verschillende tijdstippen in 1936, zonder daartoe bevoegd te zijn de geneeskunst heeft uitgeoefend door geneeskundige raad en bijstand te verleenen aan een jongen, die leed aan een huidziekte en een vrouw, die lijdende was aan eenige zenuwaandoening, oa. door die personen over het lichaam te blazen en op eenige afstand langs dat lichaam met zijn handen te strijken, met de bedoeling, die personen van hun kwalen te genezen, tot een boete van *f* 25 subs. 2 dagen hechtenis.

Voorwaarts, 30/11 '36

TANDTECHNICUS BEBOET

Verder G. J. R., tandtechniker te Rotterdam, omdat hij op verschillende tijdstippen in 1935 en 1936, daartoe niet bevoegd zijnde het beroep van tandarts of de tandprothese heeft uitgeoefend door bij verschillende personen door middel van een mondlepel gevuld met gips of stenz een afdruk voor boven- of onderkaak of wel van beide kaken te nemen en vervolgens ter vervanging van de bij die personen niet meer aanwezige tanden, kiezen of gebitten, kunsttanden, kunstkiezen of kunstgebitten te vervaardigen en deze in de monden dier personen te plaatsen, tot 7 boeten elk van *f* 5 subs. 1 dag hechtenis voor elke boete.

Voorwaarts, 30/11 '36

KANTONGERECHT TE GORINCHEM
ONBEVOEGD VEEARTS

Het kantongerecht te Gorinchem heeft de zaak tegen den te Giessen-Nieuwkerk wonenden J. V., behandeld. Hem was ten laste gelegd, dat hij zonder noodzaak en zonder bevoegdheid het beroep van veearts had uitgeoefend.

Op 22 Juli had verdachte de varkens van enkele veehouders tegen vlekziekte ingeënt. Verdachte bekende. De ambtenaar eischte van *f* 100 subs. 1 maand hechtenis. Uitspraak *f* 50 boete of 25 dagen hechtenis.

N.R.C., 2/12 '36

KANTONGERECHT TE AMSTERDAM
MAGNETISEUR KRIJGT BOETE
ZIJN TAKTIEK GEWIJZIGD

„Desalniettemin strafbaar” oordeelt de rechter

Tegen een magnetiseur, die vroeger reeds wegens onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde is veroordeeld, eischte de ambtenaar van het O.M. bij het kantongerecht te Amsterdam heden opnieuw een boete van *f* 300. Verdachte heeft sedert zijn vroegere veroordeeling zijn taktiek gewijzigd: hij raakt zijn patiënten niet meer aan, doch maakt langs het lichaam een golvende beweging met zijn handen.

Enkele patiënten legden getuigenis af. De heer Grauw ging naar den magnetiseur omdat hij leed aan een

zenuwaandoening en nergens baat kon vinden. Thans gevoelt hij zich veel beter. Mej. Breslau zoekt bij den magnetiseur genezing voor een open wonde aan haar been. Bij specialisten had zij tevergeefs hulp gezocht. Nu is, zooals zij verklaarde, de wonde volkomen gesloten. Zij voelt zich nog slechts iets vermoeid.

Hij gevoelde het als zijn moreelen plicht om te helpen, voerde de verdediger, mr Simon de Jong, aan. Ik geloof niet, dat verdachte strafbaar is. Elke materieele handeling bleef achterwege bij zijn bemiddeling. Door zijn beweging met de handen versterkte hij slechts de energie.....

Kantonrechter, mr E. W. Catz: Of is het een soort biologie of hypnose?

Verdediger: Van hypnose is geen sprake. De patiënten krijgen geen vermoed gevoel, zij gevoelen geen angst. Het is zuiver de invloed van zijn aanwezigheid, dat men zich beter gevoelt. Het is iets wat we niet begrijpen, doch waarom wij ook niet meer lachen. Tegen hen kan hoogstens gedaan worden wat de wet zegt. Ik geloof niet dat de handelingen van verdachte onder het uitoefenen van de geneeskunde vallen; hij gaf geen kruiden, geen zalfjes, voelde den pols der patiënten niet en stelde zelfs geen diagnose. Hij heeft elke behandeling nagelaten die essentieel is voor de uitoefening der geneeskunde. Bovendien is zijn systeem volstrekt ongevaarlijk. En gesteld dat het allemaal larie is — dan nog zou er geen kwaad mee gedaan worden. Ook dus indien het effect slechts een psychische reactie zou zijn.

Kantonrechter: Een psychische reactie! Dat is niet uitgesloten hè?

Verdediger: Neen.

Kantonrechter: Nee, nee, laten we dat goed vaststellen! De verdediger wees er voorts op, dat verdachte sober is in zijn declaratie. Een gulden, twee gulden, soms iets meer. Maar wie weinig of niets kan betalen wordt ook geholpen. Hij gevoelt dat als zijn moreelen plicht. Deze man kan geen *f* 300 betalen. Dan zou hij in het Huis van Bewaring terecht komen. Pl. drong aan op ontslag van rechtsvervolging subs. een geringe boete.

Waarom nieuwe methode?

Kantonrechter tot verdachte: Het is nog niet duidelijk waarom u zoo plotseling uw taktiek, ik zou bijna zeggen uw therapie, gewijzigd hebt. Vroeger bestreek u de te genezen deelen van het lichaam en nu niet meer. Is dat uit vrees voor de wettelijke bepalingen of zijn uw inzichten veranderd?

Verdachte: Voor die wijziging zijn twee motieven. In de eerste plaats wilde ik niet weer met de wet in aanraking komen. Ten tweede wilde ik het vermijden om door het aanraken van het lichaam met de menschen in moeilijkheden te komen.

— Was uw praktijk groot?

— Twee à drie cliënten per dag.

— En uw inkomsten per maand?

— Honderdvijftig gulden.

De kantonrechter wees vervolgens vonnis:

— Al hebt u uw taktiek gewijzigd, toch staat nog vast, dat u onbevoegd en zonder eenige noodzaak de geneeskunde hebt uitgeoefend. U hebt ongetwijfeld een materiele beweging gemaakt.

Het maakt geen principieel verschil dat u thans bewegingen langs het lichaam en niet er op hebt gemaakt. Er is hoogstens een gradueel verschil.

Uit dit dilettantisme kunnen de ernstigste gevolgen voortkomen. Ik meen, dat het bewijs geleverd is en dat niet kan worden volstaan met een geringe boete. Vonnis: f 200 boete subsidair een maand hechtenisstraf.

Telegraaf.

KANTONGERECHT UTRECHT „WONDERDOKTER TOT BOETE VEROORDEELD

*Zeer bijzondere methode voor
de diagnose*

De 25-jarige Duitscher A. had tot eind 1935 te Zeist gewoond en daar als wonderdokter vele patiënten behandeld. Later was hij naar Zaandam vertrokken. Onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, zegt de wet. Homoeopathische geneeswijze, zeide A.

Hij had een zeer bijzondere methode voor de diagnose: de patiënt moest een der handen op een vel papier leggen, waarna A. den handafdruk met een koperen staafje aftastte. De wonderdokter was zoo overtuigd van de kwaliteiten van deze methode, dat hij zelfs eenigen

hoogleraren had verzocht, een demonstratie te mogen houden, doch de hooggeleerden waren op dit verzoek niet ingegaan.....

Te zijnen voordeele sprak echter het feit, dat hij inderdaad uit menschlievende overwegingen scheen te handelen. Hij verklaarde overtuigd te zijn, zijn medemenschen op deze wijze te kunnen helpen en hij gevoelde dit als een roeping. De getuigen bevestigden, dat hij steeds geweigerd had, eenig loon voor zijn werk te accepteren, de prijzen der verstrekte geneesmiddelen waren buitengewoon laag. De eerste getuige was een dame, die aan suikerziekte geleden had. A. constateerde oogenblikkelijk „suiker” en gaf de dame wat pillen mee, waardoor zij volkomen was genezen. Ook een caféhouder uit Zeist was op dezelfde wijze geheel genezen. Een andere dame verklaarde, dat verdachte haar vierjarig kindje van maagkrampen had genezen.

Zoo groot was de dankbaarheid der patiënten, dat de meesten zich geroepen voelden, den wonderdokter een bewijs daarvan te geven. Waar hij geen belooning accepteerde, gaf men hem geschenken, zoo had een der dames hem een gerooken paling cadeau gedaan.....

De ambtenaar van het O.M. was van meening dat, al had verdachte dan onbevoegd de geneeskunde uitgeoefend, de omstandigheden zeer verzachtend waren. Hoewel het feit op zichzelf ernstig is, eischte hij daarom een lichte straf: twintig gulden boete. De kantonrechter, direct vonnis wijzend, veroordeelde den Duitscher tot twintig gulden, subs. vijf dagen hechtenis.

De Film en de Kwakzalverij

Sinds eenigen tijd draait in ons land de film „De Wonderdokter”, waarin op snaaksche wijze geïllustreerd wordt hoe men op het platteland in Vlaanderen nog vastgeroest zit aan het geloof in de geneeskundigheden van simpele kwakzalvers. Dit gaat zóóver, dat een jong arts, uit die streken geboortig, bij zijn poging om eens behoorlijke hulp te gaan verlenen aan de bevolking aldaar, tegen wil en dank genoodzaakt wordt door zijn oude, „welmeenende”, familieleden, om zich bij deze pogingen te laten doorgaan voor een „wonderdokter”. Zoodra de menschen er de lucht van zouden krijgen, dat hij „nen echte dokter” was, zou er niemand meer komen, zoo werd hem aan het verstand gebracht. Tot zijn ontzetting bemerkt hij de waarheid van deze woorden aanvankelijk maar al te goed. Tenslotte wordt als „happy end” zijn „ontmaskering” tot een groote vreugde voor een ieder, nadat gebleken is, dat de „beroemde kwakzalver” uit de streek zich aan zijn medische verzorging overgeeft.

Deze film, die naar een reeds vroeger door het Rotterdamsch Hofstad Tooneel opgevoerd tooneelstuk van Jos. Jansen werd gemaakt, kan een zeker opvoedend karakter, in den zin van propa-

gandamiddel tegen kwakzalverspraktijken, niet worden ontzegt. Het is wenschelijk, dat de opvoering ervan niet tot de enkele groote steden zal worden beperkt.

Volgens het Hoemoeopatisch Maandblad No. 11 van de loopende jaargang, heeft de Metro-Goldwyn-Mayer het besluit genomen om een film te vervaardigen, die als waarschuwing tegen kwakzalvers is bedoeld. De titel van dit werk zal zijn „Exposure”. De bedoeling is hiermede een illustratie te geven van de misdadige praktijken der Amerikaanse kwakzalvers.

HAARLEMMEROLIE

EEN EISCH TOT SCHADEVERGOEDING AFGEWEZEN

Naar aanleiding van het artikeltje van H. Pinkhof in het N.T.v.G. 1935, 5471, getiteld: „Mag men Haarlemmerolie een kwakzalversmiddel noemen?”, had de N.V. Oprechte Haarlemmerolie-fabriek een eisch tot schadevergoeding tegen hem ingesteld. De rechtbank te Amsterdam heeft bij vonnis van 10 November dezen eisch afgewezen en eischer veroordeeld in de kosten. (Pharm. Weekbl. No. 47, 1936, uit N.T.v.G. 1936, 5160).

DE KATHOLIEKE PERS EN DE KWAKZALVERS-RECLAME

Onder dit hoofd troffen wij een bericht aan in het Pharm. Weekblad van 21 November, overgenomen uit de Zuid-Limburger van 11 November 1936. Hiervan nemen we een gedeelte over.

Een van de inleidingen over het onderwerp „de katholieke pers en de reclame”, welk op de Vaticaansche pers-tentoonstelling op een speciaal congres werd behandeld, was getiteld: „de katholieke pers en de kwakzalversreclame”. De volgende besluiten werden ter dezer zake genomen:

1e - gezien den grooten invloed van de pharmaceutische reclame op de zieken, dringt het congres er bij de betrokken industrie en handel op aan, hun reclame-uitingen te houden binnen de grenzen der absolute waarheid, van het moreele verantwoordelijkheidsgevoel en van de commercieele eerbaarheid.

2e - het congres noodigt de pers uit, zich te onthouden van de publicatie van advertenties voor producten, die geen zuivere wetenschappelijk therapeutische doeleinden hebben en ook voor die producten, die aangeboden worden op een manier, welke in strijd is met de beginselen eener gezonde moraal en met het waardige kleed, waarmee de wetenschap zich dient te kleeden.

Daar aansluitend werd nog een motie aangenomen, waarin het congres, verwijzend naar de actie van de vereeniging van katholieke Fransche medici, Sint Lucas, Cosmas en Damianus, voorstelt, aan het bureau van de hygiënische sectie

van den Volkenbond een project voor te leggen van internationale regeling van de reclame voor medicinale specialiteiten.

Deze besluiten op zichzelf illustreeren duidelijk de alom gevoelde noodzaak van regelend optreden in de katholieke bladen in zake de kwestie van advertenties. Wij weten evenwel allen, dat dit feitelijk geldt voor de geheele pers, en dat niet alleen de katholieke bladen op dit punt te capitelen zijn.

„Het hoogste voorschrift van de katholieke pers,” aldus de Paus, „moet zijn, zich altijd aan de waarheid te houden en zich nooit voor het verspreiden van het kwaad te leenen.”

Tot zoover het bericht, waarover wij ons slechts verheugen kunnen. In het vorig nummer van ons maandblad werd in het hoofdartikel duidelijk uiteengezet, dat er in het algemeen geen afdoende zuivering van geneesmiddel-annonces in onze bladen bestaat, hoe waardeerd wij ook op vele punten tegenover het werk van de bestaande commissie, die zich met deze taak belast, staan. De praktijk wijst uit, dat het zeer moeilijk, zool ondoenlijk, is een particuliere contrôle doeltreffend te zien uitgeoefend door een instantie, die persoonlijke belangen erbij heeft, dat advertenties geplaatst en allerlei „geneesmiddelen” verkocht worden. Hierover is het laatste woord nog niet gesproken.

Dit neemt niet weg, dat bovenstaande besluiten een aangenamen indruk maken. Wij spreken de hoop uit, dat eerlang een verwezenlijking van hun strekking moge volgen!

**DELIUS
AMSTERDAM**

Benodigdheden voor:
APOTHEKEN
ZIEKENHUIZEN
LABORATORIA
DROGISTEN
ONDERWIJS

OPGELEDT 1840

N.V. A'DAMSCHE VERBANDSTOFFEN FABRIEK

Weika

FABRIKANTE van alle soorten

**VERBANDSTOFFEN
VERBANDTROMMELS**

GROSSIER in ZIEKENVERPLEGINGSARTIKELEN

HARTMANN's PLEISTERS
ZINKOCOLL en KOSMOPLAST

BROUWERSGRACHT 180 — TELEF. 44213-43213

In dit Blad worden uitsluitend annonces opgenomen die door de Vereeniging Tegen de Kwakzalverij zijn goedgekeurd

N.V. ORGANON

OSS

strijdt mede tegen het misbruik van geneesmiddelen, doordat zij uitsluitend bij medici propaganda maakt voor haar preparaten.

ASCAL-CALQUINAL-HEPREX

zijn GENEESmiddelen

Fabrikanten: N.V. AMSTERDAMSCHE CHININEFABRIEK

RAAFF'S Temoelawak Gal-Pastilles

In archiv: f. exp: Path. u. Pharm. afl. 25 Mei '36 verscheen van Hans Robbers een artikel over proeven, verricht in het Pharm. Instituut der Universiteit te Giessen, met de

AETHERISCHE OLIËN en de KLEURSTOF van de

CURCUMA JAVANENSIS, elk afzonderlijk

De Samenvatting vermeldt:

- 1e. Het Curcuma-Simplex bevat verscheidene gal-drijvende stoffen.
- 2e. De gal-drijvende werking van de Curcuma berust ten deele op de contracties van de galblaas en ten deele op verhoogde galproductie.
- 3e. **DE VERHOOGDE GAL-SECRETIE** komt tot stand door den **INVLOED DER AETH. OLIËN**.
- 4e. **DE KLEURSTOFFEN** van de Curcuma veroorzaken een **CONTRACTIE** van de **GALBLAAS** en daardoor een **VERHOOGDE AFSCHEIDING** van **BLAASGAL**.

Ons extract bevat: 13,5% aeth. oliën, 7,8% kleurstof. Bovendien een **hoog gehalte aan vette curcuma-olie**
 Fabr.: A. Boerrigter Raaff, Leuvenchesstraat 61, Scheveningen. *RAADPLEEG UW DOKTER*

BROMOCALM liq. BROMOCALM bouillonblokjes BROMOCALM tabletten

Voortreffelijk Nervinum en Sedativum in 3 verschillende samenstellingen en vormen

Voor Artsen Literatuur op aanvraag
 N.V. Pharmaceutisch Chemische Industrie

Amsterdam „Phia”

Brouwersgracht 115 - Amsterdam C
 Telef. 42131 - 42331

Praeventieve Geneeskunde

Uitgegeven onder redactie van: Dr J. van der Hoeve, Dr E. Gorter, Dr C. E. Benjamins, Dr J. J. van Loghem, K. de Snoo, Dr J. H. Tuntler en Dr M. R. Heynsius van den Berg.

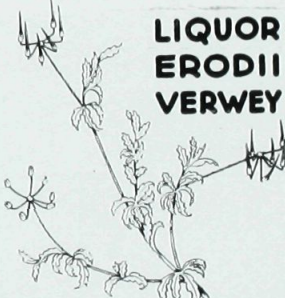

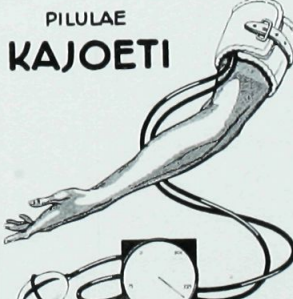
Op initiatief van het
 Instituut voor Praeventieve Geneeskunde

*Eerste deel verschijnt dezer dagen, tweede deel
 begin 1937*

Prijs per deel, afzonderlijk, geb. f 15.—
 twee delen te samen, in 2 bnd geb. f 29.—

UIT DE INHOUD: Deel I: Persoonlijke Gezondheidsleer; Infectieziekten; Voeding; Kanker; Beroepsziekten; Allergische ziekten; Eugenetica. Deel II: Interne geneeskunde; Rheuma; Verloskunde; Gynaecologie; Heelkunde; Tandziekten; Neus-, keel- en oorheelkunde; Oogheelkunde; Huidziekten; Neurologie; Toepassing der Praeventieve geneeskunde bij verschillende groepen der bevolking: moederschapzorg, zuigelingen, schoolkinderen, militairen, schepelingen, personen met wie de strafrechter zich heeft te bemoeien; Sport; Periodiek geneeskundig onderzoek en geneeskundig onderzoek voor het huwelijk; Wettelijke maatregelen, enz. enz.

Verkrijgb. bij de Boekhandel en bij den Uitgever
 J. B. WOLTERS — Groningen - Batavia

<p>PILULAE JOD- OVI</p> 	<p>LIQUOR ERODII VERWEY</p>
<p>PIL. FERRO-SO-VER-WEY PIL. ARSEN-FERROWEY-COMP. PIL. ARSEN-FERROWEY PIL. FERROWEY-COMP.</p> 	<p>PILULAE KAJOETI</p>

GLASFABRIEKEN A. J. BAKKER

Ogericht 1838 NIEUW BUIEN

Wij leveren uit onderstaande magazijnen:

<p>Amsterdam Geldersche Kade 97/99 Tel. 40054</p> <p>Groningen Ged. Zuiderdiep 39 Tel. 793</p>	<p>Prima qualiteit MEDICIJN- GLAS verder in zeer ruime sortering:</p>	<p>Rotterdam Haringvliet 27/29 Tel. 12101</p> <p>Zwolle Diezerstraat 5 Tel. 477</p>
--	--	---

ziekenverplegingsartikelen, apotheek- en laboratoriumbenodigdheden als koorts-
 bad- en chemische thermometers, bedpannen, urinalen, irrigatoren, spuiten, inneem-
 glaasjes, maatglazen, trechters, personen- en babyweegschalen, balansen, Jena
 kookglas, object- en dekglasjes, zalfpotten, dozen etc.

Geill. prijscourant wordt op aanvraag gaarne toegezonden.

<p>U. A. UITSLUITEND IN APOTHEKEN</p>	<p>N. VERWEY & Co. — TIEL Apotheek gevestigd in 1741, tevens fabriekmatig bereidend sinds 1818 Apotheeker: J. J. VERMET Postgira 98061 — telefoon 79 — telegram: vermet</p>	<p>NEDERLANDSCH FABRIKAAT EXPORT VERBODEN</p>
--	---	---

Caoutchouc
HECHTPLEISTER,
op rollen en spoelen
in diverse af-
metingen

BROCAPLAST

OOK in
ELASTISCHE
uitvoering, zooals:

BROCAPLAST
ELASTISCH WONDVERBAND

„ Drukverband
Trek- en Steenpuistenpleister, enz.

BROCAPLAST, een product van de
N.V. Koninklijke Pharmaceutische Fabrieken
v/h BROCADES-STHEEMAN & PHARMACIA
ZUIVER NEDERLANDSCH FABRIKAAT

FIRMA P.L. STRAATMAN — ENSCHEDE

Postbus 65 — Gevestigd 1889

Etiketten-, Papierwaren- en Cartonnagefabriek
UW ADRES VOOR

VOUWDOOZEN EN FONDSETIKETTEN

Het beste adres voor mooi uitgevoerde
PARTICULIERE DOOZEN EN ETIKETTEN

NUTRICIA

IS SEDERT 40 JAREN
DE
FABRIKANTE VAN

ZUIGELINGENVOEDING

KINDERMEEL
FARINE LACTÉE
EIWITMELK, SYSTEEM PROF. FINKELSTEIN
GEC. KARNEMELK, „ Dr. THOMAS
VOEDINGSSUIKER (NÄHRZUCKER)
SYST. PROF. Dr. SOXHLE

EN ANDERE SPECIAALPREPARATEN

SPENEN EN ZUIGFLESSCHEN

ZOETERMEER

IN ALLE
PLAATSEN
VERTEGEN-
WOORDIGD.

VRAAGT VOLLEDIG PROSPECTUS

**NITROGLYCERINE
CAPSULES CFA**

klinisch beproefd, voor de Ziekenfondspraktijk toegestaan
CHEMIFA — Chemische Fabrik Amsterdam N.V.

HET NEDERLANDSE KALKVOEDSEL

NOURICAL

NOURICAL TABLETTEN

30 tabletten, per tablet 1½ gram calciumgluconaat bevattende. Prijs voor het publiek: f 0.95. Kliniekverpakking à 288 tabletten: f 7.50.

NOURICAL CHOC. HAGELSLAG EN GESTAMPTE ANIJSMUISJES

bevatten 5% calciumgluconaat en 5% calciumphosfaat. Prijs voor het publiek: f 0.60 per busje van 200 gram.

NOURICAL PAPPOEDER

bevat 25% calciumgluconaat, 25% droog moutextract, 50% suiker. Prijs voor het publiek: f 0.95 per busje van 180 gram.

**N. V. NOURYPHARMA
DEVENTER - HOLLAND**

ALUCOL

Colloidaal
aluminiumhydroxyde

Deverlaagde prijzen zijn:

36 tabletten f 0.80
60 „ „ f 1.25
50 gr. poeder f 0.75
100 „ „ f 1.50

N.V. Pharm. Handelsafdeeling
v.h. KERKHOFF & Co.
Nassaukade 370 - Amsterdam

In dit Blad worden
uitsluitend annou-
ces opgenomen, die
door de Vereeni-
ging Tegen de
Kwakzalverij zijn
goedgekeurd.

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

INHOUD VAN DEN ZES EN VIJFTIGSTEN JAARGANG

	Nos van de maandbl.		Nos van de maandbl.
Aan de Nederlandsche artsen	7	Leerzame en belangrijke voorvallen in 1935	1
Advertentie in de „Mijnwerker”	4	Levend begraven (Ned. Oost-Indië)	1
Antwoord van de ministers van Justitie en Soc. Zaken op de vragen van mevrouw de Vries-Bruins	6	Magozon	1
Apotheker Dumont heeft een nieuwe vinding ge- daan (Brenkman)	3	Mededeelingen Rijks Instituut Pharmac Therap. On- derzoek (No 29)	10
Arts v. d. Broecke adviseur voor pastoor Heumann	6	Mevrouw Héberlé	6
Audigenine	10	Mevrouw Schellevis	6, 7, 11
Belangstelling en medewerking verzocht aan mi- nister van Justitie en Soc. Zaken	5	Ministers de Wilde over de kwakzalvers	1, 2
Bon Kora	1	Misleidende advertentie in het N.T.v.G.	5
Bremer (onbevoegde) Haarlem	1	Naamlijst, leden der vereeniging tegen de kwak- zalverij	2
Broederschap oefende onbevoegd geneeskunst uit	6	Natuurgeneeskundig Instituut Jonkers	4
Bijdrage tot de studie der kwakzalverij, (Wasser- berg, Ref. Hommes)	3, 5, 7	Natuurgenezing en hare middelen, uitgave kruiden- huis v. Speyckstraat	1
Bijgeloof ten platten lande	8	Nicotinevergiftiging	7
Cristologische geneeswijze	12	Nymfa-tabletten	1
Commissie van controle op de aanprijzing van ge- neermiddelen (Brenkman)	11	Onbevoegd uitoefenen der geneeskunst (Straus)	8
Cramp, A. J., leider onderzoek-bureau kwakzalverij Amerika	4	Onrustbarende berichten over kwakzalversprak- tijken	5, 6
Dinitro-phenol	3	Oogbeschadiging door vermageringsmiddel	3
Dominee's steun gevraagd voor propaganda Heparig- geen	8	Pastoor Heumann's nieuwe geneeswijze (Hommes)	6
Druppels van het boertje van Staphorst	10	Poeder van boertje van Voorst	9
Electrische toestellen, optreden tegen reclamever- tooning	4	Praktijken van Heilpraktiker	8
Ephazone	5	Proces over bestralingstherapie, Deutschland	1
Expello-thee	4/	Promotor-pastilles	9
Fick te Dedemsvaart	4, 5, 8	Radium-bekers	12
Film en de kwakzalverij	12	Rechtszaken	
Geestemeterij (Querido)	7	Hooge Raad, Onbevoegd een kies getrokken	2, 3
Gehoortbeentjes-specialiste, Mej. Jacobs te Rotterdam	3	Rechtbank te 's-Gravenhage	
Geleerde circulaire (Brenkman)	4	Magnetiseur door kantongerecht veroordeeld, in hooger beroep	11
Graaf, v. d. Gr. & Co	10	Beroep Leider Christologische geneeswijze	12
Haarlemmer-olie	12	Rechtbank te Amsterdam	
Harab-jéukzalf	4	Eisch tot schadevergoeding ingesteld door „Haarlemmerolie” afgewezen	12
Heilpraktiker aan onze grens	5	Natuurgeneeskundige in hooger beroep	3
Hemorodex	4	Rechtbank te Maastricht	
Heparigeen	8	Kwakzalver van Nijswiller gedagvaard	3
Het loopt de spuigaten uit, etc. (Brenkman)	3	Rechtbank te Groningen	
Het oude lied (v.d. Elst)	9	Magnetiseur in hooger beroep	10
Hervea	3	Rechtbank te Rotterdam	
Hoogfrequent-apparaat op tentoonstelling Ned Fabr.	5	Magnetiseur gedagvaard	4
Huizenblok, vereeniging het	6	Onbevoegd uitoefenen der handheekunde	1, 2
In 'een nieuw kleed (Brenkman)	1	Rechtbank te Zutphen	
Jaarvergadering 1936 (Leden)	12	Behandeling tegen doofheid	4
Jaarverslag 1935	4	Kantongerecht te Amsterdam	
Jodium-zolen	3	Bestraling en massage boete	4
Katholieke pers en kwakzalversreclame	12	Tuberculose-specialist beboet	9
Kinkhoestmiddel	1	Mevrouw Schellevis veroordeeld	11, 7
Klein Leugemors	4, 6	Magnetiseur opnieuw beboet	12
Kruidenhandel in de van Speyckstraat 120 te Am- sterdam	1	Kantongerecht te Almelo	
Kruidenhuis „Natura Sanat” (Hommes)	8	Fick veroordeeld	6, 8
Kwakzalvers (Schlichting in Centrum)	8	Duitsche kruidendokter gedagvaard	8
Kwakzalvers te Gleiwitz veroordeeld	4	Magnetiseur uit Zwollerkerspel beboet	9
Kwakzalverij te Rotterdam (Hommes)	3	Kantongerecht te Delft	
Kwakzalverij met onherstelbaar gevolg (Edel)	1	Magnetiseur veroordeeld	9
Laxeer-Akkertjes	3	Kantongerecht te 's-Gravenhage	
		Magnetiseur gedagvaard	8
		Kantongerecht te Gorinchem	
		Onbevoegd veearts	12

	Nos van de maandbl.		Nos van de maandbl.
Kantongerecht te Hoorn		Weekblad „Het Schouwvenster”	2
Wonder esculaap veroordeeld	10	Wetsontwerp tegen gevaar patentmiddelen, Engeland	5
Magnetiseur te Sneek veroordeeld	10	Wonderdokter van Klundert gearresteerd	6
Kantongerecht te Rotterdam		Wortelboer's pillen	10
Tandtechnicus beboet	12	Zaken zijn zaken	3
Slaapster veroordeeld	12	Ziekten, nieuwe Amerikaansche	3
Magnetiseur beboet	12	Zooals het gaat (arts gevraagd bij natuurgeneeskundige)	5
Kantongerecht te Nijmegen		Zuster Pieterse	2
Magnetiseur gedagvaard	8		
Kantongerecht te Utrecht			
Tandtechnicus veroordeeld	8		
Onbevoegd uitoefenen der geneeskunst	8		
Wonderdokter veroordeeld	12		
Riemens, arts adviseur Heparigeen	8		
Rosmalen, van, helderziende	4		
Schoonheids-specialisten, Het vraagstuk der	11		
Schuit, „homoeopaath”	4		
Sollman	7, 9		
Stralenbehandeling en kwakzalverij (den Hoed)	9		
Tabes, Middel tegen	1	Bon-Kora (Keulemans)	
T. A. N.	4	Expello-thee	„
Taurosan	10	Harab-jeukzalf	„
Tetje Roen	11	Hemorodex	„
Urine-diagnostiek	8	Hervea	„
Vaccasan	10	Jodium-zolen	„
Varkensgehoorbeentjes	2	Kinkhoest middel	„
Vennootschap v. d. Graaf & Co.	10	Magozon	„
Vermageringsmiddel, Oogbeschadiging door	3	Middel tegen Tabes	„
Vitogeen	7	Nymfa tabletten	„
Voorbeeld v. d. wonderen van kwakzalvers (van Lier)	2	T.A.N.	„
Vijand der kwakzalvers	4	Poeders van boertje in Voorst (Ter Wee)	
Waarschuwing tegen urologisch laboratorium te Zutphen	4	Promotor-pastilles	„
		Vitogeen (Zwikker)	

ONDERZOCHE KWAKZALVERSMIDDELEN

(De door het Rijks-Instituut voor Pharmacotherapeutisch Onderzoek opgegeven analyses zijn hier niet afzonderlijk vermeld. Men vindt deze in de nummers waarin uittreksels der „Mededeelingen” voorkomen)